

แสงธรรมนำสุข

หนังสือชื่อ "แสงธรรมนำสุข" นี้ ข้าพเจ้าเขียนไว้ตั้งแต่สมัยที่ข้าพเจ้าเป็นพระธรรมทูตมาปฏิบัติงาน ณ วัดญาณรังษี ประเทศสหรัฐอเมริกา ข้าพเจ้าเขียนไว้ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ.2535 - 2536 ในระหว่างที่ข้าพเจ้าพักอยู่จำพรรษา ณ วัดญาณรังษี แห่งที่ 2 เลขที่ 11226 Chapel Road เมือง Fairfax รัฐเวอร์จิเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา ในระหว่างนั้น งานในวัดก็ยังไม่มียะไรทำมากนัก ข้าพเจ้าจึงใช้เวลาว่างๆ เขียนขึ้นโดยได้อาศัยพื้นฐานจากการอ่านหนังสือชื่อแสงธรรม ของมูลนิธิ กศม. วัดมกุฏกษัตริยาราม มาเป็นแนวเขียน เมื่อข้าพเจ้าเขียนเสร็จ ก็ได้บันทึกเสียงไว้เป็นแผ่นซีดี ทั้งหมด 12 แผ่น จะหาฟังได้จากวัดญาณรังษี

เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2546 ข้าพเจ้าได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ "พระวิบูลธรรมวิเทศ" ข้าพเจ้าจึงได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรก จำนวน 2000 เล่มเพื่อแจกจ่ายให้กับท่านสาธุชนทั้งหลายเพื่อเป็นที่ระลึก หลักธรรมที่ข้าพเจ้าได้พยายามเขียนขึ้นนี้ ก็เพื่อใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในต่างประเทศซึ่งพระที่มาจากหน้าที่เป็นพระธรรมทูตจะต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการสร้างศรัทธาให้เกิดกับญาติโยมทั้งหลาย ในส่วนของข้าพเจ้าเองแล้วไม่ได้มีคุณสมบัติอันใดในการตั้งศรัทธาญาติโยม สิ่งที่จะทำได้ก็คือการเทศน์โปรดญาติโยมเพื่อให้เข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เมื่อเข้าใจและนำไปปฏิบัติแล้วบังเกิดเป็นผลดีแก่ตัวเขา ข้าพเจ้าเองก็พลอยปลื้มปิติ ได้บุญได้กุศลไปในตัวด้วย

หวังว่าหนังสือเล่มนี้คงเกิดประโยชน์กับท่านสาธุชนทั้งหลายไม่มากนักน้อย....หากจะมีบุญกิริยาวัตถุใดๆ เกิดขึ้นจากการเขียนหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าขออนอมจิตอุทิศให้กับบูรพาจารย์ทั้งหลายที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ข้าพเจ้านับตั้งแต่ในอดีตชาติจนถึงปัจจุบัน...

ขอคำสอนแห่งพระพุทธศาสนา จงสถิตสถาพร ปราบกฏอยู่บนโลกนี้ ตลอดชั่วกาลนาน เทอญ.

ปทาไธ ภิกขุ
วัดญาณรังษี สหรัฐอเมริกา

1.ปรารถนาดีต่อกัน

สิ่งหนึ่งที่มนุษย์ควรมีไว้ประจำใจเสมอ ก็คือความปรารถนาดีต่อกัน ความปรารถนาดีต่อกันนี้ไม่เป็นเรื่องยากเกินไปกว่าที่มนุษย์ปุถุชนอย่างเราๆ ท่านๆ จะทำได้ เพียงตั้งใจไปในบุคคลทั้งหลายว่า เราปรารถนาดีต่อกัน ถ้าจะพูดให้สั้นเข้าก็คือ มีเมตตาริจิตที่ดีต่อกันนั่นเอง ไม่ว่าจะเขาผู้นั้นจะเป็นใครก็ตาม เป็นบุคคลผู้ที่เรารัก สนิทสนมหรือผู้ที่เคยมีเรื่องกระทบกระทั่ง หรือเคยขัดใจเรามากก็ตาม ไม่ควรตั้งใจในแง่อกุศลกับใครเขา

เป็นธรรมดาอยู่เอง การอยู่ร่วมกันในสังคมอาจต้องประสบพบเจอกับบุคคลหลายประเภท หลายต่อหลายคนที่ผ่านมาในชีวิต บางคนเราอาจคบค้าสมาคมเป็นเพียงคนรู้จักเท่านั้น แต่บางคนอาจมีอะไรพิเศษเช่น ถูกชะตากัน, พูดคุยกันได้สนุก, หรือมีลักษณะเป็นกันเองต่อกัน เราอาจจะเลือกคบค้าสมาคมจนกลายเป็นความสนิทสนม แต่ครั้นพอมีอะไรมากระทบจิตใจให้ขุ่นมัว เช่นเขาไม่เป็นอย่างที่เราคาดหวังไว้ หรือผิดหวังในตัวเขา หรือเกิดความเข้าใจผิดบางประการ สัมพันธภาพที่ดีต่อกันก็อาจเกิดรอยร้าวหรือขาดสะบั้นลงได้ เคยเห็นมามากมายแล้ว บางคนคบหาสมาคมกันจนสนิท ไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ ชนิดที่เรียกว่า เมื่อเห็นคนนี้ที่ไหนก็ต้องมีอีกคนหนึ่งทุกคราวไป แต่ครั้นพอมีเรื่องอะไรมาทำให้จิตใจขุ่นมัว มิตรภาพที่ดีต่อกันก็กลับสิ้นสุดลง แน่نونเหตุการณ์อย่างนี้ไม่มีใครอยากให้เกิดขึ้น แต่ถ้าเกิดขึ้นจริงๆ แล้ว ก็ไม่ควรตั้งข้อรังเกียจขึ้นมาในจิตใจ เพราะสาเหตุที่ทำให้เกิดเป็นรอยร้าวในดวงใจนั้น อาจเป็นความเข้าใจผิดกันก็ได้ ไม่เราเข้าใจเขาผิดหรือเขาก็อาจจะเข้าใจเราผิด ทางที่ดีแล้ว ควรตั้งความปรารถนาที่ดีต่อกันไว้ถ้าทำได้ อย่างนี้เชื่อว่า สัมพันธภาพที่ดีต่อกันก็จะกลับฟื้นคืนชีพขึ้นมาได้อย่างแน่นอน ๗

2. น้อยใจ

น้อยใจเป็นกิริยาของจิตอย่างหนึ่งซึ่งมีความหมายอ่อนกว่าเสียใจ มีลักษณะของความไม่พอใจอยู่ในที่ซึ่งต่างจากคำว่า "ใจน้อย" น้อยใจเป็นลักษณะอาการกิริยา แต่ใจน้อยเป็นลักษณะของบุคคล เช่นบุคคลบางคนสู้อุตสาหะทำความดี โดยจะมุ่งหวังผลตอบแทนหรือไม่ก็ตาม หากไม่ได้รับผลเป็นการตอบแทนจะเป็นวัตถุหรือแสดงออกมาทางวาจา เช่นกล่าวยกย่องชมเชยก็จะเกิดความน้อยใจขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ผู้ที่ตั้งใจทำความดีโดยมิได้หวังผลเป็นเครื่องตอบแทน ดูเหมือนว่า อาการกิริยาของคำว่าน้อยใจนี้มักเกิดขึ้นได้ง่ายเหลือเกิน เช่นผู้ที่ตั้งใจทำงานช่วยเหลือส่วนรวมโดยมิได้หวังผลตอบแทน แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ยังหวังที่จะได้รับคำชมเชยอยู่บ้าง เช่นขยันดีนะ เก่งนะ

ในบางครั้ง ตนเองตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่ ครั้นเมื่องานเสร็จแล้วแทนที่จะได้รับคำยกย่องชมเชยจากหัวหน้าหรือผู้เป็นประธานในงานนั้นๆ แต่กลับไม่ได้รับ เพราะผู้ที่จะกล่าวชมนั้นอาจลืมไปบ้างหรือกำลังยุ่งอยู่กับงานอย่างใดอย่างหนึ่งบ้าง หรือเห็นว่าผู้ที่มาช่วยนั้น เห็นหน้ากันอยู่เป็นประจำคงจะเข้าใจกันดีบ้าง ความน้อยใจก็มักจะเกิดขึ้นได้ แถมหนักยิ่งกว่านั้น นอกจากจะไม่ได้รับคำชมแล้ว ยังไปยกย่องชมเชยแต่คนอื่นให้ได้ยินเข้าอีก อาการน้อยใจก็ยิ่งกลับกำเริบหนักขึ้นเป็นทวีคูณ ถึงกลับแสดงออกมาทางวาจา พูดประชดให้ได้ยินว่า ต่อไปไม่มาช่วยอีกแล้วบ้าง หรือว่าทำไปก็เหนื่อยเปล่า ไม่ได้อะไร คำชมสักหน่อยหนึ่งก็ไม่มี เช่นนี้เป็นต้น

ความน้อยใจซึ่งถ้ามองอย่างผิวเผินแล้วอาจไม่เป็นเรื่องสำคัญอะไรมากนัก แต่สำหรับบางคนแล้วอาจเป็นศัตรูอย่างร้ายแรง เพราะจะเป็นนิเวศเครื่องกีดกันบุคคลมิให้มุ่งหน้าเพื่อจะทำความดีต่อไป ทำอย่างไรจึงจะไม่ให้ความน้อยใจเกิดขึ้นได้ ก็ควรนึกถึงคำสุภาษิตแบบไทยๆว่า "ใครทำใครได้" คือได้บุญได้กุศล ได้คุณงามความดี มิใช่หวังผลเป็นรูปธรรม ในคราวใดที่ท่านเกิดความรู้สึกเช่นนี้ขึ้นมา ก็พยายามขจัดทิ้งไปเสีย และนึกถึงสุภาษิตนี้ไว้เสมอแล้วท่านจะสบายใจ...

3. เหตุแห่งความทุกข์

ความทุกข์เป็นสิ่งที่ไม่มีใครปรารถนา ซึ่งตรงกันข้ามกับความสุขล้วนเป็นที่ปรารถนาของทุกคน ดังจะเห็นได้จากคำพังเพยที่ว่า "อดีตคือความฝัน สิ่งสำคัญคือเงินตรา ยอดปรารถนาคือความสุข"

ในเวลาสวดมนต์ทำวัตรเช้า ในบทที่พรรณนาเกี่ยวกับความสังเวชสลดใจ ได้กล่าวเหตุแห่งความทุกข์ไว้ดังนี้ "ชาติปี ทุกขา ความเกิดก็เป็นทุกข์, ชราปี ทุกขา ความแก่ก็เป็นทุกข์, มรณมุปี ทุกข์ ความตายก็เป็นทุกข์, โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสาปี ทุกขา ความโศก ความร่ำไห้ ความทุกข์ ความเสียใจ ความคับแค้นใจก็เป็นทุกข์, อุปปีเยหิ สมุปโยโค ทุกฺโข ความประสบสิ่งไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์, ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข ความพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักเป็นทุกข์, ยมฺปิ จุณฺ น ลภติ ตมฺปิ ทุกฺข์ ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้นก็ เป็นทุกข์"

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าสาเหตุแห่งความทุกข์มีมาโดยประการต่างๆ แต่ทั้งหมดล้วนมีสาเหตุมาจากชาติ คือความเกิดเป็นเบื้องต้นแรกทั้งนั้น ตราบใดที่เรายังเกิดอยู่ ความทุกข์ทั้งหลายก็ตามมา ดังคำพุทธภาษิตว่า "ทุกข์า ชาติ ปุณฺปุณฺ" การเกิดเป็นทุกข์รำไปคงไม่ต้องอธิบายว่า เกิดเป็นทุกข์อย่างไร หรือต้องทุกข์มากเพียงไร ผู้ที่เคยเป็นแม่คนมาแล้วคงรู้และเข้าใจเป็นอย่างดี ความแก่เป็นทุกข์ จะนั่งก็โอย จะยืนก็โอย แม้นยามพักผ่อนหลับนอนก็ยังหนีความเจ็บ ความปวดไปไม่พ้น ผมหงอกขึ้นมาสักเส้นเป็นทุกข์ใหม่ ฟันหักไปสักซี่เป็นทุกข์ใหม่ เกิดแขนขาพิการ หูตาฝ้าฟาง หรือกลายเป็นอัมพาตไป เดินไม่ได้ พูดไม่ได้ หัวเราะไม่ได้ โดยที่ที่สุดแม้จะขยับถ่ายก็ยังช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เป็นทุกข์ใหม่ และก็คงไม่ต้องอธิบายว่า ความตายเป็นทุกข์อย่างไร เห็นงานศพที่ไร ร้องไห้คร่ำครวญกันปานประหนึ่งว่า จะตายตามกันเสียให้ได้

เมื่อท่านทั้งหลายทราบดีแล้วว่า สาเหตุแห่งความทุกข์ล้วนสืบเนื่องมาจากการเกิดทั้งสิ้น ทำอย่างไรจึงไม่ต้องทุกข์ต่อไปอีก พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลแรกที่แสวงหาคำตอบนี้ และค้นพบได้ด้วยพระองค์เอง แล้วท่านละคนพบหรือยัง...

4. หองพักใจ

คนเราเมื่อเกิดความอ่อนเปลี้ยเพลียแรงเพราะเหน็ดเหนื่อยจากการปฏิบัติภารกิจ มาทั้งวันก็คงต้องอยากแสวงหาที่พักผ่อนบ้าง บางคนอาจจะหลับนอน บางคนอาจจะเปิด โทรทัศน์ดู เปิดวิทยุฟัง หรือไปเที่ยวตากอากาศ ไปเที่ยวหน้าตก ไปดูธรรมชาติ คนทุกชาติ ทุกภาษามีความรู้สึกเช่นนี้โดยที่ไม่ต่างอะไรกันมากนัก ไม่เฉพาะแต่คนไทย ฝรั่งเองก็ยังมี วันหยุดพักผ่อนของเขา เช่นวัน Holiday ต่างๆ หรือไม่ก็ไป Vacation สักพักหนึ่งเพื่อเป็นการคลายเครียด ทำชีวิตให้สดชื่น กระปรี้กระเปร่าขึ้น

ร่างกายของคนเรายังรู้จักพักผ่อน นับประสาอะไรกับจิตใจที่ต้องรับกับอารมณ์ต่างๆ ร้อยแปดพันประการ ยิ่งผู้ที่ต้องทำงานเกี่ยวข้องกับติดต่อกับคนเป็นจำนวนมากแล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องรับอารมณ์มาจากบุคคลต่างประเภทด้วยกัน คนหนึ่งก็อย่างหนึ่ง แม้จะไม่ต้องติดต่อด้วยตัวเอง ก็อาจจะต้องติดต่อทางโทรศัพท์ ยิ่งในยุคสมัยที่โลกมีความเจริญด้วยแล้ว ยิ่งติดต่อกันง่ายตาย อยู่ต่างรัฐ ต่างทวีป หรือคนละซีกโลก ก็ยังติดต่อกันได้ ยิ่งผู้ที่มีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ คือเป็นหัวหน้า เจ้าของบริษัท หรือแม้กระทั่งสมภารวัด แถมงานนั้นเป็นงานที่จะต้องสร้างไมตรีกับทุกคน เอาใจทุกคน เพื่อให้เขาสนใจในการทำงานของเรา ก็ยิ่งจะต้องเพิ่มน้ำอดน้ำทนให้มากขึ้นอีก เพราะร้อยคนก็ต้องการร้อยอย่าง *สิ่งใดถ้าสนองเจตนา- รรมย์ได้ก็ว่าดี แต่ถ้าสนองเจตนา รรมย์ไม่ได้ก็ต้องพยายามรักษาหัวใจของเขาไว้ให้มากที่สุด*

จิตใจก็เหมือนกับร่างกายหรือเครื่องจักรกลที่ต้องการความพักผ่อน จะหาทางพักผ่อนให้กับจิตใจอย่างไร ทางพระสอนให้รู้จักทำง่าย ๆ โดยที่ไม่ต้องลงทุนลงแรงหรือต้องใช้ทรัพย์สินเงินทองซื้อหา ก็คือการสอนให้รู้จักทำสมาธิ เป็นเรื่องที่ทำง่ายแต่มีอานิสงส์มาก ทุกวันก่อนจะนอน หรือก่อนจะลุกไปทำงาน ลองเข้าไปนั่งในห้องพระทำใจสงบ ๆ ดูสักพัก รำลึกถึงพุทธานุสสติเป็นอารมณ์ ทำให้ได้อย่างนี้ทุกวัน ๆ แล้วท่านจะพบว่าห้องพระนั้นเป็นห้องพักใจที่ดีที่สุด...

5. ทางแห่งความเสื่อม

สิ่งที่ตรงกันข้ามกับความเจริญก็คือความเสื่อม ไม่ว่าเสื่อมจากอะไรไม่ว่าตั้งแต่ไหน เช่นเสื่อมลาภ เสื่อมยศ เสื่อมจากทรัพย์สินสมบัติ หรือแม้กระทั่งวัยของตนเองเสื่อมไปก็ตาม ถ้าอย่างเข้าสู่วัยที่เสื่อมแล้ว ไม่เป็นที่ปรารถนาของทุกคน พระพุทธองค์ทรงตรัสแสดงถึงทางแห่งความเสื่อมไว้ ๖ ทางด้วยกัน คือ:-

๑. ดื่มน้ำเมา	๒. เทียวกลางคืน
๓. เทียวดูการละเล่น	๔. เล่นการพนัน
๕. คบคนชั่วเป็นมิตร	๖. เกียจคร้านทำงาน

คนที่ชอบดื่มสุรายาเมา ยังไม่เคยปรากฏเลยว่าเป็นคนเจริญในสังคม ไม่เฉพาะแต่ทรัพย์สินเท่านั้นที่ต้องสูญเสียไป แม้ชื่อเสียงวงศ์ตระกูลก็พลอยเสื่อมเสียไปด้วย คนที่ชอบดื่มสุรา มักจะถูกแวดล้อมไปด้วยเพื่อนฝูงเสมอ แต่เพื่อนเหล่านั้นมักจะเป็นลักษณะของเพื่อนกินมากกว่าที่จะเป็นเพื่อนร่วมสุขร่วมทุกข์ เมื่อทรัพย์สินสูญสิ้นไปเพื่อนทั้งหลายเหล่านั้นก็จะพลอยตีตนจากไปที่ละคนสองคนจนหมดสิ้น ปล่อยให้เราไว้ให้อ่อนกอดชวดเหล้าอยู่เพียงคนเดียว

ผู้ที่ชอบเที่ยวกลางคืนก็ไม่ต่างอะไรกันมากนักกับพวกคอสุรา หลังจากสุราแล้วก็คงต้องต่อด้วยนารีเสมอ ยิ่งในสังคมปัจจุบันสิ่งเข้ายวนต่าง ๆ มีมาก แผลงเม้ามักตายด้วยกองไฟฉันทใด คนเราก็มักจะตายด้วยสิ่งล่อใจทั้งหลายฉนั้น

ผู้ที่ชอบเที่ยวดูการละเล่น ก็มีแต่จะสิ้นเปลืองเงินทองโดยใช่เหตุ เพียงแต่หาความสุขไปวัน ๆ เท่านั้น จะหาสิ่งที่เป็นแก่นสารแห่งชีวิตมิได้

ผู้ที่ชอบเล่นการพนันก็ยิ่งซ้ำร้าย ดูเหมือนจะมีโทษมากกว่าอย่างอื่น ดังคำพังเพยที่ว่า โจรปล้นสิบครั้งก็ยังไม่เท่าไฟไหม้เพียงครั้งเดียว แต่ไฟไหม้ถึงสิบครั้งก็ยังไม่เท่ากับเสียการพนันเพียงครั้งเดียว เพราะไฟไหม้ยังมีที่ดับเหลือ แต่ถ้าเสียการพนันแล้วจะไม่มีอะไรเหลือเลย โทษแห่งการพนันนั้น พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า เมื่อชนะก็ยอมก่อเวร เมื่อแพ้ก็ยอมเสียตายทรัพย์สินที่สูญหายไป บางทีถึงกับขนาดฆ่ากันก็มี

การคบคนชั่วเป็นมิตร ดูอย่างผิวเผินก็ไม่น่าจะเป็นโทษร้ายแรงอะไร แต่โทษที่คบคนชั่วเป็นมิตรก็มีไม่น้อย คือมักจะถูกหลอกหรือตกเป็นเครื่องมือของเขาเสมอ ดังเช่นพระเจ้าอชาตศัตรูหลงฆ่าพระราชบิดาของตัวเองก็เพราะคบหาสมาคมกับพระเทวทัต การคบคนนั้นจึงต้องเลือกคบ เพราะถ้าคบคนพาลคนพาลก็จะพาไปหาผิด แต่ถ้าคบกับบัณฑิต บัณฑิตก็จะพาไปหาผล

ผู้ที่เกียจคร้านทำงาน ถ้าเกียจคร้านในอันที่จะสร้างบาปอกุศล ท่านไม่ถือเป็นความเสื่อม ในที่นี้ท่านมุ่งเอาเกียจคร้านในการสร้างความเจริญให้กับตัวเอง เกียจคร้านในการทำมาหากิน ทรัพย์สินสมบัติถ้าไม่ขยันหา มั่วแต่บริโภคของเก่าก็มีแต่จะหมดไป หาได้งอกเงยหรือเพิ่มพูนขึ้นมาไม่

เราท่านทั้งหลายผู้มุ่งหวังความเจริญแห่งตนพึงงดเว้นทางแห่งความเสื่อมทั้ง ๖ ประการนี้เสีย.

6. จุดบอดของธรรมชาติ

โคเป็นสัตว์ที่ทนต่อแดด ทนต่อความร้อนได้ดี สามารถลากเกวียนเดินผ่านทุ่งนาที่ร้อนระอุได้อย่างสบายๆ แต่ในขณะเดียวกัน โคก็ไม่สามารถที่จะทนต่อฝนได้ เพียงแค่ได้กระโอฝนหรือถูกละอองฝนเพียงเล็กน้อยก็ต้องรีบวิ่งหาที่หลบฝนเป็นการใหญ่ ตรงกันข้ามกับควายซึ่งเป็นสัตว์ใช้งานประเภทเดียวกัน ควายเป็นสัตว์ที่ทนต่อฝน ชอบน้ำเป็นชีวิตจิตใจ จะสังเกตเห็นได้ว่า เมื่อมีหนองน้ำอยู่ที่ไหน ควายมักจะลงไปนอนแช่อยู่ได้เป็นวันๆ แต่ควายก็มีจุดอ่อนตรงที่ไม่สามารถที่จะทนต่อความร้อนได้ หากวันใดมีอากาศร้อนจัดหรือใช้ควายลากเกวียนในท่ามกลางแสงแดดที่ร้อนจัดควายมักจะทนไม่ได้ ผู้ที่เป็นชาวไร่ชาวนามักรู้ดี

เหยี่ยวเป็นนกที่มีขนาดใหญ่กว่านกทั่วไป ถ้าจิกตีกับนกชนิดอื่นเป็นอันต้องชนะทุกครั้งไป แต่ถ้าวันใดเกิดโคจรไปพบกับนกแซงแซวเข้า วันนั้นเหยี่ยวจะต้องยอมสยบให้ทันทีแม้ว่านกแซงแซวจะเป็นนกที่มีขนาดเล็กกว่าก็ตาม

ทุกวันนี้มีข่าวที่เกิดขึ้นกับวงการคณะสงฆ์อยู่เกือบจะทุกวี่ทุกวัน และพระที่ตกเป็นข่าวส่วนใหญ่ก็เป็นพระที่มีชื่อเสียงระดับประเทศแทบทั้งนั้น เรื่ององค์เก่ายังไม่ทันจะจางองค์ใหม่ก็เกิดขึ้นมาอีกแล้ว และเรื่องที่เกิดขึ้นโดยมากมักเป็นเรื่องเดียวที่เป็นจุดบอดของสมณะนักบวช คือเรื่องสตรีเพศ ดังคำพุทธภาษิตที่ว่า "อิติ มลํ พุทธุมจริยสุต" สตรีเป็นมลทินต่อพรหมจรรย์ เพราะจุดบอดของสมณะนักบวชอยู่ที่สตรีเพศ การที่พระที่มีชื่อเสียงแต่ละรูป แม้ว่าจะแน่สักแค่ไหน หากมีปัญหาเรื่องนี้แล้วมักจะพังทลายไป นี่เป็นจุดเดียวที่ผู้ไม่หวังดีทั้งหลายจะทำลายได้ เรื่องคนต่างศาสนาจยกไว้เถอะ เอาคนที่ใกล้ชิดตัวนี้แหละทำลายกันได้ง่ายๆ ก็คือพุทธศาสนิกชนทำลายกันเอง เหมือนขโมยเข้าบ้าน ส่วนใหญ่ก็จะมาจากคนภายในทั้งสิ้น การแตกความสามัคคีกัน, ความอิจฉาริษยา, การขาดสติปัญญาขาดการพิจารณา, การมองกันในแง่เสียหรือการให้ร้ายกัน สิ่งเหล่านี้เป็นตัวทำลายเสถียรภาพความมั่นคงทั้งสิ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ เราควรช่วยกันคิดปรับปรุงแก้ไข จงอย่าตกเป็นเครื่องมือหรือเป็นแนวร่วมของผู้ไม่หวังดีเลย...

7. เสียความรู้สึก

การขาดสติปัญญาขาดการพิจารณา ๑, ความไม่เข้าใจกันหนึ่ง ๑, อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้คนที่เคยคบหาสมาคมกันมาเมื่อต้องเลิกรากันไป คนรักก็กลายเป็นที่น่าเกลียดชัง มิตรก็กลายเป็นศัตรู ธรรมะของพระพุทธเจ้าที่ตรัสสอนถ้าเริ่มต้นด้วยศรัทธา คือความเชื่อ ธรรมะหมวดนั้นก็ต้องลงท้ายด้วยปัญญาทุกครั้งไป เช่น หมวดอริยทรัพย์ อันประกอบด้วย ๑. ศรัทธา ๒. ศีล ๓. หิริ ๔. โอตตปปะ ๕. พาหุสัจจะ ๖. จาคะ และ ๗. ปัญญา หรือในหมวดสัมปรายิกัตถะประโยชน์ คือประโยชน์ภายนอกสี่อย่างคือ ๑. สัทธา-สัมปทา ๒. สีสสัมปทา ๓. จาคสัมปทา และ ๔. ปัญญาสัมปทา

ศรัทธาคือความเชื่อ พระพุทธองค์ไม่ทรงสอนให้เชื่อสิ่งต่างๆ ด้วยความมกมายแต่ทรงสอนให้เชื่อด้วยปัญญา คือใช้ปัญญาของตนพิจารณาให้รอบคอบโดยถ่องแท้แล้วจึงเชื่อ แต่ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาของเราจะสอนเอาไว้อย่างแจ่มแจ้งอย่างนี้แล้วก็ตาม แต่คนส่วนใหญ่ก็ยังไม่สามารถที่จะทำตามได้

ผู้ที่ทำงานให้กับสังคมส่วนรวม หรือผู้ที่เป็นที่รู้จักกันในวงสังคมมักจะตกเป็นข่าวอยู่เสมอ ไม่เรื่องใดก็เรื่องหนึ่ง จากอดีตจนถึงปัจจุบันไม่มีใครเลยที่จะไม่ถูกรว่าหรือถูกตำหนิ และก็เป็นอยู่อย่างนี้จนกว่าโลกนี้จะหมดมนุษยลง ใครก็ตามที่คิดว่าตั้งใจเพื่อจะทำงาน หรือบำเพ็ญประโยชน์ให้กับส่วนรวม จะต้องตั้งมโนปณิธานไว้แต่เริ่มแรกเลยว่า ไม่ว่าจะถูกคนตำ คนว่า นินทาว่าร้ายอย่างไรก็ต้องอดทนไว้เสมอ คนบางคนตั้งใจทำงาน ทำด้วยความสุจริตจริงใจ มีจิตใจที่บริสุทธิ์ โอบอ้อมอารีกับทุกๆ คน ไม่เคยด่า ไม่เคยว่าใคร คำน้อยที่จะพูดให้คนอื่นเสียความรู้สึกก็ยังไม่เคยหลุดออกจากไป มุ่งหน้าทำงานด้วยความเสียสละอย่างจริงจัง แต่ก็ยังไม่วายที่จะถูกคนว่าในทำนองเสียๆ หายๆ เข้าจนได้ แม้แต่คนใกล้ชิดกันเอง คบหาสมาคมกันมาก็ยังเป็นไปกับเขาได้ ผู้ที่ประสบกับเหตุการณ์เช่นนี้อาจเกิดเสียความรู้สึกขึ้นได้ หากเหตุการณ์เช่นนี้ยังไม่เกิดขึ้นกับตัวท่านบ้างก็รอดตัวไป แต่เมื่อใดที่เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นกับตัวท่าน หรือครอบครัวของท่าน ท่านจะมีความรู้สึกอย่างไร ?

8. ความริษยา

ริษยา มาจากคำสันสกฤตว่า อีริษยา บาลีใช้คำว่า อิสสา มีความหมายคล้ายกับคำว่า อิจฉา คือไม่อยากจะเห็นผู้อื่นได้ดีไปกว่าตน ความริษยาเป็นกิเลสฝ่ายต่ำ จัดเป็นมลทินแห่งใจประการหนึ่ง ความริษยาจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเห็นผู้อื่น หรือฝ่ายตรงข้ามได้ดีไปกว่าเรา หรือไม่อยากจะให้เขาได้ดีไปกว่าเรานั้นเอง คนไทยเรามักจะพูดว่า ชี้อิจฉา หรืออิจฉาตา ร้อน เช่นพี่เกิดอิจฉาน้อง เพราะพ่อแม่เอาใจน้องมากกว่า เมียหลวงอิจฉาเมียหย้อยเพราะสามีคอยแต่เอาอกเอาใจเมียหย้อย ไม่ค่อยได้ให้ความสนใจกับเมียหลวงเท่าใดนัก ผู้ที่ทำธุรกิจประเภทเดียวกัน ถ้าร้านไหนมีลูกค้ามาสนับสนุนมากกว่า ก็จะได้รับบริการอิจฉาจากร้านข้างเคียง ในหมู่ข้าราชการ ถ้าคนใดได้รับความดีความชอบเกินไปกว่าตน ก็มักจะถูกอิจฉาจากคนที่ไม่ได้ รวมความแล้ว ความอิจฉาริษยาเกิดขึ้นได้กับคนทุกเพศทุกวัยและในทุกๆ วงการ

คนที่ทำงานอยู่ในกลุ่มเดียวกัน มักมีเรื่องกันอยู่บ่อยๆ เพราะเกิดการอิจฉากัน อาจมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน มีปากเสียงกัน หรือเป็นความกัน ความอิจฉาทำคนให้วุ่นวาย ทำโลกให้เดือดร้อน สมดังพุทธภาษิตที่ว่า "อริ โลกนาถียา" ความอิจฉายังโลกให้พินาศ

พระเทวทัตตามจงล้งจงผลาญพระพุทธร่องค์หลายต่อหลายครั้งมีผลก่อกวนหินให้แตกจากภูเขาเพื่อปลงพระชนมชีพของพระพุทธรเจ้า หรือจ้างนายขมังธนูให้ไปยิงพระพุทธรเจ้าหรือสั่งคนให้ปล่อยช้างนาฬาคีรีให้ไปทำร้ายพระพุทธรเจ้าเป็นต้น ก็เพราะความอิจฉานั้นเอง พระนางมาคันทิยาเที่ยวทำร้ายพระนางสามาวดีด้วยวิธีการต่างๆ นับตั้งแต่ออกอุบายแก้งพระนางสามาวดี จนกระทั่งสั่งคนให้ไปจุดไฟเผาตำหนัก จนพระนางสามาวดีพร้อม กับสหาย ๕๐๐ คน ถูกไฟคลอกตาย ก็เพราะความริษยาเป็นเหตุ องคุลิมาลต้องฆ่าคนตายนับจำนวนเป็นพันก็เพราะถูกเพื่อนกันเองอิจฉาเพราะเรียนสู้ไม่ได้ จึงคิดแผนชั่วร้ายให้อาจารย์ องคุลิมาลต้องการสำเร็จการศึกษาชั้นสูงตามคำแนะนำของอาจารย์จึงต้องทำการประหารพระภรรยาตายไปมิใช่น้อย เข้าไปสู่อำนาจเมืองไหนก็มีแต่คนหวาดกลัวแตกตื่น ความริษยากันสามารถทำลายโลกให้พินาศเห็นปานนี้...

9. อย่าประมาท

เมื่อฤดูฝนย่างเข้ามา อากาศที่เคยร้อนอบอ้าวก็กลับเย็นสบายลง พืชพันธุ์ธัญญาหารก็พลอยอุดมสมบูรณ์ไปด้วย เมื่อพืชผักผลไม้มีมาก บรรดาสัตว์และแมลงทั้งหลายก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นด้วย ชาวไร่ชาวนาต้องเสียเงินในการกำจัดศัตรูพืชปีละไม่ใช่น้อย ไม่ว่าจะเป็นตัวต๊กแตน หนูนา เชื้อราหรือโรคเพลี้ยระบาด หรือผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีน้ำขังเฉอะแฉะ เป็นที่เพาะพันธุ์ยุงได้ ตกค่ำที่ไรหาคความสุขมิได้ เพราะเจ้ายุงตัวน้อยๆ จะคอยบินมาขอรับบริจาคเลือดอยู่ตลอดเวลา ยุงแม้จะเป็นสัตว์เล็กก็จริง แต่อย่าปล่อยให้กัดได้ เชียว ทั้งเจ็บทั้งคัน และยิ่งไปกว่านั้น ท่านก็อาจจะได้รับเชื้อไขเลือดออกหรือเชื้อไขมาเลเรีย หากรักษาไม่ทันก็อาจถึงกับสูญเสียชีวิตได้ พืชสงของยุงนี้ร้ายนัก แม้จะเป็นสัตว์ตัวเล็กๆ ก็ตาม

ความผิดพลาดแม้เพียงเล็กๆ น้อยๆ บางอย่าง ดูๆ ไปก็ไม่น่าจะเป็นอะไรมากนักแต่ผลกลับให้โทษใหญ่โตได้ มีตัวอย่างมากมายแล้ว เช่นบางคนจุดธูปเทียนบูชาพระทิ้งไว้แล้วออกจากบ้านไป พอกลับมาไม่มีบ้านเหลือไว้ให้เห็นอีกแล้ว บางคนเข้าสอบแข่งขันคิดว่าตัวเองทบทวนดีแล้วไม่ยอมทบทวน หรือในเวลาสอบไล่กลับประมาทเลินเล่อ เห็นข้อสอบนึกว่าหมู ทำอย่างสะเพร่า ผลปรากฏว่าสอบไม่ผ่าน เช่นนี้ก็มิ

ความชั่วเองก็เช่นกัน อย่าประมาทว่าเล็กน้อยแล้วจะไม่ให้ผล อสรพิษไม่ว่าตัวเล็กตัวใหญ่ขึ้นชื่อว่างูพิษแล้วกัดตายทั้งนั้น พระคุณเจ้าตั้งใจบวชมานาน ประพฤติตนเคร่งครัดมาโดยตลอด แต่ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ทำเข้าไป ผลปรากฏว่าโดนไล่ออกจากวัดหรือถูกจับสึกไปเลยก็มี บางคนมีปกติชอบเอาเรื่องของคนโน้นมาคุย เอาเรื่องของคนนี้มาพูดเป็นการสนทนากัน บางทีก็เกินเลยไป พูดทำนองไปวิจารณ์เขาเข้า คนนั้นเป็นอย่างนั้น คนนี้เป็นอย่างนี้ กลับบ้านดึกๆ ตื่นๆ ฉันทุณี่เสียดี พอเรื่องกลับไปได้ยินถึงหูคนที่ตัววิจารณ์เข้า ผลปรากฏว่าต้องมานั่งเสียอกเสียใจกับคำพูดของตนซึ่งดูไม่น่าจะเสียหายอะไร เรื่องเคยมีมากมาย เพราะฉะนั้นพึงตระหนักไว้ในใจเสมอว่า แม้ในสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ก็ไม่ควรประมาท.

10. ดูถูก

คำว่า "ดูถูก" เป็นคำที่เข้าใจความหมายกันเป็นอย่างดีสำหรับคนไทย มิได้มีความหมายว่า ดูได้ถูกต้อง หรือดูได้ไม่ผิด แต่โดยความหมายแล้ว หมายถึงกิริยาอาการที่ดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือเห็นคุณค่าของเขาเพียงเล็กน้อย ในภาษาฝรั่งใช้คำว่า "Under Estimate" หมายถึงประเมินค่าเขาต่ำไป หรือ Look Down คือมองเขาต่ำ การมองคุณค่าของคนอื่นต่ำไปนั้น อาจเป็นเพราะเรามีทิฐิมานะอยู่ในใจว่า เราสูงกว่าหรือดีกว่า เช่น เรียนเก่งกว่า มีปริญญาสูงกว่า ฉลาดกว่า ร่ำรวยกว่า รูปร่างดีกว่า ยศตำแหน่งหรือหน้าที่การงานสูงกว่า ฯลฯ

ไม่ว่าเราจะเป็นฝ่ายที่ถูกดูถูกเขา หรือถูกเขาดูถูกเอา ไม่ดีทั้งนั้น ไม่เป็นที่สรรเสริญของนักปราชญ์หรือบัณฑิตทั้งหลาย เพราะถ้าเราดูถูกผู้อื่นนั้น ส่อให้เห็นว่าเราตั้งอยู่ในฐานะแห่งความประมาท ดั่งนิทานเรื่องกระต่ายกับเต่า กระต่ายถือว่าตนเองวิ่งได้เร็วกว่าเต่ามากมาย เต่าเดินได้ช้า จึงเกิดการท้าแข่งชันกันขึ้น แต่ผลกลับเป็นว่าเต่าชนะ ใครบ้างจะคิดเช่นนั้น บางคนอาจจะแย้งว่าไม่เป็นความจริง เขาแต่งขึ้นก็เพื่อจะยกย่องเต่านั่นเอง ใครจะคิดบ้างว่า เหตุการณ์ทำนองนี้อาจจะเกิดขึ้นกับตัวเราบ้าง ไม่วันใดก็วันหนึ่ง หรืออาจจะเกิดขึ้นแล้วก็ได้ เช่นบางคนดูถูกเพื่อนที่เรียนมาด้วยกันว่า สติปัญญาทึบ เรียนไม่ทันเพื่อน สู้ฉันไม่ได้หรอก แต่ครั้น ๒๐ ปีให้หลังเพื่อนที่ถูกดูถูกนั้นแหละ สำเร็จเป็นดอกเตอร์มาจากต่างประเทศ ในขณะที่คนที่ดูถูกเขานั้น กลับเรียนสำเร็จแค่ชั้นมัธยมปลาย

การดูถูกกันเป็นสิ่งไม่ดีก็จริง แต่ถ้าใครรู้จักใช้สาเหตุแห่งการดูถูกนั้นเป็นพลังสร้างกำลังใจแล้ว นับว่า การดูถูกนั้นเป็นยาขานเอกในโลก เพราะจะไม่มียาขานอื่นใดในโลกที่จะสร้างกำลังใจคนให้มีพลังเท่าได้

แต่ถ้าท่านได้รับการดูถูกจากคนอื่นแล้ว ยังปล่อยให้เขาดูถูกอยู่ตลอดไป ไม่คิดชวนขวายปรับปรุงตนเองขึ้นมา ก็เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะให้เขาดูถูกต่อไป...

11. คิดให้ถูกทาง

สิ่งใดก็ตามถ้าตั้งไว้หรือวางไว้ผิดที่มักจะก่อให้เกิดโทษได้ เช่นกระโถนควรจะต้องตั้งหลบไว้มุมใดมุมหนึ่ง แต่ถ้ามีใครนำมาวางไว้ขวางทางเดิน ก็อาจมีคนเดินสะดุดได้ ทำให้เกิดโทษแก่ผู้เดินและผู้วางก็ต้องพลอยถูกว่าหรือถูกตำหนิไปด้วย หรือของมีคมอื่นๆก็ต้องเก็บไว้ในที่มีดชิด ชีนวางไว้เกะกะไม่เป็นที่เป็นที่ทางก็อาจมีคนเดินเหยียบจนได้รับอันตรายได้ ยารักษาโรคก็เช่นเดียวกันควรจะต้องมีสลากบอกไว้อย่างชัดเจนและเก็บไว้ให้พ้นมือเด็กๆ หาไม่แล้ว เด็กที่ยังไม่รู้ประสีประสาก็อาจหยิบมาทานจนอาจถึงตายได้

จิตของมนุษย์ก็เช่นเดียวกัน ถ้าหากตั้งไว้ผิด ไม่ถูกทางแล้ว ท่านว่ายังโทษให้เกิดขึ้นได้ และเป็นโทษที่ร้ายแรงกว่าอื่นใดทั้งหมด โดยมีพระพุทธภาษิตรับรองไว้ว่า

ทิสฺส ทิสฺ ยนฺตํ กยิรา

เวรี วา ปน เวนินํ

มิจฺฉา ปณฺหิตํ จิตฺตํ

ปาปียํ นํ ตโต กร ๑

จิตที่ตั้งไว้ผิดมีโทษร้ายแรงยิ่งกว่า โจรหรือคนมีเวรที่จะพึงทำต่อกัน

จิตที่ตั้งไว้ผิดนี้ ท่านกล่าวว่ามีโทษมากยิ่งขึ้นกว่าอนันตริยกรรม เปรียบเสมือนตอในวัฏฏะ เพราะคนเราคิดแล้วจึงค่อยพูดหรือกระทำ คิดอย่างไรก็พูดหรือกระทำอย่างนั้น นอกจากคนที่คิดไม่ชัดตรงที่จะคิดอย่างหนึ่งแล้วพูดออกมาอีกอย่างหนึ่ง หรือแสดงออกมาอีกอย่างหนึ่งเพื่อการหลอกลวง

บางคนคิดว่าพ่อแม่ไม่มีพระคุณต่อตน เพราะหลังจากที่ให้กำเนิดตนมาแล้วก็ไม่เคยส่งเสียเลี้ยงดูหรือสนับสนุนให้ได้รับการศึกษา เมื่อตนเติบโตใหญ่ขึ้นมาจึงไม่เห็นพระคุณอะไร อาจแสดงกิริยาอาการซึ่งขาดความเคารพ หรืออาจประทุษร้ายถึงขนาดทำปิตุฆาตหรือมาตุฆาตก็ได้ ถือว่าเป็นบาปอันหนักยิ่งเพราะจิตที่ตั้งไว้ผิดนั่นเอง

บางคนไม่ยอมเข้าวัด เพราะคิดว่า ไปวัดไม่เห็นจะได้อะไร หรือเกิดประโยชน์ตรงไหน หรือไม่มีความจำเป็นอะไร หรือคิดว่าสมภารไม่อยากจะต้อนรับ ทำหน้าเคร่งเครียด ไม่อยากพูดด้วยกับตน อะไรทำนองนี้

ความคิดในลักษณะนี้เป็นความคิดที่เข้าข้างตัวเอง คิดไปตามอารมณ์มากกว่าที่จะคิดตามเหตุผล วิธีการที่ดีก็คือ พยายามปรับปรุงแก้ไขแนวความคิดของตนเสียใหม่อย่าให้ความคิดที่ผิดๆครอบงำจิตใจตนต่อไป เพราะรังแต่จะก่อให้เกิดแต่โทษภัยเดียว.

12. อย่ามองข้ามสิ่งใกล้ตัว

สิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ไม่ว่าจะเป็นรถ บ้าน เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม สร้อยคอ นาฬิกา หรือสิ่งของอย่างอื่นที่เราเห็นจนชินตาหรือใช้อยู่เป็นประจำ เรามักจะไม่ค่อยเห็นคุณค่าของสิ่งนั้นเท่าไร หรือบางทีก็กลับเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายขึ้นมา เช่นบ้านที่เราอาศัย เราเห็นมาแต่เกิด เห็นที่ไรก็รูปทรงนั้นอยู่วันยังค่ำ พอไปเห็นบ้านหลังใหม่ที่เขาเพิ่งปลูกขึ้นมาก็อยากจะได้แบบเขาบ้าง ถ้าได้แบบเขาก็คงจะมีความสุขดี รถที่ใช้อยู่ประจำ ใช้นานปีแล้ว เห็นรุ่นใหม่ๆ ที่ออกมา รู้สึกเขี้ยวจนจิตใจ เกิดความรู้สึกว่าอยากจะได้คันใหม่ๆ ขึ้นมาอีกแล้ว หรือเสื้อผ้าที่ใส่อยู่ประจำดูๆ ไปก็อย่างนั้นแหละ เห็นเขาใส่ยี่ห้อต่างๆ แบบแปลกๆ ดูเก๋ดี ใครจะได้บ้าง

ความเห็นจนชินตาประการหนึ่ง, ความไม่พอใจในสิ่งของที่มีอยู่ประการหนึ่ง, บวกกับความอยากได้ในสิ่งใหม่ๆ ประการหนึ่ง ทำให้คนเรามักมองเห็นในคุณค่าของสิ่งของที่เราใช้อยู่ต่ำลงไป กลับเห็นสิ่งของใหม่ๆ ว่ามีค่าสูงยิ่ง ความรู้สึกเช่นนี้เป็นเหมือนกันทุกคน เป็นเรื่องธรรมดาสำหรับมนุษย์ปุถุชน

บางคนไม่ค่อยพอใจในงานที่ทำอยู่ พอมีใครมาแนะนำงานใหม่ๆ โดยชี้แจงว่าจะได้ รับเงินเดือนที่สูงกว่า มีความเจริญก้าวหน้ากว่า ด้วยความโลภที่อยากได้ก็ตัดสินใจลาออก จากงานที่ทำอยู่ หวังว่าจะได้งานใหม่ที่ดีกว่า แต่ผลกลับเป็นว่า งานใหม่ก็ไม่ได้ งานเก่าก็ เสียไป มีตัวอย่างมาแล้ว มีพวกที่เป็นนายหน้าจัดหาแรงงานไปทำยังต่างประเทศ โดยมา บอกรางานดีอย่างนั้น เงินดีอย่างนี้ เกิดความสนใจสู้อุตสาหะขายไรขายนาไป เพื่อเป็น ทุนรอนในการไปทำงานที่เมืองนอก แต่ผลกลับตาลปัตร ถูกหลอกไปลอยแพ งานก็ไม่ได้ ทำ หรือได้ทำแต่ก็ไม่ดีอย่างที่คิดไว้ ก็ต้องกลับมาเป็นทุกข์เช่นเดิม หรืออาจจะมากกว่าเก่า อีกด้วย

ในวงการของชาวดัตช์ พอได้ยินว่า พระองค์นั้นดี องค์นี้ดี องค์นี้เก่ง ต่างพากันสรร- เสริญเยินยอ กลับลืมพระใกล้บ้านของตัวเอง ดีไม่ดีก็กลับพูดทำนองเหยียดๆ ด้วยเข้าไป แต่พอ ไม่นาน พอพระดีหรือพระดั่งที่ตัวเองพากันสรรเสริญนั้นแหละมีเรื่องขึ้นมา ก็เลยพูดไม่ออก แต่เพราะกลัวจะเสียหน้าก็เลยแกล้งพูดไปทำนองที่ว่า ไม่จริงบ้าง ถูกเขาใส่ความบ้าง กลับ เป็นอย่างนั้นไป

พึงทำใจเสียใหม่ว่า สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวนั้นแหละ มีประโยชน์และมีความสำคัญแก่เรา มากที่สุด.

13. มังสะวิรัติ

ในยุคปัจจุบันนี้ คนหันมาทานเจกันมากขึ้น บางคนให้เหตุผลว่า จะเป็นการลดการฆ่าสัตว์ลง เพราะคนเราทานเนื้อ จึงทำให้ต้องมีการฆ่าสัตว์ หากเรายังทานเนื้ออยู่ก็เท่ากับว่าเป็นการสนับสนุนให้มีการฆ่าสัตว์ด้วย บางคนให้เหตุผลว่า เนื้อย่อยยาก ทานแต่ผักอาหารย่อยง่าย กลืนตัวก็ไม่มี

การกินเจ หรือถ้าจะใช้ศัพท์ที่เป็นทางการก็คือ "มังสะวิรัติ" คืองดเว้นจากการทานเนื้อสัตว์ ดูเหมือนชาวอินเดียจะปฏิบัติกันเป็นหลัก ต่อมาก็เข้าไปมีบทบาทในประเทศจีน ดังจะเห็นได้จากการที่คณะสงฆ์จีนจะไม่ทานเนื้อสัตว์ ถ้าจะมองไปแล้วก็เป็นการดีทีเดียวตามเหตุผลข้างต้นนั้น แม้แต่ในเมืองไทยเราก็นิยมหันมาทานมังสะวิรัติกันมากขึ้น

แม้แต่ฝรั่งเองในเวลานี้ก็หันมาสนใจทานมังสะวิรัติกันมาก เพราะตามธรรมดาแล้วฝรั่งมักจะทานอาหารประเภทเนื้อสัตว์เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ร่างกายของเขาใหญ่โตกว่าคนเอเชีย

การทานอาหารมังสะวิรัติเป็นเรื่องดี แต่ก็ไม่ควรลืมว่า ทุกๆ สิ่งย่อมมีทั้งประโยชน์และโทษปะปนกันไป เหมือนวิชาความรู้ ถ้าใช้ให้ถูกทางก็มีคุณ ถ้าใช้ไม่ถูกทางก็มีโทษ

ในครั้งพุทธกาล พระเทวทัตเคยไปทูลขอบัญญัติ ๕ ประการ และในบัญญัติ ๕ ประการนั้นก็มีข้อที่ว่า ห้ามภิกษุฉันปลาและเนื้อรวมอยู่ด้วย พระพุทธองค์ไม่ทรงประทานอนุญาต กลับตรัสว่า ผู้ใดปรารถนาที่จะปฏิบัติเถิด นี่เป็นเครื่องแสดงว่าการไม่ทานเนื้อนั้นมิใช่เป็นเรื่องแปลกหรือพิเศษอะไร หรือมิใช่ว่าการที่คนเราจะทำความดีอยู่ที่การไม่ทานเนื้อ หรือคนที่ไม่ทานเนื้อแล้วจะไม่ทำความชั่ว

การจะประพฤติปฏิบัติอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมเป็นหลัก เช่นรู้จักทานเป็นเวลา ทานแต่พอสมควร ไม่มากไม่น้อยเกินไป ไม่ได้ทานเพื่อความติดในรสชาติของอาหาร กลับกันคนที่ปฏิญาณตนว่า ทานเจ แต่ทานไม่รู้จักเวลา ทานได้ตลอดหรือกลับต้องทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อน หรือเกิดดูหมิ่นเหยียดหยามผู้ที่ทานเนื้อ จะชื่อว่าปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสมแล้วหรือ ?

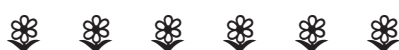
14. ใช้ความคิดให้เป็นประโยชน์

มีสุภาษิตบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า "อยู่คนเดียวให้ระวังความคิด อยู่รวมมิตรให้ระวังวาจา" ความคิดของมนุษย์นั้นมีทั้งคุณอนันต์และโทษมหันต์ สิ่งของเครื่องใช้ สิ่งอำนวยความสะดวก สะดวกล้วนเกิดแต่จินตนาการของมนุษย์ทั้งนั้น สมัยก่อนเคยได้ยินแต่คำเล่าขานว่า ภูทิพย์ ตาทิพย์ เหาะเหินเดินอากาศได้ สำหรับนักปฏิบัติที่ได้ธรรมชั้นสูง

สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องสุดวิสัยที่มนุษย์สามัญจะทำได้ หากมีใครสักคนทำได้ ก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้วิเศษ แต่พอมาสมัยนี้ สิ่งที่เคยเล่าขานกันนั้นเป็นจริงขึ้นได้อย่างปาฏิหาริย์ อยู่สหรัฐอเมริกาอยากทราบว่ที่เมืองไทยมีอะไรกันบ้าง ยกหูโทรศัพท์เพียงไม่กี่นาทีก็ทราบได้ อยากทราบว่าตอนนี้ทางซัวโลกเหนือเขามีอะไรกันบ้าง เปิดโทรทัศน์ดูก็ทราบได้ อยู่เมืองไทยอยากไปยุโรปนั่งเครื่องบินเพียงสิบชั่วโมงเศษก็ไปนั่งทานกาแฟอยู่ท่ามกลางใจกรุงลอนดอนแล้ว ไม่เพียงแค่นี้ ดวงจันทร์ที่เห็นอยู่บนท้องฟ้า คนสงสัยกันหนักหนาว่า รูปร่างที่ปรากฏคล้ายกระต่ายนั้นคืออะไรกัน มนุษย์เราก็สามารถไปเหยียบและทำลายความสงสัยเสียได้แล้ว ทั้งหมดนี้เป็นเพราะความคิดของมนุษย์ทั้งนั้น

และในขณะเดียวกัน ความคิดก็เป็นเหตุทำลายโลกให้พินาศได้เช่นเดียวกัน ลัทธิจักรวรรดินิยมล่าเมืองขึ้นต้องการจะครอบครองคนทั้งโลกไว้ในกำมือ ทำให้หลายๆประเทศต้องกลายเป็นประเทศบ้านแตกสาแหรกขาด ผู้คนล้มตายกันนับหมื่นนับแสน ในยุโรปก็มีตัวอย่างใหญ่ ในเอเชียก็มีตัวอย่างให้เห็น วิวัฒนาการของอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ประหัตประหารกันเป็นเพียงแค่กดปุ่มเท่านั้นก็สามารถทำลายโลกทั้งโลกให้ย่อยยับไปในพริบตา

ความคิดของมนุษย์ร้ายแรงเห็นปานนี้ พระพุทธศาสนาของเราจึงได้เน้นไปที่เรื่อง การฝึกจิต เพราะจิตที่ได้รับการฝึกฝนอบรมดีแล้วนั้นจะนำมาแต่ประโยชน์สุขที่แท้จริง ดังพระพุทธภาษิตที่ว่า "จิตตํ ทนตํ สุขาวหํ" จิตที่ฝึกแล้วนำสุขมาให้ "จิตตสุส ทมโธ สาธุ" การฝึกจิตเป็นการดี ส่วนจิตที่ไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมนั้นอาจนำมาซึ่งภัยอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่งเข้าสักวัน

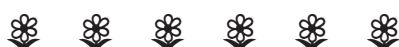

15. การครองตน

คำว่าตนท่านให้วิเคราะห์ศัพท์ว่า **อตฺตา นาม จิตฺตํ สกฺโถ วา อตฺตภาโว ฯ** แปลว่า จิตหรืออัฐภาพทั้งหมดชื่อว่า "ตน" โดยความหมายแล้วก็คือใจนั่นเอง ธรรมตาสภาพของ จิตคนนั้นท่านเปรียบเหมือนน้ำ คือมีปกติไหลไปสู่ที่ต่ำ จิตใจของคนเราท่านว่ามีปกติไหล ไปสู่ที่ต่ำ คืออารมณ์ตามที่ปรารถนาน่าใคร่ น่าพอใจ ทางพระพุทธศาสนาสอนให้รู้จัก ควบคุมระครองจิตใจ โดยในขั้นแรกสอนให้รักษาศีลเสียก่อน แล้วจึงค่อยทำในขั้นที่สูงขึ้นไป ศีลจะเป็นวิธีการเบื้องต้นที่จะป้องกันมิให้จิตใจไหลไปสู่อำนาจฝ่ายต่ำ เหมือนกับทำ- นบกั้นน้ำไว้ฉะนั้น เบื้องต้นสอนให้รักษาศีล ๕ เป็นหลักประจำใจสำหรับทุกๆ คน ถ้าวาดราบใดที่เรายังอยู่ในกรอบของศีล ๕ แล้ว ก็เชื่อว่ายังรู้จักครองตนไว้ได้ แต่เมื่อใดที่ล่วง ละเมิดศีล ๕ แล้ว ก็เชื่อว่ารักษาตนไว้ไม่ได้ เหมือนกับทำนบกั้นน้ำได้พังครืนลงฉะนั้น

การควบคุมระครองรักษาจิตใจของตนให้อยู่ในร่องรอยแห่งศีลธรรมนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องอาศัยขันติ คือความอดทนเป็นหลักสำคัญ เพราะปรากฏมีไม่น้อยเหมือนกันที่ผู้ ประพฤติตัวดีมาโดยตลอด มีศีลธรรมจรรยาควรแก่การยกย่อง ไม่สามารถที่จะรักษาความ ดีของตนให้ตลอดไปได้ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะถูกอำนาจ ฝ่ายต่ำมายั่วยวนหรือยั่วเย้า ทางจักขุทวารบ้าง โสตทวารบ้าง ฆานทวารบ้าง ชิวหาทวาร บ้าง กายทวารบ้าง หรือแม้แต่ทางมโนทวาร บางคนเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ในสังคม เป็นผู้ที่มีชื่อ เสียงระดับประเทศ หรือมีวิชาความรู้ เป็นครูอาจารย์สั่งสอนคน มีลูกศิษย์ลูกหาทั่วประเทศ เกิดมีเรื่องเสื่อมเสียขึ้น

การสร้างความดีและการที่จะรักษาความดีให้ดีตลอดไปนั้นเป็นเรื่องยาก โบราณ- อาจารย์ท่านจึงสอนไว้ว่า **"ให้รักษาความดีดุจเกลือรักษาความเค็ม"** เราจะเห็นได้ว่าบางคน ทำความดีมาโดยตลอด แต่พอเปลอทำผิดเข้าเพียงครั้งเดียว ความดีที่ทำมาทั้งหมดไม่มี ใครพูดถึงเลย กลับพูดแต่ในสิ่งที่ชั่วและถูกประณามอย่างชนิดที่เรียกว่าสาตเสียเทเสีย เพราะฉะนั้น พึงรักษาควบคุมระครองตนให้ดีเถิด.

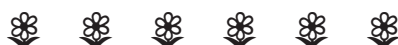

16. ป่วยกาย-ป่วยใจ

การเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ ในโอกาสที่จะเวกขณะ ท่านสอนให้พิจารณาว่า **“เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้”** ถ้ามนุษย์เราไม่รู้จักเจ็บไข้ได้ป่วย อายุไขของมนุษย์ก็จะยืนยาวไปได้มากกว่านี้ เพราะเกิดเจ็บป่วยขึ้นมาครั้งคราวใด มันแสนทรมาณ นับตั้งแต่เจ็บเล็กๆ น้อยๆ เช่นปวดหัว ปวดฟัน ปวดท้อง ปวดกล้ามเนื้อ คนที่ปวดหัวก็ว่า ปวดหัวนี้แสนจะทรมาณยิ่งกว่าอย่างอื่น ปวดฟันสู้ไม่ได้หรอก คนที่ปวดฟันก็ว่า ปวดอะไรจะมาเท่ากับปวดฟันเป็นไม่มี บางคนดูเหมือนเป็นเวรเป็นกรรมเสียจริงๆ สารพัดโรคในตัว แม้ว่าอายุจะยังไม่มากเท่าไรนัก เขาคุยเรื่องปวดหัว ก็ปวดกับเขาด้วย คุยเรื่องปวดท้องก็ปวดกับเขา คุยกับคนที่ เป็นโรคมะเร็งก็เป็นกับเขา ดูๆ เหมือนกับว่าร่างกายนี้เป็นรังของโรคจริงๆ

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า **“อาโรคุยปรมา ลาภา”** ความไม่มีโรคเป็นลาภอย่างยิ่ง แนนอนที่เดียว บางคนแสวงหาทรัพย์ได้มาเท่าไรก็ต้องหมดไปกับเรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย บางทีก็เกิดขึ้นกับตัวเอง บางทีก็เกิดขึ้นกับคนในครอบครัว แต่ถ้าสุขภาพเราดี ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน เราก็ไม่ต้องเสียทรัพย์ซื้อหยูกยามาเยียวยารักษา จึงนับว่าเรามีลาภอันประเสริฐยิ่งแล้ว

ยังมีความป่วยอีกชนิดหนึ่งที่แฝงอยู่ในตัวมนุษย์ของเรา คือป่วยใจ ป่วยแต่กายยังพอเยียวยารักษากันได้ แต่ถ้าเกิดเวลาใดเกิดป่วยใจขึ้นมาอีก ก็จะทำให้ป่วยหนักขึ้นไป เข้าทำนองที่ว่า ฝั่ซ้าดำมพลอย ความผิดหวัง ความท้อแท้ การเสียรู้คน การเสียความรู้สึกที่ดีไป การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก ความไม่ประสบความสำเร็จ ความไม่สมหวัง เหล่านี้เป็นต้นเป็นความป่วยทางด้านจิตใจทั้งนั้น วิธีการที่จะเยียวยารักษา ก็เห็นว่าจะมีแต่เพียงวิธีเดียวเท่านั้น คือ **“ธรรมโอสถ”** พระพุทธองค์ตรัสธรรมโอสถไว้ถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้น ถ้าวันใดท่านเกิดป่วยใจขึ้นมา ก็ลองไปเลือกดูเถิด อาการป่วยของท่านก็จะดีขึ้น

17. ชีวิตเหมือนแสงเทียน

แสงเทียนที่แรกจุดจะให้ความสว่างไสว กระจายไปทั่วห้อง เป็นประโยชน์สำหรับมนุษย์ จะใช้อ่านหนังสือก็ได้ นั่งสนทนาปราศรัยกันก็ได้ แต่ครั้นพอนานๆ ไป แสงเทียนก็ค่อย ๆ หรือลง จนดับไปในที่สุด

ชีวิตของคนเราก็มีอุปมาเหมือนกับแสงเทียน เพราะเมื่อยังอยู่ในวัยหนุ่มสาวจะทำอะไรก็ได้ ก็จงเร่งรีบทำเสียแต่ตอนนี้ จะเล่าเรียนเขียนอ่านหรือจะสร้างหลักฐานความมั่นคงให้แก่ชีวิตก็อย่ามัวโอ้อ่อยชาย ถ้าสิ้นปล่อยเวลาให้ล่วงไป พอเมื่ออายุมากขึ้นแล้วก็จะหมดโอกาส ท้ายที่สุดชีวิตก็จะพลันดับไปเหมือนกับไส้เทียนที่หมดดับไปฉะนั้น

ชีวิตของมนุษย์นี้มีค่ายิ่งนักสุดที่จักประมาณได้ การได้เกิดมาเป็นมนุษย์สุดแสนจะลำบาก จึงนับว่าเป็นลาภอย่างใหญ่หลวง ดังพระพุทธภชาษิตที่ว่า "กิญฺจ มนุสฺสํปฏิลาภ" การเกิดมาเป็นมนุษย์เป็นสิ่งที่ยาก ถ้าจะว่าตามหลักของชีววิทยาแล้ว สัตว์น้ำมากกว่า สัตว์บก เพราะโลกของเรามีน้ำท่วมห่ออยู่ถึงสามส่วน ที่เป็นพื้นดินเพียงส่วนเดียวเท่านั้น และในจำนวนสัตว์โลก สัตว์อื่น ๆ ก็มีมากกว่าคน เพราะสัตว์เหล่านี้ทั้งหลายให้กำเนิดกันได้คราวละหลาย ๆ สิบหรือหลายร้อยหลายพัน แต่มนุษย์ให้กำเนิดกันได้เพียงคราวละคนเท่านั้น และต้องอาศัยการตั้งครรภ์เป็นระยะเวลาที่ยาวนานกินเวลาเกือบปี ครั้นเกิดมาแล้วก็เชื่อว่า จะวิ่งได้หรือเดินได้อย่างสัตว์อื่น ต้องเลี้ยงดูทะนุถนอมอย่างดีจึงจะมีชีวิตรอดอยู่มาได้ หากไม่แล้วก็จะพลันตายเสียตั้งแต่ยังเป็นทารกอยู่

ชีวิตของมนุษย์มีกำหนดเวลาไม่เกิน ๑๐๐ ปี ในที่สุดก็ต้องตายจากโลกนี้ไป ในพระพุทธศาสนาของเราสอนคนให้รู้จักทำความดี หนีความชั่ว และทำจิตใจให้หมดจดผ่องใส ถ้าทำได้อย่างนี้ก็นับว่า น่าสรรเสริญโดยแท้ ไม่เสียที่ที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์พบกับพระพุทธศาสนา แต่ถ้าท่านยังปล่อยชีวิตให้ล่วงไปแต่ละวันๆ โดยที่มิได้คิดว่าจะสร้างประโยชน์อะไรไว้เลยในโลกมนุษย์นี้ เป็นเช่นดังแสงเทียนที่ลุกไหม้แล้วก็ดับไป ชีวิตของท่านช่างหาค่าอะไรมิได้เสียจริงๆ.

18. วาจาเช่นใดควรกล่าว

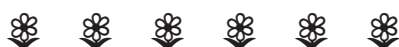
ในมงคล ๓๘ ประการ ข้อหนึ่งมีว่า "สุภาสิตา จ ยา วาจา เอตมมุงฺคฺลมุตฺตมํ" วาจาที่เป็นสุภาสิตเป็นมงคล คำว่า สุภาสิต คือพูดดี พูดอย่างไรเรียกว่า พูดดี การพูดดีนั้นต้องประกอบไปด้วยองค์ ๕ อย่างคือ:-

๑. กาเลน ภาสิตา พูดตามกาล คือเหมาะกับกาลเทศะ
๒. สจฺจฺวา ภาสิตา พูดแต่คำสัตย์ คำจริง
๓. สณฺุหา ภาสิตา พูดแต่คำไพเราะอ่อนหวาน
๔. อตุตฺตสณฺุหิตา ภาสิตา พูดแต่คำประกอบด้วยประโยชน์
๕. เมตฺตจิตฺตฺเตน ภาสิตา พูดด้วยเมตตาจิต

ในองค์ประกอบ ๕ อย่างนี้ อิงอาศัยซึ่งกันและกัน มิใช่เห็นว่า พูดแต่คำสัตย์คำจริงแล้วจะเป็นการดีเสมอไป หากเป็นเช่นนั้นไม่ ความจริงบางอย่างพูดไปแล้วเป็นโทษ เป็นภัยกับตัวเอง คำเช่นนั้นก็ไม่ควรกล่าว แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัสไว้ว่า "คำพูดใดแม้จะเป็นคำสัตย์คำจริง แต่ถ้านั้นไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ตถาคตก็ไม่กล่าววาจาเช่นนั้น" และแม้ถึงจะเป็นคำสัตย์คำจริง มีแต่ประโยชน์ก็ยังคงพูดด้วยถ้อยคำที่อ่อนหวาน นุ่มนวล ไม่พูดด้วยเสียงห้าวๆ หรือแข็งกร้าว และผู้พูดก็ต้องพูดด้วยเมตตาจิตอีกด้วย

ในสังคมของมนุษย์เรานั้น โดยเฉพาะคนไทยด้วยแล้ว นิยมที่จะพูดมากกว่าที่จะฟังไม่ว่าในที่ไหน เดินทางขึ้นรถ นั่งเครื่องบิน ถ้าเป็นได้อยู่ในกลุ่มเดียวกันแล้วสนทนากันได้สนุกจริงๆ ซึ่งผิดกับนิสัยฝรั่ง พอเขาในที่ไหน เขามักจะมีหนังสือพกติดตัวเสมอ พอว่างก็หยิบหนังสือขึ้นมาอ่านทันที

การอยู่กันในสังคมนั้น เรื่องคำพูดคำจาจะต้องระวังอย่างมากทีเดียว เพราะถ้าพูดอะไรออกไปโดยคะนองปาก คะนองใจของตนแล้ว อาจนำภัยพิบัติมาสู่ตนได้ดังคำโบราณว่า "ปลาหมอตายเพราะปาก" ฉะนั้น

19. ความเพียร

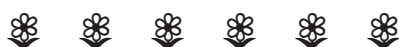
ความเพียรเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งที่จะให้บุคคลประสบความสำเร็จได้ ศัพท์ในทางศาสนาใช้ว่า วิริยะ หรือ วายามะ แปลว่า ความเพียร หรือ ความพยายาม ตัวอย่างเช่น "วิริเยน ทุกขมจฺเจติ" บุคคลจะล่วงทุกข์ได้เพราะความเพียร " วายเมถว ปุริโส, ยาว อตฺตสฺส นิปฺปทา" บุรุษพึงพากเพียรไปจนกว่าจะประสบความสำเร็จ สุภาษิตไทยๆเรามีว่า "ความเพียรอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น" หรือว่า "ความเพียรเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จ" แม้ฝรั่งเองก็มีคำสุภาษิตเช่นนี้กล่าวไว้ เช่น **"Where there is a will, there is a way"**

พระบรมครูของเราว่าจะตรัสรู้พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณได้ ก็ต้องทรงบำเพ็ญมาอย่างหนัก ชนิดที่ทรงอธิษฐานอย่างเอาเป็นเอาตายก่อนแต่จะตรัสรู้ ว่า "แม่เลือดและเนื้อในกายของเราจักเหือดแห้งไป เหลือแต่หนังและเอ็นหุ้มกระดูกก็ตาม หากเรายังไม่บรรลุพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณเพียงใด จักไม่ลุกขึ้นไปจากที่นี้อย่างเด็ดขาด"

คนจีนที่มาตั้งรกรากอยู่ในเมืองไทย ที่ปัจจุบันกลายเป็นอภิมหาเศรษฐีระดับประเทศในเวลานี้ แต่ก่อนก็มีแต่เพียงเสื่อผืนหมอนใบเข้ามาทำมาหากินอยู่ในเมืองไทย ก็เพราะอาศัยความเพียรเป็นที่ตั้งจึงสามารถสร้างตัวสร้างฐานะจนเป็นที่นับถือของคนทั่วไป

สมณะเถียนจ้งหรือที่เรารู้จักในนามว่า พระถังซำจั๋ง เดินทางข้ามทะเลทรายจากประเทศจีนไปสู่อินเดียตามลำพังด้วยความทรหดอดทน เพื่อไปศึกษาพระพุทธศาสนา และอยู่ในอินเดียถึง ๑๕ ปี จนมีความรู้แตกฉานในพระพุทธศาสนา สามารถเข้าใจภาษาสันสกฤตซึ่งจดจารึกตำรับตำราทางพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี และเมื่อถึงเวลาอันสมควรก็ได้เดินทางกลับมาเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศจีน ได้เขียนตำราและแปลตำราทางพระพุทธศาสนาไว้อย่างมากมายนับเป็นผลงานที่ล้ำค่า ท่านได้สร้างประวัติและผลงานไว้อย่างตราตรึง

ไม่มีการงานใดในโลกที่จะไม่มีอุปสรรคเกิดขึ้น ยิ่งอุปสรรคมีมากก็ยิ่งต้องใช้ความพากเพียรพยายามมาก เมื่อมีความพากเพียรพยายามแล้ว ความสำเร็จกำลังคอยอยู่ข้างหน้าอย่างแน่นอน.

20. ความยากจน

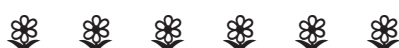
พูดถึงความยากจนแล้ว ไม่เป็นที่ปรารถนาของใครๆ ตรงกันข้ามกับคำว่า "ร่ำรวย" ล้วนเป็นที่ปรารถนาเป็นที่ต้องการของทุกๆ คน จะสังเกตเห็นได้ในเวลาที่พระท่านให้พร ถ้าบอกว่า ขอให้ร่ำรวยก็มักจะยิ้มไปตามๆ กัน นอกจากคนที่รวยอยู่แล้ว แต่ก็ยังอยากจะได้อย่างอื่นอยู่ดี

ความยากจนดูเหมือนจะเป็นศัตรูตัวร้ายของมนุษย์ ทำไมจึงเกิดมาจน ทำไมไม่รวย อย่างเขาหรืออย่างน้อยก็พอให้มีอะไร ๆ บ้าง เช่นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย เลือกสวนไร่นา เป็นต้น แต่ถ้าเกิดมาแล้วไม่มีสมบัติพัสถานอะไรเลย ก็น่าเห็นใจจริงๆ

คนที่เกิดมาจน ในทางพระพุทธศาสนาของเราเชื่อกันว่า เพราะชาติปางก่อนนั้นไม่ได้ทำบุญให้ทานอะไรๆ เอาไว้ ไม่รู้จักสละให้ปันสิ่งของๆ ตนแก่คนอื่น เป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว เพราะไม่ทำเหตุทำปัจจัยเอาไว้ เหมือนกับคนที่ไม่ได้ฝากเงินไว้ในธนาคาร จะเอาเงินที่ไหนมา ชาตินี้จึงต้องเกิดมาจน ไม่เหมือนกับคนที่เขามีทรัพย์สินเงินทอง เพราะเขาทำเอาไว้ รู้จักทำบุญให้ทาน เสียสละแบ่งปันสิ่งของๆ ตนให้กับคนอื่น เพราะเขาสร้างเหตุปัจจัยไว้ เขาจึงเกิดมาเสวยผลบุญผลทานในชาตินี้

แต่ถึงแม้จะจนยากอย่างไร ทรัพย์สมบัติไม่มี เลือกสวนไร่นาไม่มี ก็เชื่อว่าจะมีหมดโอกาสที่จะร่ำรวยได้ เพราะเราก็ยังมีร่างกาย มีสติปัญญาของตัวเองนั่นแหละเป็นสมบัติติดตัวเรามาตั้งแต่เกิดอย่างแท้จริง ทรัพย์สมบัติอย่างอื่นเป็นของภายนอก ถ้าเรารู้จักทำมาหากิน ใช้จ่ายทรัพย์ตามความจำเป็น มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักเก็บหอมรอมริบก็จะสามารถตั้งเนื้อตั้งตัวขึ้นมาได้ เช่นนี้ ความยากจนก็จะหมดไปเองดังคำภาซิตว่า "ไม่มีความยากจนในหมู่มนุษย์"

ความจนยังมีประเภทเป็นเอนก เช่น จนปัญญา, จนใจ, จนสองประเภทนี้ จนปัญญา เพราะหมดปัญญาจริงๆ คิดไม่ออก, ส่วนจนใจ เพราะหมดหนทางที่จะช่วยเหลือได้ ยังมีความยากจนอยู่อีกอย่างหนึ่ง คือ "จนน้ำใจ" คนที่จนน้ำใจ นับว่าจนยิ่งกว่าจน คนที่จนน้ำใจแม้ว่าจะมีทรัพย์สมบัติมากมายเพียงไรก็ตาม แต่ความร่ำรวยของเขานั้นหาได้เกิดประโยชน์อันใดกับใครไม่ความจนประเภทนี้จึงเป็นความจนที่น่ารังเกียจที่สุดในหมู่มนุษย์.

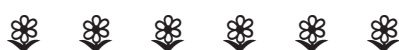

21. วัยและอายุย่อมหมดไป

ในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อฤดูร้อนเริ่มหมดไป ความหนาวเย็นก็กลับเข้ามาแทนที่ ต้นไม้เริ่มเปลี่ยนใบเป็นสีเหลืองแล้วก็ร่วงหล่นลงไป ความเขียวชอุ่มและหนาที่บของต้นไม้ก็กลายเป็นความโล่ง มองไปทางด้านไหนก็เห็นแต่เพียงต้นและกิ่งก้านที่ยืนต้นอยู่ ต้นไม้ดูเหมือนจะรู้จักกาลเวลา พออากาศเริ่มเย็นลงก็เริ่มสลัดใบทิ้ง เพราะต้องยืนทนกับความหนาวไปอีกนาน ถ้าไม่สลัดใบทิ้งเสียก่อน กิ่งก้านอาจจะหักได้เพราะน้ำหนักของหิมะที่ตกทับลงมา

ชีวิตของคนเราก็ไม่ต่างอะไรจากต้นไม้สัก เพราะเมื่อกาลเวลาผ่านไปจากหนานี้ไปหนาวหน้า ปีแล้วปีเล่า อายุและวัยของคนเราก็เปลี่ยนไป หลายคนที่มาอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา มาตั้งแต่นั้นเองยังหนุ่มยังสาว บ้างก็มาเพื่อเรียนหนังสือ บ้างก็มาเพื่อแสวงหางานทำ บ้างก็อพยพตามครอบครัวมาและที่ตั้งรกรากอยู่ต่อไปจวบจนกระทั่งกาลเวลาผ่านไปเป็นสิบๆปี ความเปลี่ยนแปลงของสังขารเริ่มปรากฏผิวหนังเริ่มเหี่ยว ผมเริ่มหงอก ฟันเริ่มหัก สายตาเริ่มฝ้าฟาง จะอ่านหนังสือที่ต้องหาแว่นเข้าช่วย สิ่งเหล่านี้กลายเป็นเครื่องบ่งบอกให้รู้ว่า วัยและอายุเริ่มสั้นลงทุกที ๆมองไปข้างหน้า ถ้าจะนับเวลาที่ยังเหลืออยู่ก็คงอีกไม่กี่สิบปี ถ้าไม่ปุปบับเป็นอะไรไปเสียก่อน มองไปข้างหลังก็เห็นแต่มโนภาพที่ยาวนานกว่าจะข้ามน้ำข้ามทะเลมาและอยู่รอดมาได้จนถึงทุกวันนี้ บางคนถ้าจะเขียนเป็นนิยายก็คงได้ความยาวเป็นร้อยหน้า มีทั้งสุขทั้งทุกข์ บางคนต้องรอนแรมเหงา หอบลูกหอบเต้า ย้ายไปย้ายมา หน่าเอ็งจอนาถ

การรู้จักพิจารณาตนเองเพื่อกำหนดรู้อายุและวัยของตนเอง จะเป็นเครื่องเตือนให้รู้จักปลงเข้าหาธรรมะได้เป็นอย่างดี คนทุกคนต่างต้องดิ้นรนแสวงหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตัวเองนี้ ก็เพียงเพื่อความสุขเท่านั้น บางคนตอนที่ยังไม่มีลูกก็คิดว่าทำเพื่อตนเอง แต่พอมีลูกก็คิดว่าทำเพื่อลูก แต่พอเมื่อลูกๆ ทั้งหลายเติบโตและจากเราไปหมดแล้วทีนี้จะทำเพื่อใคร อะไรๆ ก็ทำมาหมดแล้ว รุ้หมดแล้ว เวลาที่จะอยู่ในโลกนี้ก็ยิ่งอีกไม่มากนัก เวลาที่ยังเหลืออยู่นี้ ควรจะทำอะไร ?

22. เหตุเกิดแห่งบุญ

ในทางพระพุทธศาสนาได้ชี้แจงเหตุเกิดแห่งบุญไว้ถึง ๑๐ ประการด้วยกัน คือ:-

๑. การให้ทาน ๒. การรักษาศีล ๓. การเจริญภาวนา ๔. การประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน ๕. การช่วยเหลือชนชวายเป็นกิจธุระที่ชอบ ๖. การแบ่งส่วนบุญ ๗. การอนุโมทนาส่วนบุญ ๘. การฟังธรรม ๙. การแสดงธรรม และ ๑๐. การทำความเห็นให้ตรง

มักมีผู้ตั้งปัญหาถามอยู่เสมอๆ ว่า บุญนี่คืออะไร และทำไมคนเราจึงต้องทำบุญไม่ทำไม่ได้หรือ ในข้อนี้มีพระพุทธดำรัสตรัสแสดงไว้ว่า "บุญคือความสุข" ดังพระบาลีว่า "มา ภิกขเว ปุญฺญานํ ภายิตถ, สุขสเสตํ อธิวจนํ ยทิตํ ปุญฺญานิ" แปลความว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่าได้พากันกลัวบุญเลย เพราะคำว่าบุญ ๆ นี้เป็นชื่อของความสุข" หรืออีกที่หนึ่งตรัสแสดงไว้ว่า

" ปุญฺญญฺเจ ปุริโส กยิรา กยิราเถนํ ปุณฺปุณฺ
 ตมฺหิ จนฺทํ กยิราถ สุขํ ปุญฺญสุส อจฺจโย "

ถ้าบุคคลจะทำบุญ ก็พึงทำบุญนั้นบ่อยๆ พึงทำความพอใจในบุญนั้น เพราะว่าการสั่งสมบุญเป็นความสุข

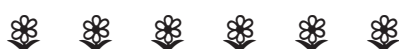
เพราะคนเราเกิดมาด้วยอำนาจแห่งบุญกุศลที่ที่ตนทำไว้ต่างกัน คนเราจึงเกิดมาแตกต่างกัน มียศศักดิ์ ฐานะ ความเป็นอยู่ ผิวพรรณวรรณะแตกต่างกัน ทำไมเราไม่รวยอย่างเขา ไม่ดีอย่างเขา ไม่มีตำแหน่งเหมือนอย่างเขา ทำไมเราจึงไม่เกิดมาสวยอย่างเขา ทำไมหน้าตาเราเป็นแบบนี้ไม่ชอบเลย ทำไมเราจึงดำ น่าจะขาวอย่างเขา ทำไมคนนั้นเขา โชคดีจริงนะ ทำไมเขาเกิดมาสบาย ทำไมเราจึงลำบาก เหตุทั้งนี้ก็เนื่องมาจากบุญกุศลที่ตนทำไว้นั้นแหละทำให้คนเราแตกต่างกัน ถ้าอยากร่ำรวยนอกจากจะขยันทำมาหากินแล้ว ก็ต้องหมั่นทำบุญให้ทานด้วย ถ้าอยากมีอายุยืนไม่เป็นคนไข้โรค มีผิวพรรณวรรณะ ผ่องใสก็ต้องหมั่นรักษาศีล ถ้าอยากมีสติปัญญาดีก็ต้องเลือกคบหาบัณฑิต ขยันหมั่นฟังธรรมเป็นประจำ หรือถ้าอยากเป็นคนมีเกียรติมียศศักดิ์สมบัติบริวาร ก็ต้องเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ เพราะบุญสำคัญอย่างนี้ ชาวพุทธเราจึงเป็นคนใจบุญและทำบุญกันอยู่ตลอดเวลา

24. ความผิดหวังและท้อแท้

เพราะความไม่สำเร็จสมประสงค์ดังที่ได้คาดหวังเอาไว้ เมื่อความฝันนั้นพังทลายลง ซึ่งนอกจากจะผิดหวังแล้ว ยังเกิดความท้อแท้เบื่อหน่ายอีกด้วย บางคนถึงกับกินไม่ได้ นอนไม่หลับ ร่างกายผ่ายผอมซูบซีด หมัดกำลังใจ หรือหมดอาลัยตายอยากในชีวิตจะทำอะไร หรือจะพูดอะไรกับใคร ช่างหาความสนุกสนานรื่นเริงมิได้เพื่อนชักชวนไปไหนก็ไม่อยากไป มีใครมาชวนพูดด้วยก็ไม่อยากพูด บางที่เกิดอารมณ์เสียขึ้นมาอีกต่างหาก ลักษณะอาการแบบนี้ เคยขึ้นกับท่านบ้างหรือไม่ ?

ความท้อแท้เบื่อหน่ายเป็นอาการของจิตอย่างหนึ่งที่ต้องการหล่อหลอมชุบเลี้ยงให้ดีขึ้น ถ้าขึ้นปล่อยไว้ก็มีแต่ทรุดโทรมลงไป ยิ่งผู้ที่จะต้องรับผิดชอบต่อการทำงานที่กระทำอยู่ อาจทำให้งานนั้นต้องหยุดชะงัก หรือต้องปิดกิจการไป ความเสียหายก็เกิดขึ้นตามมาจริงอยู่สาเหตุแห่งความท้อแท้ถดถอยอาจเกิดมาประดังพร้อมกันหลาย ๆ อย่าง ยิ่งคิดก็ยิ่งท้อแท้เบื่อหน่ายหนักเข้าไปอีก บางคนอาจเกิดจากงานที่ทำอยู่ไม่เป็นไปอย่างที่คิด แทนที่จะดีขึ้นแต่กลับเลวลง เจ้านายเองก็ไม่เคยเห็นความดี มีแต่ดูแต่ว่ากลับมาบ้านก็เจอปัญหาสารพัด พูดจាកันก็ไม่เข้าใจกัน ก็ยิ่งกลุ้มหนักเข้าไปอีก

ใครก็ตามที่เกิดความท้อแท้เบื่อหน่ายในชีวิต ก็อย่าเพิ่งเสียใจไปว่า เราหมดทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว คำโบราณว่า "ชั่วเจ็ดทีดีเจ็ดหน" วันนี้ผิดหวัง วันหนึ่งข้างหน้าอาจจะประสบกับความสมหวังเข้าสักวันจนได้ จงคิดเสียว่า วันพรุ่งนี้ต้องดีกว่าวันนี้ โชคดีคงเป็นของเราบ้าง ควรสร้างกำลังใจขึ้นมาใหม่ และกำลังใจที่ดีที่สุดนั้นก็เกิดขึ้นจากตัวเรานี่เอง อาจจะหาหนังสือมาอ่านหรือหาละครประเภทที่สร้างกำลังใจขึ้นมาดู ท่านอาจจะได้ตัวอย่างและสร้างกำลังใจขึ้นมาได้ด้วยตัวของท่านเองเพราะถ้าจะรอกำลังใจจากคนอื่นหรือคอยให้คนอื่นมาให้กำลังใจ พอดีกำลังใจก็จะหมดเสียก่อน คราใดที่ท่านประสบกับความผิดหวังเกิดความท้อแท้ขึ้นมา ฟังนี้ถึงสุภาภิตที่ว่า "ชีวิตคือการต่อสู้ ศัตรูคือยากำลังความสมหวังกำลังคอยอยู่" แล้วท่านก็จะมีกำลังใจต่อสู้ต่อไป

25. ความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบหมายถึง การรับเป็นธุระในหน้าที่ที่ตนเองมีอยู่ เช่นสมภารเจ้าวัด มีหน้าที่คอยดูแลกิจการต่างๆ ภายในวัดให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ปล่อยหรือทิ้งไป หรือปฏิเสธว่าไม่ใช่เรื่องของตน ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่คอยดูแลลูกน้องให้อยู่ในกฎระเบียบ ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายที่ได้วางไว้ ครูใหญ่มีหน้าที่ควบคุมดูแลครูน้อยทั้งหลาย ตลอดจนถึงกิจการภายในโรงเรียนของตน เมื่อมีกิจธุระอันใดเกิดขึ้นก็คอยเอาใจใส่ ไม่เพิกเฉยเสีย

ที่คนที่เกิดขึ้นมาล้วนมีความรับผิดชอบด้วยกันทั้งนั้น พ่อแม่ก็ต้องมีความรับผิดชอบ ต่อลูก สามีก็ต้องมีความรับผิดชอบต่อภรรยา หรือแม้แต่ตัวเราเองก็ต้องมีความรับผิดชอบ ในหน้าที่การงานที่เรากระทำอยู่ นักเรียนที่พ่อแม่ส่งไปเรียนหนังสือไกลหู ไกลตา ก็ต้องมีความรับผิดชอบตัวเอง ประพฤติตนให้เหมาะสมและตั้งใจเรียนให้ดีที่สุด ถ้าไม่รู้จักรับผิดชอบตัวเอง การอาจปล่อยตัวตามใจชอบ ติดเที่ยว ติดเพื่อนติดสนุก การเรียนก็อาจตกต่ำและก็จะอาจจะเรียนไม่จบ พ่อแม่ก็ต้องเสียใจในตัวเรา

ความรับผิดชอบนี้เป็นเครื่องบ่งบอกและแสดงถึงจิตใจคนด้วย การพิจารณาคัดเลือกบุคคล เขาก็ดูจากการรับผิดชอบนี้แหละเป็นสำคัญ เช่นนายจ้าง จะพิจารณาลูกจ้าง จะเพิ่มเงินเดือนหรือเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งก็ต้องดูว่าคนไหนมีความรู้จักรับผิดชอบต่องาน ทำงานเป็นอย่างไร ทำด้วยใจรักต่องาน มีความละเอียดละออ หรือว่าทำแต่สักวาให้ผ่านๆ ไป บางคนเข้าทำงานเพียงปีเดียวก็ได้รับเลื่อนฐานะให้ไปอยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่า เงินเดือนก็เพิ่มขึ้นไปอีก ได้เป็นถึงเจ้าคนนายคน เป็นถึงระดับหัวหน้าผู้ปกครอง ซึ่งผิดกับบางคนแม้จะเข้าทำงานมาหลายปีแล้ว แต่เงินเดือนไม่ขึ้นตำแหน่งไม่เลื่อน ทำมาแค่นี้ก็อยู่แค่นั้น แม้จะไปขอเพิ่มเงินเดือนอย่างไร เขาก็คงไม่ให้ เพราะขาดความรับผิดชอบในการทำงาน

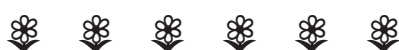
สมภารวัดบางองค์ต้องทำงานอย่างหนัก เพราะยิ่งตำแหน่งมีมาก ความรับผิดชอบ ก็มากตามไปด้วย เดียวไปประชุมที่โน่น ปฏิบัติงานที่นี่ แถมกิจสงฆ์อย่างอื่นที่จะต้องทำก็ ยังมีอีกมาก จนเวลาจะพักผ่อนเป็นของตัวเองก็แทบจะไม่มี แต่ท่านก็ยังทำอยู่โดยไม่ปริปากบ่น โดยคิดว่าหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญ จะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธเสียอย่างไรได้ จึงควรเป็นผู้นำที่ยกย่องสรรเสริญโดยแท้

26. ของเราที่ไหน ?

ทุกคนที่ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏนี้ เชื่อแน่เหลือเกินว่ายังคงอยู่ในกระแสความเชื่อที่ว่า ตัวเรา ของเรา อยู่ トラบใดที่เรายังทำลาย อัตตา คือตัวตนไปไม่ได้ ก็ยังไม่พ้นจากความยึดมั่นถือมั่นอยู่ดี เมื่อแรกก็ถูกสอนให้รู้จักเรียกตัวเรา พ่อของเรา แม่ของเรา พี่ของเรา น้องของเรา ปู่ย่าตายายของเรา เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้นมารู้จักคบหาสมาคมกับผู้อื่น คบเพื่อนคบฝูงก็กลายเป็นเพื่อนของเรา พอมีคนรักก็กลายเป็นคนรักของเรา พอแต่งงานมีลูกมีเต้าก็เพิ่มเป็น สามีของเรา ภรรยาของเรา ลูกของเรา ตลอดเรื่อยไปจนกระทั่งทรัพย์สินสมบัติ เลือกลงไร่นา ที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ไม้สอย ต่างๆ ล้วนเข้าใจว่าเป็นของๆเราทั้งนั้น

ผู้ที่เอาแต่มุ่งหน้าทำมาหากินอย่างเดียว โดยไม่หาโอกาสศึกษาธรรมะไว้บ้างเมื่อประสบกับความเสื่อมแห่งลาภยศ ก็มักจะทำใจไม่ได้ บางคนหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย มีเหตุการณ์ให้เหตุอยู่เนืองๆ เศรษฐีร้อยล้านประสบความล้มเหลวในธุรกิจจึงตัวตายหนีปัญหา หรือสามีถูกเมียหลวงยิงด้วยลูกปืนจุด ม.ม. จุด 38 ตายคาที่ เพราะหึงหวงเมีย-น้อย หรือพ่อแม่บางคนที่มีลูกกำลังอยู่ในวัยน่ารัก หรือเป็นดารากำลังเป็นขวัญใจของประชาชน เกิดประสบอุบัติเหตุรถคว่ำอย่างกระทันหันตายคาที่ พอทราบข่าวก็ถึงกับเป็นลมล้มพับไป ร้องให้เสียอกเสียใจ ไม่เป็นอันกินอันนอน ทั้งนี้เพราะความยึดถือว่า นั่นลูกของเรา นั่นสามีของเรา นั่นภรรยาของเรา

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า **"คนเขลายอมเดือนร้อนว่า บุตรของเรามีอยู่ ทรัพย์ของเรา มีอยู่ ก็ตนของตนยังไม่มี บุตรและทรัพย์จักมีแต่ที่ไหน ?"** มาพิจารณาด้วยสติปัญญาแล้ว เห็นว่า คนเรานี้ คนเราถ้าไม่ได้ศึกษาหลักธรรมเอาไว้บ้าง ความยึดถือข้างเหนียวแน่น เสียนี้กระไร เพราะยึดมากถือมากจึงทุกข์มาก กว่าความทุกข์นั้นจะจางคลายไปได้ใช้เวลา นานเป็นสิบๆปี ถ้าได้มาศึกษาหลักธรรมเอาไว้บ้าง หรือรู้ความจริงแห่งชีวิตว่า ทุกอย่างเป็นเพียงสมมุติบัญญัติเท่านั้น ก็จะทุกข์น้อยลง ก็จะไม่ให้ยึดถือว่า นั่นเรานั่นของเราเลยนั้น อาจจะทำไม่ได้ แต่อย่างน้อยก็ขอให้ความยึดมั่นถือมั่นนั้น ลดลงมาแล้วความทุกข์ก็จะลดน้อยลงไปเอง

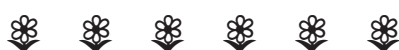
27. ฟังตนเอง

มีพระพุทธภาษิตบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า "อตุตทาหิ อตุตโณ นาโถ โภ หิ นาโถ ปโร ลียา" ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน คนอื่นใครเล่าจักเป็นที่พึ่งได้ แน่หนอนที่เดียวคำสอนนี้ย่อมไม่เป็นการขัดกับคำสอนที่ว่า ให้ถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง เป็นเพราะคำสอนคนละระดับกัน อุปมาเหมือนบุตรที่เพิ่งแรกเกิด หรือยังอยู่ในวัยที่พึ่งตนเองไม่ได้ ก็ต้องพึ่งพียงอาศัยพ่อแม่ไปก่อน จนกว่าจะเจริญเติบโตถึงวันอันสมควรแล้ว จึงค่อยแยกตัวออกไปเลี้ยงตนเอง โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยพ่อแม่อีกต่อไป

การพึ่งพาอาศัยคนอื่นนั้น อาศัยได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น อาศัยไม่ได้ตลอดไป หรือจะอาศัยเขาได้ก็ต่อเมื่อยังติดกันอยู่ แต่เมื่อใดที่เกิดมีเรื่องกันขึ้นมาเขาก็ไม่ให้เราอาศัย การอาศัยคนอื่นเหมือนกับยืมจมูกคนอื่นหายใจ คือเกิดความอึดอัดไม่สะดวกใจ หรือไม่สบายใจ เช่นขอยืมรถของคนอื่นมาใช้ คนยืมก็เกรงใจ เขาจะรังเกียจไหมหนอ ? รถของเขาจะเป็นอะไรไหมหนอ ? ตัวเขาเองยังพอพูดกันได้ แต่แฟนเขานี้สิ ไม่รู้จะว่าอะไรหรือเปล่า ? คนที่ถูกขอยืมก็เกรงใจ จะไม่ให้หรือเขาก็เคยมีบุญคุณกับเรา ให้ไปแล้วเกิดรถไปมีอะไรเข้า เราก็เดือนร้อน เป็นความไม่สะดวกใจกันทั้งสองฝ่าย

มีนิทานปรัมปราของชาวอินเดียเล่าว่า มีชายผู้หนึ่งขับเกวียนไป แล้วเผชิญเกิดไปติดหล่มเข้า ตนเองพยายามอยู่พักใหญ่ก็ไม่สามารที่จะนำเกวียนขึ้นจากหล่มได้สุดท้ายก็เลยนั่งอ้อนวอนให้เทวดาช่วย เทวดาที่อยู่แถวนั้นก็เลยบอกว่า เทวดาเองก็ช่วยไม่ได้หรอก ตัวเจ้าเองนั่นแหละต้องช่วยตัวเอง ขึ้นไปบนเกวียนใหม่ แล้วเอาแส้วหวดโคทั้งสองเข้าให้โคสะดุ้งจะได้มีแรงนำโคขึ้นจากหล่ม ชายผู้นั้นทำอย่างเทวดานั้นบอก ก็สามารถนำเกวียนขึ้นจากหล่มได้

ในวิถีชีวิตของเราในปัจจุบันนี้ ก็มีลักษณะคล้ายๆกับบุรุษนั้น คือเมื่อมีปัญหาอะไรก็มักจะพึ่งพาอาศัยอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยโดยที่ไม่ยอมทดลองทำด้วยตัวเองก่อน หรือบางคนเกิดมาช่วยเหลือตัวเองไม่เป็นเลย ต้องให้คนอื่นทำให้ตลอดถ้าเมื่อเขาไม่อยู่หรือไม่สามารถมาช่วยเราได้แล้วใครจะช่วย ผู้ที่ไม่ประมาทควรฝึกตนเองไว้ให้พร้อมจะได้ไม่ต้องคอยแต่จะอาศัยผู้อื่นอยู่รำไป...

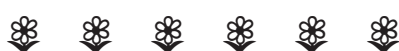
28. สามัคคีคือพลัง

ความสามัคคีเป็นคุณธรรมข้อหนึ่งที่จะทำให้ความปรารถนาของคนในสังคมนั้นๆ ประสบความสำเร็จได้ หรือทำให้คนในสังคมนั้นๆ มีความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกัน และมีพละทานุภาพเหนือสิ่งอื่นใดทั้งหมด แม้ปรารถนาจะเจอภูเขาแห่งที่บึงสูง ยกก้อนหินขนาดมหึมาทั้งก้อน ก็จักสามารถทำได้โดยไม่เหลือวิสัย ดูตัวอย่างเช่น เจตีย์นครปฐม สูงใหญ่เทียมฟ้า คนเราก็คงสามารถทำได้ กำแพงเมืองจีนซึ่งยาวที่สุดในโลก คนเราก็คงทำได้ แต่ในขณะที่เดียวกัน หากคนเราขาดความสามัคคีแล้ว ย่อมว่าแต่งงานใหญ่ขนาดนั้นเลย เพียงแต่จะหักไม้สักกิ่งก็ยังไม่ไหว

ความสามัคคีนี้ไม่มีเฉพาะในหมู่มนุษย์เท่านั้น แม้แต่ในสัตว์เดรัจฉานตัวเล็กๆ ก็ยังรู้จักใช้ความสามัคคีให้เป็นประโยชน์เป็นที่อัศจรรย์ใจของมนุษย์ ปลวกตัวเล็กๆ ยังสามารถสร้างอาณาจักรของมันให้ใหญ่โตได้ ผึ้งตัวน้อยๆ ยังรู้จักสร้างรังรังให้ใหญ่โต นกตัวนิดๆ ก็ยังสามารถใช้จงอยปากของตนคาบเอาเส้นหญ้ามาสร้างรังเป็นที่อยู่อาศัยได้สดสวยงดงาม น่าอัศจรรย์ มนุษย์เราเป็นสัตว์ประเสริฐเลิศกว่าสัตว์ใดๆ ในโลกย่อมอาจสามารถทำได้ทุกอย่างและดีด้วย เว้นเสียว่าจะไม่ทำ

นิทานเรื่องหนึ่งมีว่า ชายผู้หนึ่งนำกิ่งไม้ไผ่มาหลายๆ กิ่ง ส่งให้ลูกๆ แต่ละคนหักลูกๆ ก็สามารถหักได้ แต่คราวต่อมาเขานำกิ่งไม้ไผ่ชุดใหม่ขนาดเท่ากันมารวมกันเข้า และส่งให้ลูกชายแต่ละคนหัก ลูกชายทั้งหมดไม่สามารถหักกิ่งไม้เหล่านั้นได้ เขาจึงสอนลูกชายทั้งหลายเหล่านั้นว่า ลูกเอ๋ย จำคำของพ่อไว้นะลูกนะ ไม่ว่าจะเป็นครอบคร่ำหรือประเทศชาติบ้านเมือง ถ้าคนภายในของเราไม่สามัคคีกันแล้ว ต่างคนต่างถือดี ไม่ยอมรวมกันแล้ว ย่อมเป็นการง่ายที่คนอื่นภายนอกจะมาทำลายได้ แต่ถ้าคนภายในเรารวมกันอยู่อย่างเหนียวแน่น ก็ไม่มีใครมาทำอันตรายได้ เปรียบเสมือนกิ่งไม้ไผ่นี้แหละ

ความสามัคคีกันนั้นเป็นเสมือนเกราะกำบังที่ดีที่สุดที่จะป้องกันข้าศึกศัตรูไว้ได้ แต่ถ้าขาดความสามัคคีกันเมื่อใด ความล้มจมและความหายนะจะต้องปรากฏขึ้นอย่างแน่นอน ในประวัติศาสตร์ชาติไทยก็มีจารึกไว้อยู่มิใช่หรือ ?

29. ยืมใช้ชั่วคราว

ของทุกอย่างที่ยืมเขามาก็ต้องใช้คืนเจ้าของเขาไป สมัยที่เราเป็นเด็กอาจจะเคยยืมปากกาดินสอจากเพื่อน เมื่อเลิกใช้แล้วก็ต้องคืนเขาไปจะให้เป็นลิ้มไม่ได้ เพราะถ้าไม่ส่งคืนก็เข้าลักษณะเป็นการขอลืมไป คนประเภทที่ยืมของเขาแล้วไม่ยอมส่งคืน แสดงว่ามีเจตนาไม่ดี เป็นคนขาดสัจจะ คบไม่ได้ ยิ่งถ้าเป็นการยืมเงินกันด้วยแล้ว หากทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ หรือถูกทวงแล้วก็ยังพุดผลัดผ่อนไปเมื่อนั้นเมื่อนี้ รับรองว่าเป็นได้มีเรื่องแน่ บางคนถึงกับจะฆ่าจะแกงกันก็มี นี่เป็นเรื่องของการยืม

แต่ถ้าสิ่งของเหล่านั้นเราได้มาด้วยการซื้อหาแลกเปลี่ยนมีคนให้เรา มา เป็นกรรมสิทธิ์ของเราเลย สิ่งนั้นไม่จัดเป็นการยืม เพราะเราไม่ต้องส่งคืนเขา เราจะใช้สอยอุปโภคบริโภคอย่างไรก็ได้ตามใจชอบจนกว่าจะเบื่อหรือเลิกใช้สิ่งของเหล่านั้นไป ถ้าสิ่งของเหล่านั้นยังดีอยู่เราอาจจะมอบให้ใครไปใช้ต่อก็ได้เพื่อสิ่งของเหล่านั้นจักได้เกิดประโยชน์อีก แต่ถ้าเก่ามากจนใช้ไม่ได้แล้ว เราก็คงทิ้งไป สิ่งของที่กล่าวมานี้ โดยทางปรมัตถธรรม หรือปรมัตถะสัจจะแล้ว ก็เป็นของที่เรายืมเขามาเหมือนกัน ยืมใครและยืมอย่างไร ? ก็คือสิ่งของทั้งหมดนั้น แท้ที่จริงแล้วเป็นสมบัติของโลกทั้งนั้น เรายืมโลกนี้ใช้ชั่วคราว เมื่อของเหล่านั้นเก่าคร่ำคร่าแล้วเราก็คืนให้กับโลกไป อย่างเช่นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทำมาจากต้นไม้หรือรังไหมแต่เดิมก็เกิดมาจากดิน เมื่อนำมาทำเป็นเสื้อผ้าแล้ว ถูกใช้จนเก่าคร่ำคร่าเราก็คืนลงดินไปตามสภาพเดิมของมัน นี่ถือว่าเป็นการยืมจากโลก

บางคนทะเลาะกับสามี-ภรรยา เพราะเกิดการแตกแยกกัน สามีไปมีภรรยาใหม่หรือภรรยาไปมีสามีใหม่ โกรธเป็นฟืนเป็นไฟ แทบจะฆ่าจะแกงกันให้ได้ ทะเลาะกันดังไปสามบ้านแปดบ้าน คนที่รักกันกลับมาทะเลาะกัน ผิดใจกัน เพราะความคิดที่ว่า นั่นสามีเรานั้นภรรยาของเราโดยถูกต้องตามกฎหมาย นี่ไงใบทะเบียนสมรส บอกวันเดือนปีที่ไปจดทะเบียนมาอย่างชัดเจน เพราะกระดาษใบนั้นที่เป็นเพียงเครื่องสมมุติ จึงทำให้ผู้เมียต้องตบตีกัน เป็นที่น่าสังเวชสลดใจ พวกลูกๆ ก็พลอยอึดอัดใจไปด้วย เพราะไม่รู้จะเข้าข้างไหน จะเข้าข้างแม่ หรือนั่นก็พ่อ จะเข้าข้างพ่อหรือนั่นก็แม่ ลูกๆ ที่เห็นพ่อแม่ทะเลาะกันก็คงมีความอึดอัดเต็มทน ระวังอย่าให้เหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้นได้ เพราะเด็กจะฝังใจไปจนตาย ความจริงเรื่องผู้เมียทะเลาะกันนี้ เพราะต่างฝ่ายต่างไปหลงว่า นั่นสามีเรา นั่นภรรยาเรา

ความจริงตามกฎหมายเขาเป็นของเราโดยสิทธิ แต่โดยปรมาัตถธรรมแล้วไม่ใช่ เป็นเพียงสมมติบัญญัติเท่านั้น สามีกิติ ภรรยา กิติ เป็นเพียงผู้ที่โคจรมาอยู่กับเราเพียง ชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น วันหนึ่งข้างหน้าก็ต้องต่างคนต่างไป ถ้าไม่มีวันต้องหย่าขาดกัน หรือไปอยู่กันคนละทิศละทาง ก็ต้องตายจากกันไปในที่สุด เห็นไหม ? ของเราที่ไหน ? ถ้าของเราก็ต้องอยู่กับเราตลอดไปซิ

โดยที่สุดแล้ว แม้อัตภาพร่างกายนี้ ก็มีใช้ของเรา เราเป็นเพียงยืมอาศัยอัตภาพร่างกายนี้ เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น บางคนเขาให้ยืมเพียง ๕ ปี บางคน ๑๐ ปี บางคน ๒๐ ปี บางคน ๓๐ ปี บางคน ๕๐ บางคน ๖๐, ๗๐, ๘๐ หรือ ๑๐๐ แต่ถึงแม้จะยาวนานแค่ไหน ก็ไม่ใช่ของเราอยู่ดี เป็นเพียงแค่ "ยืม" เท่านั้น เพราะการไม่ศึกษาตามหลักความจริงหนึ่ง, เพราะการยึดมั่นถือมั่นหนึ่ง, เพราะกาลเวลาที่ยาวนานหนึ่ง เลยทำให้คนเราเข้าใจผิดว่า นี่คืออัตภาพตัวตนของเรา มีใครมาว่าหนอยก็โกรธ มีใครมานินทาก็โกรธ มีใครมาว่าก็โกรธ มีใครมาด่าก็ยิ่งโกรธ หรือมีใครมาทำร้ายให้ได้รับความเจ็บปวดก็โกรธหนักเข้าไปอีก บางคนกลับเถียงว่า กิร่างกายของฉัน ฉันมีสิทธิ์ทุกอย่างในตัวฉัน หิวฉันก็กิน ร้อนก็อาบน้ำ ง่วงก็นอน ฉันทำได้ทุกอย่าง จะว่าไม่ใช่ของฉันอย่างไร ?

ข้อนั้นจริง เราทำได้ทุกอย่าง แต่จะทุกอย่างแน่หรือ ? ผมที่อยู่บนศีรษะของเราถึงเวลามันก็หงอก จะบังคับให้มันดำอยู่อย่างนั้น ไม่ให้มันหงอก ทำได้ไหม ? หรือฟันที่อยู่ในปากของเรา จะให้มันทนทานอยู่อย่างนั้น ไม่ให้มันโยก ไม่ให้มันคลอน หรือไม่ให้มันหัก ทำได้ไหม ? ผิวหนังของเราพออายุขึ้นเลขสี่ไปแล้ว จะบังคับไม่ให้มันย่น ไม่ให้มันเหี่ยว ทำได้ไหม ? หรืออวัยวะอย่างอื่นจะบังคับไม่ให้เจ็บปวด ไม่ให้ทรุดโทรมลง ทำได้ไหม ? โดยเฉพาะในสุภาพสตรีทั้งหลาย จะรู้สึกว่าเป็นทุกข์มาก มีการไปเสริมไปแต่ง เพื่อที่จะให้แลดูดียิ่งขึ้น จะหมดเงินหมดค่าศัลยกรรมต่างๆ เท่าไร หรือจะเจ็บอย่างไรก็ยอม ถ้ามันเป็นของเราจริง เราก็ต้องบังคับบัญชามันได้ ไม่ให้มันเหี่ยว ไม่ให้มันย่น หรือบางคนต้องกลายเป็นอัมพาตไป บังคับตัวเองไม่ได้เลย จะช่วยเหลือตัวเอง จะเดินก็ไม่ได้ จะทานอะไรก็ทานเองไม่ได้ ต้องมีคนคอยป้อนให้ทำ

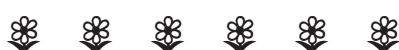
พระพุทธเจ้าสอนเรื่อง "อนัตตา" แต่พวกเราเข้าใจว่ามี "อัตตา" เป็นความเข้าใจที่ผิด เพราะแม้แต่เพียงอวัยวะร่างกายนี้ เราก็ต้องส่งคืนให้กับโลกนี้ไปตามสภาพเดิมที่มา เราเพียงขอยืมใช้ในระยะเวลาไม่ถึง ๑๐๐ ปี ก็ต้องส่งคืนเขาไป เรื่องนี้จริงหรือไม่ ?

30. พรแสวง

เมื่อท่านรู้ตัวของท่านเองว่า “เราไม่มีพรสวรรค์” เหมือนอย่างคนอื่นเขา แต่ถ้ายังปรารถนาความสำเร็จ ความมีชื่อเสียงแห่งตน ก็จงใช้ “พรแสวง” พรสวรรค์เป็นสิ่งที่ติดตัว ได้มาตั้งแต่เกิด เช่นรูปสวย เสียงเพราะ มีสติปัญญาดี เรียนหนังสือเก่ง แต่เราไม่มีพรสวรรค์อย่างเขา ทำอย่างไรจึงจะได้ จึงจะเป็นอย่างเขา อย่างนี้ ทางพระสอนให้รู้จักสร้างขึ้นมาด้วยตัวของเราเอง โดยใช้สติปัญญาความรู้ความสามารถที่เรา มีอยู่

จริงอยู่ ของบางอย่างอาจจะสร้างได้ไม่ดีเท่ากับธรรมชาติสร้างให้ แต่เราก็สามารถดัดแปลงแก้ไขได้ บางคราวก็อาจจะดีกว่าด้วยซ้ำไป เช่นความเป็นผู้มีรูปสวย เสียงเพราะ เป็นสิ่งที่ธรรมชาติสร้างให้มา คือเราได้มาตั้งแต่เกิด เราหาได้สร้างเองได้ไม่ในทางศาสนา ถือว่าเป็นบุญเก่าที่เขาทำไว้ แต่ผู้ที่เข้าใจตนเองว่า มีรูปร่างผิวพรรณวรรณะสู้เขาไม่ได้ แต่ถ้าวัดใจอย่างอื่นเข้าประกอบ บางทีอาจจะดีกว่าผู้ที่มีรูปร่างมาก็ได้ เช่นการแต่งเนื้อ แต่งตัว รู้จักแต่งตัวให้สะอาดอยู่เสมอไม่เป็นที่รังเกียจของผู้อื่น รู้จักไว้ทรงผมให้เหมาะกับวัย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิริยามรรยาทเป็นสิ่งสำคัญ รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ หรือผู้ที่คิดว่าตนเองเสียงไม่ไพเราะ ไม่น่าฟัง เหมือนคนอื่น ๆ แต่ถ้าวัดใจใช้คำพูดที่อ่อนหวาน นุ่มนวล พูดให้เหมาะกับบุคคล เหมาะกับกาลเทศะ ไม่พูดกระโชกโฮกฮาก สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถทำได้กับทุกคน และเชื่อว่า ถ้าทำได้ถูกต้องแล้ว บางทีอาจจะได้รับการยกย่อง สรรเสริญให้เป็นที่ปรากฏได้ ในขณะที่เดียวกันกับผู้ที่มีพรสวรรค์ แต่ถ้าไม่รู้จักใช้พรสวรรค์นั้นให้เกิดประโยชน์พรสวรรค์จะทำอะไรได้

แหวนเพชร แหวนพลอยอยู่ที่คนใส่ ใครจะทราบได้บ้างว่า แหวนที่เขาใส่อยู่นั้นเป็นของแท้หรือของเทียม ยิ่งในยุคปัจจุบันด้วยแล้ว ที่เราเห็นสวยๆ นั้น ของเทียมแทบทั้งนั้น หาของแท้ได้ยาก ที่เป็นดังนี้ก็เพราะ เขารู้จักใช้สิ่งของอย่างอื่นมาประดิษฐ์ แก้ไข ดัดแปลง ทำให้ดูคล้ายของจริง บางอย่างมีคุณภาพดีกว่า รูปร่างก็สวยงามกว่าเป็นไหนๆ แล้วตัวของท่านเองล่ะ ? เมื่อทราบว่าเราไม่มีพรสวรรค์อย่างเขา ทำไมไม่รู้จักใช้พรแสวง เหมือนอย่างกับเพชรเทียม พลอยเทียมนั้นดูบ้างหรือ ?

31. ไช้หรือไม้

วันใดถ้าท่านว่างๆ ลองค้นดูรูปเก่าๆ ที่ถ่ายไว้ เริ่มตั้งแต่สมัยที่ยังเป็นเด็ก ต่อมารูปภาพที่ถ่ายไว้ตอนเป็นนักเรียนประถม, มัธยม ภาพที่เรียนในมหาวิทยาลัย ภาพที่จบการศึกษาแล้ว เรื่อยมาจนถึงกระทั่งปัจจุบัน ลองเอาภาพเหล่านั้นมาเรียงดูสักสิบ ภาพ แล้วลองมาย้อนดูว่า ภาพแต่ละภาพนั้น เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ท่านจะเห็นได้ว่า ภาพที่เราถ่ายไว้ในแต่ละวัยนั้นหาได้เหมือนกันไม่ แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังพอจำเค้าหน้าได้ ถึงจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ก็ยังมีรูปพรรณสัณฐาน ความคล้ายคลึงปรากฏอยู่ แม้จะให้คนอื่นมาดู โดยที่ไม่บอกให้เขาทราบ เขาก็พอจะบอกได้อย่างถูกต้องเสียเป็นส่วนใหญ่

หากจะถามว่าตัวเราในขณะนี้กับเมื่อ ๒๐ ปีหรือ ๓๐ ปีก่อนโน้น เป็นคนเดียวกันใช่ไหม ? ถ้าตอบว่าใช่ แล้วทำไมรูปร่างหน้าตาไม่เหมือนกัน เมื่อก่อนเป็นอีกอย่างนี้ เดียวนี้เป็นอีกแบบหนึ่ง ก็ใช่ก็ต้องเหมือนกัน เหมือนอย่างกับเอาของสองสิ่งมาวางเรียงกัน ถ้าพิมพ์มาจากแบบอันเดียวกันก็ต้องเหมือนกันจนไม่สามารถที่จะแยกออกกว่าอันไหนเป็นอันไหน แต่ถ้าดูออกหรือแยกออก แสดงว่ามาจากคนละพิมพ์กัน หากมีผู้ตอบว่าตัวเราเดี๋ยวนี้กับเมื่อ ๒๐ ปีหรือ ๓๐ ปีก่อนโน้นคนละคนกัน ไม่ใช่คนๆ เดียวกัน ก็ไม่น่าเป็นไปได้ เพราะหลักฐานในเกิดมีอยู่ นามบัตรมีอยู่ ชื่อนามสกุลมีอยู่ ใบสำมะโนครัวก็ยังมีอยู่

เมื่อความเห็นทั้งสองอย่างไม่เหมือนกัน จึงเป็นอันสรุปได้ว่า ที่ตอบว่าใช่ก็ถูก เพราะเขาเป็นคนเดียวกันจริงๆ ไม่ได้ปลอมแปลงมาจากไหน มีหลักฐานพิสูจน์ได้ และที่ตอบว่าไม่ใช่ก็ถูก เพราะตัวเราวันนี้กับเมื่อ ๓๐ ปีก่อนโน้นคนละอย่างกัน เนื้อหนังมังสาเปลี่ยนแปลงไป โดยจะสังเกตเห็นว่า เราดูเหงื่อไคลออกมาทุกวัน เหงื่อไคลนั้นแหละคือเซลล์ต่างๆ ที่มันตายไป ของใหม่เกิดขึ้นมาแทนที่ ถ้าร่างกายของคนเรามีแต่สึกหรอไปอย่างเดียว เหมือนกับรองเท้าที่สึกไป เนื้อหนังมังสาไม่พอกพูนขึ้นมา ร่างกายของคนเราคงเหลือเพียงนิดเดียว แต่เพราะเรามีการสืบต่ออยู่ เราจึงอยู่ได้จนมาถึงทุกวันนี้

ความสืบต่อนี้เรียกว่า "สันตติ" ท่านเชื่อหรือไม่ว่า คนเรามีการสืบต่อ ไม่เฉพาะแต่ชาตินี้เท่านั้น ยังสืบต่อไปถึงชาติหน้าด้วย ที่เรามีวันนี้ก็เพราะเรามีเมื่อวาน เมื่อวานก็สืบต่อมาจากเมื่อวานขึ้น วานขึ้นก็สืบต่อมาจากวันก่อน เดือนก่อน ปีก่อน ๑๐ ปี ๒๐ ปีที่แล้ว จนกลายเป็นภพเป็นชาติ ท่านจะคิดบ้างหรือไม่ว่า ชาตินี้ก็เหมือนกับวันนี้ที่สืบต่อมาจากชาติที่แล้วนั่นเอง...

32. วัดไกล-ไกลวัด

ปัญหาอย่างหนึ่งในการเลือกสถานที่สร้างวัดไทยในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็คือ เรื่องระยะทาง ความไกล-ไกล มีปัญหาถกเถียงไม่เป็นที่ยุติกันง่าย บางคนให้เหตุผลว่า ชุมชนที่มีคนไทยอยู่เป็นส่วนใหญ่มักจะอยู่ในเมือง การหาสถานที่สร้างวัดก็ควรหา สถานที่ที่อยู่ในเมืองด้วย เพราะคนส่วนใหญ่ทำงาน หาเวลาไปวัดยาก หากวัดอยู่ไกล ขับรถผ่านไปผ่านมา นึกอยากจะแวะไปวัดก็สะดวก ไม่ต้องเสียเวลามาก ทั้งคนที่จะไปทำ บุญหรือนำอาหารไปถวายพระก็ไม่ต้องใช้เวลามากนัก หรือหากมีการเปิดเรียน สอนหนังสือเด็กก็สะดวกเช่นกัน จะนำเด็กไปส่งเมื่อไรก็ได้ หรือเวลาทางบ้านมีงานทำบุญ จะไปรับไปส่งพระก็สะดวกเช่นกัน เมื่อคนไปมาสะดวก ทางวัดก็ยังมีรายได้เข้าวัดสามารถ เลี้ยงตัวได้ พระสงฆ์ก็ไม่ลำบากด้วยอาหารบิณฑบาตด้วย จึงนับเป็นการดีที่สุดที่วัดจะ ต้องอยู่ใกล้ชุมชน

ส่วนอีกพวกหนึ่งมีความเห็นว่า วัดควรจะต้องไปหาที่สร้างวัดนอกเมืองโดยให้เหตุผล หลายๆ อย่าง นอกเมืองมีสถานที่กว้างขวาง จะเลือกเอาอย่างไรก็ได้ ที่สวยๆ มีมาก บรรยากาศ หรือวิวทิวทัศน์ก็ดี แถมราคาก็ถูกกว่าในเมืองเป็นไหนๆ และไม่มีชาวบ้านข้าง เคียงที่จะมาร้องเรียนได้ว่าไปก่อความรำคาญให้กับเขา ในเวลาที่ทางวัดมีงานบุญ ถึงแม้ว่าจะไกลหน่อย แต่ในประเทศนี้ควรส่วนใหญ่ก็มีรถขับด้วยกันทั้งนั้น ไม่ได้เดินไป ไม่เป็น การลำบากอะไรเลย ถ้าคิดจะไปวัดกัน เวลาไปเที่ยวไกลๆ หรือไปทำธุระอย่างอื่นยังไปกันได้

ปัญหาเรื่องวัดอยู่ไกลหรือใกล้นี้จึงเป็นปัญหาที่ถกเถียงกันไม่รู้จบ เพราะไม่รู้จะเอา อะไรมาเป็นเกณฑ์วัด เพราะสมมุติว่าอยู่ใกล้บ้านเรา แต่ใกล้บ้านคนอื่นแต่เขาก็ว่าไกล ในที่สุดก็ต้องเลือกเอาเหตุผลที่ว่า จะอยู่ใกล้หรือไกลไม่สำคัญขอให้ที่นั่นสร้างวัดได้ถูกต้อง ตามกฎหมายก็เป็นอันใช้ได้แล้ว เพราะถ้าโชคดีได้วัดในที่ใกล้ๆ ก็สะดวกด้วยประการ ทั้งปวง แต่ถ้าเกิดออกไปอยู่ไกล แต่ถ้านั่งรถไปๆ มาสัก ๓ เที่ยว ไกลก็จะดูเป็นไกลเอง ปัญหาเรื่องวัดไกลจึงตกไป แต่สิ่งที่ยังเป็นปัญหาที่ยังแก้ไม่ตกก็คือ "ไกลวัด" บางคนแม้จะอยู่ติดวัดกำแพงเดียวกันกับวัด แต่ถ้าไม่เคยเข้าไปวัด ไปศึกษาหลักศาสนา หรือไปช่วยบำเพ็ญประโยชน์หรือไม่เคยเสียสละจตุปัจจัยทำบุญเลย หรือไปเหมือนกัน แต่จิตใจยังหวั่นไหวคลอนแคลนในศาสนา ในพระสงฆ์องค์เจ้า อย่างนี้ ก็ยังเรียกได้ว่า "ไกลวัด" อยู่วันยังค่ำ

33. ความเสียสละ

สิ่งหนึ่งที่เราท่านควรมีไว้ประจำใจเสมอก็คือ "ความเสียสละ" ความเสียสละถือว่าเป็นศัตรูตัวร้ายของความเห็นแก่ตัว ในทางศาสนาใช้ศัพท์ว่า จาคะ หรือบริจาคนั่นเอง ตามธรรมดาคนเรามักจะมีความเห็นแก่ตัวเป็นนิสัยติดตัวกันทั้งนั้น เช่นจะแสวงหาสิ่งใดก็จะแสวงหาเพื่อตนก่อนเสมอ เมื่อตนได้ตามสมควรแก่ความความต้องการแล้ว จึงค่อยคิดถึงผู้อื่น เช่นญาติ, สหายของตน แล้วค่อยไปยังคนอื่น ๆ ต่อไป

ความเสียสละนี้ ถ้าเสียสละให้เฉพาะในหมู่ญาติ พี่น้องหรือเพื่อนฝูงก็ไม่แปลกอะไร เพราะเขาเป็นคนที่ใกล้ชิดกับเรา แต่ถ้าเสียสละให้กับคนอื่นซึ่งเราไม่รู้จัก หรือเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อสังคมแล้ว ถือว่าเป็นความเสียสละที่น่ายกย่อง ผู้ที่จะทำเช่นนี้ได้ทำได้ไม่่ง่ายนัก แต่การเสียสละนี้ก็ยังมีรายละเอียดปลีกย่อยลงไปอีก เช่นเสียสละทรัพย์สินเงินทอง, เสียสละสติปัญญาความคิดความอ่าน, สละความสุขส่วนตัวของตนเองเพื่อความสุ่มส่วนรวม เสียสละอนาคตของตนเพื่ออนาคตอันสดใสของคนอื่น, เสียสละยศตำแหน่งให้กับคนอื่น เสียสละคนรัก, เสียสละเวลาของตนไปช่วยงานผู้อื่น เหล่านี้เป็นต้น และในการเสียสละนั้น ๆ ก็ยังมีปลีกย่อยลงไปถึงจำนวน เช่น ถ้าเสียสละจำนวนน้อยก็ไม่ยากเย็นอะไร แต่ถ้าเสียสละจำนวนมาก ๆ ก็คงต้องคิดแล้วคิดอีกว่า จะเสียสละได้หรือไม่ สูงขึ้นไปอีก เช่นการเสียสละบุตรภรรยาหรือสามีของตนไป สูงยิ่งขึ้นไปอีกได้แก่การเสียสละอวัยวะร่างกายของตน เช่นบริจาคดวงตา บริจาคไต บริจาคหัวใจ หรืออวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายเท่าที่เห็นทำได้ ก็เป็นเพียงหลังจากความตายของตนเท่านั้น และความเสียสละยิ่งใหญ่ที่สุดก็คือการเสียสละชีวิตของตนเอง

ในสังคมปัจจุบันที่โลกเต็มไปด้วยการแก่งแย่ง เอารอดเอาเปรียบกัน มีใครยาวสาวได้สาวเอา ส่วนผู้ที่ขาดโอกาส หรือมีสติปัญญาความรู้ความสามารถน้อยมักจะถูกผู้อื่นเอา รัดเอาเปรียบหรือขูดรีดเสมอ จะสมัครเข้าทำงานก็สู้เขาไม่ได้ จะประกอบอาชีพการงานอะไรก็ไม่ประสบความสำเร็จ หรือบางคนเคยยากจนมาอย่างไรก็ยังจนอยู่อย่างนั้น ในชนบทต่างจังหวัดยังมีผู้ที่ยากจนเข็ญใจอยู่อีกมาก พวกเขาเหล่านั้นยังคงรอคอยความหวังจากท่านผู้มีเมตตาจิตทั้งหลาย ท่านเคยคิดบ้างหรือไม่ว่า จะเสียสละความสุขสบายส่วนตัว เพื่อแบ่งปันความสุขนั้นให้แก่ผู้ที่ยังรอคอยความหวังอยู่

34. สอนด้วยการกระทำ

การสอนผู้อื่นให้ทำความดีนั้น นอกจากจะสอนด้วยการบอกกล่าวแล้ว ยังมีอีกวิธีหนึ่งซึ่งได้ผลและศักดิ์สิทธิ์กว่า ก็คือการสอนด้วยการกระทำให้ดู การสอนกันด้วยวาจานั้นก็เป็นการดีอยู่ เพราะเป็นการชี้แนะบอกกล่าวถึงข้อดีข้อเสีย สิ่งใดควรทำ ไม่ควรทำ แต่การสอนนั้นจะมีค่าและศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้น หากผู้สอนปฏิบัติตนเองได้ตามที่สอนเขา เช่นสอนมิให้เขาทำความชั่ว ผู้สอนก็ต้องไม่ทำด้วย สอนให้คนอื่นไม่เล่นการพนัน ตัวเองก็ต้องไม่เล่นหรือยุ่งเกี่ยวกับ สอนผู้อื่นมิให้สูบบุหรี่ ผู้สอนก็ต้องไม่สูบบุหรี่ มิใช่อ้างโน่นอ้างนี่ เช่นอ้างว่า พวกเธอยังเป็นนักเรียนอยู่ ห้ามสูบ แต่ฉันเป็นครูบาอาจารย์สูบได้ไม่เป็นอะไร อย่างนี้ต่อให้สอนกันไปจนตาย คำสอนนั้นก็ไร้ผล เราสอนผู้อื่นอย่างไร เราก็ต้องทำให้ได้แบบนี้

คำโบราณกล่าวไว้ว่า **"แม่ปูสอนลูกปู"** เป็นคำสอนที่แสดงให้เห็นว่า เราจะสอนให้คนอื่นปฏิบัติได้ตรงทาง เราก็ต้องปฏิบัติให้ถูกทางเสียก่อน เพราะถ้าเรายังเดินไม่ถูกทางแล้ว จะบอกผู้อื่นอย่างไร จะแนะนำอย่างไร ผู้อื่นก็คงปฏิบัติตามไม่ได้ เพราะเขาเหล่านั้นนั้นแหละจะเอาเราเป็นตัวอย่าง เมื่อแบบไม่ดีเสียแล้ว ผลผลิตที่ออกมาจะดีได้อย่างไร ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ฉลาดที่จะสอนคนอื่นได้ดีด้วย และปฏิบัติตนได้ถูกต้องเหมาะสมด้วย นับว่าเป็นบุคคลที่หายาก แต่บางท่านไม่ฉลาดในการสั่งสอนอบรม แต่เป็นผู้ที่ปฏิบัติได้ดีเยี่ยม ก็จึงเป็นเพียงแต่การปฏิบัติตนให้ดูเป็นตัวอย่างเท่านั้น

มีบางคนไปวัด กระจายที่จะได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมคำสั่งสอน หรือบางคนไปเพื่อหาเรื่องพูดคุยแก่งงาไปวันๆ เข้าไปหาพระสงฆ์ ไปเจอองค์ที่ชอบคุย ชอบสนทนาอบรมสั่งสอน ก็ยกย่องสรรเสริญ เพราะถูกอัธยาศัยตัว แต่บางองค์ไม่ใคร่พูด ไม่ใคร่ต้อนรับแขก ไม่ยินดีด้วยการคลุกคลีกับหมู่คณะ ไม่นิยมการพูดเล่นหัวกับใคร บางคนเข้าใจว่าพระรูปนี้ไม่ดี หยิ่งยโส ถือตัวถือตน ญาติโยมมาวัดแทนที่จะมาต้อนรับปฏิสันถารก็ไม่อยากมา บางคนเข้ามาวัดพูดไม่ยอมหยุด นับว่ามีพรสวรรค์ในเรื่องการคุยจริงๆ เอาเรื่องโน้นมาพูด เรื่องนี้มาพูด พระวัดโน้นดี พระวัดนี้ไม่ดี องค์นี้ของค์นี้เก่งสอนคนได้ เข้าใจง่ายดี ทำไมท่านไม่เอาอย่างองค์นั้นบ้าง พระท่านก็นิ่งฟังเฉยอยู่ ความจริงท่านก็คงนึกพูดอยู่ในใจว่า "โยม...ก็นั่งสอนอยู่นี่ไง สอนให้โยมหัดเจียบเสียบบ้าง"

35. ความวิบัติ ๑๐ อย่าง

ผู้ที่ประทุษร้ายต่อบุคคลผู้ไม่ประทุษร้ายตอบ ท่านว่า มีโทษถึง ๑๐ อย่าง คือ:-

๑. ได้รับเวทนาที่แรงกล้า	๒. ความเสื่อม
๓. ความแตกไปแห่งสรีระ	๔. อาพาธอันร้ายแรง
๕. ความฟุ้งซ่านแห่งจิต	๖. ความขัดข้องแต่พระราชา
๗. การกล่าวดูอย่างทารุณ	๘. ความสิ้นไปแห่งญาติ
๙. ความเสื่อมไปแห่งโภคสมบัติ	๑๐. ถูกไฟไหม้บ้านเรือน

การประทุษร้ายต่อบุคคลที่บริสุทธิ์ หรือผู้ที่ไม่มีความคิดประทุษร้ายตอบ ไม่ว่าจะคิดประทุษร้าย หรือประทุษร้ายด้วยวาจา เช่นการด่าว่าให้เจ็บใจ, พุดให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย หรือลบหลู่ดูหมิ่น หรือประทุษร้ายทางกาย มีการทำร้ายทางร่างกายเป็นต้น มีโทษด้วยกันทั้งนั้น จะหนักหรือเบาขึ้นอยู่กับว่าการกระทำและบุคคลที่ถูกกระทำ การประทุษร้ายทางกายมีโทษมากกว่าประทุษร้ายทางวาจา ประทุษร้ายทางวาจามีโทษมากกว่าประทุษร้ายทางจิตใจ การมีจิตคิดประทุษร้ายผู้อื่น แม้จะยังไม่เป็นการล่วงเกินผู้อื่น แต่ก็มีโทษแก่ตนเองเพราะมีจิตใจเศร้าหมอง และเป็นต้นเหตุที่แสดงออกมาทางกายและวาจา

การประทุษร้ายต่อท่านผู้ทรงศีล หากท่านผู้นั้นเป็นพระอริยบุคคลมีโทษมากกว่าท่านผู้ทรงศีลแต่ยังเป็นปุถุชนอยู่ ประทุษร้ายต่อสมณะนักบวชมีโทษมากกว่าฆราวาสชน เพราะสมณะนักบวชเป็นผู้ที่ทรงศีล ทรงธรรม แม้ท่านจะมีความผิดเล็กน้อย อยู่บ้าง ตราบใดที่ยังครองเพศบรรพชิตอยู่ ยังไม่ขาดจากความภิกษุไป ยังได้ชื่อว่าเป็นพุทธสาวก การทำร้ายพุทธสาวกได้ชื่อว่าทำลายพระศาสนาด้วย เพราะเป็นการทำลายศรัทธาประชาชน การประทุษร้ายมนุษย์ก็มีโทษมากกว่าประทุษร้ายสัตว์เดรัจฉาน ลดหลั่นกันไปอย่างนี้

การประทุษร้ายต่อกันนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ปรารถนาความสุข ความเจริญแห่งตนพึงเว้นเสีย เพราะเป็นเหตุก่อศัตรู เเวรภัยแก่ตน แม้ผู้ที่ถูกประทุษร้ายจะไม่ถือโทษโกรธเคืองหรือประทุษร้ายตอบ แต่เวรกรรมเป็นสิ่งมีจริง และมักจะเห็นกันได้ในชีวิตนี้ที่เดียว กรรมประเภทนี้มักให้ผลเร็ว ไม่ต้องรอถึงชาติหน้า พึงดูตัวอย่างนั้นทักขิซึ่งเอากระบองฟาดพระสารีบุตรซึ่งกำลังนั่งเข้าฌานอยู่ ก็ถูกแผ่นดินสูบทันที หรือเหมือนนั้นทมาณพ ข่มขืนภิกษุณีชื่ออุบลวรรณาเถรี พอสำเร็จกิจก็ถูกแผ่นดินสูบทันทีเหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงควรสังวร

36. หัวใจเศรษฐี

ทุกคนที่เกิดมาในโลกล้วนปรารถนาความมั่งคั่งร่ำรวยสมบัติด้วยกันทั้งนั้น น้อยรายนักที่จะปฏิเสธว่า ไม่อยากได้ ไม่อยากมี ที่เราต้องทำมาหากินดิ้นรน เลี้ยงปากเลี้ยงท้อง ก็เพื่อต้องการทรัพย์สินเงินทองมาเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงอัตภาพร่างกายนี้ และใช้แต่เท่านั้น คนเรายังต้องรู้จักสะสมทรัพย์เพื่อไว้เป็นค่าใช้จ่ายด้านอื่น เช่นเพื่ออนาคต เพื่อการศึกษา เพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายยามเจ็บไข้ได้ป่วยหรือยามขาดแคลน เมื่อวันใดเกิดตักงานจะได้นำเงินที่เก็บสะสมไว้นั้นมาใช้จ่ายได้

ทรัพย์สินเงินทองที่แสวงหามาได้นั้น ใช้ว่าจะมีโอกาสอยู่กับเราตลอดไปไม่ บางคนพอได้เข้าก็ออกเที่ยง หรือพอได้มากก็ต้องจ่ายไปทันทีเหมือนกัน ไม่เหตุใดก็เหตุหนึ่ง หรือบางคนอาจจะมีรายจ่ายรอคิวไว้นานเหยียดแล้ว ในขณะที่รายได้เข้ามานั้นน้อยเหลือเกิน ถ้าอยู่คนเดียว กินคนเดียว ใช้คนเดียว ดูไม่สู้กระไรนัก ส่วนผู้ที่จะต้องรับภาระต่อครอบครัว โดยเป็นพ่อบ้านแม่เรือน และยิ่งถ้ามีลูกหลายคนด้วยแล้ว ภาระยิ่งหนัก เดียวลูกคนนั้นจะเอาหนี้ ลูกคนนี้จะเอาหนี้ คนโน้นร้องไห้ คนนี้ตีกัน เรียกว่าปวดหัวกันทั้งวัน ทุกข์หนักเต็มทน ในสมัยก่อนนิยมการมีลูกมาก เพราะจะได้ช่วยกันทำมาหากิน และได้อาศัยลูกๆ เมื่อยามแก่เฒ่า แต่มาปัจจุบันนี้ ความนิยมเปลี่ยนไป เพียงมีแค่คนหรือสองคนก็บ่นไปตามๆ กันแล้ว เพราะยุคปัจจุบัน ประชากรของประเทศมากขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติกลับน้อยลงไปตามลำดับ สมัยปู่ย่าตายาย ผลหมากรากไม้อุดมสมบูรณ์ ดังคำพังเพยที่ว่า "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" แต่มาสมัยนี้ ในน้ำแทบหาปลาไม่ได้แล้ว เพราะแหล่งน้ำในยามฤดูแล้งเกือบจะไม่มีน้ำเหลืออยู่เลย แม่น้ำลำคลองตื้นเขิน เพราะต้นน้ำลำธารคือป่าไม้ถูกตัดโค่นลงไป ไม่เช่นนั้นพวกโรงงานต่างๆ ก็ปล่อยของเสียลงไป ในแม่น้ำลำคลอง หรือไม่กี่พวกเห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ใช้ยาเบื่อยาเมา ที่หนักเข้าไปก็ใช้วัตถุระเบิด หรือใช้ไฟฟ้า เพราะเหตุนี้ ในน้ำจึงหาปลาได้ยากแล้วในสมัยนี้

ส่วนในนาที่เคยผลิตข้าวได้เป็นอันดับหนึ่งของโลก ขณะนี้กำลังกลายเป็นที่ตั้งโรงงาน เป็นสนามกอล์ฟ หรือทำอย่างอื่น ต่อไปข้างหน้าคนไทยก็คงต้องสั่งซื้อข้าวจากต่างประเทศมาบริโภค และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่ทางทำมาหากินที่กำลังตกเป็นของคนมีอำนาจ มีอิทธิพลหรือคนมีเงินทั้งหลาย คนที่รวยก็มีแต่จะรวยขึ้นๆ ส่วนคนที่จนก็มีแต่จะจนลงๆ

ทำอย่างไรจึงจะรวยอย่างเขา ?

อย่างนี้ ทางศาสนาได้สอนเอาไว้ เรียกกันว่าเป็นหัวใจเศรษฐี มีคำท่องย่อๆ เพียงสี่คำว่า อุ, อา, กะ, สะ

อุ หมายถึง **อุฏฐานสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร ศัพท์ว่า อุฏฐานะ แปลตามตัวก็คือ ลูกขึ้น คนที่ขยันต้องลูกขึ้นทำมาหากิน ไม่ใช่เอาแต่หลับแต่นอน ความจริงคำว่า ขยัน ก็มาจากคำว่า ขายน นั่นเอง คนเราถ้าขาคอยยืนอยู่แล้วรับรองว่า มีกิน มีใช้แน่ คนโบราณมีคำพังเพยว่า "ขี้เกียจเหมือนแมลงวัน ขยันเหมือนแมลงผึ้ง" แมลงวันไม่ขยันเหมือนแมลงผึ้ง ดูผึ้งเป็นตัวอย่างรู้จักสะสมน้ำหวานสามารถสร้างรังรังได้ใหญ่โต แมลงวันทำอะไรบ้าง นอกจากนั้นคนบางคนยังเข้าใจผิด คือยึดถือคติความเชื่อผิดๆ มาเป็นแนวดำเนินชีวิตของตน เช่นคำพูดที่ว่า คนรวยถ้าจะรวยก็รวยเอง ถ้าดวงไม่รวยทำอย่างไรก็ไม่รวย โชควาสนาของคนอยู่ที่การกระทำของเราต่างหาก มิใช่อยู่ที่ดวง ถ้าทุกอย่างขึ้นอยู่กับดวงหรือชะตาชีวิต คนเราก็ไม่ต้องขวนขวายทำมาหากิน พระพุทธเจ้าจะต้องบำเพ็ญเพียรทำไม ?

อา หมายถึง **อารักขสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยการรักษา ทรัพย์สิ้นเงินทองที่แสวงหามาได้นั้น ถ้าไม่รู้จักเก็บรักษาไว้บ้าง แม้จะหามาได้มากเท่าไรก็มีอันต้องใช้สอยหมดไป ควรจะรู้จักแบ่งเป็นส่วนๆ ส่วนนี้เป็นค่าใช้จ่าย ส่วนนี้เป็นส่วนทำบุญ ส่วนนี้เป็นส่วนที่จะต้องเก็บไว้ แม้จะเก็บไว้ได้ที่ละน้อยก็ไม่เป็นไร ขอให้ได้เก็บ เมื่อเก็บหลายๆ ครั้งก็จะค่อยๆ เพิ่มขึ้นไปเรื่อยๆ เหมือนฝนตกลงมาที่ละลายแล้วยังเต็มตุ่มได้ ฉะนั้น

กะ หมายถึง **กัลยาณมิตตตา** เลือกคบคนดี บุคคลข้างเคียงนับว่ามีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของเรามาก เพื่อนที่เราคบถ้ามองดูให้ดีแล้วก็คล้ายกับเป็นที่ปรึกษาดีๆ นี้เอง บางคนมุ่งจะดำเนินธุรกิจอะไรสักอย่าง บางที่ตัดสินใจไม่ได้ว่าจะทำอย่างไร ควรจะทำอันใดก่อน ลงทุนไปสักเท่าไร สัญญาที่ทำเป็นอย่างไร ถ้าเราได้เพื่อนดีหรือมีเพื่อนที่ดีเป็นที่ปรึกษา กิจการก็ประสบความสำเร็จ แต่ถ้าได้เพื่อนแนะนำไม่ถูกทางก็ล้มเหลว

สะ หมายถึง **สมชีวิตา** เลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่ทรัพย์ที่หามาได้ อย่าใช้จ่ายเกินฐานะจะทำให้ลำบาก ไม่เฉพาะแต่ตัว ครอบครัวก็จะพลอยเดือนร้อนไปด้วย

ถ้าทำได้อย่างนี้ ท่านก็อาจเป็นคนรวยได้สักวันหนึ่ง หรือถ้ายังไม่ร่ำรวยในทันที ท่านก็ได้ชื่อว่า "ดำเนินไปสู่เส้นทางแห่งคนมีทรัพย์แล้ว"

37. ความเปลี่ยนแปลง

เมื่อคืนนี้เราเข้านอนเวลา ๓ ทุ่ม ได้ยินเสียงโทรศัพท์ที่ตื่นขึ้นมาเหลียวดูนาฬิกาเป็นเวลา ๔ ทุ่มแล้ว เสียงนาฬิกาปลุกอีกทีหนึ่งเป็นเวลาตี ๕ แล้ว กว่าจะลุกอาบน้ำ แต่งตัว และออกไปนอกบ้านก็เป็นเวลา ๖ โมง และกว่าจะกลับเข้าบ้านอีกทีหนึ่งก็ปาเข้าไปตั้ง ๕ โมงเย็น แจ่มอมที่เลี้ยงไว้ เมื่อ ๕ เดือนก่อนตัวมันยังเล็กนิดเดียว มาบัดนี้ตัวมันโตขึ้นเป็นกอง กำลังเป็นหนุ่ม สง่างามและกำลังน่ารัก ทำเอาคนที่พบเห็นต่างอดไม่ได้ที่จะต้องเข้ามาขอมูมและขอไปเลี้ยง อีก ๒-๓ เดือนข้างหน้ามันคงโตขึ้นไปอีก

ต้นมะขามที่ยืนต้นอยู่หน้าบ้านนั้น เมื่อ ๕ ปีก่อนต้นมันยังนิดเดียว พวกเด็กๆชอบปีนป่ายไปเล่นกัน เดี่ยวนี้ดูมันสูงขึ้นมาก กิ่งก้านสาขาที่แตกกระจายออกไปแลดูครึ้มไปทั้งต้นซึ่งติดกับมะม่วงหลังบ้าน เมื่อปีกลายยังผลิดอกออกผลอยู่เลยและตกเสียด้วย แต่มาปีนี้ กลับยืนต้นตายไปเสียดื้อๆอย่างนั้นแหละ ไม่ทราบว่าเป็นอะไร ?

เวลาก็ดี สุขาก็ดี ต้นไม้ก็ดีที่เปลี่ยนแปลงไป ทางพระท่านเรียกว่า “อนิจจัง” คือความไม่เที่ยง เป็นความจริงข้อหนึ่งที่ไม่มีใครโต้แย้งได้เลย พระพุทธองค์ตรัสสอนไว้เช่นกันว่า สภาพปรุงแต่งทั้งหลายล้วนเป็นของไม่เที่ยง ได้ในคำว่า “สัพเพ สังขารา อนิจจา” มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา การแปรเปลี่ยนนี้ต้องอาศัยระยะเวลาที่นานๆ จึงจะปรากฏชัด ไม่ใช่ในช่วงขณะที่ตาเห็นอยู่ เช่นต้นไม้มันก็เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา บางคนว่าก็เห็นมันยืนต้นอยู่เฉยๆ ไม่เห็นมันโยกมันไหว หรือขยับเขยื้อน แล้วมันจะเปลี่ยนแปลงได้อย่างไร แม้แต่อวัยวะร่างกายของคนเรา ดูมันก็อยู่เฉยๆ แต่สัก ๑๐ ปี ความแก่ก็ค่อยๆ ปรากฏขึ้นมา ยิ่งถ้าเป็นคนที่ชราภาพมากๆ ด้วยแล้ว จะเห็นความหย่อนยานของเนื้อหนังอย่างชัดเจน เซลล์เป็นสิ่งที่เล็กมากไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า มันทำหน้าที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เซลล์เก่าตายไป เซลล์ใหม่เกิดขึ้นมาแทน พระพุทธตรัสสอนเรื่องความเปลี่ยนแปลงนี้ไว้ตั้งสองพันกว่าปีล่วงมาแล้ว บางคนเพิ่งจะมาทราบ

บางคนคบเพื่อนฝูง หรือคนรัก พอเขาเริ่มเปลี่ยนไป หรือเหินห่างไป ก็เริ่มทุกข์ใจ หรือไม่สบายใจ หรือคนรักกัน ใหม่ๆ ก็ดีหมด แต่พอนานๆไปก็ชินชา ไม่เอาอกเอาใจกันเหมือนเมื่อก่อน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็อย่าทุกข์ใจไปเลย คิดเสียว่า อะไรๆก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ถ้าจะให้อะไรๆมันเหมือนเก่า ก็เท่ากับฝืนความจริงไปนะซี...

38. ความดีที่แท้จริง

ฉันเชื่อว่า ความดีแล้ว เป็นสิ่งที่ทุกคนอยากได้และอยากทำ ซึ่งตรงข้ามกับความชั่ว เป็นสิ่งที่ไม่มีใครอยากได้และอยากทำ แต่ที่เราเห็นคนเขาทำความชั่วนั้น อาจเป็นเพราะ เขาทำด้วยความจำใจ หรือเพราะเหตุการณ้อย่างใดอย่างหนึ่งบังคับจึงต้องทำลงไป หรือ เพราะไม่รู้จะทำอะไรที่ดีไปกว่า แต่ใจจริงแล้วคงไม่มีใครอยากทำ การทำความชั่วเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจของผู้อื่นซึ่งตรงกันข้ามกับความดีเป็นสิ่งที่ปรารถนาของทุกๆ คน รวมความว่า ทุกคนต่างปรารถนาที่จะทำความดีด้วยกันทั้งนั้น

การทำความดีก็ยังมีข้อแบ่งแยกออกไปอีกว่า ดีแท้ ดีเทียม บางคนต้องการคำอธิบายว่า ดีแล้วทำไมต้องมีแท้อหรือเทียมด้วย ดีก็น่าจะเป็นดีแท้อย่างเดียว ความดีแท่นั้นเป็นความดีที่หายาก หาไม่ใคร่ได้ มีอยู่เฉพาะในบุคคลที่เสียสละหรือนักปราชญ์เท่านั้น หรือจะพูดก็ได้ว่า ความดีชนิดนี้เป็นความดีที่บุคคลกระทำไปโดยไม่หวังผลตอบแทนแก่ตนเอง บุคคลประเภทนี้มักได้ชื่อว่า **"ปิดทองหลังพระ"** ถึงตัวเองจะทำความดีก็ไม่ต้องเที่ยวบอกใครต่อใคร บางคนเสียสละทรัพย์, บริจาคเงินทำบุญ ก็บริจาคขาดไปเลย ไม่ต้องคอยให้คนเขาประกาศรายชื่อ หรือต้องรอกคนมาถ่ายรูป หรือต้องแสดงให้คนเขาเห็นเยอะๆ

บางคนบริจาคเงินทำบุญให้กับทางวัด ทางวัดมีสิ่งของให้เป็นที่ระลึก เมื่อรับแล้วก็ยังอุตสาหุ่่นำมามอบคืนให้กับทางวัด เพื่อจะได้ให้กับคนอื่น ๆ ต่อไป หรือบางคนช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ได้หวังผลตอบแทนเป็นค่าจ้าง บางคนทำความดีโดยที่ผู้อื่นไม่เห็นแถมยังมีคนคอยกลั่นแกล้งให้คนทั้งหลายเข้าใจผิด ดังเช่นข้าหลวงท่านหนึ่ง เห็นราษฎรอดอยาก ใครจะช่วยเหลือจึงไปทูลขอพระราชทานอาหารจากพระเจ้าแผ่นดินเพื่อนำมาแจกจ่ายแก่ราษฎร เมื่อได้รับพระราชทานแล้ว กลับถูกพวกอันธพาลกลั่นแกล้ง หาว่ายกยอกข่าวสาร เลยกลับถูกพวกราษฎรเข้าใจผิด รุมด่าทำร้ายเอา เข้าทำนองที่ว่า **"ทำคุณบูชาโทษ"** ไปความดีประเภทนี้นับว่าเป็นความดีแท้ที่หายาก

ส่วนความดีเทียมนั้น หาไม่ยาก เป็นความดีที่ทำไปแล้วและหวังผลอย่างใดอย่างหนึ่ง บางคนทำความดีเพราะอยากจะได้ใจเขา หรือหวังพึ่งพาอาศัยเขา เช่นยกยอปอปั้นใครสักคนหรือแสดงความมีน้ำใจกับเขา หรือบางประเภทที่ทำความดีเพื่อให้ผู้อื่นตายใจ แล้วในที่สุดก็เรียกทุนคืน ความดีประเภทนี้จึงควรระวัง...

39. โลกกลม

มีหลายเรื่องที่ท่านจะพิสูจน์ว่า โลกกลมตามหลักวิทยาศาสตร์ เช่นเวลาเกิดจันทรุปราคา จะเห็นเงาของโลกไปปรากฏอยู่บนดวงจันทร์ บางทีก็บังทั้งดวงทำให้มืดไปพักหนึ่ง บางทีก็เห็นเป็นเพียงส่วนหรือเสี้ยวหนึ่งมีลักษณะเป็นเส้นโค้ง อีกวิธีหนึ่งเป็นวิธีง่ายๆ คือใช้ความคิดแบบธรรมดาสามัญว่า ดวงจันทร์ก็กลม ดวงอาทิตย์ก็กลม ดวงดาวที่เห็นอยู่ในท้องฟ้าเวลาค่ำคืน ไม่รู้ก็ร้อยก็พันดวงมีลักษณะเป็นทรงกลมทั้งนั้น โลกของเราก็น่าจะกลมด้วย หรืออีกวิธีหนึ่ง ถ้าท่านมีโอกาสเดินทางไปต่างประเทศ ถ้าบินออกจากประเทศไทย ท่านสามารถบินไปทางยุโรป ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศไทย และท่านสามารถบินกลับมาประเทศไทยทางทิศตะวันออกได้ โดยไม่ต้องย้อนกลับมาที่เดิม

ไม่เฉพาะแต่โลกเท่านั้นที่กลม แม้แต่วิถีชีวิตของคนเราก็กลมเหมือนกัน ดังเราจะได้ยินคนที่เคยพบกัน เห็นกันอีกทีหนึ่ง แล้วได้มีโอกาสไปพบกันอีกทีหนึ่งโดยมิได้นัดหมาย มักจะเปล่งอุทานว่า “โลกกลม” คือการได้พบกันแล้วจากกันไป และได้มีโอกาสมาพบกันใหม่อีก นี่เป็นเพียงวิถีชีวิตของชาวบ้านธรรมดาเท่านั้น แต่พระพุทธศาสนาของเราสอนลึกซึ้งยิ่งไปกว่านี้ คือสอนกันจนถึงระบบการเวียนว่ายตายเกิด คือสอนว่า คนเราเกิดแล้วตาย ตายแล้วเกิดอยู่อย่างนี้ จนนับภพนับชาติไม่ถ้วน บางชาติเกิดเป็นคนรวย บางชาติเกิดเป็นคนจน บางชาติเกิดเป็นพระราชามหากษัตริย์ เป็นเศรษฐีภูมิพีมัธยม เป็นยาจกเชื้อใจก็เคยมี บางทีก็ไปเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เป็นช้าง ม้า วัว ควาย บางชาติเกิดเป็นเทพบุตร เทพธิดา หรือเป็นเปรตอสุรกายก็มี จนกว่าจะสิ้นกรรมนั้นแหละ

ปัจจุบันชาวตะวันตกหันมาสนใจคำสอนในพระพุทธศาสนากันมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด มีการออกทางโทรทัศน์อยู่บ่อยๆ โดยมีหลักฐานและบุคคลที่สามารถระลึกชาติได้ สามารถอ้างอิงได้ถูกต้อง ความจริง “โลกกลม” นอกจากจะหมายถึงโลกที่เราอาศัยอยู่นี้แล้ว ยังอาจหมายถึงวิถีชีวิตการเวียนว่ายตายเกิดอีกด้วย คือที่เราเห็นๆ กันอยู่ในเวลานี้ ในชาตินี้ บางทีอาจจะเคยเป็นเพื่อน เป็นญาติกันมาตั้งแต่ชาติที่แล้ว และบางทีก็อาจจะต้องไปเจอกันอีกในชาติหน้า หรือชาติต่อไปอีกก็เป็นได้ หากเรามีญาณพิเศษสามารถล่วงรู้ได้ หรือจำกันได้ เพราะฉะนั้น คำพูดที่ว่าโลกกลม จึงเป็นเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงภพและชาติของสัตว์ทั้งหลาย ที่ท่านเรียกว่า “วัฏฏสงสาร” นั่นเอง.

40. ตำหนิผู้อื่น

การเที่ยววิพากษ์วิจารณ์ความผิดของคนอื่นนั้น นอกจากจะสื่อถึงนิสัยใจคอของผู้นั้นแล้ว ยังเป็นการสร้างความวุ่นวายสร้างความเดือดร้อนให้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย การทำความผิดเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ แต่ก็ไม่ใช้สิ่งที่จะต้องนำไปเที่ยวโพทนาเป่าร้องหรือเที่ยวประกาศให้ใครต่อใครได้ทราบ ในขณะที่เราเห็นคนอื่นเขาทำความผิด หรือทำความชั่ว เราเคยนึกบ้างหรือไม่ว่า เราก็คงจะเป็นอย่างเขาเข้าสักวันหนึ่งก็เป็นได้ ไม่น่า วันหนึ่งเราว่าเขาวิพากษ์วิจารณ์เขา ว่าไม่ดีอย่างนั้น ไม่ดีอย่างนี้ แต่วันหนึ่งข้างหน้าสิ่งที่ว่าเขานั้นแหละ จะกลับย้อนมายังตัวผู้พูดเอง เข้าทำนองที่ว่า ถ่มน้ำลายรดฟ้า บางทีเราเห็นคนอื่นเขาทำผิด เราเห็นว่าเป็นเรื่องเสียหายร้ายแรง เที่ยววิพากษ์วิจารณ์เสียหายดีไม่ได้ แต่ครั้นพอตัวเราเองทำลงไปบ้างก็พูดไม่ออก หรือไม่ก็พูดหลบๆ เลี่ยงๆ เสแสร้งพูดเป็นอย่างอื่นไป กิริยาอาการอย่างนี้เป็นลักษณะของพาลชนที่คอยแต่จะเพ่งโทษของผู้อื่น แต่ไม่ยอมเพ่งโทษตนเข้าทองนำที่ว่า

โทษคนอื่นแลเห็นเป็นภูเขา

โทษของเราแลไม่เห็นเท่าเส้นขน

การทำความผิดที่เราเห็นว่าเป็นความชั่วความเสียหายนั้น อาจเกิดได้กับทุกคนที่ยังมีกิเลสอยู่ แต่ที่เราเห็นคนอื่นเขาทำ แต่เราไม่ได้ทำนั้น อาจเป็นเพราะโอกาสไม่อำนวยที่จะให้เราทำเช่นนั้นได้ เช่นเราจะเคยได้ยินข่าว มีผู้ลักลอบค้ายาเสพติดระดับประเทศ บางคนมีหน้าที่ตำแหน่งงานดี ๆ แต่ก็ยังทำการฉ้อราษฎร์บังหลวง ที่เราเรียกกันว่าคอร์รัปชั่น ทั้ๆที่ไม่น่าจะทำได้ แต่ก็ยังทำ บางคนยกยอกทรัพย์สินของหลวง หรือแม้กระทั่งของวัดเองก็ตาม บางคนพอเข้าวัดเห็นมะม่วงออกลูกดก สวยๆ งามๆ ก็สอยเอาตามชอบใจ มีให้เห็นอยู่เสมอ

การสอนมิให้ตำหนิติเตียนหรือวิพากษ์วิจารณ์คนอื่นนั้น มิใช่เป็นการเข้าข้างผู้ทำความผิด หรือยกย่องผู้ทำความผิด แต่การสอนมิให้ติเตียนผู้อื่นนั้นเป็นการสอนเพื่อไม่ให้ตนเองประมาทที่คอยแต่จะมองแต่ความผิดของคนอื่นเสมอ และเป็นการป้องกันตัวเราเองด้วย เพราะถ้าคนอื่นเขาไม่ผิดอย่างที่เรารู้ เราไม่ต้องเดือดร้อนเพราะคำพูดของเรา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมีวันใดที่เราต้องไปทำความผิดอย่างเขาบ้าง เราก็จะได้ไม่ต้องถูกประณามจากคนอื่นว่า "นี่ไง ว่าเขาดีนัก" ด้วยประการฉะนี้.

41. ความคะนอง

ความคะนองหมายถึงอาการที่ผิดปกติไปจากธรรมดา เช่นในเวลาที่เกิดฝนตกหนักลมพายุพัดแรงมีลูกเห็บตก พายุแลบ พายุร้อง อย่างนี้ก็เรียกว่า "พายุคะนอง" เพราะธรรมชาติวิปริตแปรปรวนไป เด็กๆที่ชอบทำลายข้าวของของผู้อื่นให้ได้รับความเสียหายด้วยมุ่งความสนุกเป็นใหญ่ เช่น โตะ แก้ว ตั่งอยู่ดีๆ ก็ผลักให้ล้มบ้าง เดินไปตามถนนหนทางจะเดินไปอย่างสุภาพชนก็ไม่ได้ ต้องถือไม้หวดโน่น หวดนี่ไปตามเรื่อง ตามถนนหนทางที่มีป้ายหรือตามกำแพง ตามราวสะพาน หรือตามห้องน้ำ ห้องส้วม เต็มไปด้วยอักษรนานาชาติ บางทีก็ใช้สีสเปรฉีดพ่นไปเลย ดูแล้วไม่สร้างอารมณ์ที่สุนทรีย์ให้เกิด กลับจะสร้างความขัดแย้งตาให้เกิดขึ้นด้วย ไม่เป็นเฉพาะแต่เด็กไทยเท่านั้น เมืองฝรั่งมังค้ายิ่งเป็นหนักเข้าไปอีกเมืองไหนที่เจริญๆ ยิ่งเป็นมาก เพราะเด็กวัยรุ่นชอบไปมั่วสุ่มกัน นี่เกิดขึ้นเพราะความคะนองมือและเท้า ถือว่าเป็นความผิดปกติทางจิตประเภทหนึ่ง จำเป็นที่จะต้องช่วยกันสั่งสอนพวกเขาเหล่านั้น ให้หัดมีคุณสมบัติติดตัวไว้ บ้านเมืองจะได้ดูงามตายิ่งขึ้น

แต่ความคะนองอีกอย่างหนึ่งไม่ได้ทำให้บ้านเมืองสกปรกเลอะเทอะ และไม่ทำให้ขัดสายตาด้วย แต่ขัดใจคน คือความคะนองปาก คนที่ชอบพูดอะไรโดยไม่คิดว่า เมื่อพูดไปแล้ว ผู้อื่นเขาจะเสียหายหรือไม่ คำพูดของเราไปเสียดแทงความรู้สึกของคนอื่นหรือไม่ หรือเมื่อพูดออกไปแล้ว ความเดือดร้อนจะเกิดขึ้นกับตนหรือไม่ เหล่านี้จัดเป็นความคะนองปากทั้งสิ้น จริงอยู่หากผู้รับฟังคำพูดของเรานั้น เห็นคล้อยตามเราด้วยก็คงไม่สร้างปัญหาอะไร แต่ถ้ามีใครที่ไม่เห็นด้วยกับเรา ก็มักเกิดการขัดหู หรือขัดใจขึ้นมา ความคะนองปากของตนก็จะกลายเป็นความเดือดร้อนขึ้นมาได้

ความคะนองปากให้โทษมาก สามารถสร้างความพินาศให้กับตนเองได้ เหมือนอย่างพระโกกาลิกต้องไปเกิดในนรกเพราะดาพระอัครสาวกทั้งสอง หรือเหมือนเต่าตัวหนึ่ง ดังมีเรื่องเล่าว่า เต่าตัวหนึ่งอาศัยอยู่ในสระน้ำ มีหงส์ ๒ ตัวเป็นเพื่อน วันหนึ่งหงส์ชวนไปอยู่ที่ภูเขาจิตตภูฏ โดยให้เต่าสัญญาว่า ถ้าจะระวังปากก็จะพาไป เต่าให้สัญญา หงส์ทั้งสองก็คาบกิ่งไม้ให้เต่าคาบตรงกลางบิ่ไป พวกเด็กๆ เห็นเข้าจึงส่งเสียงดังขึ้น เต่าด้วยความคะนองปากลื้มตัว เผลอตาพวกเด็กเหล่านั้นไป จึงตกลงมาแตกเป็นสองส่วน ฉะนั้นก่อนจะพูดอะไรออกไป ควรใคร่ครวญเสียก่อน อย่าให้เกิดความคะนองขึ้นได้ จะเป็นสุข.

42. ความหนักที่ไร้ประโยชน์

ตราซังมีไว้สำหรับซังน้ำหนักสิ่งของต่างๆ อันรวมถึงคนด้วยว่ามีน้ำหนักเท่าไร พ่อค้าแม่ขายทั้งหลายมักจะมีตราซังไว้ประจำตัวเสมอ เพราะเมื่อมีคนมาซื้อของก็จะได้ไว้ใช้ชั่งของได้ ยิ่งถ้าของสิ่งนั้นมีน้ำหนักมาก ก็ยิ่งขายได้เงินมาก เช่นหมูขายกิโลละ ๖๐ บาท ถ้ามีคนต้องการมาก ขายได้หลายกิโล น้ำหนักก็มากขึ้นด้วย นี่ประโยชน์อยู่ที่น้ำหนักทองเป็นสิ่งที่มีความมาก จะซื้อขายขายกันก็ต้องชั่งอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพราะเพียงน้ำหนักต่างกันนิดเดียว ราคาก็ผิดกันไปมาก จึงต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

ในการปลูกสร้างตึกรามบ้านช่องก็ต้องมีการตอกเสาเข็มเสียก่อน โดยใช้ปั้นจั่นเป็นเครื่องมือ ยิ่งถ้าเสาเข็มใหญ่และต้องตอกลงไปลึกมากก็ยิ่งต้องการปั้นจั่นที่มีขนาดใหญ่ น้ำหนักมากจึงจะดี ประโยชน์ของปั้นจั่นก็อยู่ที่น้ำหนักนั่นเอง

จิตใจของคนเราก็เป็นเช่นเดียวกัน คือท่านสอนให้มีความหนักแน่น มั่นคง ไม่โอนเอนหวั่นไหวไปมาง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ หูต้องหนัก คือฟังความด้วยการพิจารณา อย่าให้กระแสลมที่พัดมาจากปากคนเพียงแฉ่วเบาทำให้เสียความเป็นผู้ใหญ่ไปได้ ยิ่งผู้ที่คิดจะทำการใหญ่ โดยที่ต้องรับผิดชอบต่อชะตาชีวิตของคนเป็นหมื่นเป็นแสน จิตใจต้องยิ่งมั่นคง หนักแน่น ถ้าจิตใจโลเล เหลาะแหละ เชื่อว่าทำอะไรคงไม่ประสบความสำเร็จ สมณะนักบวชก็เช่นกัน จิตใจก็ต้องยิ่งหนักแน่นเข้าไปอีก ถ้าจิตใจไม่หนักแน่นพอก็มักจะถูกระแสกิเลสตัณหาพัดพาให้หลุดไปจากผ้าเหลืองได้โดยง่าย ส่วนผู้ที่สามารถครองเพศบรรพชิตได้ตลอดไปนั้น ต้องยอมรับนับถือว่า จิตใจของท่านหนักแน่น มั่นคงจริงๆ นานับถือ

แต่ความหนักอีกประเภทหนึ่ง ถ้าไม่คำนึงถึงเรื่องโทษแล้ว หาประโยชน์อะไรมิได้เลย ความหนักที่ว่านี้ คือ **"มือหนัก"** มิได้หมายถึงนักมวยแต่อย่างใด แต่หมายถึงบุคคลประเภทที่ไม่รู้จักใช้มือให้เป็นประโยชน์ คือไม่แสดงการเคารพบไหว้ บุคคลที่ควรกราบควรไหว้ การไหว้กันเป็นมรรยาทอันดีงามของคนไทยหรือของชาวพุทธเรา ผู้อ่อนกว่าควรไหว้ ผู้ใหญ่กว่า หรือชราวาสควรกราบไหว้พระสงฆ์องค์เจ้า พระผู้น้อยกราบไหว้พระผู้ใหญ่ บางคนยังแสดงทิวี่มานะให้คนอื่นเห็น "พระไม่ดี ไม่กราบ คนไม่ดี ไม่ไหว้" โดยที่ตนเองก็ไม่ได้ดีไปกว่าคนอื่นเขา ความหนักประเภทนี้จึงเป็นความหนักที่หาประโยชน์อะไรมิได้.

43. ขยะชีวิต

เมื่อท่านเดินไปตามถนนหนทางโดยเฉพาะตามเมืองใหญ่ๆ จะพบเห็นสิ่งอันไม่พึงประสงค์ที่เขาทิ้งในที่ต่างๆไป สิ่งเหล่านั้นเราเรียกกันว่า "ขยะ" หรือแม้แต่สิ่งที่น่ารังเกียจอื่นๆ เราก็ยังใช้คำพูดว่า "น่าขยะแขยง" คือรู้สึกรังเกียจ ไม่มีใครอยากได้ ยิ่งถ้าสะสมหรือพอกพูนไว้มากมายเพียงไร ก็จะส่งกลิ่นเหม็นไปทั่ว เพียงแต่ลมโชยมาเข้าจมูก เราก็ยังต้องเบือนหน้าหนี ตามหมู่บ้านที่เจริญแล้วมักจะมีรถมาเก็บขยะไปทิ้ง ถ้าขึ้นปล่อยไว้นานๆ สุขภาพจิตคงเสียและพลอยเนาเป็นแน่

อารมณ์อันบูดบึ้ง เพราะประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่น่าพอใจ ทำจิตใจให้ขุ่นมัวก็ดี คำพูดอันไร้สาระของบุคคลบางคนก็ดี เป็นเสมือนขยะที่ลอยมาทำให้จิตใจพลอยเศร้าหมอง ขุ่นมัวไปด้วย ผู้ที่ฉลาดย่อมจะรู้จักเลือกสรรเอาแต่สิ่งที่ดีมีสาระแห่งตน ไม่เป็นการจำเป็นเลยที่เราจะต้องพลอยแปดเปื้อนกับความคิดของบุคคลที่มีจิตใจไม่สะอาด คำพูดของคนพาลก็เป็นดังเช่นขยะ นอกจากจะหาประโยชน์อะไรมิได้แล้ว ยังส่งกลิ่นเหม็นรบกวนคนอื่นด้วย หากมีใครขึ้นไปรับเอาขยะชีวิตเช่นนั้นมา ก็เท่ากับเรายอมปล่อยให้ชีวิตของเราตกต่ำหรือเดินผิดทางนั่นเอง

ชีวิตของเราที่ทางพระท่านสอนว่า มีค่ายิ่งนัก สิ่งที่เรารักและหวงแหนมากที่สุด นอกจากชีวิตแล้ว สิ่งอื่นเป็นไม่มี ดังเช่นครั้งหนึ่งพระพุทธองค์ทรงแก้ปัญหาของเทวดาที่มาทูลถาม โดยเทวดากล่าวว่า "ความรักเสมอด้วยบุตรไม่มี, ทรัพย์เสมอด้วยโคไม่มี, แสงสว่างเสมอด้วยพระอาทิตย์ไม่มี, สระน้ำทั้งหลายมีมหาสมุทรเป็นเยี่ยม" พระพุทธองค์ทรงเฉลยว่า **"ความรักเสมอด้วยตนไม่มี, ทรัพย์เสมอด้วยข้าวเปลือกไม่มี, แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี, สระน้ำทั้งหลายมีฝนเป็นเยี่ยม"** จากพุทธบรหฺมหารัณนีชี้ให้เห็นว่า คนเราแม้จะรักคนอื่นมากมายเพียงไรก็ตาม แต่ก็ยังเป็นรองไปจากตน ฉะนั้นชีวิตจึงมีค่าและสำคัญที่สุด จึงเป็นสิ่งที่จะต้องคอยระวังรักษา อย่าให้สิ่งอันไม่พึงปรารถนาเข้ามาเกาะกินจิตใจได้ บางคนตั้งจิตไว้ชอบแล้วในเรื่องการทำบุญสุนทาน การรักษาศีล ทำความดี มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา แต่ครั้นพอเจอคำพูดอันไร้สาระเปรียบด้วยขยะอันทำให้จิตใจไขว่เขวไป ก็แปรปรวนไปเป็นอย่างอื่น จงรู้จักใช้สติปัญญาของตนพิจารณาโดยถูกต้องถ่องแท้เถิด เพราะคำพูดของพาลชนก็เปรียบเสมือนขยะของชีวิตนั่นเอง.

44. ไกลเหมือนไกล

การทำงานถ้าทำด้วยความชอบ พอใจในงานที่ทำอยู่ ทำด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน แม้งานจะหนัก แต่ก็ดูเหมือนว่างงานนั้นสบาย ไม่หนักหนาอะไร มีมาเท่าไรก็ทำได้ทั้งนั้น แถมไม่ปรียากบ่นอีกด้วย เพราะเขามีความพอใจที่จะทำ กาลเวลาก็เหมือนกัน คนที่มีความสุข แม้เวลาจะนานเพียงไรก็ดูเหมือนว่ามันรวดเร็วเหลือเกิน คนที่เพลิดเพลินอยู่ในการเล่น เช่น เล่นกีฬา เล่นการพนัน เล่นไพ่ เล่นเป็นวันๆ สองวันสามวันก็ยังสามารถเล่นได้ บางคนถึงขนาดไม่ยอมทานอาหารก็มี คนรักกันอยู่ด้วยกันเป็นวันๆ ก็เหมือนเวลามันน้อย ส่วนคนที่มีความทุกข์ นอนเจ็บไข้ได้ป่วย หรือนอนรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล นับวันแล้วนับวันอีกที่จะได้กลับบ้าน พระบวชใหม่ในพรรษา ก็คอยนับวัน ดูปฏิทินทั้งเช้าทั้งเย็น คอยนับว่าเหลืออีกกี่วันจะได้สึกหาลาเพศสักที เวลาแต่ละวันมันผ่านไปช้าเหลือเกิน

เพื่อนฝูงที่เคยคบหาสมาคมกันมานานแรมปีหรือหลายๆปี มีความสนิทสนมกลมเกลียวกัน แต่ต้องมาแตกคอกันภายหลัง หรือคนที่เคยมีอะไรสัมพันธ์กันมา เกี่ยวข้องติดต่อกันมา แต่พอมาภายหลังสัมพันธ์ภาพขาดจากกันไป เลิกคบหาสมาคมกัน ไม่ติดต่อกันแล้ว หรือไม่มีเยื่อใยต่อกัน แม้จะอยู่บ้านติดกัน อาคารเดียวกัน ทำงานในสำนักงานเดียวกัน เดินสวนกันไปมา แต่ไม่พูดกัน ไม่มองกัน ความรู้สึกว่า เหมือนอยู่กันคนละขอบฟ้า ประเภทนี้เรียกว่า "อยู่ใกล้ก็เหมือนอยู่ไกล" ความมีไมตรีต่อกันนั่นเอง เป็นสะพานที่เชื่อมสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลเอาไว้ ถ้าเรามีไมตรีต่อกันแล้ว แม้จะอยู่ห่างกันคนละขอบฟ้าจักรวาล แต่ก็ดูเหมือนอยู่ใกล้ชิดกัน ดังบทประพันธ์ที่ว่า

รักกันอยู่ขอบฟ้าเขาเขียว

เหมือนอยู่หอแห่งเดียวร่วมห้อง

ซังกันบแลเหลียวตาต่อกันนา

เหมือนขอบฟ้ามาป้องป่าไม้มาบัง ฯ

ภาชนะที่แตกแล้วยากที่ประสานให้ดีได้ดั้งเดิม ฉันทใด สัมพันธภาพระหว่างบุคคลก็ฉันทนั้น ถ้าขาดจากกันไปแล้วก็ยากที่จะทำให้คืนดีกันได้ เพราะต่างฝ่ายต่างก็มีทิฐิมานะหรือถือคติที่ว่า "เรามีได้ขอใครกิน" เช่นนี้ ก็ยิ่งยากหนักเข้าไปอีก

ผู้ที่ปรารถนาที่จะให้สัมพันธภาพของตนกับคนที่เราคบหาสมาคมยาวนานที่สุด ควรระวังเรื่องการเข้าใจผิดกัน การกระทบกระทั่งกัน หนักนิดเบาหน่อยอย่าให้กันเสียอย่าเอาแต่อารมณ์ของตนเป็นใหญ่ พยายามหันหน้าเข้าหากันไว้ ความใกล้ที่เหมือนไกลก็จะหมดไปเอง.

45. ความไกล ๔ อย่าง

ในทางพระพุทธศาสนามีคำเปรียบเทียบความไกลไว้ ๔ อย่างคือ:-

๑. ผืนฟ้าและแผ่นดินไกลกันมาก
๒. ผั่งโน้นและผั่งนี้ของมหาสมุทรเขากล่าวว่าไกล
๓. ที่ที่พระอาทิตย์ขึ้นกับที่ที่พระอาทิตย์ตกก็ไกลกันมาก
๔. ธรรมของสัตบุรุษและอสัตบุรุษ นักปราชญ์กล่าวว่าไกลยิ่งนัก

แผ่นดินและผืนฟ้า เป็นของคู่กันมาตลอด มนุษย์เราอาศัยแผ่นดินนี้อยู่ มองลงเบื้องต่ำก็เห็นพื้นดิน แหงนหน้าขึ้นข้างบนก็เห็นท้องฟ้าอันกว้างใหญ่ไพศาล ดูๆไปก็เหมือนกับมีกะทะใบใหญ่มาครอบเราไว้ เท่าที่มนุษย์มีความเจริญสามารถส่งยานอวกาศไปสำรวจอวกาศ ก็ยังไม่พบว่าท้องฟ้าอยู่ไกลแค่ไหน ที่ที่พระอาทิตย์ขึ้นกับที่ที่พระอาทิตย์ตกก็ห่างไกลกันลิบลับ ใครจะรู้ได้ว่าพระอาทิตย์ขึ้นและตก ณ ที่ใดผั่งโน้นกับผั่งนี้ของมหาสมุทรก็เช่นกันถ้าเรามีโอกาสไปยืนอยู่ที่ชายหาด แล้วมองออกไปในทะเลหรือมหาสมุทร เราจะเห็นแต่ผืนน้ำโดยที่ผั่งอีกผั่งหนึ่งไม่ปรากฏ ถ้าเรามีโอกาสนั่งเครื่องบิน จากเมืองไทยมาสหรัฐอเมริกา ระยะทางที่เครื่องบินต้องบินอยู่เหนือมหาสมุทรแปซิฟิกกินเวลาไม่ต่ำกว่า ๑๐ ชั่วโมง แสดงว่ามหาสมุทรนี้กว้างใหญ่ไพศาลจริงๆ

ธรรมของสัตบุรุษกับของอสัตบุรุษก็เช่นกัน ห่างไกลกันยิ่งนัก ไม่สามารถเปรียบเทียบอะไรกันได้เลย ธรรมของสัตบุรุษเยือกเย็น สุขุมละเอียดลึกซึ้ง ชวนฟัง เช่นธรรมะของพระพุทธเจ้ามีความไพเราะในเบื้องต้น(อาทิกัลยาณัง) ไพเราะในท่ามกลาง(มัชฌกัลยาณัง) ไพเราะในที่สุด(ปริโยสานกัลยาณัง) เวไนยนิกรทั้งหลายต่างได้ฟังธรรมของพระพุทธองค์แล้ว ย่อมเกิดปีติปราโมทย์ เบิกบานในธรรม และได้รับประโยชน์โดยสมควรแก่การปฏิบัติ บางท่านสำเร็จเป็นพระอรหันต์, บางท่านสำเร็จเป็นพระอนาคามี, บางท่านสำเร็จพระสกทาคามี, บางท่านสำเร็จพระโสดาบัน, บางท่านตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์นับถือพระพุทธศาสนาตลอดชีวิต ส่วนธรรมของอสัตบุรุษหรือของคนพาลนั้น เป็นธรรมที่เราร้อนยังโทษให้เกิดขึ้น และไม่สำเร็จมรรคผลอันใด

พระพุทธศาสนาของเราสอนคนให้รู้จักใช้สติปัญญาพิจารณาอย่างรอบคอบเสมอ ฟังแยกแยะว่าสิ่งใดเป็นความถูกต้อง เป็นธรรม มีประโยชน์ มีสาระแห่งชีวิต หรือสิ่งใดไม่เป็นความถูกต้อง ไม่เป็นธรรม ไม่มีประโยชน์ ไม่มีสาระแห่งชีวิต แล้วพึงดำเนินตามทางธรรมของสัตบุรุษนั้นเถิด จะเกิดผลดี.

46. หนีความตายไม่พ้น

ในคำฉันท์เรื่องกฤษณาสนน่องได้กล่าวถึงความตายไว้ว่า

" พฤษภกาศร็อกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสนงคงสำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวายมลายสิ้นทั้งอินทรี
สถิตยทั่วแต่ชั่วดีประดับไว้ในโลกา "

ท่านว่า วัวควายและช้างชาติกุญชรตายแล้วเขาและงาทั้งสองยังเหลือไว้ใช้ทำประโยชน์ได้ต่อไป ส่วนคนเราตายแล้ว ไม่มีอะไรเหลือไว้เป็นประโยชน์เลย จะมีก็แต่ดีกับชั่วเท่านั้นที่ยังสถิตอยู่ให้คนได้รำลึกถึง

เมื่อพูดถึงเรื่องความตายเป็นเรื่องโศกเศร้า เพราะเป็นเรื่องของการสูญเสียผิดกับเรื่องของการเกิดซึ่งเป็นเรื่องของความดีใจ เพราะเป็นเรื่องของการได้มา ถ้าเราทราบข่าวคนตาย หากผู้ตายนั้น เราไม่รู้จักมาก่อน เราก็จะรู้สึกเฉยๆ แต่ถ้าเขาเป็นญาติเราหรือเป็นคนที่เรารู้จัก บางคนถึงกับช็อคหมดสติไป

ความตายท่านว่าไม่มีใครหลีกเลี่ยง พุดง่าย ๆ ว่า ทุกคนที่เกิดมาตายหมดไม่มีเหลือ ดังคำที่พูดกันเล่น ๆ ว่า "เด็กตายได้ ผู้ใหญ่ตายดี พระเนรเชีตายดีทั้งนั้น" คำพูดนี้เป็นคำพูดทำนองเล่น แต่เป็นความจริง ใครจะคิดบ้างว่า คนที่ยังหนุ่มยังสาว จะอยู่ไปได้อีกนาน เกิดตายอย่างปุบปับปัจจุบันทันด่วนก็มีมาก อาจจะถูกรถชนตาย, ตกตึกตาย, ถูกยิงตาย, หรือนอนหลับตายไปเลยก็ยังมี ความตายนี้ท่านว่า มีสาเหตุด้วยกัน ๔ อย่างคือ:-

๑. อายุขยะ	ตายเพราะสิ้นอายุ
๒. กรรมขยะ	ตายเพราะสิ้นกรรม
๓. อุภยขยะ	ตายเพราะทั้งสิ้นอายุและกรรม
๔. อุปัจเฉทกรรมขยะ	ตายเพราะได้รับอันตราย

บางคนอยู่จนแก่เฒ่า ร่างกายแก่หง่อมแล้วก็สิ้นบุญไป เพราะสิ้นอายุขัย, บางคนบุญที่จะได้อยู่ในโลกนี้หมดลง อาจต้องไปเกิดในภพอื่นภูมิอื่นเพื่อเสวยกรรมหรือผลบุญที่ตนได้กระทำไว้ เช่น สมภารบางองค์พอสร้างโบสถ์เสร็จก็มีอันต้องมรณภาพลง ท่านว่าอานิสงส์สร้างโบสถ์นั้นแรงมาก ต้องไปเสวยผลบุญบนสวรรค์, บางคนเพราะสิ้นอายุขัยด้วยสิ้นกรรม

กรรมด้วยก็ตายไป, ส่วนที่เราเห็นว่ายังหนุ่มยังสาวอยู่ต้องตายไปในวัยที่ยังไม่สมควรโดยอุบัติเหตุบางอย่าง อย่างนี้ท่านเรียกว่าเป็นเพราะมีกรรมมาตัดรอน

ความตายที่ครอบงำสัตว์โลกไว้ ท่านอุปมาเหมือนกับภูเขาส่งที่บึงที่สูงเทียมเมฆ กลิ้งบดขยี้สัตว์มาจากทิศทั้งสี่ซึ่งไม่มีทางหลีกเลี่ยง ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นกษัตริย์, เป็นนักบวช, เป็นพ่อค้าพาณิชย์, เป็นชาวไร่ ชาวนา เป็นข้าทาสกรรมกร ล้วนตกอยู่ในเงื้อมมือของความตายหมด และไม่มีใครเลยที่จะสู้รบตบมือ หรือเอาชนะความตายนี้ได้ด้วยเวทย์มนต์คาถา หรือจะกินยาขนานเอกใดในโลกที่จะทำให้ชีวิตนี้ยืนยาวไปแล้วไม่ต้องตาย

บางคนต้องโศกเศร้าอยู่กับความตายนี้มานานนับสิบปี เพราะความรักอาลัยต่อบุคคลที่ต้องจากไปอย่างไม่มีวันกลับ นับว่าน่าเห็นใจจริง ๆ ความตายเป็นประดุจภัยมืดที่มองไม่เห็น ไม่รู้ว่าจะมาคร่าเอาชีวิตของตนเองเมื่อไร บางคนคิดว่าปีนี้จะทำสิ่งนี้ให้สำเร็จ พอปีหน้าก็จะเริ่มทำสิ่งนั้นต่อไป ผลปรากฏว่าปีนี้ยังไม่ทันผ่านไปเลยตายเสียแล้ว บางคนตอนมีชีวิตอยู่ ไม่สนใจเรื่องทำบุญทำทานหรือเสียสละแบ่งปันทรัพย์สินของตัวเองเลย มีแต่ความโลภโมโหสันต์ หรือคิดแต่จะเอาฝ่ายเดียว หรือแม้แต่พี่น้องกันเองก็ยังทะเลาะเบาะแว้งกันเรื่องทรัพย์สินมรดก ขึ้นโรงขึ้นศาลฟ้องร้องกันก็มี เป็นเรื่องที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นแต่เมื่อความตายมาถึง ทุกอย่างก็สิ้นสุดลงแค่นั้น ทรัพย์สินสมบัติที่พยายามยื้อแย่งไขว่ขว้ามาไม่เห็นมีใครเอาอะไรไปได้ นอนหนึ่งเฉยเหมือนท่อนไม้ ดังคำพระที่ว่า "นิรตถํ ว กलिํคฺฉํ" ใครจะทำอะไรกับซากศพนั้นก็ไม่รู้เรื่อง ผู้คนเดินผ่านไปผ่านมาก็เฉย คนเราเมื่อตายไปแล้วตัวของเราเองยังช่วยตัวเองไม่ได้ยังต้องให้ผู้อื่นหามไป บางคนตอนที่ยังมีชีวิตอยู่เต็มไปด้วยพิธีมานะนาทานาประการ ใครชักชวนไปวัด ไปทำบุญทำทาน หรือช่วยเหลือวัดวาก็ไม่ให้ความสนใจ แถมยังตำหนิพระ ตำหนิวัดอีก บางคนถึงกับประกาศกิเลสตนให้คนอื่นทราบด้วย "วัดนี้จะไม่เข้าเด็ดขาด" แต่ครั้นพอตายลงก็ไม่เห็นจะมีรายไหนสักรายที่พ้นพระ พ้นวัดไปได้ เพราะฉะนั้นเมื่อตอนยังมีชีวิตอยู่ จึงควรทำความดีไว้ด้วยความไม่ประมาทเกิดพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงประพันธ์คำกลอนไว้ว่า:-

เมื่อเจามามีอะไรมาด้วยเจ้า

เจ้าจะเอาแต่สุขสนุกใจนุ

เจามามีมือเปล่าเจ้าจะอะไร

เจ้าก็ไปมือเปล่าเหมือนเจามา ฯ

ทางพระสอนให้ระลึกถึงความตายอยู่เสมอ เพราะจะได้ไม่มัวเมาในลาภ ยศ ชีวิตและวัย เป็นเหตุให้เร่งทำคุณงามความดี ทำไว้เสียก่อน ก่อนที่จะไม่ได้ทำ เมื่อตายลงไปก็จะหมดโอกาส ไม่ใช่จะมีโอกาสไปต่อรองกับยมบาลว่า เดี่ยวขอกลับไปทำบุญก่อนเมื่อก่อนไม่เชื่อ เดี่ยวนี้เชื่อแล้ว ท่านจะเอาอย่างนั้นหรือ ?

47. ควรใช้ทรัพย์อย่างไร ?

ทรัพย์สมบัติเป็นเครื่องปลื้มใจของเหล่ามนุษย์ มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาทรัพย์ด้วยกันทั้งนั้น ถ้าบุคคลใดเกิดมาในตระกูลที่มั่งคั่งร่ำรวย ก็นับว่าเป็นความโชคดีของเขาทางพระพุทธศาสนาของเราถือว่าเป็นบุญเก่าที่เขาทำไว้ แต่ถ้าเกิดมาไร้ทรัพย์สมบัติ หรือไม่ได้รับมรดกอะไรจากพ่อ-แม่วงศ์ตระกูลเลย ก็ต้องชวนชวายหาเอา

ไม่ว่าเราจะได้ทรัพย์มาด้วยการรับมรดกตกทอดมาหรือด้วยการชวนชวายหาเอาเอง เราก็ต้องรู้จักใช้ทรัพย์นั้นให้เป็นประโยชน์กับตัวเรามากที่สุด ในทางศาสนาได้สอนถึงวิธีใช้ทรัพย์ไว้ ๔ อย่างด้วยกันคือ:-

๑. อธิณฺ มุญฺจา มิ ใช้หนี้เก่า คือบิดามารดา
๒. อธิณฺ ทมฺมิ ให้กู้ยืม คือเลี้ยงดูบุตรธิดา
๓. ปปาเต ฉทุเทมิ ทิ้งลงเหว คือใช้บริโภคน
๔. นิธิมิปิ ตตฺถ นิทฺทามิ ผังไว้ คือทำบุญไว้ในพระพุทธศาสนา

ประการแรก ใช้หนี้เก่า คือบิดามารดา ได้เลี้ยงดูและสงเคราะห์เรามากกว่าเราจะเติบโตใหญ่เล่าเรียนหนังสือจบ พ่อแม่ต้องเหน็ดเหนื่อยต่อเรามากต่อมาก บางคนพ่อแม่ยอมขายไร่ขายนา ขายวัวขายควาย เพื่อสงเคราะห์ให้ลูกๆ ได้เล่าเรียน เพื่อลูกๆ จะได้ไม่ต้องลำบากเหมือนตน จะได้เป็นเจ้าคนนายคน เมื่อลูกๆ เรียนสำเร็จ มีหน้าที่การงานและมีความสุขสบายแล้ว แม้จะแยกออกไปมีครอบครัว ก็ควรหมั่นรำลึกถึงพระคุณของพ่อแม่อยู่เสมอ แล้วหาโอกาสตอบแทน เพื่อเป็นการทดแทนพระคุณที่พ่อแม่ทำไว้ต่อตน

สอง ข้อที่ว่าให้กู้ยืมนั้น คือเมื่อเรามีครอบครัวแต่งงานมีลูก ก็เป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องเลี้ยงดูและสงเคราะห์ให้ได้เรียนศิลปวิทยา เหมือนอย่างพ่อแม่ได้เคยเลี้ยงเรามา

สาม ทิ้งลงเหว คือใช้สอยบริโภค ทรัพย์ส่วนหนึ่งก็คงหมดไปเพื่อการใช้สอย บริโภค และซื้อข้าวของต่างๆ เพื่อมาใช้เลี้ยงชีพร่างกายนี้ซึ่งมีแต่จะหมดไป และก็ต้องบริโภคทุกวัน ไม่มีวันอิม ไม่มีวันเต็ม อุปมาเหมือนกับทิ้งลงเหว

สี่ ผังไว้ในพระพุทธศาสนา คือรู้จักให้นำออกมาทำบุญ ทำทานไว้ เพื่อเป็นปัจจัยติดตัวตามตนไปในภพหน้าชาติหน้า

ถ้าท่านทำได้อย่างที่วามานี้ ก็ชื่อว่า ได้รับประโยชน์จากทรัพย์ที่มีอยู่นั้นอย่างบริบูรณ์.

48. ความจริงที่ถูกปิดบัง

สิ่งที่เห็นได้ด้วยตาเปล่า จะแน่ใจได้อย่างไรว่า จริงทุกเรื่อง เช่นดวงอาทิตย์เราเห็นว่า มีขนาดเท่าบาตรใบหนึ่งเท่านั้นเอง ไม่เคยมีใครสักคนที่เห็นดวงอาทิตย์ใหญ่โตไปกว่านั้น แต่เมื่อนักวิทยาศาสตร์พิสูจน์ว่าดวงอาทิตย์ใหญ่โตกว่าโลกของเราอย่างมาก ถ้าผู้บอก ไม่ใช่ นักวิทยาศาสตร์เราก็คงไม่เชื่อ เพราะเราก็เห็นอยู่กับตา โลกที่เราอาศัยอยู่นี้ หมุนอยู่ตลอดเวลาและหมุนเร็วมากด้วย ไม่ใช่ค่อยๆ หมุน เร็วมากขนาดเครื่องบินยังบินตามไม่ทัน และก็เช่นกัน ถ้าผู้บอกไม่ใช่ นักวิทยาศาสตร์เราก็คงไม่เชื่อ เพราะเราก็เห็นว่าโลกก็อยู่เฉยๆ ถ้าโลกหมุนและเร็วอย่างที่ว่า ทำไมเราไม่รู้สึกเวียนศีรษะ และยังมีความจริงอีกหลายๆ อย่างที่เราเพียงแต่เห็นด้วยตา และคิดว่า น่าจะเป็นอย่างนั้น น่าจะเป็นอย่างนี้ แต่แท้ที่จริงแล้วหาได้เป็นเช่นนั้นไม่

ร่างกายของคนเรานี้ก็เช่นเดียวกัน คือปรากฏให้เห็นว่า สวยงามและยังหนุ่มยังสาว อยู่ ชายหนุ่มหญิงสาวที่มีจิตปฏิบัติรักใคร่กัน ก็เพราะเห็นแต่เพียงว่า ผู้หนึ่งสวย ผู้หนึ่งงาม จะมองใบหน้า ใบหน้าก็งาม มองที่ผม ผมก็งาม มองที่แขนขา แขนขาก็งาม ความจริงสิ่งที่ปรากฏว่างามนั้นหาได้งามอย่างที่มันปรากฏไม่ ที่เราเห็นว่างามก็เพราะถูกปกปิดด้วยเครื่องปรุงแต่งทั้งหลาย เช่นเครื่องสำอาง แป้งผัดหน้าหรือครีมต่างๆ อันที่จริงร่างกายของคนเราเต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูลต่างๆ ทุกวันเราต้องล้างหน้า แปรงฟัน อาบน้ำชำระร่างกาย หรือต้องขับถ่ายสิ่งปฏิกูลออกมา ถ้าไม่เช่นนั้น ร่างกายก็คงส่งกลิ่นอันไม่พึงปรารถนาออกไปยังผู้อื่น คนเราจึงต้องมีการอาบน้ำ ชัดสี และชะโลมกายด้วยเครื่องอบเครื่องทาต่างๆ เพื่อปกปิดสิ่งที่ไม่ดีเสีย

นอกจากร่างกายของคนเรายังถูกปกปิดด้วยวัตถุภายนอกที่มนุษย์นำมาใช้แล้ว ยังถูกปกปิดอีกชั้นหนึ่งด้วยตัวของมันเอง กล่าวคือ ร่างกายที่เราเห็นว่า หนุ่มสาวนี้ ความจริงมีความแก่ชราซ่อนอยู่ภายในซึ่งถูกปกปิดด้วยความหนุ่มสาว เพราะกำลังแห่งความหนุ่มสาวมีกำลังมากกว่า ความแก่ชราก็ไม่ปรากฏ เมื่อใดที่กำลังแห่งความหนุ่มสาวอ่อนตัวลงนั้นแหละความแก่ชราที่ค่อยๆ เริ่มปรากฏออกมา ข้อนี้ตรงกับหลักการทางด้านวิทยาศาสตร์ที่ว่า ความร้อนมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง แม้ในก้อนน้ำแข็งก็ยังมีความร้อนปรากฏอยู่ ดังที่เราใช้ศัพท์เรียกว่า "อุณหภูมิจึง" คือความร้อนนั่นเอง

ความแก่ที่ถูกความเป็นหนุ่มเป็นสาวปกปิดอยู่นี้ กำลังค่อยเวลาที่จะเผยตัวเองออกมาภายในระยะเวลาไม่ช้านี้อย่างแน่นอน ท่านอย่ามัวหลงเข้าใจผิดอยู่เลย...

49. ถ้าคัญวารู้

การเรียนการศึกษาเป็นสิ่งที่จะช่วยขจัดความโง่เขลา หรือความมืดบอดแห่งสติปัญญาของตนได้ มนุษย์มีสิ่งที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่เกิดมา พ่อแม่จะต้องสอนลูกๆ ให้รู้จักพูด รู้จักกิน รู้จักเดิน รู้จักขับถ่าย หลังจากเจริญวัยพอสมควร พ่อแม่ก็ส่งไปโรงเรียนเพื่อเรียนศิลปวิทยาต่างๆ บางคนมีความขยันหมั่นเพียรเรียนจนได้ Doctor ได้รับปริญญาหลายสาขาทั้งในและต่างประเทศเป็นที่ยกย่องนับถือของคนทั่วไป แม้กระนั้นผู้ที่จบดอกเตอร์ ก็ใช้ว่าจะเก่งและฉลาดทุกเรื่อง ดอกเตอร์ก็มีความรู้และฉลาดเฉพาะสาขาที่เรียนมา ส่วนในสาขาอื่นที่ตนไม่ได้ศึกษาหรือศึกษามาบ้าง ก็จะไม่หาความชำนาญหรือรู้อย่างลึกซึ้งมิได้

ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์หรือเป็นบัณฑิตนั้น ก็เพราะเป็นคนชอบอ่าน ชอบค้นคว้าตำรับตำรา เป็นคนช่างจดจำ สิ่งไหนจำได้ก็จำ ถ้าจำไม่ได้ก็ต้องจดไว้เพื่อจะได้ช่วยความจำ ดังคำกลอนว่า:-

จำขึ้นใจในวิชาดีกว่าจด

จำไม่หมดจดไว้ดูเป็นครูสอน

จดและจำนำวิชาให้ถาวร

เป็นอาการเกียรติกุณนุกูลการ

ถ้าผู้ใดมีความจำเป็นเลิศ สามารถจดจำอะไรได้ทุกอย่าง แม้กาลเวลาจะผ่านไปตั้ง ๑๐ ปี ๒๐ ปี ก็ยังไม่ลืมเลือน จัดว่าเป็นพรสวรรค์ของผู้นั้น แต่ถารู้ตัวเองว่าเป็นคนลืมง่าย พังจากที่นี่แล้ว พอลูกไปที่อื่นก็ลืม อย่างนี้ก็ควรต้องฝึกนิสัยให้หัดเป็นคนชอบจด คือเขียนเอาไว้จะได้ไม่ลืม อย่างนี้จะทำให้เป็นคนฉลาดและมีความรู้ดี ทางพระเรียกว่า "พหูสูต"

ส่วนความรู้อีกประเภทหนึ่งมิได้เกิดขึ้นจากการจดหรือการจำแต่อย่างใด แต่เกิดขึ้นจากจิตใจของตนเอง ความรู้ประเภทนี้เรียกว่า "รู้มาก" รู้มากในที่นี้มีได้หมายความว่ารู้อะไรๆ ทุกอย่าง แต่รู้มากหมายถึงบุคคลที่คอยแต่จะเอาไร้ดเอาเปรียบผู้อื่นอย่างหนึ่ง, และหมายถึงผู้ที่เต็มไปด้วยทิฐิมานะ คิดว่าตัวเองฉลาด อะไรๆ ฉันทันรู้ จะบอกจะแนะอย่างไรก็ไม่ยอมรับฟัง คนประเภทนี้ ก็คงต้องปล่อยเขาไปตามทางของเขา สมดังพุทธภาษิตที่ว่า

โย พาลो มนฺญุตี พาลุญ

ปญฺทิตो วาปี เตน โส

พาลो จ ปญฺทิตมานิ

ส เว พาลิติ วุจฺจติ ฯ

ผู้ใดเป็นคนเขลาสำคัญตนว่าเป็นคนเขลา ผู้นั้นย่อมเป็นบัณฑิตได้

ส่วนผู้ใดเขลา แต่สำคัญตนว่าเป็นบัณฑิต ผู้นั้นย่อมเป็นคนเขลาโดยแท้ ฯ

50. อารมณ์กับเหตุผล

มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม เพราะจะต้องอาศัยรวมกันเป็นหมู่เป็นคณะ นับตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปก็ได้ชื่อว่าเป็นสังคมแล้ว เช่น สังคมครอบครัว ตลอดไปจนถึงระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดจนถึงระดับประเทศ นอกจากนี้แล้วก็ยังมีการจัดตั้งกันเป็นรูปชมรม สมาคม ปลีกย่อยลงไปอีก ทั้งนี้เพื่อจะได้ช่วยกันคนละไม้ละมือ แบ่งเบาภาระกันไป ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ การอยู่รวมกันจึงเป็นสิ่งที่ดี

การรวมตัวกันหรือช่วยกันทำงานเป็นหมู่เป็นคณะจะบังเกิดความราบรื่นและประสบความสำเร็จ หากทุกคนตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งเหตุและผล คือยึดถือความถูกต้องเป็นหลักสำคัญ มิใช่ถือเอาอารมณ์หรือความถูกต้องใจเข้าว่า ถ้าทุกคนมีจุดยืนเช่นนี้ การอยู่รวมกันหรือทำงานร่วมกันก็คงไม่มีปัญหา หรือถ้ามีก็เป็นปัญหาที่พอจะแก้ไขได้ แต่ทุกวันนี้ ไม่ว่าจะ เป็นสังคมระดับไหน ล้วนมีปัญหาทั้งนั้น เช่นระดับครอบครัวก็มีปัญหา ระดับหมู่บ้านก็มีปัญหา สมาคมนั้นมีปัญหา สมาคมนี้มีปัญหา รวมถึงสังคมของชาววัดก็ยังมีปัญหาไม่พบน เพราะวัดก็ยังคงเกี่ยวข้องกับชาวบ้านอยู่ เลยกลายเป็นว่า ยิ่งรวมกันเท่าไร ก็ยิ่งมีปัญหามากเท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะไม่ยึดหลักแห่งความถูกต้องไว้ แต่ไปยึดความถูกต้องใจหรือเอาแต่อารมณ์ของตัวเอง หรือเพียงเพื่อจะเอาชนะให้ได้

คนเราถ้ารู้จักเคารพเหตุผลโดยไม่ถือเอาตามอารมณ์แล้ว ปัญหาก็ไม่น่าจะเกิดขึ้น เพราะคนส่วนใหญ่ก็คงชอบที่จะปฏิบัติตามหลักเหตุผลมากกว่า เรื่องนี้จึงเป็นอันหมดไป แต่ปัญหาในเวลานี้ กลายเป็นว่า ทุกคนก็มีเหตุผลเป็นของตัวเอง คนโน้นก็ว่ายึดหลักเหตุผล คนนี้ก็ว่าปฏิบัติตามเหตุผล แล้วทีนี้จะทำอย่างไร ?

เมื่อเป็นเช่นนี้ ทางพระสอนให้รู้จักพบกันครึ่งทาง คืออ่อนเข้าหากัน รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แล้วพิจารณาด้วยสติปัญญา อย่าให้มีอคติอยู่ในใจ หรือเอาแต่อารมณ์ของตนเป็นใหญ่ เมื่อได้รับฟังเหตุผลของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วค่อยเสนอเหตุผลของตนเองออกไป แล้วลองนำมาเปรียบเทียบกันดูว่า ฝ่ายไหนจะมีน้ำหนักมากกว่า เหมาะสมกว่า ก็จงเลือกปฏิบัติของฝ่ายนั้น หรือเห็นว่า ดีพอๆกัน ฝ่ายโน้นก็ดี ฝ่ายนี้ก็ดี ก็จงนำมาประยุกต์เข้าด้วยกัน

มีบางคนนิมนต์พระไปฉันเพลที่บ้าน ๕ รูป เกิดพอดีองค์หนึ่งป่วยอย่างกระทันหันไปไม่ได้ เลยไปแค่ ๔ รูป พอไปถึงบ้านเจ้าภาพ เจ้าภาพเห็นพระมา ๔ รูป เลยไม่ยอมนิมนต์พระเข้าบ้าน เพราะเกรงว่าจะไม่เป็นสิริมงคล ต้องนิมนต์รูปหนึ่งกลับวัดไป แล้วนิมนต์แค่ ๓ รูป พระก็ให้เหตุผลว่า รูปหนึ่งป่วยกระทันหันหันมาไม่ได้ โยมก็ให้เหตุผลว่า ๔ รูปไม่เป็นสิริมงคลให้เข้าบ้านไม่ได้ อย่างนี้จะฟังเหตุผลของใคร ?

51. สมบัติพระศาสนา

วัดวาอารามที่ปลูกสร้างขึ้นมาไม่ว่าเป็นวัดหลวง, วัดราชฎารุ วัตป่า วัดเมือง ล้วนเป็นสมบัติของพระศาสนาทั้งนั้น แม้แต่ศาลาการเปรียญ อุโบสถ เจดีย์ กุฏิ วิหารที่ พระสงฆ์สามเณรอยู่อาศัย ก็เป็นสมบัติของพระศาสนาทั้งนั้น หาได้เป็นของใครคนใดคนหนึ่งไม่ พระสงฆ์ก็หาได้เป็นเจ้าของไม่ หรือฆราวาสจะมาเป็นเจ้าของก็ไม่ได้เหมือนกัน พระสงฆ์ที่อยู่อาศัยก็เป็นแต่เพียงอยู่อาศัยและดูแลรักษาเท่านั้น มีแค่สิทธิในการอยู่แต่ไม่มีสิทธิในการเป็นเจ้าของ

ทรัพย์สินต่างๆ ที่ญาติโยมถวายไว้ในวัดก็เป็นสมบัติของวัด นอกจากจะถวายพระสงฆ์เป็นการส่วนตัว ของที่ถวายเป็นการส่วนตัว แม้ว่าพระรูปนั้นจะสึกหาลาเพศไปแล้ว ก็สามารถนำติดตัวไปได้ ไม่ถือว่าเป็นการผิดศีล แต่ถึงกระนั้น คนไทยเราก็ไม่นิยมที่จะนำติดตัวไป เพราะถือว่าของเหล่านั้น เกิดขึ้นในศาสนา ญาติโยมให้มาด้วยศรัทธา ถวายความสะดวกให้ในระหว่างที่มาบวชในพระพุทธศาสนา มีบางคนเข้ามาบวช ได้รับบอดิเรก-ลาภมาก ครั้นพอลาสิกขาไป ก็นำเงินทอง ข้าวของติดตัวไปด้วย ปราบกฏว่าผู้นั้น จะประกอบอาชีพอะไรก็สู้เขาไม่ได้ ไม่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน จะเป็นด้วยเหตุนี้หรือเหตุอื่นก็สุดจักทำนาย

คนในยุคปัจจุบันนี้ ที่ไม่คำนึงถึงเรื่อง บาป บุญ คุณ โทษ นรก สวรรค์ ก็มีอยู่มาก มีมากมายด้วยกันที่มายืมเงินวัดบ้าง ยืมเงินพระสงฆ์บ้าง ในที่สุดก็ไม่ยอมใช้คืน ทำเป็นไม่รู้เรื่องไปเลย หรือบางคนเข้าวัดเป็นประจำจนเคยชินเห็นต้นไม้ออกลูกตก สวยๆ งามๆ ก็เด็ดปลิดเอาตามใจชอบ โบราณจารย์ท่านสอนไว้ นั้นแหละมีโทษกับตนถือว่าเป็นหนี้สงฆ์ ถึงแม้ว่าวัดนั้นจะเป็นวัดที่ร้างไปแล้ว ไม่มีพระสงฆ์อยู่ก็ตามที่ มีโทษทั้งนั้น นอกจากว่าเราจะนำไปด้วยการผาติกรรม คือแลกเปลี่ยนไปด้วยทรัพย์สินเงินทอง

มีชาวเกิดขึ้นอยู่บ่อยๆ ที่พวกใจบาปหยาบเข้าทั้งหลาย ไปงัดขโมยเอาสิ่งของมีค่าต่างๆ ไปจากวัด บางทีถึงกับทำร้ายพระสงฆ์องค์เจ้าก็มีอยู่บ่อยๆ เมืองไทยเราเป็นเมืองพุทธ แต่ทำไมจิตใจของคนจึงได้หยาบเข้าเช่นนี้ เต็มไปด้วย โจร ขโมย ปล้นฆ่ากันแต่ละวันไม่เว้นวัดไหน มีของเก่าหรือของมีค่าพระเณรต้องคอยจัดยามคอยเฝ้า ขนาดพระพุทธรูปคนยังมาบ้านค่อไปได้ เป็นที่น่าสังเวชสลดใจเป็นอย่างยิ่ง ไม่ทราบว่าจะจิตใจเขาทำด้วยอะไรกัน ถ้าวาดคนในยุคนี้เสื่อมสิ้นแล้วจากศีลธรรม ?

52. ความมืด

เมื่อพระอาทิตย์ลับขอบฟ้าไปแล้ว ความสว่างก็หายไป ความมืดก็เข้ามาแทนที่ มนุษย์เรารู้จักจุดไฟกันมาตั้งแต่สมัยยุคหิน คือนอกจากจะจุดเพื่อหุงต้มอาหาร, ให้ความอบอุ่นแล้ว ยังได้อาศัยแสงสว่างในยามค่ำคืนอีกด้วย สมัยก่อนกว่าจะจุดไฟติด ก็คงยาก คือต้องใช้ไม้มาเสกกันเข้าจนเกิดความร้อนแล้วไฟจึงจะลุกขึ้นมา สมัยปัจจุบันวิทยาศาสตร์เจริญขึ้น มนุษย์จึงประดิษฐ์เครื่องกำเนิดไฟฟ้าขึ้นมาใช้หลายรูปแบบ เพียงแต่กดปุ่มไฟฟ้าเท่านั้น แสงสว่างก็เกิดขึ้นมาได้ทันที จะให้สว่างมาก สว่างน้อยก็ได้ ไม่เหลือวิสัยของมนุษย์เลย จึงเป็นอันว่า มนุษย์สามารถเอาชนะธรรมชาติได้ หรือที่ยังเอาชนะไม่ได้ก็กำลังหาวิธีการอยู่

โลกของเราจะมีมืดก็เฉพาะตอนกลางคืนเท่านั้น ส่วนพอถึงตอนกลางวันก็สว่าง แต่ถ้าวินาทีโลกยังสว่างอยู่ แต่เกิดใจมืดขึ้นมาก็นับว่า มืดกว่าหลายเท่า ใจที่มืดบอดเพราะถูกอกุศลธรรมครอบงำไว้ ปิดบังดวงสติปัญญา เห็นดีเป็นชั่ว เห็นชั่วเป็นดี เห็นผิดเป็นถูก เห็นถูกเป็นผิด จิตใจของเขาจึงมีอยู่ตลอดเวลา ถ้าขึ้นปล่อยให้ความมืดชนิดนี้ครอบงำอยู่ก็มีแต่จะทำให้จิตใจตกต่ำเสื่อมทรามลง ควรจะรีบหาทางแก้ไขเสีย

จิตใจของคนบางคนมืดบอดด้วยโลภะ คือโลภคิดแต่จะเอาฝ่ายเดียว โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ศีลธรรมจรรยา ขอให้ได้มาเท่านั้น เช่น ช้อโกงต้มตุ๋นหลอกลวง ทำทุจริตผิดกฎหมาย ลักเล็กขโมยน้อย ฉกชิงวิ่งราว คดีขึ้นใจ ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า หรือค้าขายของเถื่อน เป็นต้น

บางคนมีจิตใจมืดบอดไปด้วยโทสะ คือคิดที่จะประหารประหาร ประทุษร้ายผู้อื่น โดยอาจมีเรื่องขัดเคืองใจกันมา หรือเป็นเพราะขัดผลประโยชน์กัน หรือเพราะเขานำความลับของตนไปเปิดเผย หรือเพราะการไม่ชอบหน้ากัน

จิตใจของคนบางคนมืดบอดไปด้วยโมหะ คือความหลงเพราะไม่รู้ จัดเป็นพวกไร้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง เช่นถูกผู้อื่นยุยงส่งเสริมไปในทางผิด ทางเสียหาย ดังเช่นพระเจ้าอชาตศัตรูที่ต้องปลงพระชนมพระราชาบิดาก็เพราะถูกอำนาจแห่งโมหะครอบงำ

ธรรมะของพระพุทธองค์ประดุจดั่งดวงประทีปที่ส่องสว่างจิตใจคน ได้ในคำบาลีที่ว่า "ธมฺโม ปทีโป วีย ตสฺส สตฺถุโน" รับผิดชอบประทีปให้สว่างในใจเสียแต่บัดนี้ ก่อนที่จะสายเกินแก้

53. ประพาศสุจริต

การประพาศที่ดี ปฏิบัติชอบ เรียกกันว่า "สุจริต" ซึ่งตรงกันข้ามกับทุจจริต สุจริตนั้นท่านแบ่งออกเป็นสามอย่างคือ:-

๑. ประพาศชอบทางกาย เรียกว่า กายสุจริต

๒. ประพาศชอบทางวาจา เรียกว่า วาจาสุจริต

๓. ประพาศชอบทางใจ เรียกว่า มโนสุจริต

ในสุจริตทั้งสามนั้น มีข้อปลีกย่อยอย่างไร ?

กายสุจริตนั้น ท่านจำแนกไว้ดังนี้คือ จะต้องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์, ลักทรัพย์และประพาศผิดในกาม ส่วนวาจาสุจริตนั้น คือต้องงดเว้นจากการพูดเท็จ, พูดส่อเสียด, พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ และมโนสุจริตนั้น คือจะต้องงดเว้นจากการคิดโลภอยากได้ของเขา, ไม่พยาบาทปองร้ายเขา, และเห็นชอบตามคลองธรรม

รวมแล้วก็มีอยู่สิบอย่างด้วยกันจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "กุศลกรรมบถ ๑๐" ก็ได้ ที่เรียกว่า กุศลกรรมบถ เพราะเป็นทางแห่งกุศล ส่วนทุจจริตหรืออกุศลกรรมบถ ๑๐ นั้นพึงทราบโดยนัยตรงกันข้ามนี้

การงดเว้นไม่ล่วงละเมิดข้อบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้จัดเป็นการดี เพราะจะไม่เป็นเหตุนำเวรภัยมาแก่ตน กรรมใดที่เป็นความชั่ว ความเสียหาย ทำตนให้เดือดร้อนในภายหลัง ที่ท่านเรียกว่า "วิปปฏิสาร" ก็ควรเว้นให้ห่างไกล อย่าได้ทำลงไป และอย่าคิดว่า ครั้งเดียวไม่เป็นไร คนเราเมื่อมีครั้งแรก ก็ต้องมีครั้งต่อไปตามมาเสมอ เมื่อเราประพาศสุจริตแล้ว ย่อมจะได้รับอานิสงส์ คือ:-

๑. อตตปิ อตตานิ น อูปวติ

แม้ตนเองก็ติเตียนตนเองไม่ได้

๒. อนุวิจฺจ วิญญฺ ปสฺสนฺติ

วิญญฺชนใคร่ครวญแล้วย่อมสรรเสริญ

๓. กลฺยาณํ กิตฺติสทฺโท อพฺภุคฺคจฺฉิ

เกียรติศัพท์อันงามย่อมพุ่งไป

๔. อสทฺธมฺมา วุฏฺฐาติ

ย่อมออกไปจากอสังขธรรม

๕. สทฺธมฺเม ปติฏฺฐาติ

ย่อมตั้งอยู่ในสังขธรรม

เมื่อเห็นอานิสงส์แห่งสุจริตแล้ว พึงเว้นจากทุจจริตเสียแล้วประพาศแต่สุจริตเกิดจะเกิดสุข.

54. กุญแจแห่งความสำเร็จ

เมื่อตั้งใจที่ทำอะไรสักอย่าง ทุกคนก็ปรารถนาความสำเร็จด้วยกันทั้งนั้น เช่นนักเรียนก็ปรารถนาที่จะเรียนให้สำเร็จ, ผู้ทำธุรกิจก็ปรารถนาผลกำไร, ชาวไร่ชาวนาก็ปรารถนาผลผลิตของพืชผลที่ตนเองเพาะปลูกลงไป, แม่ผู้ปฏิบัติธรรมก็ปรารถนาผลแห่งการปฏิบัติด้วย บางคนอาจจะทำครั้งเดียวก็ประสบความสำเร็จ แต่บางคนอาจจะประสบความสำเร็จล้มเหลวครั้งแล้วครั้งเล่า บางคนอาจจะโทษวาสนาของตนเอง หรืออาจจะโทษที่ดวงชะตาชีวิตในช่วงอายุเท่านั้น จะเป็นอย่างไรนั้น หากทำอะไรก็ยังไม่เป็นผลขึ้นมา แต่ทางพระพุทธศาสนาได้สอนให้เชื่อเรื่องดวงหรือโชควาสนา แต่สอนให้เชื่อเรื่องกรรมคือการกระทำของเราเอง เช่นเรื่องเศรษฐกิจ ถ้าอยากมีทรัพย์ก็ต้องขยันหมั่นทำงาน ดังคำบาลีว่า **“ปฏิรูปการี ฐรวา อฏฐาตา วินุทเต ธนั”** ผู้ขยันหมั่นทำตามสมควร ย่อมหาทรัพย์ได้ หรือถ้าเป็นในทางธรรม ผู้ปรารถนาความสุขก็ต้องประพฤติธรรม ดังบาลีว่า **“ธมฺมจารี สุขํ เสตี”** ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุข **“ธมฺโม สัจฉิโน สุขมาวาหตี”** ธรรมอันบุคคลประพฤติดีแล้วย่อมนำสุขมาให้ เพราะฉะนั้นการกระทำจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

หลักในทางศาสนาได้สอนถึงวิถีทางที่จะให้บุคคลดำเนินไปสู่ความสำเร็จ เรียกกันว่า **“อิทธิบาท”** มี ๔ อย่างคือ:-

๑. ฉันทะ ความพอใจ รักในสิ่งนั้น
๒. วิริยะ เพียรประกอบในสิ่งนั้นไม่วางธุระ
๓. จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ
๔. วิมังสา หมั่นตรិตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

คนเราจะทำอะไรได้ดีก็ต้องมีความรักความพอใจในสิ่งนั้นเสียก่อน เช่นนักเรียนจะเรียนอะไรได้ดีก็ต้องพอใจในสาขาวิชาที่เรียน ถ้าขึ้นไปเรียนในสาขาวิชาที่ตนเองไม่ชอบผลเรียนก็ไม่ดีด้วย ชายหนุ่มหญิงสาวที่คิดจะแต่งงานกัน ก็ต้องมีความพอใจกันเป็นเบื้องต้นแรก ถ้าไม่มีความชอบพอกันแล้ว อยู่ด้วยกันไปชีวิตครอบครัวมักมีปัญหา

ประการที่สอง วิริยะ ความเพียร แน่นนอน คนเราเมื่อมีความชอบแล้ว ความเพียรก็ตามมา บางคนชอบคอมพิวเตอร์ นั่งเล่นหรือทำงานกับเครื่องคอมพิวเตอร์ได้เป็นวันๆ แม้นองรำพืด นั่งกันเป็นวันเป็นคืนก็ยังได้

ประการที่สาม จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ คือใส่ใจในสิ่งที่ตนทำอยู่ คนบางคนที่ทำอะไรไม่สำเร็จ ก็เพราะไม่ใส่ใจหรือไม่สนใจ จะสวดมนต์สักบทท่องเป็นเดือนก็ยังไม่ได้

ประการที่สี่ วิมังสา หมั่นตริตรองพิจารณา ใครครวญ หรือคิดทบทวนซ้ำแล้วซ้ำอีก ท่านที่ทำอะไรยังไม่สำเร็จ ลองนำธรรมะสี่ข้อนี้ไปใช้ดู แล้วท่านจะพบว่า นี่คือนุญแจแห่งความสำเร็จจริง ๆ

55. เงินคืออสรพิษ

คนในยุคปัจจุบันมีความเข้าใจกันว่า "เงินคือพระเจ้า" ในขณะที่ทางธรรมกลับถือว่าเงินไม่ใช่พระเจ้า จริงอยู่เงินอาจบันดาลอะไรๆ ให้กับมนุษย์ได้ ปรารถนาอะไรก็ได้ ปรารถนาบ้านก็ได้บ้าน ปรารถนาสิ่งของเครื่องใช้บรรดามี เงินก็ช่วยบันดาลให้ได้ คนทั้งหลายจึงบูชาเงินกันทั้งนั้น ยิ่งในหมู่คนไทยด้วยแล้ว เงินมาเป็นอันดับหนึ่ง ยศศักดิ์ตำแหน่งมาเป็นอันดับสอง แม้คนไทยจะไม่มี การแบ่งแยกชาติชั้นวรรณะอย่างชาวอินเดีย แต่เราก็มีการแบ่งเกรดระดับกันอยู่ในที่ โดยมองกันที่ระดับฐานะครอบครัว ความเป็นอยู่ ถ้าบ้านไหนมีฐานะการเงินดี มีทรัพย์สินสมบัติหรือดำเนินธุรกิจ ก็ได้รับการยกย่องเชิดหน้าชูตาไปไหนมาไหนก็มีคนเคารพนับไหว เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป แต่ถ้าเกิดวันใดมีอันต้องสิ้นเนื้อประดาตัวลงไป หรือเป็นเพียงยุดิจกิจการที่ทำอยู่ เช่นเคยเปิดร้านค้าใหญ่โต แต่ต่อมาเกิดเบื่อหน่ายเลิกกิจการลงไป ความเคารพนับถือที่ได้รับก็หมดลง มีหน้าซ้ายยังจะพลอยดูถูกเป็นทำนองว่า "เจ๊งแล้ว" หรือ "หมดตัวแล้ว" อะไรทำนองนี้

ครั้งหนึ่งในสมัยพุทธกาล มีโจรกลุ่มหนึ่งพากันขโมยของชาวบ้าน แล้วกันไปยังทุ่งนา เมื่อถึงเวลาแบ่งกัน คนหนึ่งแอบเอาดินก้อนใหญ่ถมกถุทรัพย์ไว้ แล้วพากันแยกย้ายไป รุ่งขึ้นเจ้าของนามาไถนาใกล้กับกถุทรัพย์นั้น พระพุทธองค์ทรงทราบด้วยพระญาณ เพื่อจะสงเคราะห์ชาวนาผู้นี้ จึงเสด็จไปยังที่นั้นพร้อมกับพระอานนท์ แล้วตรัสว่า "อานนท์ อสรพิษ เธอเห็นไหม?" พระอานนท์ทูลตอบว่า "เห็นพระเจ้าข้า อสรพิษ" แล้วเสด็จหลีกไป ชาวนาผู้นั้นไม่เข้าใจความหมายที่พระพุทธองค์ตรัสว่าหมายถึงอะไร จึงไถนาเรื่อยไป ไม่นานพวกราชบุรุษพากันติดตามรอยเท้าของพวกโจรมา สิ้นสุดตรงที่ชาวนาไถนาอยู่ จึงเข้าใจว่าชาวนาผู้นี้เป็นโจรจึงพากันจับตัวไป شکنและโบย ชาวนาได้แต่คร่ำครวญพูดย้ำประโยคที่พระพุทธเจ้าตรัสกับพระอานนท์ และขอร้องให้พาตัวไปเฝ้าพระราชา พระราชาถามทราบความจริงเสด็จไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงรับรองความบริสุทธิ์ของชาวนาจึงปล่อยตัวไป

โลกเราทุกวันนี้ต่างบูชาเงินกัน เพราะเห็นเงินแต่ในด้านดีจึงชวนชววยแสวงหากันแต่เงิน การรู้จักสะสมทรัพย์สิ้นเงินทองเป็นสิ่งที่ดีแต่ก็อย่าตกเป็นทาสของเงินโดยถือเงินโดยถือเงินเป็นพระเจ้า อะไรนิดอะไรหน่อยก็จะเรียกรองเอาแต่เงินหรือไม่เคยสละเงินช่วยเหลือใครเลย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ทุกข์มากที่สุดก็คือพวกคนมีเงินทั้งหลาย เข้าทำนองที่ว่า "มีมากก็ทุกข์มาก" บ้านเมืองในยุคปัจจุบันนี้เต็มไปด้วยโจรและขโมย แต่ละบ้านต้องทำรั้วและลูกกรงปิดขังตัวเองกันหลายๆ ชั้น ถึงอย่างนั้นก็ยังไม่วายที่จะถูกอสรพิษเล่นงานเอา และที่น่ากลัวที่สุดก็คือพวกที่ได้เงินมาโดยทุจริตผิดกฎหมาย จงเข้าใจไว้เถิดว่า อสรพิษตัวร้ายกำลังแผ่แม่เบี้ย คอยที่จะฉกกัดทำนอยุดตลอดเวลา.

56. วิสาขามหาอุบาสิกา

นางวิสาขาได้รับการยกย่องว่าเป็นมหาอุบาสิกา เพราะเป็นผู้อุปฐากบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างดีเยี่ยม เป็นผู้ที่มีศรัทธามั่นคง ไม่วันทิวาคลอนแคลน แม้จะถูกคนต่างลัทธิศาสนาชักนำไปทางอื่นก็ไม่ไป กลับตั้งใจบำรุงพระภิกษุสงฆ์มาโดยสม่ำเสมอ นางเกิดในตระกูลเศรษฐี มั่งคั่งด้วยทรัพย์สมบัติและช่างทาสบริวาร และได้ใช้สมบัติเหล่านั้นให้เป็นประโยชน์ บริจาคทรัพย์สร้างกุฏิ, วิหาร ผังทรัพย์ไว้ในพระพุทธศาสนาอย่างมากมาย นางได้สละทรัพย์จำนวน ๙ โกฏิในการซื้อที่ดินสร้างวิหาร สละทรัพย์อีก ๙ โกฏิในการก่อสร้างวิหาร และสละทรัพย์อีก ๙ โกฏิ ในการฉลองวิหาร รวมทั้งหมดที่นางสละทรัพย์ในการสร้างวิหารถึง ๒๗ โกฏิ ถ้าคิดเป็นเงินในสมัยนี้คงจะมีจำนวนมากมายมหาศาลนัก

นางวิสาขาเมื่อจะไปวัดก็คิดว่า สามเณรก็ดี ภิกษุหนุ่มก็ดีพึงแลดูที่มือของเราด้วยคิดว่า นางถืออะไรมาบ้าง ไม่เคยเชื่อว่ามือเปล่าไปเลย เมื่อจะไปเวลาเช้าก็ให้คนนำข้าวต้มไป ถ้าจะไปในเวลาหลังอาหารก็ให้คนนำเอาเภสัชทั้งหลายมีเนยใส เนยข้น เป็นต้นไป ถ้าจะไปในเวลาเย็นก็ให้คนถือของต่างๆ มีระเบียบดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ และผ้า เป็นต้นไป นางให้ทาน รักษาศีล พังธรรมตลอดกาลเป็นนิตย์ทีเดียว มีเรื่องเล่าว่า ตอนบ่ายหลังจากงานฉลองวิหารสำเร็จลง นางพร้อมด้วยลูกหลานไปเดินรอบๆ วิหารพร้อมกับเปล่งอุทานด้วยความปีติปราโมทย์ ภิกษุทั้งหลายเห็นเข้าจึงพากันเข้าใจว่าดีของนางกำเร็บหรือไม่นางก็กลายเป็นบ้าไปเสียแล้ว แล้วพากันไปทูลถามพระพุทธเจ้าจึงทราบว่ นางสมความปรารถนาที่ได้ตั้งใจไว้แล้ว

นางวิสาขาได้ผังขุมทรัพย์ไว้ในพระพุทธศาสนาอย่างมากมาย จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการยกย่อง เพราะมีบุคคลน้อยรายนักที่จะทำเช่นนี้ได้ แม้ว่าสามีและพ่อผู้จะนับถือลัทธิศาสนาอื่นก็ตาม นางก็สามารถชักจูงให้เข้ามาเลื่อมใสในพระรัตนตรัยได้ ไม่ว่าคนอื่นจะมายุยงว่า นักบวชของท่านไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ นางก็มีได้หวั่นไหวคลอนแคลนในพระรัตนตรัย ยังคงมีศรัทธามั่นคงในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

ถ้าชาวพุทธเราในยุคปัจจุบันกระทำตนให้เป็นอย่างนางวิสาขาได้ก็นับว่า ประเสริฐ เพราะนางสมบูรณ์ด้วยองค์ประกอบทั้ง ๔ อย่างคือ ๑. สัทธาสัมปทา ๒. สีลสัมปทา ๓. จาคสัมปทา และ ๔. ปัญญาสัมปทา บางคนมีทรัพย์แต่ไม่มีศรัทธา ทรัพย์ก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด บางคนมีเพียงศรัทธาหาได้มีทรัพย์ไม่ หรือบางคนไม่มีทั้งสองอย่างก็ยิ่งเป็นการยาก แต่ผู้ที่มีทั้งทรัพย์ทั้งศรัทธาจะไม่ลองทำตนเช่นนางวิสาขาดูบ้างหรือ ?

57. ทะเลชีวิต

เมื่อไม่นานมานี้ ได้ยินข่าวสะเทือนใจข่าวใหญ่ข่าวหนึ่งว่า เรือนำนักท่องเที่ยวข้ามฟากจากฝั่งทะเลด้านนี้ไปยังอีกฝั่งหนึ่งทางประเทศในยุโรป แล้วเกิดแตกและจมลง นักท่องเที่ยวหลายร้อยชีวิตที่อยู่บนเรือตายเกือบทั้งลำ ข่าวนี้เป็นข่าวที่น่าเศร้าสลดใจเป็นอย่างมาก ได้แต่คิดว่า คนเหล่านั้นได้ทำกรรมอะไรร่วมกันมาหนอจึงได้พากันไปตายพร้อมกันในลักษณะเช่นนี้ ก็ได้แต่ปลงธรรมสังเวช เพราะไม่มีญาณวิถิตู้อะไรทราบได้ ถ้าเป็นครั้งพุทธกาลก็คงพากันไปกราบทูลถามจากพระพุทธเจ้าเป็นแน่ แต่ที่เป็นสมัยนี้ ไม่ทราบว่าจะไปถามใคร ได้แต่ปลงอนิจจังว่าสัตว์ทั้งหลายที่เกิดมาล้วนจะต้องดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางเดียวกันทั้งนั้น คือ แก่ เจ็บ ตาย ไม่วันใดก็วันหนึ่ง จะช้าหรือเร็วเท่านั้น

เมื่อมาพิจารณาชีวิตของหมู่มสัตว์ทั้งหลายที่ยังมีลมหายใจเข้าออกอยู่นี้ มีอุปมาเหมือนกับมนุษย์ที่ประสบเคราะห์กรรมเหล่านั้น กล่าวคือ วัฏฏสงสารนี้เปรียบเหมือนกับท้องทะเลหลวงอันกว้างใหญ่ไพศาล หมู่มสัตว์นี้ก็เหมือนกับคนที่กำลังดิ้นรนกระเสือกกระสนลอยคออยู่กลางทะเล แม้จะพยายามมองหาฝั่งอย่างไรก็ไม่เห็น เพราะทะเลหลวงนี้กว้างเหลือเกิน บ้างก็จมน้ำตายไปแล้วตกไปเป็นอาหารของปลาและเต่า บ้างก็กำลังแหวกว่ายเอาตัวรอดอยู่ แม้จะมองไม่เห็นฝั่งก็ต้องพยายามว่ายน้ำไปจนกว่าจะหมดแรงและในไม่ช้าก็คงต้องเหมือนกับรายอื่นๆ ที่จมน้ำตายไปรายแล้วรายเล่า

ในท้องทะเลแห่งชีวิตอันกว้างใหญ่ไพศาลนี้ ได้มีบุรุษผู้หนึ่งซึ่งปรารถนาความเพียรอย่างแรงกล้า พยายามว่ายน้ำไปถึงฝั่งจนได้ พ้นไปจากสภาพที่จะต้องมาตายในลักษณะเช่นนี้ และเชษฐบุรุษผู้นั้นก็คือ พระพุทธเจ้าของเราทั้งหลาย พระองค์ทรงแหวกว่ายไปจนถึงฝั่งพร้อมกับแนะนำบอกกล่าวผู้ที่ยังแหวกว่ายอยู่ให้ว่ายน้ำตามพระองค์ไป และก็มีผู้สามารถว่ายน้ำตามไปจนถึงฝั่ง แต่มีไม่มากนักเมื่อเทียบกับผู้ที่ยังลอยคออยู่ท่ามกลางน้ำว่า บุรุษผู้ที่สามารถว่ายน้ำจนไปถึงฝั่งเหมือนกับเขาโค ส่วนผู้ที่ยังลอยคออยู่นั้นเหมือนกับชนของโค

อะไรหนอเป็นเหตุที่ทำให้พวกเขาเหล่านั้นยังคงลอยคออยู่ในท่ามกลางทะเลชีวิตนี้ ? ความยินดี ความยินดีนั่นเองที่ทำให้สัตว์ทั้งหลายยังไม่อยากขึ้นไปจากท้องทะเลที่เต็มไปด้วยกามคุณทั้ง ๕ คือความยินดีพอใจใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสอันเป็นที่ชอบใจ จึงทำให้เขาไม่อยากจากทะเลหลวงนี้ไป อนิจจา! กามคุณทั้ง ๕ มีอำนาจมากมายขนาดนี้ เชียวหรือ แล้วเราทั้งหลายละ...เมื่อไรจะพ้นไปจากทะเลทุกข์นี้ ถึงซึ่งฝั่งอันเกษมดังเช่นผู้รู้ทั้งหลายเสียที ?

58. ทานที่ประเสริฐ

มีหลายคนที่มาวัดมักจะทำใจว่าเป็นเชิงน้อยใจว่า ไม่เคยได้รับอะไรจากพระรูปนี้ หลวงพี่องค์นั้นเลย ความจริงผู้กล่าวเช่นนี้ ยังเข้าใจผิดอยู่มาก ยังไม่มีความเข้าใจในพระพุทธรูปอย่างถูกต้อง ถ้าเข้าใจได้ถูกต้อง การต่อว่าในลักษณะเช่นนี้ก็ไม่น่าจะมี

ในข้อนี้ ขอยกเอาพระพุทธรูปปางหนึ่งซึ่งตรัสไว้ว่า "สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ, สพฺพรถํ ธมฺมรโถ ชินาติ" แปลความว่า การให้ธรรมะเป็นทานย่อมชนะทานทั้งปวง, รถแห่งพระธรรมย่อมชนะรถทั้งปวง มีอธิบายว่า สิ่งที่เราให้แก่กันนั้นเมื่อกล่าวสรุปลงแล้วก็ยังมีเพียง ๒ อย่างคือ ๑. อามิสทาน การให้วัตถุสิ่งของ ๒. ธรรมทาน การให้ธรรมะ ในบรรดาการให้ทั้งสองอย่างนี้ พระพุทธองค์ตรัสธรรมทานว่าเป็นเลิศ ทั้งนี้เพราะเหตุใด เพราะเหตุว่าบุคคลจะทำบุญ จะให้ทาน จะบริจาคเงินทองสร้างกุฏิ วิหาร สร้างวัดวาอาราม ดังเช่นอนาถปิณฑิกเศรษฐี หรือนางวิสาขา มหาอุบาสิกา ก็เพราะได้สดับตรับฟังธรรมะเป็นเบื้องแรก ต่อเมื่อได้ฟังธรรมแล้วจึงเกิดศรัทธาบริจาคทรัพย์ เรียกได้ว่าธรรมทานเป็นเหตุแห่งอามิสทาน ถ้าไม่ได้ฟังธรรมหรือไม่มีคนแนะนำบอกกล่าว อย่าวว่าแต่จะบริจาคทรัพย์เป็นหมิ่นเป็นแสนเลย แม้อ้าวเพียงทัพพีก็หาได้ให้ไม่ เงินสักบาทก็ไม่บริจาคทำบุญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธรรมทานให้ถึงอริยมรรคอริยผลได้ ดังเช่นพระสารีบุตร ก่อนแต่จะมาเป็นพระอัครสาวก เป็นลูกศิษย์ของสัจจปริพาชกเรียนจบความรู้จากครูบาอาจารย์แล้ว แต่ก็หาได้บรรลุมรรคผลอะไรไม่ ต่อเมื่อมาได้ฟังธรรมจากพระอัสสชิซึ่งแสดงแต่โดยย่อ ๆ ว่า

เย ธมฺมา เหตุปฺพพา เตสํ เหตุํ ตถาคโธ
 เตสฺมฺเญจ โย นโรโธ จ เอวํ วาที มหาธมฺไมเ ๗

ธรรมใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตกล่าวเหตุแห่งธรรมนั้น และความดับแห่งธรรมนั้น พระมหาสมณเจ้ามีปกติตรัสอย่างนี้ เพียงเท่านั้น พระสารีบุตรซึ่งในครั้งนั้นยังเป็นอุปติสส-มาณพอยู่ก็ได้ดวงตาเห็นธรรม

พระราชาให้อามิสทานแก่พระภิกษุสงฆ์ ส่วนพระสงฆ์ก็ให้ธรรมทานเป็นเครื่องตอบแทน พ่อแม่ก็สามารถให้ธรรมกับลูก ๆ ได้ ครูบาอาจารย์ก็ให้ธรรมกับลูกศิษย์หรือคนทั่วไปได้ หรือพระราชาชนจะให้ธรรมทานด้วยตนเองก็ได้ แม้จะให้กับพระสงฆ์ก็ยังได้ ไม่มีโทษอันใดซึ่งเกิดจากการให้ธรรมทานนั้น ส่วนอามิสทานนั้นยังไม่แน่ บางทีให้ไปแล้วเกิดทะเลาะกัน คนนั้นจะเอาเท่านั้น คนนี้ได้แล้ว คนนั้นยังไม่ได้ ดีไม่ดีก็กลับมาโทษคนให้หาว่าลำเอียงอีก เป็นเช่นนี้แล ฯ

59. ยุคโลกาภิวัตน์

ในยุคปัจจุบันนี้เป็นยุคที่โลกกำลังเจริญทางด้านวัตถุเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเมืองไทยเรา เจริญอย่างรวดเร็วชนิดที่เรียกว่า เมืองนอกตามไม่ทัน คนที่มาอยู่ต่างประเทศ หากไม่ได้กลับไปเมืองไทยสักสองหรือสามปี ถ้าได้กลับไปจะพบว่า เมืองไทยโดยเฉพาะเมืองหลวงเปลี่ยนแปลงไปมาก ถนนหนทางเปลี่ยนไป ตึกสูง ๆ ขึ้นมาราวกับดอกเห็ด ห้างสรรพสินค้าเกิดขึ้นใหม่ ๆ นับไม่ถ้วน แม้ต่างจังหวัดก็ไม่ค่อยหน้าในกรุงเทพฯ การติดต่อคมนาคมก็สะดวกและรวดเร็วมาก โทรศัพท์มือถือทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือกำลังเป็นที่นิยมกันมาก หากใครไม่มีก็ถือว่าไม่ทันโลก แม้เด็กนักเรียนตัวเล็ก ๆ ก็ยังมีใช้ เด็กสมัยนี้มีเกมส์เล่นอย่างสนุกสนานและตื่นเต้น ผิดจากสมัยก่อน จะมีก็แต่หมากเก็บ เล่นชายชนม หรือไม้กอล์ฟวันวันควายเล่น เพราะความเจริญต่าง ๆ มีมาก ยุคนี้จึงได้รับการขนานนามเสียใหม่ว่า "ยุคโลกาภิวัตน์"

ความเจริญมักมาคู่กับความเสื่อมเสมอ โดยที่คนเรามักไม่รู้ตัว หลงคิดไปว่า ยุคนี้เป็นยุคเจริญ แต่หารู้ไม่ว่า ความเสื่อมก็ซ่อนตัวแฝงเร้นอยู่ เวลาน้ำขึ้นเต็มคลอง เราจะเห็นแต่เพียงน้ำ สิ่งที่อยู่ใต้น้ำเราไม่เห็น ต่อเมื่อน้ำลดนั้นแหละเราจึงจะเห็นสิ่งของต่างๆ ในขณะที่โลกกำลังเจริญอยู่นี้ ความเสื่อมก็ตามมาอย่างติด ๆ เพียงแต่ถูกความเจริญปกปิดไว้เท่านั้น เมื่อวันที่ยันถึงขีดสูงสุด ความเสื่อมก็จะปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนทีเดียว ถ้าท่านจะสามารรถอยู่ไปได้จนถึงเวลานั้น คนสมัยนี้เป็นโรคอะไรกันร้อยแปด ทั้งๆ ที่การแพทย์ก็เจริญมากแล้ว แต่โรคบางอย่างก็ไม่สามารถที่จะรักษาให้หายขาดได้ อย่าไปคิดว่าเครื่องใช้ไม่สอยที่ให้ความสะดวกแก่คนจะมีแต่ประโยชน์อย่างเดียวหรือเป็นของโก้เก๋ และก็นิยมตามกันไป เราคงไม่ทราบหรือกว่า มันให้โทษอะไรแก่ร่างกายของเราบ้าง

สิ่งที่แฉที่สุดที่ปรากฏให้เห็นในยุคโลกาภิวัตน์ ที่เป็นเสมือนคู่แข่งตัวฉกาจก็คือ "โลกาภิวัตน์" คำว่า โลกาภิวัตน์ ในที่นี้ หมายถึงยุคของคนที่กำลังเสื่อมจากศีลธรรมจรรยา คุณงามความดี ยิ่งความเจริญด้วยวัตถุมีมาก คนเราก็กะหายที่จะได้กันมากขึ้น คนอื่นเขามียรถ เราก็อยากได้รถ เขามีโทรศัพท์มือถือ เราก็อยากได้ เขามีสเตอริโอ เราก็อยากได้ เขามีคอมพิวเตอร์เราก็อยากได้ เมื่อทรัพย์สินเงินทองไม่มี หรือมีไม่พอจะทำอย่างไร? ตนเองไม่เป็นไร แต่เมื่อลูกเมียอยากได้ ก็จำต้องชวนขวยหา เมื่อไม่ได้โดยสุจริต ทุกจริตก็ต้องยอม ปัญหาจึงเกิดขึ้น ศีลธรรมจึงเสื่อมสิ้นไป เราเคยคิดกันบ้างไหมว่า ความเดือนร้อน ขวนขวายทั้งหลายที่เกิดขึ้นในเวลา นี้ ถือว่าเป็นความเจริญหรือความเสื่อมกันแน่ ?

60. วัดอยู่ที่ใจ

มีญาติโยมหลายๆท่านที่ขับรถมาจากบ้านว่าจะถึงวัดต้องใช้เวลา ๒ หรือ ๓ ชั่วโมง เวลาทางวัดมีงานบุญอะไรก็พากันมา แม้จะอยู่ไกลก็ตามยังอุตสาหะมาหาศาสดาในน้ำใจจริงๆ แม้จะอยู่เมืองฝรั่งมังค่า มีสามีหรือภรรยาเป็นฝรั่งถือลัทธิศาสนาอื่น แต่จิตใจก็ยังคงความเป็นพุทธอยู่วันยังค่ำ ยังมีความรู้สึกที่ว่าตนเองอยากได้พบเห็นพระสงฆ์ อยากได้ทำบุญ อยากมีวัด เพราะนั่นเป็นเหตุให้เกิดความอบอุ่นทางด้านจิตใจ เมื่อมาวัดดูเหมือนว่าเราอยู่เมืองไทย บรรยากาศเหมือนประเทศบ้านเกิดเมืองนอนของตน หลายคนได้เคยมาปรารภให้ฟังว่า อยากจะมีวัดอยู่ใกล้ๆ บ้าน อยากจะได้พระไปอยู่ พยายามมาเสนอแนะว่าสถานที่ตรงนั้นดี ตรงนี้ดี อยากจะสร้างเป็นวัด ญาติโยมจะได้ช่วยกันทำนุบำรุงและจะได้เป็นที่พึ่งพิงแก่เขาได้ นับว่าคำเสนอของพวกเขาน่าเห็นใจจริงๆ หัวอกของคนที่อยู่ไกลวัดมักจะเป็นอย่างนี้ ความจริงพระองค์เองก็มีความเห็นใจอยู่ แต่การจะตั้งวัด ณ ที่ใดที่หนึ่งในต่างประเทศมิใช่เป็นเรื่องง่าย ต้องดูเหตุการณ์หลายๆ อย่าง เพราะเมื่อก่อตั้งมาแล้ว หากพระที่อยู่ไม่มีบารมีพอ ปัญหาต่างๆ มากมายก็จะตามมา เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ไม่ได้แต่ปลอบใจโยมไปพรางๆ ก่อนว่า **"วัดอยู่ที่ใจนะโยม"** โยมเองก็พอจะเข้าใจความหมาย

"วัดอยู่ที่ใจ" คำๆ นี้มิได้หมายความว่า วัดอยู่ที่ใจแล้วจะไม่ต้องไปวัด เพราะมีอยู่ที่ใจแล้ว หาได้เป็นเช่นนั้นไม่ คำๆ นี้หมายถึงผู้ที่มีจิตใจรำลึกถึงวัด รำลึกถึงคุณงามความดี รำลึกถึงพระสงฆ์องค์เจ้า รำลึกถึงการบุญการกุศลมิได้ขาดแล้วก็น้อมเอาวัดมาไว้ที่ใจ และเมื่อมีโอกาสก็จะไปวัดเสมอ มิได้ถือเพียงว่า วัดก็อยู่ที่ใจ ไปก็ได้ ไม่ไปก็ได้ หรือไม่สนใจเรื่องวัดเรื่องวาเลย นานๆ จะนึกถึงทีก็ต่อเมื่อตนเองมีทุกข์ คำขายขาดทุน ดวงไม่ดี มีแต่ปัญหาเคราะห์ร้ายอยู่เรื่อย ผันไม่ดี มีคนทักไม่ดี ให้รีบทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ แล้วค่อยจะนึกถึงวัดนึกถึงพระสักที ทีนี้กลายเป็นว่า วัดอยู่ที่ใจไม่ได้แล้ว อยู่ไกลแค่ไหนก็ไป

และเป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อทางวัดมีงานที่ไร คนที่มาถึงวัดก่อนก็คือคนที่อยู่ไกลกว่าเขา และก็มักจะมาอย่างสม่ำเสมอ ส่วนผู้ที่มาถึงล่าหลังก็คือคนที่อยู่ใกล้วัดที่สุดและก็จะไม่ค่อยได้เห็น บางทีปีละครั้ง อย่างเก่งก็สองครั้ง ดูไปก็คล้ายกับเด็กนักเรียน คนที่มาถึงโรงเรียนก่อนก็คือคนที่อยู่ไกลกว่าเขา การบ้านที่ครูให้ก็ทำเสร็จมาเรียบร้อย ส่วนคนที่มาสายประจำก็คือคนที่อยู่ติดกับโรงเรียน แลมการบ้านก็ยังไม่มาอาศัยลอกเพื่อนที่ห้องอีกมักเป็นกันเช่นนี้

62. เมฆฝนสี่อย่าง

ในประเทศไทยของเรา เมื่อฤดูร้อนผ่านไป ฤดูฝนก็เข้ามาแทนที่ ในทางพระกำหนดกันตั้งแต่วันแรมค่ำ ๑ เดือน ๘ เป็นต้นไป ในช่วงดังกล่าวนี้เราจะเห็นว่าฝนตกอยู่เสมอๆ บางที่ตกมากไปจนน้ำท่วม ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีฤดูฝน มีแต่ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วง ฤดูหนาว และฤดูใบไม้ผลิ แต่ฝนในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ตกได้ตลอดปี ไม่ว่าจะเป็นประเทศไหนๆ การตกของฝนก็จะมีลักษณะสี่อย่างนี้ คือ:-

๑. คชชิตา โน วสุสิตา พ้าร่องแต่ฝนไม่ตก
๒. วสุสิตา โน คชชิตา ฝนตกแต่ไม่มีเสียงพ้าร่อง
๓. คชชิตา จ วสุสิตา จ พ้าร่องด้วยและฝนก็ตกด้วย
๔. เนว คชชิตา โน วสุสิตา ไม่มีเสียงพ้าร่องและฝนก็ไม่ตก

ประเภทแรก พ้าร่องแต่ฝนไม่ตก ท่านอุปมาเหมือนกับบุคคลในโลกนี้ที่ดีแต่พูดอย่างเดียวแต่ไม่ทำ ชอบแต่จะวิพากษ์วิจารณ์ถึงการทำงานที่คนเขาทำอยู่ บางทีถ้าเห็นคนที่เขาทำงานผิดพลาดหรือล้มเหลวหรือยังไม่ประสบความสำเร็จ ก็เที่ยวโฆษณาโจมตีเขาไปทั่ว แทนที่จะมีจิตคิดอภัยหรือเห็นใจในความผิดพลาดบกพร่อง และในขณะที่เดียวกันก็ไม่เคยคิดที่จะเข้าไปช่วยเหลือ เงินสักบาทก็ไม่เคยสละออกไป หรือมีใครมาเชิญชวนให้เข้าไปร่วมดำเนินการด้วย ก็มักอ้างว่า คนในหมู่นั้น คณะนั้นไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ ตนเองไม่อยากจะไปเกือกกกิ้วด้วย คนประเภทนี้ไม่เคยเห็นใครดี ที่เห็นดีก็มีอยู่เพียงคนเดียว คือตัวของเขาเอง

ประเภทที่สอง ฝนตกแต่ไม่มีเสียงพ้าร่อง หมายถึงผู้ที่ตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง ใครจะทำหรือไม่ทำไม่คำนึงถึง ทำอย่างเดียว และไม่มีเสียงบ่นหรือเที่ยววิพากษ์วิจารณ์ใคร ประเภทนี้มักได้ชื่อว่า ปิดทองหลังพระ

ประเภทที่สาม พ้าร่องด้วย ฝนตกด้วย หมายถึงผู้ที่ทั้งพูดและทั้งทำ คือเชิญชวนหรือบอกกล่าวให้ผู้อื่นได้รับทราบ บอกให้เห็นคุณและโทษ เช่นคิดจะสร้างหรือทำอะไรที่เป็นของส่วนรวมก็มีการบอกกล่าวกัน และตัวเองก็ทำงานนั้นด้วยความจริงจัง ไม่หลีกหนีไป

ประเภทที่สี่ ไม่มีเสียงพ้าร่อง และฝนก็ไม่ตก หมายถึงบุคคลผู้ทั้งไม่พูดและทั้งไม่ทำ คือไม่รับทราบอะไรทั้งนั้น ใครจะเป็นอะไรก็ช่าง คนประเภทนี้ก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย

แม้ว่าโลกจะหมุนเวียนเปลี่ยนไปก็ร้อยก็พันปี คนสี่จำพวกนี้ก็ยังคงมีอยู่ในโลก ไม่ได้สูญหายไปไหน ท่านเคยคิดบ้างหรือไม่ว่า ตัวเรานี้จัดอยู่ในบุคคลประเภทใด ?

63. พระคุณมารดา-บิดา

เชื่อว่าทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้จะต้องมีพ่อกับแม่ทุกคน คงจะไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า เกิดขึ้นมาเองโดยปราศจากพ่อแม่ แม้แต่คนที่เกิดมาโดยการผสมเทียมก็ยังมีพ่อกับแม่ไปไม่พ้น หรือบางคนเกิดมาแล้วถูกพ่อแม่ทิ้งไปหรือตายจากไปพ่อแม่ก็ยังตั้งอยู่ในฐานะผู้ให้กำเนิด เป็นผู้บังเกิดเกล้า มีพระคุณเหนือตนอยู่ดี

ในทางพระพุทธศาสนาสอนว่า พ่อแม่มีพระคุณต่อลูกมาก หาอะไรมาเปรียบเทียบมิได้ โบราณท่านอุปมาว่า ให้เอาแผ่นฟ้ามาเป็นประดาฯ เอาน้ำหมดมหาสมุทรมาเป็นน้ำหมึก เอาภูเขาสิเนรุมาเป็นปากกา แล้วเขียนพระรณาคุณของท่านทั้งสองจนน้ำหมดมหาสมุทร ก็ยังเขียนพระคุณของท่านไม่หมดเลย ในมาตาปิตุคุณสูตรท่านได้พรรณาคุณของมารดาบิดาไว้ว่า แม่บุตรคนใดต้องการจะตอบแทนคุณมารดาบิดาด้วยการให้มารดาหนึ่ง อยู่บนบ่าขวา บิดาหนึ่งอยู่บนบ่าซ้าย มารดา-บิดา ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ อยู่บนบ่าทั้งสองนั้นทำการปรนนิบัติอยู่ตลอดเวลาตั้งร้อยปี ยังไม่ชื่อว่าได้ตอบแทนพระคุณมารดาบิดาได้เลย ส่วนลูกคนใดต้องการตอบแทนพระคุณมารดาบิดา ท่านว่าให้ประพฤติธรรมต่อไปนี้คือ:-

๑. ชักนำมารดาบิดาผู้ไม่มีศรัทธาให้มีศรัทธา
๒. ชักนำมารดาบิดาผู้ไม่มีศีลให้มีศีล
๓. ชักนำมารดาบิดาผู้ไม่มีจาคะให้มีจาคะ
๔. ชักนำมารดาบิดาผู้ไม่มีปัญญาให้เป็นผู้มีปัญญา

อย่างนี้ได้ชื่อว่าตอบแทนพระคุณมารดาบิดาและเป็นการตอบแทนอย่างเยี่ยม ส่วนในสพรหมกสูตรท่านได้เปรียบเทียบมารดาบิดาไว้ถึงสี่อย่างด้วยกันคือ:-

๑. เปรียบเหมือนนกับพระพรหม
๒. เปรียบเหมือนนกับบุรพเทพ
๓. เปรียบเหมือนนกับบุรพาจารย์
๔. เปรียบเหมือนนกับอาหุเนยยะบุคคล

ที่เปรียบเหมือนนกับพระพรหมนั้น มีอธิบายว่า ธรรมดว่าพรหมย่อมไม่ละภาวนาทั้งสี่ในสัตว์ทั้งหลาย คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เหมือนนกับมารดาบิดาซึ่งไม่ละคุณธรรมทั้งสี่อย่างนี้ในบุตรฉะนั้น

ที่อุปมาเหมือนกับบุรพเทพนั้น มีอธิบายว่า วิสุทธิตเทพ คือพระอรียบุคคลย่อมจะไม่ถือโทษหรือยังความโกรธให้เกิดขึ้นเมื่อมีใครมาประทุษร้าย จะมีแต่ความเมตตาอย่างเดียว มารดาและบิดาก็เป็นเช่นนั้น และมารดาบิดาก็เป็นเทพคนแรกกว่าเทพเหล่าอื่นทั้งหมด

ที่อุปมาเหมือนกับบุรพอาจารย์นั้น มีอธิบายว่า มารดาบิดาเป็นคนแรกที่สอนบุตรให้รู้จักพูด รู้จักกิน รู้จักขับถ่าย และสอนให้รู้จักเรียกคนนั้นว่า พี่ ว่าน้อง ว่าป้า ว่าลุง ปู่ ยา ตา ยาย ตลอดเรื่อยไปจนสอนสิ่งต่างๆ ที่จะพอสอนกันได้ ก่อนกว่าครูคนใด

ที่อุปมาเหมือนกับเป็นอาหุเนยยะบุคคล มีอธิบายว่า มารดาบิดาเป็นผู้ควรแก่การบูชาสักการะด้วยวัตถุต่างๆ มีข้าว น้ำ เป็นต้น ถือว่าเป็นบุญเขตของบุตรทั้งหลาย

การตอบแทนพระคุณมารดาบิดานั้นท่านว่าเป็นมงคลอย่างยิ่ง ตรงข้ามกันหากบุตรธิดาคนใดประพฤตินิดในมารดาบิดาก็จะกลับเป็นโทษอย่างร้ายแรง ดังมีเรื่องเล่าว่า นาย-มิตตวินทุกะเป็นลูกชายเศรษฐีมีทรัพย์ถึง ๘๐ โกฏิ ในครั้งศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นามว่ากัสสปะ มีความประสงค์จะไปค้าขายทางเรือ มารดาห้ามก็ไม่ฟัง สลัดมือแม่ล้มลงทำมารดาให้ลำบาก พอไปถึงกลางทะเลเกิดเรืออัปปาง ภูกลอยแพไปแล้วไปขึ้นที่เกาะแห่งหนึ่ง เห็นเปรตตนหนึ่งซึ่งถูกกัจจกรบดอยู่บนศิระชะ เขาเห็นเป็นเหมือนดอกบัวจึงเอ่ยขอกัจจกรนั้นจากเปรตแล้วนำมาใส่บนศิระชะของตน ภูกัจจกรบดศิระชะได้รับความเจ็บปวดทรมานยิ่งนัก

ส่วนผู้ที่ประพฤติชอบในมารดาบิดา ย่อมจะไม่เสื่อมไปจากสมบัติและเป็นปัจจัยให้ได้ซึ่งมรรคผลด้วย ดังเรื่องของอุบาสกคนหนึ่งในกรุงสาวัตถี เมื่อบิดาตายลง ได้ตั้งใจเลี้ยงดูมารดามาด้วยดีดุจดั่งเทวดา มารดาปรารถนาให้เขาแต่งงาน เขาทนมารดาขอร้องไม่ได้ในที่สุดก็แต่งงาน เมื่อลูกสะใภ้มาอยู่ด้วย ก็ปรารถนาความเป็นใหญ่ ต้องการไล่แม่ผู้ออกไปจากบ้าน จึงหาเรื่องทางอ้อม เวลาทานอาหารก็ปรุงอาหารให้เผ็ดจัดบ้าง เค็มจัดบ้าง เวลาอาบน้ำก็แกล้งเอาน้ำร้อนบ้าง น้ำเย็นเกินไปบ้างราดจนแม่ผู้ทนมไม่ไหว แล้วแกล้งบอกความเท็จให้สามีฟังเพื่อจะได้ไล่แม่ผู้ออกไป บุรุษนั้นไม่ทำตามที่นางเสนอกลับบอกว่ามารดาของตนแก่แล้ว ส่วนนางยังสาวอยู่อาจมีสามีใหม่ได้ ก็บอกให้นางไป แต่นางกลับไม่ยอมไปตั้งหน้าตั้งตาเลี้ยงดูแม่ผู้มาด้วยดี วันหนึ่งไปฟังธรรมจากพระศาสดา พระพุทธองค์ตรัสถามว่า "อุบาสก เธอไม่ประมาทในบุญกรรม บำเพ็ญกรรมคือการบำรุงมารดาอยู่หรือ" อุบาสกนั้นรับว่า "อย่างนั้น พระเจ้าข้า" แล้วทูลเรื่องทั้งหมด ในเวลาจบพระธรรมเทศนา อุบาสกนั้นตั้งอยู่ในพระโสดาบัน

เรื่องเหล่านี้พอเป็นอุทาหรณ์สอนใจพวกเราทั้งหลายได้ดี เพราะเมื่อเราประพฤติต่อมารดาบิดาอย่างไร เมื่อเรามีลูก พวกลูกๆ ก็คงปฏิบัติต่อเราเช่นนั้นเหมือนกัน.

64. ไกลเกลือกินเกลบ

ในสมัยครั้งพุทธกาลมีบุรุษนามหนึ่งชื่อว่า จันทสูกริก มีอาชีพในการเลี้ยงหมูและฆ่าหมูขาย ตลอดระยะเวลา ๕๕ ปี คราวหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จไปประทับอยู่ในที่ไม่ไกลจากบ้านของนายจันทสูกริกนัก เขาไม่เคยไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเลยแม้สักครั้งเดียว ไม่เคยให้อาหารบิณฑบาตแม่เขาสักทัพพีเดียว ในสมัยที่เขาสิ้นอายุก่อนตาย เขาได้รับทุกขเวทนาอย่างแรงกล้า ร้องคร่ำครวญเหมือนกับหมูในตอนที่ถูกเขฆ่า พวกภิกษุที่ไปเที่ยวบิณฑบาตผ่านไปทางบ้านเขาได้ยินเสียงเขาร้องเข้าใจว่าเป็นเสียงหมู ภายหลังทราบว่ามีคน จึงได้พากันไปกราบทูลถามเรื่องนี้จากพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ได้ตรัสเล่าเรื่องให้ฟัง

นายจันทสูกริก แม่พระพุทธเจ้าจะเสด็จมาประทับอยู่ ณ ที่ไกล แต่เขาก็ไม่เคยสนใจหรือเพียงแต่คิดจะมาเฝ้าพระพุทธเจ้า ไม่สนใจฟังธรรม วัตถุประสงค์ใดๆก็ไม่เคยถวายในหมูสงฆ์เลย ตราบจนกระทั่งเขาได้ตายลง หหมดโอกาสที่จะทำความดีแล้ว นับว่านายจันทสูกริกได้เสียโอกาส เสื่อมเสียจากคุณประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ

ในชีวิตของคนเราก็มีลักษณะคล้ายๆกันเช่นนี้ คือพลาดโอกาสอันใดอันหนึ่งไปอย่างน่าเสียดาย โดยที่สิ่งนั้นอยู่เพียงแค่อ้อม แต่ก็ไม่ยอมเอื้อม แต่ปล่อยให้สิ่งนั้นๆ หลุดลอยไปอย่างน่าเสียดาย เช่นบางคนเกิดมาในตระกูลที่มีฐานะดี พอแม่ตามใจทุกอย่าง จะเอาอะไรเป็นต้องได้ มีโอกาสที่จะได้ศึกษาเล่าเรียนในระดับสูงๆ แต่ก็ไม่เรียน ปล่อยให้โอกาสไหลลงเลยไป ครั้นพอเติบโตขึ้นจึงไม่มีวิชาความรู้ติดตัว ช่างน่าเสียดายจริงๆ

บางคนอยู่เชียงใหม่ ถามว่าเคยไปวัดพระธาตุดอยสุเทพไหม ? บางคนบอกว่ายังไม่ได้ ตั้งใจว่าจะไป แต่ยังหาโอกาสไม่ได้ บางคนมีโอกาสเดินทางมากรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ถามว่าเคยไปดูอนุสาวรีย์ลินคอล์นไหม ตอบว่า ไม่เคยไปทั้งๆ ที่ขับรถมาไปมาตั้งหลายครั้ง บางคนอยู่นิวเจอร์ค ถามว่า เคยไปอนุสาวรีย์เทพีเสรีภาพไหม ? ตอบว่าไม่เคยไป ทั้งๆ ที่ทำงานอยู่ไม่ไกลกัน แต่ก็ไม่มีโอกาสได้ไป ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีวัดไทยกระจายอยู่ทั่วไปราว ๖๐ วัด บางคนถูกถามว่า เคยไปวัดไทยที่นั่นไหม ที่นี้ไหม ตอบว่าไม่เคยไป เพราะไปไม่ถูก ทั้งๆ ที่วัดก็อยู่ไม่ไกลจนเกินไปนัก เหล่านี้จัดอยู่ในประเภท "ไกลเกลือกินเกลบ" ด้วยกันทั้งนั้น

ในชีวิตของคนเรามีหลายครั้งหลายคราวที่ปล่อยให้โอกาสดี ๆ ต้องหลุดลอยไปโดยที่ไม่พยายามที่จะไขว่คว้าหรือรีบตัดดวงเอาไว้ก่อน จะมารู้สึกเสียดายก็ต่อเมื่อสิ่งของเหล่านั้นหลุดลอยไปแล้ว หรือเราไม่มีโอกาสที่จะได้อีกแล้ว ชีวิตของคนเราก็เช่นเดียวกัน โอกาสที่จะได้อยู่ในโลกนี้ไม่นานนัก พระบรมศาสดาตรัสเตือนสาวกไว้ว่า " ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย วันคืนล่วงไปๆ บัดนี้ เธอทั้งหลายกำลังทำอะไรอยู่ " อีกไม่นานร่างกายนี้ก็จะพลันแตกดับไป เมื่อยังมีโอกาสอยู่นี้ แต่ยังไม่ยอมเวลาให้ล่วงไปๆ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ?

65. ญาติธรรม

มีพระพุทธภาษิตบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า "วิสุตาสาปรมา ญาติ" ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง ความคุ้นเคยนี้มีอิทธิพลมากต่อวิถีทางดำเนินชีวิตของคนไทยเรา เช่นเรามีความคุ้นเคยในหมู่ญาติพี่น้อง ลุง ป้า น้า อา เวลาเราไปบ้านญาติๆ ของเรา เราก็มีความรู้สึกเหมือนอยู่กับอยู่ที่บ้านของเรา จะพักผ่อนนอนหลับ จะเปิดวิทยุฟัง เปิดโทรทัศน์ดู ก็ทำได้ อย่างสนิทใจ ไม่เคอะเขิน หรือแม้แต่ในหมู่เพื่อนฝูงกัน เราก็มีความคุ้นเคย สามารถพูดคุยกันได้อย่างสนิทใจ แม้จะล่วงเกินกันไปบ้างก็ไม่ถือโทษโกรธเคือง ความคุ้นเคยจึงเป็นเสมือนสายใยที่ผูกสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลได้ดีที่สุด

คนที่มาอาศัยอยู่ในต่างประเทศ ไม่ว่าจะประเทศใดก็ตาม ประเทศสหรัฐอเมริกา ดูเหมือนจะมากกว่าเขา คนที่ต้องจากประเทศบ้านเกิดเมืองนอนมา ต่างมีความรู้สึกคล้ายๆ กัน คือ ขาดความอบอุ่น ขาดญาติพี่น้อง ขาดที่พึ่ง เพราะไกลเพื่อน ไกลพี่ ไกลน้อง อีกทั้งบ้านเมืองที่อยู่ก็ไม่ใช่บ้านเมืองของตัวเอง จริงอยู่แม้บางคนจะเปลี่ยนสัญชาติเป็นประชาชนของเขาแล้วก็ตาม ถึงอย่างไรจิตใจก็ยังคงเป็นไทยอยู่วันยังค่ำ รูปร่างหน้าตาก็ไม่เหมือนฝรั่งเขา ผิวพรรณวรรณะก็ไม่เหมือน ภาษาที่พูดแม้จะพูดได้อย่างเขา แต่ก็ไม่เหมือนเขา สถานะทางสังคมก็ต่ำกว่าเขาอยู่ดี ฝรั่งเองก็ยังคงมองด้วยอาการเหยียดๆ ต่อเมื่อมีคนไทยมาอาศัยอยู่ในที่เดียวกันมากขึ้น ก็ค่อยทำความรู้จัก และติดต่อกัน สร้างสัมพันธ์ภาพกันขึ้น ต่อเมื่อนานวันขึ้น ความคุ้นเคยก็มีขึ้นโดยลำดับ ใครมีปัญหาอะไรก็ปรึกษาหารือกันได้ แนะนำกันได้ บางทีใครมีทุกข์เดือนร้อนก็ยังช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้ หรืออย่างน้อยก็ยังช่วยให้กำลังใจกัน จบเมื่อเวลาผ่านไปเป็นสิบปี ยี่สิบปี เลยดูเหมือนว่าเป็นญาติสนิทชิดเชื้อกัน อย่างนี้ ทางพระเรียกว่า "ญาติธรรม" คือเป็นญาติกันทางธรรม

ตรงกันข้ามกับญาติของตน บางทีพี่กันน้องกัน แต่ถ้าไม่อยู่ด้วยกัน หรืออยู่ด้วยกันแต่ขาดความรัก ขาดความเห็นอกเห็นใจ ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ก็ดูเหมือนเป็นคนอื่นไป บางทีทะเลาะกันเรื่องแบ่งสมบัติก็มีให้เห็นอยู่เสมอ ประเภทนี้แม้จะเป็นญาติกันทางสายเลือดก็เหมือนเป็นคนอื่นไปสู่ญาติทางธรรมหาได้ไม่

เหตุนี้บูรพาจารย์ท่านจึงกล่าวไว้เป็นภาษิตว่า

ถึงเป็นญาติเป็นเชื้อ ถ้าไม่มีความเอื้อเฟื้อก็เหมือนกับเนื้อในป่า

ถึงไม่ใช่ญาติใช่เชื้อ แต่ถ้ามีความเอื้อเฟื้อก็เหมือนกับเนื้ออาตมา ดังนี้แล.

66. จริงตลอดกาล

ยุคนี้สมัยนี้จะอะไรๆ ก็เปลี่ยนไป นับตั้งแต่การแต่งเนื้อแต่งตัว ยุคเมื่อสมัยคุณปู่ คุณย่า แต่งตัวกันไปอย่างหนึ่ง มาสมัยคุณพ่อคุณแม่ก็เปลี่ยนไปอีกอย่างหนึ่ง มาสมัยปัจจุบันก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง และก็ดูออกจะแปลกๆ ไปเสียด้วย เดียวนี้ผู้ชายแต่งตัวเป็นผู้หญิง ใส่ตุ้มหู ใส่กำไล ไวน์มยาว ผู้หญิงแต่งตัวเป็นชาย นุ่งกางเกงตัดผมสั้น ทำกิริยาอาการดั่งผู้ชาย บางคนมาวัด พระคุณเจ้าบางองค์ไม่ทันได้สังเกตรับประเคนของโดยที่ไม่ได้ใช้ผ้ารับประเคนเพราะนี่ถือว่าเป็นอุบาสก แถมบางคนยังเข้าใจผิดโดยสมบูรณ์แบบเอาไปนั่งถกเถียงกันว่าคนนั้นเป็นชาย คนนี้เป็นหญิง

สมัยก่อน พระสงฆ์ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ได้รับการยกย่องนับถือเป็นปูชนียบุคคล ชี้สูง ฆราวาสทั่วไปจะไม่แสดงกิริยาอาการลบหลู่ดูหมิ่นพระสงฆ์โดยเด็ดขาด แม่แต่จะเดินผ่านเงาพระก็จะไม่เดินเหยียบ มาปัจจุบันคนเรากล้าที่จะพูด กล้าที่จะวิจารณ์พระสงฆ์ จะเป็นด้วยพระสงฆ์มีข่าวไม่ดีเกิดขึ้นอยู่บ่อยๆ จึงทำให้คนเสื่อมศรัทธาขาดความเคารพยำเกรง หรือคนเดี่ยวนี้ไม่กลัวบาป หรือเป็นเพราะว่าคนเราเดี่ยวนี้ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยพระสงฆ์เหมือนอย่างสมัยก่อน หรือยุคนี้เป็นยุคที่เจริญกันด้วยวัตถุ แต่ศีลธรรมกลับเสื่อมไปก็สุดจักเดาหรือให้เหตุผลได้ ในส่วนของพ่อแม่เองก็ดูเหมือนว่า เดียวนี้พวกลูกๆ มักจะไม่ค่อยเห็นพระคุณของพ่อแม่กันเท่าที่ควร พอว่าคำก็เถียงคำหรือมากกว่านั้น จะเป็นเพราะพ่อแม่สมัยนี้ไม่ค่อยได้รับผิดชอบต่อลูกกันหรืออย่างไร มีข่าวบ่อยๆ ที่คลอดลูกออกมาแล้วก็นำไปทิ้งเสีย หรือพอตั้งครรภ์ขึ้นก็ทำแท้งเสีย บางคนก็ว่า เพราะคนสมัยนี้เอานมสัตรีมาให้เด็กกิน นิสัยใจคอของเขาก็เลยเป็นไปอย่างสัตว์ประเภทนั้นๆ ประเทศไทยของเรายังนับว่าดีมากในเรื่องคุณธรรมระหว่างบิดามารดากับลูกๆ เมืองฝรั่งมังค่าเขาไม่ค่อยมีในเรื่องนี้ พ่อแม่จะตีเด็กไม่ได้เลย ลูกๆ มีสิทธิเรียกร้องมาจับได้ทันที เมืองไทยเรายังนับว่าดีมาก

เมื่ออะไรๆ มันก็เปลี่ยนไป เราผู้อยู่ในโลกก็ควรทำใจเสียให้ได้ ยอมรับกับสภาพที่มันปรากฏ แต่มีสิ่งหนึ่งซึ่งแม้อกาลเวลาจะล่วงไปก็ร้อยก็พันปีก็หาได้เปลี่ยนไปไม่ เมื่อก่อนเป็นอย่างไร เดียวนี้ก็เป็นอยู่อย่างนั้น สิ่งนั้นเราเรียกกันว่า "พระธรรม" พระธรรมนี้จะไม่มีวันเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่น สิ่งใดที่พระพุทธองค์ตรัสว่าดี ควรทำ สิ่งนั้นก็ยังคงเป็นความดีอยู่วันยังค่ำ สิ่งใดที่ตรัสว่าเป็นความชั่วไม่ควรทำ ทำแล้วยอมเดือดร้อน สิ่งนั้นก็ยังคงเป็นความจริงอยู่ตลอดเวลา และพระธรรมนี้ก็ยังคงเป็นความจริงอยู่ตลอดไปตราบชั่วฟ้าดินสลาย.

67. มองแต่ดี

ท่านอาจารย์พุทธทาสนักปราชญ์แห่งยุค ได้แต่งคำกลอนเกี่ยวกับเรื่องการมองเห็นในแง่ที่ดีไว้อย่างน่าฟังว่า

เขามีส่วนเลวบ้างข้างหัวเขา	จงเลือกเอาส่วนดีเขามีอยู่
เป็นประโยชน์โลกบ้างยังน่าดู	ส่วนที่ชั่วอย่าไปรู้อะไรของเขาเลย
จะให้คนดีโดยส่วนเดียว	อย่าไปเที่ยวคนหาสหายเอ๋ย
เหมือนเสาะหาหนวดเต่าตายเปล่าเลย	ฝึกให้เคยมองแต่ดีมีคุณจริง ๆ

คำวามองแต่ดีนี้มีใช้ดีแต่มอง คือมองหาคุณความดีของคนๆนั้นให้เจอว่า เขามีคุณความดีอะไรอยู่ในตัวบ้าง แล้วเลือกสรรเอาคุณความดีของเขา สิ่งใดที่เป็นความชั่วความเสียหายก็เป็นเรื่องของเขา ปล่อยเขาไป สังคมไทยของเรามักจะเป็นลักษณะว่า ถ้าใครทำดีมักจะไม่ได้รับการยกย่องหรือประกาศให้ทราบ แต่ถ้าเป็นเรื่องของความชั่วหรือความเสียหายมักจะเป็นข่าวเกิดขึ้น ในขณะที่ความดีหรือความชั่วนั้นก็เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลคนเดียวกันนั่นเอง

ความจริงคนเราย่อมจะมีทั้งชั่วและดีอยู่ในตัวทุกๆคน เว้นไว้แต่ว่าส่วนใดจะมากกว่ากันเท่านั้น บางคนอาจมีความดีมาก ความชั่วน้อย บางคนอาจดีน้อยชั่วมาก หรือดีกับชั่วพอๆ กัน ถ้าจะให้ดีมีแต่ดีอย่างเดียวคงหายาก เว้นไว้แต่ผู้ที่ได้บรรลุพระอรหัตตแล้วเท่านั้น ส่วนจะหาผู้ที่มีแต่ความเลวอย่างเดียวก็หายากพอๆกับจะหาคนดีอย่างเดียวเช่นกัน บางคนอาจจะดีมาแต่เบื้องต้น มาเสียเอาตอนปลายที่เรียกกันว่า ต้นตรงแต่ปลายคด บางคนอาจจะเสียในตอนแรก แต่มาดีเอาตอนหลัง ที่เรียกว่า ต้นคดแต่ปลายตรงอย่างนี้ก็มิได้

โลกของเราทุกวันนี้สิ่งที่ไม่น่าเกิดก็เกิดขึ้น สิ่งที่ไม่น่ามีก็มีขึ้นแม้ในวงการพระสงฆ์องค์เจ้า พระที่มีชื่อเสียงหลายรูปที่แต่ก่อนเคยได้รับการนิยมนยกย่องจากประชาชนเป็นอย่างมากเหยียบย่ำไปทีไหนก็มีแต่คนลอมหนาลอมหลังดูประดุกเทพเจ้า แต่เมื่อถูกวิบากกรรมมาตัดรอนตกจากฐานะที่เคยได้รับ แถมหนักเข้าไปอีก ได้รับการประณามจากคนทั้งหลายจากหน้ามือเป็นหลังมือ นี่แหละความไม่เที่ยง ไม่มีอะไรที่แน่นอน

ในชีวิตหนึ่งนี้คงไม่มีใครปฏิเสธว่า ไม่เคยทำอะไรผิดพลาดเสียหายนมาก่อน เมื่อเราเห็นคนอื่นเขาทำความผิด อย่าประมาทไปว่า ตัวเราดีแล้วพากันประณามคนที่เขาทำความผิดเช่นนั้น เราก็อาจจะมิวิบากกรรมอะไรมาตัดรอนเราบ้างก็ได้ไม่วันใดก็วันหนึ่ง เพราะอย่างน้อยคนที่เขามีความผิด เขาก็คงมีความดีที่ทำไว้ไม่น้อยเหมือนกัน บางทีถ้านำมาเปรียบเทียบกับความเสียหายที่เขาทำ อาจจะมากกว่าเป็นไหนๆ เพียงแต่ว่า คนเราเมื่อมีเรื่องเสียหายเกิดขึ้นมักจะมองกันแต่เพียงจุดเดียวเท่านั้น คนเราถ้ายังไม่หมดกิเลสอยู่ตราบใด ก็ยังอาจถูกอำนาจฝ่ายต่ำเข้าครอบงำได้เสมอ ฉะนั้น การรู้จักให้อภัยกันและมองเห็นในแง่ที่ดี สังคมก็จะอยู่เป็นสุข.

68. ลมปากของคน

สองสามวันที่ผ่านมาท้องฟ้ามีมืดครึ้ม ฝนตกติดต่อกันมาตลอด ลมพัดกรรโชกยอดไม้ โอนเอนไปมาอันเนื่องมาจากอิทธิพลของ Opal. Opal เป็นชื่อของลมพายุเฮอริเคนซึ่งเกิดขึ้นจากอ่าว Mexico แล้วพัดกระหน่ำรัฐฟลอริดา บางส่วนของ Alabama และ Mississippi ทำให้เกิดความเสียหาย บ้านเรือนพังพินาศ ประชาชนไร้ที่พักอาศัย ทางรัฐบาลต้องส่งเงินไปช่วยบรรเทาความเดือดร้อน แม้แต่ในเขต วอชิงตัน ดี.ซี. และเวอร์จิเนียซึ่งอยู่ห่างจากรัฐมีของพายุลูกนี้ก็ยังได้รับอิทธิพลด้วย ประเทศสหรัฐอเมริกาแม้จะมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสูง แต่ก็ยังหนีภัยธรรมชาติไม่พ้น เกิดขึ้นอยู่เรื่อยๆ ทั้งพายุเฮอริเคน, ทอร์นาโด แผ่นดินไหว หรือไฟไหม้ป่า ภัยของธรรมชาติเหล่านี้เมื่อเกิดขึ้น ทั้งทรัพย์สินและบ้านเรือน รวมทั้งผู้คนได้รับความเสียหายคราวละมากๆ เพราะหลังจากที่พายุได้สงบลงแล้ว บางที่ บ้านเมืองกลายเป็นเมืองร้างไปทั้งเมืองเลย บ้านเรือนพังพินาศ ต้นไม้ถูกถอนรากถอนโคน ดูแล้วน่าเอ็นจอนาจ ใครที่ประสบเคราะห์กรรมเช่นนี้นับว่าน่าเห็นใจมาก ส่วนผู้ที่ไม่ได้รับผลกระทบกระเทือน ถ้าหากพอช่วยเหลือได้ก็ช่วยเหลือกันไป ถือว่าเป็นมนุษยธรรมประการหนึ่ง ใช้แต่เมืองนอกเท่านั้นที่ประสบกับภัยธรรมชาติ แม้ในบ้านเมืองของเราเองก็ไม่ใช่น้อยหน้าเมืองฝรั่ง ฝนตกมากอย่างหนัก ทั้งฝนทั้งลม บ้านเรือนพังไปหลายหลัง น้ำท่วม ปริมาณจนถึงหลังคาก็มี ประชาชนเดือดร้อนไปตามๆกันเพราะไม่มีที่อยู่ ขาดการติดต่อกับโลกภายนอก ขาดข้าวปลาอาหารมาบริโภค นับว่าปีนี้อุทกภัยหนักจริงๆในรอบยี่สิบปีที่ผ่านมา

ลมพายุที่เกิดขึ้นนี้เกิดขึ้นได้เป็นเพียงบางครั้งบางคราว มิได้เกิดขึ้นตลอดไป ยังมีลมชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอไม่จำกัดเวลาและไม่มีการตั้งเค้าให้เห็นด้วย ลมดังกล่าวนี้คือ "ลมปาก" ลมปากที่พัดออกจากปากมนุษย์เพียงเบาๆ แต่กลับมีอำนาจมากกว่าลมทั้งหลายที่ได้กล่าวมาแต่ข้างต้น สามารถสร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นได้มากกว่าหลายสิบเท่า ดังเช่นเราจะเคยได้ยินว่า ขณะนี้ประเทศนั้นกับประเทศนี้กำลังทำสงครามน้ำลายกันอยู่ คือมิได้ใช้อาวุธแต่อย่างใด เพียงแต่ใช้คำพูดประหัตประหารกันเรียกกันว่าสงครามเย็น บางคนคบเพื่อนฝูงมานาน แต่ครั้นพอถูกลมปากของคนอื่นมาแหย่ เพื่อนฝูงก็เลยแตกกันไปเลย หญิงสาวบางคนอยู่กับพ่อแม่มาด้วยดีแต่ครั้นพอถูกลมปากของมนุษย์บางคนก็เลยถูกหลอกไปขายตัวก็มีไม่น้อย บางคนเป็นผู้มีชื่อเสียงในสังคม ถูกลมปากของคนบางคนชอบสร้างข่าวไม่ดีขึ้นถึงกับเสียชื่อเสียงไปก็มี เรื่องลมปากนี้เป็นลมที่ร้ายเหลือ มีอิทธิพลเหนือลมใดๆ คอยระวังลมชนิดนี้อย่าให้มาพัดใจของท่านให้ปลิวตามลมไปได้ จะเสียใจภายหลัง.

69. ความสันโดษ

สิ่งที่เห็นอยู่เป็นประจำ หรือสภาพที่ต้องทำอยู่จนจำเจมักจะเกิดความชินชาหรือเกิดความเบื่อหน่ายขึ้นมาได้ ใครจะแสวงหาสิ่งใหม่ๆต่อไป ความจำเจนั่นเองทำให้คนเรารู้สึกเบื่อหน่าย ใหม่ๆก็อาจจะรู้สึกว่ามีอะไรก็ดีไปหมด แต่พอนานๆไป ก็ชักจะเริ่มเบื่อและอยากแสวงหาสิ่งใหม่ๆต่อไป สภาพอย่างนี้ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า วิภวตัณหา อากาโรที่อยากจะพ้นไปจัดเป็นวิภวตัณหา ส่วนอาหารที่อยากได้สิ่งใหม่ๆต่อไปเรียกว่า ภวตัณหา

มีหลายคนที่ต้องเปลี่ยนงานอยู่บ่อยๆ เพราะเบื้องานที่ทำอยู่ บางคนเปลี่ยนคูครองอยู่บ่อยๆ เพราะเกิดเบื่อหน่ายฝ่ายตรงข้าม บางคนเปลี่ยนเสื้อผ้าบ่อยๆ เพราะเบื่อชุดที่ใช้อยู่ บางคนเรียนหนังสืออยู่โรงเรียนนี้เกิดความเบื่อหน่ายอยากย้ายไปอยู่อีกโรงเรียนหนึ่ง บางคนรับราชการทหารเกิดความเบื่อหน่ายลาออกไปทำอาชีพอย่างอื่น พระคุณเจ้าบางรูปบวชมานานเกิดความเบื่อหน่าย จำเจชีวิตในเพศสมณะลาสิกขาไป ฆราวาสบางคนเบื่อหน่ายชีวิตเพราะมีแต่ปัญหา ปัญหาครอบครัวเอย ปัญหาที่ทำงานเอย ตัดสินใจออกบวชเข้าทำนองที่ว่า คนในอยากออก คนนอกอยากเข้า ที่บวชเป็นพระอยู่ก็คิดว่าสึกไปคงจะดี ชีวิตมีอิสระดีทำอะไรก็ได้ไม่ต้องมีใครคอยมาว่าได้ว่า ที่เป็นฆราวาสก็ว่าบวชพระคงจะดี ชีวิตสงบ ไม่ต้องยุ่งกับปัญหาสารพัด ในหมู่คนไทยเราก็พากันคิดว่า คนชาตินั้นๆเขารวมตัวกันดี ช่วยเหลือกันดี สามัคคีกันดี ส่วนคนไทยรวมตัวกันไม่ได้ ส่วนคนชาติอื่นก็คงคิดแบบเราเหมือนกันคือคนไทยดีอย่างนั้นดีอย่างนี้ สาเหตุที่เรามองกันเองไม่ดี แล้วมองคนชาติอื่นดีนั้น เพราะเราชินชากับของที่มีอยู่เป็นอยู่ ส่วนที่เรามองคนชาติอื่นเขาดี ก็เพราะเราไม่รู้เขา เราไม่รู้ชอบกพรองของเขา เราจึงว่าเขาดี เราเห็นแต่เพียงเปลือกนอก ดูอย่างผิวเผิน เหมือนอย่างเราเห็นคนอื่นเขารวย ความจริงเขาอาจไม่รวยอย่างที่เราคิดก็เป็นได้

คนไทยที่มาอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เท่าที่สังเกต ชอบทานอาหารไทย ฟังเพลงไทย อ่านหนังสือพิมพ์ไทย และชอบฟังธรรมะ บางคนสะสมเทปธรรมะไว้มากมาย บางคนสนใจในการปฏิบัติธรรมกรรมฐานมาก บางคนมีห้องพระเป็นส่วนตัวสะสมพระไว้มาก แต่ในขณะที่คนที่เมืองไทยชอบฟังเพลงฝรั่ง ชอบทานอาหารฝรั่ง ทานผลไม้ฝรั่ง ดูหนังฝรั่ง แต่เนื้อแต่งตัวก็ต้องเป็นเสื้อผ้าที่มาจากเมืองฝรั่ง ใช้น้ำหอมฝรั่ง และก็ไม่ได้สนใจเรื่องวัดเรื่องวาเทาที่ควร วันพระก็ไม่ไป วันเสาร์อาทิตย์ก็ไม่ไป เลยไม่มีวันไหนที่จะไปวัด

พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่องสันโดษ คือให้ยินดีในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ คำสอนนี้มีได้สอนให้คนชู้เกียด แต่สอนให้คนเรารู้จักพอใจในสิ่งที่ตนเองมี ไม่ทะเยอทะยานมากจนเกินไป ดังคำเถรภาษิตว่า "ยินดีในสิ่งที่ตนได้ พอใจในสิ่งที่ตนมี เป็นคนโชคดีในโลก" ฉะนั้น

70. อย่าเขินมากนัก

เมืองไทยได้ชื่อว่าเป็นเมืองพุทธเพราะประชากรส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และก็นับถือสืบต่อมามากหลายชั่วอายุคนแล้ว เกือบจะพูดได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นของคู่กับคนไทยมาตลอด พระพุทธศาสนามีส่วนที่ทำให้คนไทยเราเป็นผู้มีเมตตา โอบอ้อมอารี ไม่เฉพาแต่ในมนุษย์เท่านั้น แม้ในสัตว์เดรัจฉานก็สอนให้มีความเมตตาเช่นกัน และไม่สอนแต่เฉพาให้มีเมตตาเท่านั้น ยังสอนลึกซึ้งไปกว่า สัตว์ทั้งหลายอาจเป็นญาติของเราคนใดคนหนึ่งที่เคยไปแล้วไปเกิดเป็นสัตว์ บางคนอาจจะยังหวังสมบัติอยู่ หรือหวังลูกหลาน จึงไม่ยอมไปไหน บางคนไปเกิดเป็นงูเหลือม บางคนเกิดเป็นสุนัข บางคนไปเกิดเป็นแมว เรื่องทำนองนี้เล่าสืบต่อกันมาทุกยุคทุกสมัย แม้ในชาติภพก็มีเรื่องเล่าไว้มากมาย บางทีการสอนเฉพาแค่ให้มีเมตตาก็ยังไม่สามารถยับยั้งจิตใจของคนบางคนได้ แต่ถ้านเรามีความเชื่ออย่างนี้ไว้บ้าง ก็ยังพอทำให้คนบางคนที่จะทำร้ายสัตว์ได้มีความคิดสงสารสัตว์อื่น เพราะอย่างน้อยคนเราก็ยังรู้จักกรุณาดีพี่น้อง หรือปู้ยาตายายของตนบ้าง

ยังมีคนอีกเป็นจำนวนไม่น้อยที่ยังมีจิตใจที่ซอbringungแก่ผู้อื่น เบียดเบียนสัตว์อื่นชอบทำปาณาติบาต ตามหนาหนังสือพิมพ์ยังมีข่าวประเวทนี้อยู่เกือบจะทุกวี่ทุกวัน มนุษย์เราฆ่ากันเองบ้าง ฆ่าสัตว์ประเวทอื่นบ้าง บางคนเมื่อทำเขาได้แล้ว แทนที่จะรู้สึกหวาดกลัวต่อผลบาป แต่กลับกระหยิ่มยิ้มย่อง คิดว่าตัวเองเก่ง พอใจในฝีมือของตน นับว่าเป็นความคิดของคนพาลโดยแท้ บางคนเห็นงูไม่ได้ ชอบฆ่า บางคนเห็นมดขึ้นบ้านเรือนก็ฆ่า บางคนชอบหาปลาทำเป็นอาหาร บางคนคิดว่า สัตว์เหล่านั้นเป็นอาหารของมนุษย์ เขาเกิดมาเพื่อเป็นอาหารของคนฆ่าได้ไม่เป็นบาป คำสอนเช่นนี้ไม่เคยมีปรากฏอยู่ในศาสนาพุทธของเราเลย ศาสนาพุทธของเราสอนว่า การทำลายชีวิตสัตว์เป็นบาปทั้งนั้น มนุษย์เราเห็นเห็นแก่ตัวเสียจริงๆ ชอบคิดอะไรเข้าข้างตัวเสมอ ชอบคิดว่าสัตว์เกิดมาเป็นอาหารของมนุษย์ ฉะนั้นเราต้องฆ่าสัตว์เป็นอาหาร ถ้าเราลองคิดว่า เลือก็คิดว่ามนุษย์เป็นอาหาร เราจะรู้สึกอย่างไร จะยอมยินดีเป็นเหยื่อของเสือหรือไม่ คงไม่มีมนุษย์คนไหนที่ยอมเป็นแน่ เห็นมีแต่จะวิ่งหนีเอาตัวรอดไปตามๆ กัน

เรารักตัวเราฉันใด คนอื่นสัตว์อื่นเขาก็รักชีวิตของเขาฉันนั้น ลองดูก็ได้ วางๆ หาเข็มเย็บผ้า ลองเอามาจิ้มบนผิวหนังของเรา เรารู้สึกเจ็บไหม ? ทุกคนจะต้องบอกว่าเจ็บ ในทำนองเดียวกัน หากเราไปทำกับคนอื่น สัตว์อื่นเขาก็ต้องเจ็บเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ยิ่งเป็นการฆ่ากันด้วยแล้ว ความเจ็บปวดยิ่งเพิ่มเป็นร้อยเป็นพันเท่า ที่คนอื่นหรือสัตว์อื่นต้องตายลงไป ก็เพราะเขาเจ็บปวดมากจนทนไม่ไหวแล้ว เขาจึงขาดใจตายไปนั่นเอง พระพุทธองค์ตรัสว่า "นตฺถิ อตฺตสมํ เปม" ความรักเสมอด้วยตนไม่มี ก็คือรักชีวิตของตนนั่นเอง ฉะนั้นก่อนที่จะคิดทำลายชีวิตของผู้อื่น ลองถามตัวเองเสียก่อนว่า ถ้ามีคนอื่นมาทำอย่างนั้นกับเรา เราจะรู้สึกอย่างไร ?

71. กันไว้ดีกว่าแก้

สุภาสิตไทยที่ว่าไว้ว่า "กันไว้ดีกว่าแก้" ยังคงให้ความหมายที่ดีตลอดกาล เมื่อสองสามวันมานี้ มีหมอไทยท่านหนึ่งได้มาฉีดยาวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ให้กับพระทุกรูป เพราะตอนนี้กำลังจะย่างเข้าสู่ฤดูหนาว พอถึงหน้าหนาวที่ไร ไข้หวัดใหญ่เป็นต้องระบาดทุกปี เพราะไม่ได้ป้องกันไว้นั่นเอง เมื่อปีกลายพระทั้งวัดต้องล้มป่วยตาม ๆ กัน แถมญาติโยมเกือบทุกบ้านในเขตเวอรจิ้นเนียนี้ต้องล้มหมอนนอนเสื่อขาดงานกันเป็นอาทิตย์ และต้องเสียเงินค่ารักษาพยาบาลไม่ใช่น้อย ทราบมาว่าไข้หวัดใหญ่ที่ระบาดในสหรัฐอเมริกาแต่ละปีมีแหล่งกำเนิดมาจากต่างประเทศโดยอาศัยผู้โดยสารที่เดินทางเข้าออกเป็นพาหะนำเชื้อโรคมารวมและเชื้อไข้หวัดนี้ก็มีหลากหลายร้อยชนิด ทางที่ดีจึงควรฉีดยาป้องกันไว้เสียก่อน หนักจะได้เป็นเบา

มีหลายเรื่องหลายอย่างในชีวิตของคนเราที่ต้องเสียหายไปเสียก่อนแล้วค่อยมาคิดแก้ไขกันทีหลังเข้าทำนองที่ว่า "วัวหายแล้วล้อมคอก" คือถ้าวัวไม่หายก็ไม่ค่อยอยากคิดที่จะต้องเสียเงินไปซื้อไม้มาทำคอก แต่ก่อนที่จะสูญเสียวัวไปก็ได้แต่คิดว่า "ไม่เป็นไร" ความคิดทำนองนี้เป็นสาเหตุให้คนเราต้องเสียใจมาากแล้ว บางคนคิดว่า แถวหมู่บ้านเราไม่เคยมีโจรหรือขโมยมาก่อน ต่อเมื่อของหายไปแล้วนั่นแหละค่อยจะมาคิดป้องกัน อย่างนี้ก็สายเกินแก้แล้ว บางคนจอดรถทิ้งไว้หน้าบ้าน ตื่นเข้ามารถหายไปแล้วคัน หากใครมีประกันก็คงไม่ต้องเดือนร้อนเท่าไร แต่ของมีค่าบางอย่างเราก็ไม่ได้ทำประกันไว้ โดยเฉพาะคนเอเชียเราชอบเก็บของมีค่าไว้ในบ้าน จึงควรระวังกันไว้บ้าง คิดป้องกันไว้เสียก่อน ก่อนที่จะไม่มีอะไรเหลือไว้ให้เซยชม

การสอนให้รู้จักป้องกันนี้ใจความก็คือสอนไม่ให้ประมาทนั่นเอง พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า "ปมาโท มจฺจุโน ปทํ" ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย ในเรื่องของการคบหาสมาคมหรือติดต่อกับคนก็เหมือนกัน ก็ต้องดูพิจารณาให้ดีเสียก่อน ยุคนี้นี้มีมากด้วยกัน บางคนมาในคราบของผู้ดี บางคนมาในคราบของผู้มาขอความช่วยเหลือ บางอย่างมีการสร้างเหตุการณ์อะไรบางอย่างขึ้น เพื่อตบตาเหยื่อที่เรียกว่ามีหน้าม้านั่นเอง เหตุการณ์อย่างนี้ คนที่มีจิตเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์มักจะถูกหลอกอยู่เสมอ ไม่เฉพาะแต่สังคมของชาวบ้าน สังคมของชาววัดก็ยังถูกมนุษย์บางคนหลอกเอาเสียแย่ไปตาม ๆ กัน การรู้จักป้องกันเอาไว้เสียก่อน โดยยึดสุภาสิตแบบไทย ๆ ว่า "อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน จะจนใจเอง" ก็จะช่วยป้องกันมิให้เกิดเหตุร้ายแล้วต้องมานั่งเสียใจภายหลัง.

72. สำนึกในหน้าที่

หน้าที่คืองานที่ได้รับมอบหมายให้ทำซึ่งมักจะมาพร้อมกับฐานะที่ได้รับเสมอ เช่นนักเรียน สถานฐานะเป็นนักเรียนมีหน้าที่ที่จะต้องเรียน ศึกษาหาความรู้ให้ได้มากที่สุด ครูบาอาจารย์มีหน้าที่ให้ความรู้แก่ศิษย์และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ผู้ใหญ่บ้าน กำหนดนายอำเภอ ผู้ว่าฯ รวมไปถึงผู้มีหน้าที่ในการบริหารประเทศชาติบ้านเมือง ก็อยู่ในฐานะนั้นๆ และต้องมีหน้าที่ของตนประจำอยู่ หรือแม้กระทั่งคนอื่นๆ ที่อยู่ในฐานะอย่างอื่น อย่างน้อยก็ต้องทำหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ รวมใจความแล้ว คนทุกคนมีหน้าที่ด้วยกันทั้งนั้น

เมื่อเราต่างมีหน้าที่แล้ว เราก็ต้องทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด การจะทำหน้าที่ให้ดีที่สุดต้องมี "ความสำนึกในหน้าที่" ความสำนึกในหน้าที่นี้จะเปรียบเสมือนเครื่องกระตุ้นให้เรามีความตื่นตัวเสมอ ไม่เพิกเฉยหรือละเลยหน้าที่ของตัวเองเสีย มีเหตุการณ์หลายอย่างที่เราไม่สำนึกในหน้าที่แล้วอาจทำให้เราเสื่อมเสียชื่อเสียงไปก็มี เช่นบางคนเป็นตำรวจก็ต้องสำนึกในหน้าที่ว่า เราเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์จะต้องซื่อสัตย์ในหน้าที่ที่กระทำอยู่จะไม่เห็นแก่อามิสเพียงเล็กน้อยแล้วทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงไป ทหารก็ต้องสำนึกในหน้าที่ของตนเองโดยถือว่าตนเป็นรั้วของประเทศ มีหน้าที่ในการปกป้องผืนแผ่นดิน ดังคำกล่าวที่ว่า "เราจะสละชีพเพื่อชาติ" ประชาชนคนไทยทุกคนก็ต้องสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตามก็ต้องมีความสมัครสมานสามัคคีกันไว้และช่วยกันปกป้องผืนแผ่นดินอันเป็นที่รัก พึงดูฝั่งและมดแดงเป็นตัวอย่างหากมีคนมาทำอันตรายต่อรวงรังของมัน มันจะพากันป้องกันจนสุดฤทธิ์แม้ตัวจะตายก็ยอม

พระสงฆ์ก็เป็นเช่นเดียวกัน คือต้องสำนึกในความเป็นพุทธบุตรที่ดีโดยเฉพาะผู้ที่ต้องมาอยู่ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างถิ่นต่างแดน จะต้องประสบพบเจอกับบุคคลต่างชาติต่างภาษาต่างลัทธิศาสนาซึ่งจะต้องมีความเสียสละและความอดทนเป็นอย่างสูง ถ้าขาดสองอย่างนี้แล้วก็ยากที่จะทำงานเผยแผ่พระศาสนาได้ การเผยแผ่พระศาสนาในต่างประเทศมิใช่เป็นเรื่องง่าย ปัญหาและอุปสรรคมีมากมาย ต้องต่อสู้กับปัญหาทุกรูปแบบจิตใจต้องหนักแน่นมั่นคง มีพระสงฆ์มากรูปด้วยกันที่มาแล้วต้องนำบาตรมาทิ้งแล้วหันไปแบกถาดแทน จะเป็นด้วยเหตุผลประการใดไม่ทราบแน่ แต่ส่วนหนึ่งที่จะช่วยยับยั้งชั่งใจไว้เมื่อเกิดความเบื่อหน่ายหน่ายและท้อแท้ขึ้นมา นั่นก็คือ "ความสำนึกในหน้าที่" นั่นเอง...

73. ทุกข์จากความรัก

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

ปิยโต ชายเต โสโก

ปิยโต ชายเต ภยั

ปิยโต วิปฺปมุตฺตสฺส

นตฺถิ โสโก กุโธ ภยั ฯ

ความโศกเกิดจากของที่รัก ความกลัวเกิดจากของที่รัก เมื่อพ้นจากของอันเป็นที่รักแล้ว ความโศกก็ไม่มี ความกลัวจักมีแต่ที่ไหน ?

ความรักเป็นความรู้สึกที่ดีประการหนึ่งที่ทุกคนล้วนปรารถนา เช่นเป็นเด็กก็อยากได้ความรักจากพ่อ-แม่, ญาติพี่น้องทั้งหลาย เป็นนักเรียนก็อยากให้ตนเป็นที่รักของครูบาอาจารย์และเพื่อนฝูง พ่อเติบโตใหญ่ทำงานอยู่ในวงสังคมก็อยากให้ตนเป็นที่รักของคนทั้งหลาย หรือคนที่เป็นลูกจ้างก็อยากให้ตนเป็นที่รักของนายจ้าง หม่อมสาวก็อยากให้ตนเป็นที่รักที่สนใจของฝ่ายตรงข้าม

ความรักเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้กับคนทุกเพศทุกวัย ไม่เฉพาะแต่มนุษย์เท่านั้น สัตว์เดรัจฉานนกหนูปลาาก็มีความรักเช่นกัน เช่นไก่เวลามันออกไข่และนอนกกอยู่ หรือเวลาลูกของมันยังเล็กอยู่ใครอย่าได้เดินเข้าไปใกล้เชียวเป็นอันต้องถูกแม่ไก่ไล่จิกแน่ หรือสุนัขเวลาลูกของมันยังอ่อนอยู่ ถ้าไม่ใช่เจ้าของอย่าได้เข้าใกล้เป็นอันขาด สัตว์อีกประเภทหนึ่งคืองูจงอาง คนเฒ่าคนแก่เล่ากันสืบๆ มาว่า มันหวงไข่เป็นที่สุด ถ้าใครไปนำไข่ของมันมาเป็นอันต้องถูกแม่งูจงอางตามล่าแน่ จึงมีคำพูดว่า "งูจงอางหวงไข่" สัตว์ทุกประเภทเป็นธรรมชาติอยู่แล้วที่มีความรักลูกทั้งนั้น ถึงแม้ว่าจะพูดไม่ได้แต่มันก็แสดงออกให้คนเห็นได้

มนุษย์เราก็มีความรักลูกเหมือนเช่นสัตว์ทั้งหลาย สมัยนี้มีข่าวอยู่เสมอว่า แม่ใจร้ายคลอดลูกแล้วนำไปทิ้งตามสถานที่ต่างๆ ฟังดูแล้วน่าสงสาร ดาวพระศุกร์เป็นละครที่สะท้อนชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันได้ดี บางคนดูแล้วเกิดความสงสารเด็กจนกลั้นน้ำตาไว้ไม่ได้ ถ้าจะถามว่าแม่ที่นำลูกไปทิ้งนั้นไม่รักลูกของตนหรืออย่างไร ? ผู้เป็นแม่ทุกคนคงตอบเหมือนกันว่า "รัก" แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นอาจเป็นเพราะความจำเป็นบางประการที่บังคับจิตใจของผู้เป็นแม่ให้ทำเช่นนั้น บางคนอาจจะแย้งว่า แม่จะอย่างไรก็ตามลูกซึ่งเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของตนแท้ๆ อย่างไม่ควรทำเช่นนั้น ถูกต้องที่สุดเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำอย่างยิ่ง เหตุการณ์บางอย่างที่เราเห็นคนอื่นดูคนอื่น เราอาจจะพูดได้ว่า สิ่งนั้นควรเป็นอย่างนี้ ไม่ควรเป็นอย่างนั้น

ต่อเมื่อเหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นกับตัวเราเองเมื่อไรนั้นแหละ เราจะทราบได้ดี และเมื่อเหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นกับตัวเรา เราก็มักจะยังคงเห็นตัวเราดีและถูกต้องเสมอ คือเขาข้างตัวเองอยู่ตลอดไป

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาพอสัมผัสตามดูโลกความรักก็ติดตามมาด้วยแล้ว จะสังเกตเห็นได้ในเด็ก ถ้าพี่น้องคนใดเอาใจก็จะแสดงออกด้วยอาการดีอกดีใจ หัวเราะชอบใจเป็นต้น แต่ถ้าคนใดชอบหยิกตี ทำร้าย พอเด็กเห็นเข้าก็แสดงอาการไม่อยากเข้าไปใกล้หรือร้องลั่นขึ้นมา ความรักเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด พอเติบโตใหญ่อยู่ในวัยหนุ่มสาวก็รู้จักรักเพศตรงข้าม แก่เฒ่าก็รักลูกรักหลานจนกระทั่งตายจากกันไป นอกจากคนเราจะรู้จักรักมนุษย์ด้วยกันแล้ว ยังรักสัตว์อื่นและสิ่งของอื่นๆ อีกด้วย เช่น ข้าวของเครื่องใช้ บ้านเรือนที่อยู่อาศัย หรือสัตว์ที่เลี้ยงไว้ บางคนไม่มีลูกก็นำสัตว์มาเลี้ยงไว้เป็นเพื่อน แมวบ้าง สุนัขบ้าง เมื่ออยู่กับเรานานๆ ความรักและผูกพันก็มีมากขึ้น เหมือนกับว่า สัตว์เลี้ยงเหล่านั้นเป็นดังลูกของตน บางคนเลี้ยงอย่างดี ทะนุถนอม อาหารก็หาอาหารอย่างดีให้กิน เจ็บป่วยก็หาหมอรักษา ให้เสียค่ารักษาพยาบาลไม่ใช่น้อยก็ยอม เมื่อถึงคราวที่สัตว์เลี้ยงนั้นๆ ต้องตายไปมีความรู้สึกเสียอกเสียใจ ร้องไห้ร้องไห้ นี่เป็นเรื่องจริง บางคนขนาดนิมนต์พระไปทำพิธีให้ก็มี

ความรักไม่ว่าจะรักบุคคล, สัตว์หรือวัตถุสิ่งของ พระท่านว่าเป็นทุกข์ทั้งนั้น ดังคราวหนึ่งพระพุทธองค์ทรงเฉลยปัญหาของเทวดาที่มาทูลถาม โดยเทวดากล่าวว่า ผู้มีบุตรยอมพลิตเพลินเพราะบุตร, ผู้มีโคยอมพลิตเพลินเพราะโค, นรชนยอมพลิตเพลินเพราะกามคุณห้า, ผู้ขาดกามคุณห้าจะพลิตเพลินมิได้ ฯ พระผู้มีพระภาคทรงแก้ตอบว่า ผู้มีบุตรยอมเศร้าโศกเพราะบุตร, ผู้มีโคยอมเศร้าโศกเพราะโค, นรชนยอมเศร้าโศกเพราะกามคุณห้า, ผู้ไม่มีกามคุณห้ายอมไม่เศร้าโศกเลย ฯ

อาจมีบางคนแย้งว่า ถ้าอย่างนั้นคนเราก็ไม่ควรมีความรักต่อกันนะซี เพราะจะได้ไม่ต้องเศร้าโศก ทางพระท่านสอนให้มีความรักแต่เป็นความรักที่เรียกว่าเมตตา คือปรารถนาดีต่อกัน ความรักชนิดนี้จะไม่เป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์ แต่ที่เป็นทุกข์กันนั้นมีใช้ความรักที่ชนิดที่เรียกว่าเมตตา แต่เป็นความรักที่ประกอบด้วยความยึดถือ, ราคะ, โลภะ, หรือโมหะ เช่น พ่อแม่บางคนพอลูกตายก็เศร้าโศกอย่างมากเพราะความยึดถือมีกำลัง หนุ่มสาวรักกันด้วยอำนาจราคะกำหนดยินดี เมื่อไม่สมปรารถนาก็เป็นทุกข์ เช่นรักใครบางคนแต่เขาไม่รักตอบพยายามเอาใจหรือหาทางทำดีด้วยทุกอย่างเขาก็ไม่รักตอบก็เกิดทุกข์ บางคนความรักเป็นพิษฆ่ากันตายตามกันก็มี

ผู้มุ่งความหลุดพ้นสามารถทำใจให้เป็นกลางได้จัดเป็นความดี แต่วิถีของชาวบ้านยากนักจะทำได้ トラบใดที่ยังทำใจหรือยังตัดไม่ได้ก็ยังต้องทุกข์กันอยู่รำไป...

74. ไฟทั้งสาม

ประเทศไทยของเราแม้ว่าจะเจริญด้วยวัตถุมีเครื่องอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ต่างๆมากมาย แต่เมื่อเหตุการณ์ถูกเงินอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น บางทีก็ไม่สามารถช่วยอะไรได้มากมายนัก เช่นเมื่อเร็วๆ นี้เกิดไฟไหม้ห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง ผู้คนพากันแตกตื่นวิ่งหนีไฟเพื่อเอาตัวรอด สิ่งใดมีค่าพอที่จะขนย้ายออกไปได้ก็พากันขนเป็นการใหญ่ สิ่งใดที่ขนไม่ไหวก็ปล่อยให้กองเพลิงลุกไหม้เผาจนเรียบไม่มีเหลือกว่ารถดับเพลิงจะมาถึง และควบคุมเหตุการณ์ได้ ทรัพย์สินก็สูญสิ้นไปมากแล้ว ในปีหนึ่งๆเมืองไทยของเราได้เกิดอัคคีภัยเผาไหม้ตัวอาคารสถานที่ต่างๆจะเป็นเพราะอุบัติเหตุหรือเพราะจงใจก็ตาม ค่าเสียหายในแต่ละปีนับเป็นพันๆ ล้าน นับว่าน่าเสียดายจริงๆ

พูดถึงเรื่องพินๆ ไฟๆ จะประมาทมิได้ ท่านสาธุชนเองก็ตามก่อนนอนหรือก่อนออกจากบ้านไป สำรวจดูให้เรียบร้อยเสียก่อน จุดธูปเทียนบูชาพระทิ้งไว้หรือเปล่า เสียบบปลั๊กไฟ หุงต้มอะไรไว้หรือเปล่า กระแสไฟฟ้าอาจรั่วจระได้ เพราะเมืองไทยของเราะบบป้องกันไฟฟ้ารั่วจระยังไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาเรื่องนี้ถือว่าปลอดภัยดีมาก กฎหมายเขาบังคับได้ดี มีระบบป้องกันที่ดีพอสมควร แต่ถึงกระนั้นก็ไม่ควรประมาท อย่าให้เกิดขึ้นได้เป็นดี

ไฟที่เผาไหม้บ้านเรือนเกิดขึ้นได้เป็นบางครั้งบางคราว แต่ไฟที่เผาไหม้อัตภาพร่างกายของคนเรา นี้เผาไหม้อยู่ทุกวี่ทุกวันและเผาอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่ว่าคนเราไม่รู้สึกรู้ว่ามันเผาอย่างไร เพราะไฟดังกล่าวนี้ไม่มีรูปร่างปรากฏให้เห็น ต้องอาศัยรูปธรรมอย่างอื่น เช่นมนุษย์แสดงออก ไฟดังกล่าวนี้ก็ได้แก่ ชรา พยาธิ และมรณะ คือความแก่ ความเจ็บและความตายนั่นเอง ไฟทั้ง ๓ กองนี้เผาไหม้อัตภาพร่างกายของมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายอยู่ตลอดเวลา แต่มนุษย์ของเรามักไม่ค่อยได้คำนึงถึงกันเท่าที่ควร บ้านเรือนซึ่งถูกไฟเผาไหม้ ผู้คนต่างพากันขนย้ายข้าวของสิ่งมีค่านานาประการออกมาจากกองไฟให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ก็เมื่ออัตรภาพร่างกายของคนเราถูกชรา พยาธิ มรณะเผาไหม้ เราจะทำอะไรออกไปได้บ้าง พระพุทธศาสนาของเราสอนคนให้รู้จักให้ ให้รู้จักนำออกไปทำบุญ หรือช่วยเหลือคนตกทุกข์ได้ยาก ธรรมชาติของคนเรามักจะยินดีเมื่อได้ ยินร้ายเมื่อเสีย แต่การให้นั้นมิใช่เป็นการสูญเสีย แต่กลับเป็นการเพิ่ม คือเพิ่มความรักให้เกิดขึ้นกับตนเอง เพิ่มมิตร เพิ่มสหาย เพิ่มบุญกุศล เพิ่มความสุขกาย สบายใจ ทุกๆครั้งที่เราให้เราจะรู้สึกเอิบอímในการให้นั้น เมื่อท่านสาธุชนทราบว่ ความแก่ ความเจ็บ ความตายกำลังเผาเผาเราอยู่ นี้ เราจะไม่นำเอาสิ่งของทั้งหลายออกมาสร้างบุญสร้างกุศลเพื่อเป็นที่พึ่งแห่งตนในภพหน้าชาติหน้าดอกหรือ ?

75. สุริยุปราคา

เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคมที่ผ่านมา ได้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติเหนือท้องฟ้าประเทศไทยของเรา ปรากฏการณ์นี้เรียกว่า "สุริยุปราคา" หรือที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า "Solar Eclipse" ปรากฏการณ์ครั้งนี้ได้สร้างความตื่นเต้นให้กับคนไทยตลอดถึงชาวต่างชาติด้วย โดยเฉพาะนักดาราศาสตร์ทั้งหลายได้เดินทางไปศึกษาปรากฏการณ์ครั้งนี้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ก็ยังมีคนไทยบางคนที่มาอยู่อเมริกายังลงทุนซื้อตั๋วเครื่องบินเดินทางไปเมืองไทยเพื่อจะไปดูปรากฏการณ์ครั้งนี้ด้วย เพราะการเกิดสุริยุปราคาครั้งนี้เป็นการเกิดอย่างเต็มดวงทำให้พื้นที่บางส่วนของประเทศไทยต้องมืดไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง และเหตุการณ์อย่างนี้มีได้เกิดขึ้นบ่อยนัก นานๆ จะเกิดขึ้นสักครั้ง ในประเทศไทยของเราเกิดขึ้นมาครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๘ และกว่าจะมาถึงปีนี้ก็กินเวลาถึง ๔๐ ปี เล่ากันว่าในครั้งกระนั้น พอเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ ผึ้งนกพากันบินกลับรัง ค้างคาวพากันบินออกจากถ้ำ ผึ้งไก่อพากันเข้าเล้า สำหรับผู้ที่ไม่มีโอกาสได้เห็นเหตุการณ์ในครั้งกระนั้นและใครจะได้เห็นจึงมีความรู้สึกตื่นเต้นกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง และถ้าพลาดในครั้งนี้ก็จะต้องคอยไปถึง ๗๕ ปีข้างหน้า

อีก ๗๕ ปีข้างหน้าเป็นระยะเวลาอีกยาวนานนัก ป่านนี้ชีวิตของพวกเราทั้งหลายคงหาไม่แล้ว เมื่อถึงตอนนั้นตัวผู้เทศน์เองก็จะมีอายุถึง ๑๐๙ ปี รูปร่างก็คงแตกดับไปจะเหลือก็แต่เพียงนามกายหรือนามธรรมเท่านั้น และหากว่าแผ่นบันทึกเสียงนี้จะสามารถอยู่ไปได้ถึง ๗๕ ปีข้างหน้า เทปที่ใช้เปิดก็คงมีรูปร่างเปลี่ยนไป สิ่งของต่างๆ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันซึ่งถือว่าทันสมัยที่สุดแล้วก็คงต้องกลายเป็น Antique ไป สภาพบ้านเมืองอีก ๗๕ ปีก็คงเปลี่ยนไปมาก ความเจริญก็คงมีมากกว่านี้ แม้ว่าปัจจุบันจะได้ชื่อว่า "ยุคโลกาภิวัตน์" แล้วก็ตามตีกรามบ้านช่องคงแน่นไปหมด ผู้คนอาจเกินกว่าร้อยล้านในขณะที่ปัจจุบันมีอยู่ราว ๖๐ ล้าน แม้แต่ภาษาที่ใช้พูดกัน คนในยุคอีก ๗๕ ปีข้างหน้าคงมีภาษาแปลกๆ สำเนียงก็คงแปลกออกไป เมื่อถึงตอนนั้นทรัพยากรธรรมชาติของประเทศบางอย่างคงหมดไป เช่น แร่ธาตุและน้ำมัน มนุษย์เราคงเปลี่ยนเป็นการใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์เกือบจะทุกอย่าง สัตว์เลี้ยงบางอย่างคงอาจสูญพันธุ์ไปแล้ว แม้แต่วัวควายซึ่งเป็นสัตว์ใช้งานซึ่งมีเห็นได้ในที่ทั่วไปๆ เมื่อ ๒๐ หรือ ๓๐ ปีก่อนโน้น ปัจจุบันก็ยังหาดูได้ยาก การติดต่อกันระหว่างประเทศอาจรวดเร็วมากกว่านี้ เช่นปัจจุบันถ้าจะเดินทางจากเมืองไทยมา กรุงวอชิงตัน ดี.ซี ต้องนั่งรถอยู่บนเครื่องบินไม่ต่ำกว่า ๒๐ ชั่วโมง ในยุคโน้นอาจจะเหลือเพียง ๕ หรือ ๖ ชั่วโมงก็เป็นได้ รวมถึงสิ่งต่างๆ ก็คงเปลี่ยนไปเช่นกัน

มีบางท่านที่ได้มีโอกาสเดินทางไปชมสุริยุปราคาในครั้งนี่ เล่าให้ฟังว่า รู้สึกตื่นเต้นและดีใจมาก บางคนถึงกับน้ำตาไหล เพราะเกิดมาก็เพิ่งจะได้เห็นเป็นครั้งแรก และในชีวิตนี้ ก็คงจะมีครั้งนี้เป็นครั้งเดียวและเป็นครั้งสุดท้าย เพราะถึงแม้ว่าอยากจะได้เห็นอีก ก็คงจะไม่มีโอกาสได้อยู่ไปถึงอีก ๗๕ ปีข้างหน้า เว้นไว้แต่ว่าจะนั่งเครื่องบินไปดูตามจุดต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศ ฉะนั้นการได้เห็นในครั้งนี่จึงเป็นการเห็นที่เรียกว่า ไม่มีอะไรยิ่งไปกว่าแล้ว ถ้าใครไม่ได้ไปดูด้วยตาของตนเองก็นับว่า น่าเสียดายจริงๆ

จริงดังที่เขากล่าวที่เดียว การได้เห็นในครั้งนี่ถือว่าเยี่ยมยอดแล้ว เพราะเป็นการเห็นที่ได้ยากยิ่ง และภาพที่ได้เห็นนั้นก็งดงามหาอะไรมาเปรียบมิได้ เพราะมีลักษณะ ๓ ประการตามที่นักดาราศาสตร์ได้กล่าวไว้ คือ ๑. Corona ๒. ลูกปัดของเบรี และ ๓. Diamond Ring นับว่าเป็นบุญตาจริงๆ ในประเทศไทยของเราจะมีคนได้เห็นก็เพียงไม่กี่ครั้ง อย่างเก่งก็ ๒ ครั้งในชีวิตหนึ่งๆ

การได้เห็นในครั้งนี่เป็นการเห็นที่ได้ยากและดีเยี่ยมก็จริง แต่ก็ไม่ถือว่าเป็น "ทัศนานุตรียะ" คือยังไม่จัดเป็นการเห็นที่ประเสริฐ อย่างไรก็ตามเรียกว่าเป็นการเห็นที่ประเสริฐ? การได้เห็นพระพุทธรเจ้า ๑, พระปัจเจกพุทธรเจ้า ๑, และพระอริยบุคคลทั้งหลาย ๑, จึงจะได้ชื่อว่าเป็นการเห็นที่ยอดเยี่ยม สุริยุปราคาที่ได้เห็นกันในครั้งนี้เป็นที่ประทับใจของผู้เห็น และก็นานถึง ๔๐ ปี แต่ก็ไม่ได้หนึ่งในร้อยของการได้พบเห็นพระพุทธรเจ้า, พระปัจเจกพุทธรเจ้า หรือพระอรหันตชีนาสพทั้งหลาย เพราะอะไร? เพราะว่าผู้ที่จะทำปัญญาคุณงามความดี สั่งสมบารมีมากกว่าจะได้เป็นพระพุทธรเจ้านานนับชาติกันไม่ถ้วน ไม่รู้จักกัณฑ์ กัณฑ์ ลองคิดดูว่าจะยาวนานสักแค่ไหน ฉะนั้นการบังเกิดขึ้นแห่งพระพุทธรเจ้าจึงเป็นเรื่องที่ยากหนักหนา ไม่เป็นการกล่าวที่เกินไปเลยว่าการได้พบเห็นบุคคลเช่นพระพุทธรเจ้าจะเป็นการเห็นที่ประเสริฐโดยแท้

การได้พบเห็นพระพุทธรเจ้าในยุคนี้นี้ ก็คงไม่ต้องกล่าวกันเลย นอกจากพุทธรูปขึ้นมาเท่านั้น แต่นั่นก็มีใช้พระพุทธรเจ้า มีใช้สิ่งที่พระพุทธรองค์ประสงค์โดยแท้ แต่สิ่งที่พระพุทธรองค์ทรงประสงค์ก็คือ พระธรรมคำสั่งสอนนั่นเอง ดังพระดำรัสที่พระองค์ตรัสแสดงไว้กับพระอานนท์ว่า "ดูก่อนอานนท์ ธรรมก็ดี วินัยก็ดีอันใดอันเราได้แสดงแล้ว ได้บัญญัติไว้แล้วแก่ท่านทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จักเป็นศาสดาแก่ท่านทั้งหลาย โดยกาลที่ล่วงไปแล้วแห่งเรา" และอีกที่หนึ่งที่ตรัสแก่พระวัชกัณฐ์ว่า "โย ธมมํ ปสฺสตี โส มํ ปสฺสตี" ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่า เห็นเราตถาคต. พระธรรมนี้แหละเป็นตัวแทนของพระองค์อย่างแท้จริง ผู้ใดปฏิบัติธรรม เข้าถึงธรรม ผู้นั้นแหละยอมได้ชื่อว่า ได้เห็นพระพุทธรเจ้าโดยแท้ และเป็น การเห็นที่ประเสริฐ ดีกว่าการเห็นสุริยุปราคาอย่างเปรียบเทียบกันมิได้เลย.

76. แสงหาพระธรรม

ในมงคลสูตรพระพุทธองค์ได้ตรัสแสดงมงคลไว้ถึง ๓๘ ประการด้วยกันและในมงคลทั้ง ๓๘ ประการนั้น ข้อหนึ่งมีว่า “**บูชา จ ปุชณียานํ เอตมฺมงฺกลมฺตฺตมํ**” บูชาสิ่งที่ควรบูชา เป็นมงคล สิ่งที่ควรบูชานี้ก็ ได้แก่ พระพุทธเจ้า, พระปัจเจกพุทธเจ้า, พระอริยบุคคลทั้งหลาย พระภิกษุสามเณร, บิดามารดาและครูบาอาจารย์ เป็นต้น การกราบไหว้สิ่งที่ควรบูชา นอกจากจะถือว่าเป็นมงคลแก่ตนแล้ว ยังถือว่าเป็นบุญกุศลอีกด้วย คนไทยเรามักจะแสวงหาครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติดีปฏิบัติชอบ ไม่ว่าจะอยู่ไกลแค่ไหนก็ไปกันจนได้ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้อะไร เพียงแค่ได้ไปเห็น ขอให้ได้มีโอกาสกราบไหว้สักครั้งก็ถือว่าเป็นบุญยิ่งแล้ว นอกจากนี้สิ่งที่เป็นปูชนียสถานที่สำคัญๆ ชาวพุทธเราก็นิยมไปกราบไหว้เช่นกัน เช่น พระธาตุตอดยสุเทพ, พระพุทธชินราช, พระพุทธบาทสระบุรี, เจดีย์นครปฐม, พระแก้วมรกตเป็นอาทิ นักแสวงบุญทั้งหลายจะพากันไปกราบไหว้ตามโอกาสอันสมควร นอกจากปูชนียสถานที่ต่างๆ แล้ว คนไทยเราก็นิยมพากันแสวงหาสิ่งอันเป็นที่พึงทางจิตใจหรือเป็นศิริมงคลแก่ชีวิตหรือเป็นเครื่องป้องกันตัวอีกด้วย เช่น พระพุทธรูปสมัยต่างๆ ปางต่างๆ และถ้าเป็นของเก่าด้วยแล้วยิ่งอยากจะได้กันมาก ที่ทำเป็นชนิดห้อยคอก็มีมาก มีทั้งแบบโลหะและแบบเป็นเนื้อผง จุดประสงค์ส่วนใหญ่ก็มักมุ่งไปในด้านอภินิหาร ความศักดิ์สิทธิ์ หรือให้ท่านช่วยดลบันดาลความสุข ความเจริญให้กับตนมากกว่าจะยึดถือเป็นพุทธานุสสติ สมัยนี้การสร้างพระพุทธรูปขึ้นบูชาในยุคสมัยที่เรียกกันว่า “วัตถุนิยม” เลยดูเป็นลักษณะของการค้าขายไป เลยมีศัพท์ใหม่ว่า “**พุทธพาณิชย์**”

นอกเหนือจากวัตถุมงคลที่คนเราพากันแสวงหาและสะสมแล้ว อีกมีใช่น้อยที่นิยมแสวงหาพระธาตุไ้บูชาอีกด้วย โดยถือกันว่าคนมีบุญจึงจะได้สิ่งเหล่านี้ เพราะเป็นของดีและสูงส่ง จึงเป็นที่นิยมกันของคนทั่วไปในยุคปัจจุบัน สิ่งใดก็ตามที่มีค่า มีราคาและเป็นที่นิยมก็มักจะมีสิ่งหนึ่งตามมาเสมอก็คือการลอกเลียนแบบไม่ว่าเมืองไทยหรือไหนๆ ทั้งนี้ นับตั้งแต่ ธนบัตรปลอม สินค้าปลอม ทำพระปลอม เสื้อผ้าที่ทำมาขายก็ปลอม แม้แต่พระธาตุที่คนนิยมแสวงหากันก็ยังมีคนหัวใสทำปลอมขึ้นมา มีอยู่เกลื่อนกลาดทั่วไปในเวลานี้ ชาวพุทธเราแสวงหาพระธาตุเพื่อมีไหว้สักการบูชา พวกหัวใสทั้งหลายก็เลยได้โอกาส เป็นธรรมดาอยู่เองเมื่อมีใครบอกว่า เป็นพระธาตุเราก็ต้องถือว่าเป็นของสูง กราบไหว้บูชา หาก

มีคนนำมาให้เรา ก็ต้องแสดงกิริยาอาการเคารพไว้ก่อน จะพูดได้อย่างไรว่าเป็นของเทียมหรือไม่ใช่ของแท้ และผู้ได้รับส่วนใหญ่ก็คงแยกแยะไม่ออกว่า แท้หรือไม่แท้ ถ้าได้ของแท้ก็ดีไป แต่ถ้าได้ของไม่แท้มาเราก็มักผิดหวัง ยิ่งถ้าหากเป็นการซื้อขายกันแล้วละก็จัดเข้าในลักษณะที่ถูกหลอก หรือถูกต้มตุ๋นเอาได้ พึงจำไว้อย่างหนึ่งว่า ของดีมีไม่มากและหายาก คนที่ถูกหลอกมักจะเกิดความเสียใจภายหลัง คิดเสียใจไปว่า ตนไม่น่าจะถูกหลอกได้เลย เรื่องทำนองนี้มีอยู่เสมอ ยิ่งคนทุกวันนี้ด้วยแล้ว ใจก็หนักเข้าตำราที่ว่า "รู้หน้าไม่รู้ใจ"

ทำอย่างไรจึงจะไม่ต้องถูกหลอก ก็เห็นว่าวิธีอยู่ คือแทนที่เราจะพากันแสวงหาแต่พระธาตุ ให้เปลี่ยนมาแสวงหาพระธรรมจะดีกว่า การได้พระธาตุมาบูชาสักการะเป็นสิ่งดีก็จริง แต่ก็ยังสู้พระธรรมไม่ได้ ทำไมจึงว่าสักการะแสวงหาพระธรรมไม่ได้ เพราะว่าการพากันประพฤติปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่การปฏิบัติย่อมเป็นเหตุดำรงพระศาสนาไว้ได้ตราบนานแสนนาน ตราบใดที่พุทธบริษัททั้งสี่ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ยังจักพากันแสวงหาพระธรรม ประพฤติปฏิบัติธรรม พระศาสนาก็ยังคงอยู่ตราบนั้น อุปมาเหมือนกับดวงจันทร์ในคืนเพ็ญลอยเด่นอยู่ในท่ามกลางนภาภาค แต่ถ้าตราบใดที่คนไม่สนใจประพฤติปฏิบัติธรรมกันแล้ว คำสอนในทางศาสนาก็ไม่มีค่า และดูเหมือนว่าพระศาสนาได้สูญหายไปจากโลกนี้แล้ว

ไม่เฉพาะแต่พวกเราเท่านั้นที่จะต้องพากันประพฤติธรรม แม้แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์เป็นผู้ประเสริฐเลิศกว่าใครในโลกก็ยังทรงเคารพในพระธรรมและปฏิบัติธรรมในสมัยที่พระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานยังได้ตรัสเตือนสาวกทั้งหลายว่า "หนุตทานิ ภิกขเว อามนุตยามิ โว, วยธมฺมา สงฺขารา, อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ" ดูก่อนภิกษุทั้งหลายเราขอเตือนเธอทั้งหลาย, สังขารทั้งหลายมีอันเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงยังกุศลให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด

นี่เป็นปัจฉิมวาจาที่พระพุทธองค์ทรงประทานไว้คล้ายกับเป็นการสั่งเสียกับทุกๆ คน และถ้าพิจารณาดูให้ดี ในพุทธดำรัสนี้ ตรงคำว่า "ด้วยความไม่ประมาท" อะไรคือความประมาท ความประมาทก็คือความมัวเมา นั่นเอง ความมัวเมามีลักษณะแห่งความลึมตัวขาดสติสัมปชัญญะ คนเมามากจะเดินไม่ถูกทางฉันทใด คนที่ประมาทในธรรมก็มักปฏิบัติไม่ตรงทางฉนั้น อุปมาเหมือนกับบุรุษผู้เข้าไปในป่าเพื่อต้องการแก่นไม้ แต่เผลอไปคว้าเอากิ่งไม้บ้าง เปลือกไม้บ้าง กระจังบ้าง แล้วเข้าใจว่านั่นแหละคือแก่นไม้ ต่อเมื่อมีบุรุษผู้ตาดีรู้และเข้าใจ แนะนำบอกกล่าวจึงจะได้แก่นไม้ตามประสงค์ แล้วอย่างนี้พวกเราควรจะแสวงหาสิ่งใดกันดี

77. โรคเหอ

คุณลักษณะพิเศษของคนไทยเราอย่างหนึ่งซึ่งไม่มีในชาติอื่นๆ นั่นก็คือโรคชอบของใหม่ ถ้าใครเคยได้อ่านหรือศึกษาประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี จะพบว่า พระเจ้าอู่ทองปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาได้ทรงอพยพผู้คนจาก ต.หนองโสน มาตั้งเมืองใหม่ที่กรุงศรีอยุธยานั้น ก็เพราะเกิดโรคห่าระบาดอย่างหนักจนไม่สามารถที่จะทนอยู่ ณ ที่นั้นต่อไปได้แล้ว โรคห่าหรือที่ปัจจุบันเรียกกันว่า "อหิวาตกโรค" เป็นโรคที่ผู้คนหวาดกลัวกันมากในสมัยนั้น เพราะถ้าเกิดระบาดขึ้นมาครั้งคราวใดผู้คนจะล้มตายกันนับไม่ถ้วน เพราะการแพทย์ในสมัยเมื่อ ๖๐๐ ปีกว่านั้นยังไม่เจริญเพียงพอ ยังไม่สามารถปราบโรคตัวนี้ให้หายขาดไปได้ ถ้าเปรียบเทียบกับสมัยนี้ก็อาจเปรียบได้กับโรคเอดส์ เพราะถ้าใครเป็นโรคนี้ในปัจจุบันก็ต้องตายอย่างเดียว เพราะทางแพทย์ยังหาตัวยามาปราบไม่ได้ ทั้งๆที่เราพากันเข้าใจว่า การแพทย์ปัจจุบันเจริญมากแล้ว

อหิวาตกโรคเป็นโรคที่ร้ายแรงก็จริง แต่ก็เกิดขึ้นได้เป็นเพียงบางครั้งบางคราวเท่านั้น และปัจจุบันนี้โรคนี้ก็สูญหายไปจากความทรงจำของคนไทยเราแล้ว แต่ยังมีอีกโรคหนึ่งซึ่งมิได้เกิดขึ้นจากเชื้อโรคแต่เกิดขึ้นจากจิตใจของตนเองและเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โรคที่ว่านั้นก็คือ "โรคเหอ" นั่นเอง โรคเหอถ้าจะใช้ศัพท์ที่ทันสมัยหน่อยอาจได้กับคำว่า "โรคชอบของใหม่" ปัจจุบันโรคนี้ระบาดไปในทุกๆ วงการ นับตั้งแต่ในหมู่ของวัยรุ่น มักจะทำอะไรตามๆ กันไป เช่น ไร่ทรงผมแปลกๆ, แต่งตัวแปลกๆ ยี่ห้อนั้น ยี่ห้อนี้ และที่สำคัญต้องเป็นของที่ทำมาจากเมืองนอกด้วย ของที่ผลิตขึ้นเองในประเทศไม่เป็นที่นิยม ต้องมีตราประทับ Made in U.S.A. น้ำหอมก็ต้องยี่ห้อดังๆ สั่งซื้อจากเมืองนอก น้ำหอมแต่ละขวดราคาแพงกว่าข้าวหนึ่งเกวียนในบ้านเรา นับเป็นการสูญเสียเงินทองไปโดยไม่จำเป็น รองเท้าคู่หนึ่งราคาสี่พันห้าพันหรือเป็นหมื่น เครื่องประดับที่ใช้ตกแต่งร่างกายถ้าประเมินค่าแล้วคงหลายหมื่นบาท แต่ถ้าลองหันมามองดูรายได้ บางคนที่มีฐานะอันจะกินก็คงไม่เท่าไร แต่บางคนที่ไม่มียอดเงินเหลือใช้พอ การจะนิยมอะไรตามๆ เขาไปนั้น นับเป็นสิ่งไม่บังควร บางคนมีรายได้เดือนละ ๕ พัน แต่ต้องหมดไปด้วยเรื่องแต่งเนื้อแต่งตัวหรือด้วยสิ่งของฟุ่มเฟือยต่างๆ เกินรายได้ที่มี เข้าทำนองที่ว่า "รายได้ต่ำ แต่รสนิยมสูง"

สมัยปัจจุบันนี้เศรษฐกิจเมืองไทยดีขึ้นมาก เพราะคนที่มีที่ทางทำมาหากินก็ขายให้คนอื่นไปเพราะได้ราคาดี คนที่ไม่เคยจับเงินล้านก็มีโอกาสได้จับ คนเราเมื่อมีเงินจิตใจมัก

ร้อน คิดอยากทำโน่น ลงทุนนี่ อยากรได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ บางคนคิดว่าจะไปลงทุนทำกิจการใหญ่โต ต้องลงทุนเท่านั้น ค่าจ้างเท่านั้น พอครบปีจะได้กำไรเท่านั้นเท่านั้น กลายเป็นคิดเฟื่องหรือ วาดวิมานในอากาศ ปัจจุบันนิยมออกรถมาขับแข่งกัน และก็ต้องนิยมรถที่มีระดับราคาแพงๆ ขนาดบริษัทที่รับสั่งจอง มีเท่าไรก็ไม่พอ รถเบนส์มีมากที่สุดในเมืองไทย ในแต่ละปีเมืองไทยเราต้องขาดดุลการค้าให้กับต่างประเทศปีละหลายร้อยหรือเป็นพันล้านบาท ฟังดูแล้วน่าใจหาย ถ้าเงินดังกล่าวเราไม่ต้องสูญเสียไปกับเรื่องสิ่งเกินความจำเป็นเหล่านี้ ก็จะทำให้เงินทองหมุนเวียนอยู่ในเมืองไทยและไม่ต้องเสียดุลการค้าให้กับต่างชาติด้วย ในเอเชียเห็นว่าคนญี่ปุ่นเขาไม่นิยมของที่มาจากต่างประเทศเลย เขาใช้แต่ของที่ผลิตได้ในประเทศ ญี่ปุ่นจึงไม่ขาดดุลการค้าให้กับต่างประเทศ ตรงกันข้ามกับเป็นผู้ได้เปรียบดุลการค้า ขนาดสินค้าขาเข้าที่ส่งไปในขายในญี่ปุ่นยังต้องมีการรณรงค์ให้ประชาชนช่วยกันซื้อ เขาเป็นกันถึงขนาดนั้น ประเทศเขาจึงได้เจริญอย่างรวดเร็ว แม้ว่าประเทศจะบอบช้ำมาจากภัยสงครามโลก แต่คนไทยเราไม่อย่างนั้น ต้องรณรงค์ให้ช่วยกันซื้อของไทยกันเอง

ในทางพระพุทธศาสนาของเราสอนคนให้สันโดษ คือให้ยินดีในของที่เรา มีอยู่ คือให้พอใจในสิ่งที่เรามี คำสอนข้อนี้ทำให้ประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากมาแล้ว จะยังก็แต่ประเทศไทยของเราที่จะต้องรณรงค์กันอีกนาน บางคนไม่เข้าใจความหมายในคำสอนข้อนี้ เลยเข้าใจผิดว่าหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาสอนคนให้เกียจคร้าน หรือไม่หาทางก้าวหน้า นี่แหละเพราะไม่ศึกษาในหลักคำสอนให้ถ่องแท้

คนไทยเราปลูกฝังกันมานานหลายชั่วอายุคนแล้วเรื่องโรคเห่อของใหม่ ในสังคมครอบครัว สามภรรยาที่อยู่ด้วยกันมานานเห็นหน้ากันอยู่ทุกวันๆ ก็รู้สึกเบื่อ มีข้าวอยู่บ่อยครั้งที่ไปชอบคนใหม่ๆ ในสังคมหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านกำนันที่มีอยู่แล้ว เห็นเป็นมานานแล้วไม่เห็นมีผลงานอะไร หมู่บ้านก็ไม่เห็นจะเจริญไปได้แค่นั้น ก็อยากให้คนเก่าลาออกไปเสียจะได้คนใหม่มาบริหารดูบ้าง ในสังคมของชาววัด สมภารที่มีอยู่เก่าเห็นเป็นมาหลายปีแล้ววัดวา ก็เห็นอยู่อย่างนั้น ไม่เห็นพัฒนาอะไรไปได้แค่นั้น หากมีพระองค์ใหม่ๆ มาอยู่ ยิ่งถ้ามีอะไรพิเศษด้วยแล้ว เช่นทำตนเป็นผู้วิเศษเหนือกว่าพระองค์อื่น เห็นนั่นเห็นนี่ ญาติโยมพากันหลงใหลไปตามๆ กัน ยกยอปอปั้นกันเสียปานประหนึ่งว่าเป็นเทพเจ้า แล้ววันหนึ่งโรคเห่อก็คงจะต้องกลายเป็นโรคเหี่ยวเข้าสักหนึ่งอย่างแน่นอน...

78. ผู้หาได้ยากในโลก

บุคคลผู้หาได้ยากในโลกท่านกล่าวไว้ว่ามี ๒ ประเภทคือ:

๑. บุพพการี บุคคลผู้ทำอุปกัการะก่อน
๒. กตัญญูกตเวที บุคคลผู้รู้อุปกัการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน

บุคคลผู้ทำอุปกัการะก่อนได้แก่ผู้ทำการอนุเคราะห์ สงเคราะห์ หรือช่วยเหลือเจือจุนคนอื่น ๆ ก่อน เช่น บิดามารดาเลี้ยงดูลูกให้เติบโตใหญ่ ส่งเสียให้ได้รับการศึกษาเป็นต้น หรือใครก็ตามที่เคยช่วยเหลือเรามาแม่สักครั้งเดียว เช่น ให้อาหาร ให้เสื้อผ้า ให้เงินทองที่อยู่อาศัยหรือแม่กระทั่งแนะนำบอกกล่าวก็ได้ชื่อว่า เป็นบุพพการีบุคคลทั้งนั้น

ส่วนกตัญญูกตเวทีนั้น หมายถึงผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือจากผู้อื่นแล้วตอบแทน เช่น ลูก ๆ ตอบแทนพระคุณมารดาบิดาด้วยการเลี้ยงดูบ้าง ส่งเงินให้ใช้บ้าง หรือบวชทดแทนบุญคุณบ้าง เช่น บางคนมาอยู่ต่างประเทศ นาน ๆ จะได้กลับไปเยี่ยมบ้านเกิดเมืองนอนของตนสักครั้ง เมื่อคิดถึงพระคุณมารดาบิดาที่มีต่อตนก็สามารถส่งเงินทองไปให้ท่านไว้ใช้บ้าง เรื่องความกตัญญูของคุณนี้ คนไทยเราปฏิบัติกันมาช้านาน สั่งสอนกันมาหลายชั่วอายุคนแล้ว และไม่เพียงเฉพาะให้รู้จักกตัญญูคุณในหมู่มนุษย์เท่านั้น แม่แต่ในสัตว์เดรัจฉานก็ยังสอนให้มีความกตัญญูคุณเช่นกัน คนในชนบทส่วนใหญ่มักอาศัยวัวควายเป็นสัตว์ใช้งานใช้ไถนาปลูกข้าวให้คนเราได้เลี้ยงชีพ ใช้ลากเกวียนบรรทุกสิ่งของ สารพัด เรียกได้ว่าชีวิตของพวกเขาไร้ ชานาเติบโตมาและดำรงชีพอยู่ได้ก็เพราะได้อาศัยวัวควาย เมื่อคราวที่สัตว์เหล่านั้นแก่เฒ่าลง ไม่สามารถลากไถ ลากเกวียนไหวแล้ว จะขายไปหรือก็คงมีหวังให้เขานำไปฆ่าเป็นแน่ ก็เลี้ยงดูให้สัตว์เหล่านั้นตายไปเอง หรือไม่ก็นำไปปล่อยตามวัดต่างๆ ผู้ที่อยู่ตามต่างจังหวัดคงจะเคยได้เห็น นี่เป็นเพราะรู้สำนึกในบุญคุณที่สัตว์เหล่านั้นเคยทำไว้ในพีชพันธุ์ธัญญาหารก็เช่นกัน เราคงเคยได้ยินคนไทยเราเรียกขานว่า “แม่โพสพ” คำๆ นี้เป็นคำที่คนไทยเราใช้เรียกข้าวด้วยความเคารพ และรู้สำนึกในบุญคุณต่อข้าวที่เราใช้บริโภคกันอยู่ทุกวัน ถ้าไม่มีข้าวบริโภคแล้วชีวิตของพวกเขาก็คงหาไม่ ชาวไร่นาจะไม่แสดงกิริยาอาการอันขาดความเคารพต่อข้าว เช่น เห็นต้นข้าวที่ล้มอยู่ก็จะไม่เดินเหยียบ เห็นเมล็ดข้าวตกหล่นอยู่ที่ไหนก็จะตามเก็บ น้ำก็เป็นอีกอย่างหนึ่งที่คนไทยเราถือว่าเป็นสิ่งที่มีพระคุณต่อมนุษย์ ให้ความเคารพเช่นกัน คำว่าเคารพในที่นี้ มิใช่หมายความว่าต้องกราบไหว้ แต่หมายถึงกิริยาอาการที่ไม่ประมาท หรือดูถูกเหยียดหยาม คนไทยเราอาศัยน้ำเป็นหลักในการดำรงชีพ เช่น เพาะปลูก ทำไร่ ทำนา อุปโภค บริโภค ใช้เดินทางสัญจรไปมา ถ้าขาดน้ำแล้วชีวิตก็อยู่ไม่ได้เช่นกัน คนเราจึงเรียกน้ำด้วยความเคารพว่า “แม่พระคงคา” บรรพบุรุษไทยเราสอนลูกหลานให้รู้สำนึกกตัญญูกตเวทีตาธรรม แต่คนในยุคปัจจุบันมองไม่เห็นคุณค่า โดยไม่รู้ว่า เราจะต้องกตัญญูกตเวทีต่อสิ่งนั้นๆ อย่างไร ? เลยขาด

ความเคารพ การที่เราไม่รู้สำนึกคุณค่าของแม่พระคงคา แม่พระคงคาเลยพิโรธเอาในบางครั้ง เล่นเอาเดือนร้อนไปตามๆ กัน ถ้ามว่าทำไมแม่พระคงคางจึงพิโรธ ก็เพราะคนเราไม่เห็นคุณค่าหรือพระคุณ พวกกันกันตัดต้นไม้อำลายป่า จนเดี๋ยวนี้เกือบจะไม่มีป่าให้เห็นแล้ว ภูเขา ก็กลายเป็นภูเขาหัวโล้น เมื่อฝนตกมาไม่มีป่าไม้ไว้ดูดซับน้ำเอาไว้ น้ำก็เลยไหลบ่าท่วมบ้านเมืองดังที่เห็น แม่น้ำลำคลองก็พากันถม เพราะเมื่อถมแล้วก็เท่ากับไปเปลี่ยนทิศทางเดินของน้ำ ไปทำลายธรรมชาติของเขา ธรรมชาติก็เลยเล่นงานเอา

แม่พระธรณีก็ดุจเดียวกัน คนเราเดี๋ยวนี้ไม่รู้สำนึกในแผ่นดินที่อาศัย ปูย่าตายายกว่าจะแผ้วถาง สะสมไร่นามาให้ลูกหลานด้วยความเหนื่อยยาก เดี่ยวนี้พวกลูกหลานพากันขายกินหมด ออกรถคนใหม่ ๆ ยังไม่ทันข้ามอาทิตย์ประสบอุบัติเหตุเสียแล้ว ที่ทางทำมาหากิน แทนที่จะรักษาไว้เลี้ยงตัวต่อไป แต่กลับไม่รู้พระคุณหรือคุณค่าจึงต้องเป็นเช่นนี้

ความกตัญญูรู้คุณได้ชื่อว่าเป็นเครื่องหมายของคนดี ดังคำพุทธศาสนสุภาษิตว่า "นิมิตฺตํ สาธุ รูปานํ กตญฺญูกตเวทิตา" ในสมัยครั้งพุทธกาล พระสารีบุตร ได้รับการยกย่องว่า เป็นผู้มีความกตัญญูเพราะระลึกถึงข้าวเพียงทัพพีเดียวที่ราชพราหมณ์ใส่ให้ ภายหลังราชพราหมณ์มีความประสงค์ที่จะอุปสมบท พระสารีบุตรระลึกได้ว่า พราหมณ์ผู้นี้เคยใส่บาตรให้ เมื่อพระพุทธร่องค์ทรงประทานพุทธานุญาตในการบวช ราชพราหมณ์จึงได้บวชสมความปรารถนา

การระลึกถึงบุญคุณที่คนอื่นทำไว้แก่ตนแล้วตอบแทนจัดว่าเป็นความดี คนจีนมีคำกล่าวเป็นสุภาษิตว่า "บุญคุณต้องทดแทน" คนในยุคปัจจุบันนี้ นอกจากจะไม่ตอบแทนหรือคิดเพื่อจะตอบแทนแล้วยังหาทางทำลายกันอีกด้วย ดังนิทานเรื่องชาวนาที่บังงูเห่า ชาวนาเห็นงูเห่านอนหนาว อ่อนเปลี้ยอยู่ ด้วยความรู้สึกสงสารจึงอุ้มมากอดไว้กับอก เมื่องูเห่าได้รับความรักอบอุ่น รู้สึกตัวขึ้นก็ฉกกัดชาวนาจนตาย อะไรหนอเป็นเหตุให้คนเราขาดความกตัญญูรู้คุณ ? บางคนเดือนร้อนที่อยู่ไปขออาศัยอยู่กับคนอื่น ใหม่ ๆ ก็ดี แต่พอนาน ๆ เข้า แอบลักขโมยของเขาบ้าง, ทำเรื่องเดือนร้อนให้บ้าง, หรือบางทีถือสิทธิครอบครองที่ดินเลยก็มี เจ้านายบางคนอุปถัมภ์ค้าชูลูกน้อง ต่อมาก็ถูกลูกน้องของตนนั้นแหละทำลายเสีย, พรวาสบางคนเดือนร้อนเรื่องเงินทอง ไม่รู้จะไปพึ่งใครก็มาพึ่งพระยืมเงินทองไปใช้ เมื่อไม่มีเงินคืนหรือมีแต่ไม่อยากจะคืนก็หาเรื่องใส่เอา, ครูบาอาจารย์บางท่านถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ทั้งหลาย ท้ายสุดก็ถูกลูกศิษย์ของตนเองนั้นแหละคิดล้างครู พ่อแม่บางคนเลี้ยงลูกมาตั้งแต่เล็กจนโตยังถูกทำร้ายเอา ก็ยังมี ใครก็ตามที่ได้ไม่รู้สำนึกในพระคุณแล้วยังคิดที่จะทำลายกันอีก แม่จะเป็นผู้มีชื่อเสียงเป็นที่นับหน้าถือตาของคนทั้งหลายจะได้ชื่อว่า เป็นคนดีได้อย่างภาคภูมิใจแล้วละหรือ ?

79. มนุษยเจ้าเล่ห์

คำว่า เล่ห์ ตามพจนานุกรมท่านให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงกลอุบายหรือเงื่อนงำ อันอาจทำให้คนอื่นหลงผิด เขาใจผิด ถ้าท่านเป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือพิมพ์หรือชอบฟังข่าว ท่านมักจะได้ยินข่าวอยู่เสมอๆ ว่า มีชบวนการตมตุน หลอกหลวงเกิดขึ้นอยู่เสมอ เช่นแก๊ง ๑๘ มงกุฏ, มนุษย์แปดเหลี่ยม ๑๒ คม จะก่ิมงกุฏหรือก็เหลี่ยมก็คมก็ตาม ถ้าหากว่าส่อพฤติกรรมในการหลอกหลวงมีอะไรมาแอบแฝงแล้วจัดอยู่ในจำพวกมนุษย์เจ้าเล่ห์ด้วยกันทั้งนั้น

ความเจ้าเล่ห์ของคนเรามีมากโดยประการต่างๆ บางคนทำความดี ทำความสุนิหิต เชื้อกับใครสักคนจนเขาไวใจ หนักเข้าก็ออกปากขอยืมเงินทอง แต่แรกก็เอาแต่นอย ครั้นพอไวใจกันมากขึ้น ยืมมากๆ ก็ไม่เป็นไร เพราะเชื่อใจกันที่นี้แหละความเจ้าเล่ห์ก็จะเผยตัวออกมา โดนกันมามากมายแล้ว บางคนจัดอยู่ประเภทนกสองหัว คือเมื่ออยู่กับชนกลุ่มนี้ก็ทำตนประหนึ่งว่าจริงใจรักใคร่กับชนกลุ่มนี้เสียเหลือเกิน แต่ครั้นพอไปอยู่กับชนอีกกลุ่มหนึ่งก็ทำตนเข้ากับชนในกลุ่มนั้นได้อย่างสนิท บางคนอยู่ต่อหน้าก็พูดดีสารพัด ยกย่องอย่างหนึ่งอย่างนี้ ไม่แสดงออกเลยว่ามีชอบหรือทำกิจการเป็นศัตรู แต่ในใจแฝงเร้นไว้ด้วยเล่ห์กลมารยาต่างๆ อย่าให้ผลหรือให้ตนได้มีโอกาสเป็นได้ยอเยียบแน่ คนประเภทนี้เขาทำนองที่ว่า "ปากปราศรัยหัวใจเชือดคอ" หรือ "หนาเนื้อใจเลื้อ"

ยาพิษที่เคลือบด้วยน้ำตาลทำให้คนตายมาากแล้ว คนที่เอาความดีบังหน้าก็เช่นเดียวกันทำให้คนอื่นเสียหายมาากแล้ว บางคนให้การช่วยเหลือในเบื้องต้น แต่หวังผลตอบแทนในเบื้องหลัง บางคนมีจิตบาปอกุศลซ่อนเร้นอยู่ในใจ แต่เสแสร้งแกล้งทำให้คนอื่นเห็นว่า ตนเองเป็นคนดีมีจิตศรัทธาช่วยเหลือชวนชวน ทำโน่นให้ ทำนี่ให้ ช่วยเป็นภาระ ธุระ ทำให้คนอื่นหลงคิดไปว่า เออ เขาดีนะ แต่หารู้ไม่ว่า เบื้องหลังก็แฝงไว้ด้วยจิตใจที่ไม่สะอาด การทำความดีด้วยจิตที่ไม่บริสุทธิ์ นอกจากจะไม่ได้รับอานิสงส์แห่งความดีแล้วยังก่อโทษให้เกิดตามมาอีกด้วย เพราะในที่สุดความจริงก็ต้องเผยตัวออกมาเข้าสักวัน เพราะความจริงก็ยังคงเป็นความจริงอยู่วันยังค่ำ การหลอกหลวงหรือแสร้งทำด้วยมารยาหน้า อาจจะหลอกได้แต่เฉพาะคนโง่ หรือคนที่ม่แต่ศรัทธาอย่างเดียวนั้น และก็หลอกได้ไม่นาน ในที่สุดก็จะพบกับความเสื่อม ความหายนะเข้าสักวัน

ในนิทานธรรมบทเล่าไว้เป็นตัวอย่างว่า ฤๅษีตนหนึ่งบำเพ็ญพรตมานาน อยู่มาวันหนึ่งมีคนนำแกงตะกวดมาถวาย ด้วยความติดในรสชาติของตะกวด ทำให้จิตครุ่นคิดที่จะได้กินเนื้อตะกวดอีก ที่ข้างกุฎิที่พักมีจอมปลวกและมีตะกวดตัวหนึ่งอาศัยอยู่ ธรรมดาตะกวดตัวนี้ เมื่อเห็นฤๅษีก็จะผงกศีรษะทำความเคารพด้วยอาการปกติ แต่วันหนึ่งฤๅษีตนนั้นแอบเอาไม้พลองไว้ข้างหลังนั่งหลับตาอยู่กะว่าเมื่อตะกวดตัวนั้นมาค้ำันบตนั้นก็ปาตเสียให้ตาย แต่วันนั้นตะกวดเห็นอาการพิรุณจึงได้ระวังตัว ฤๅษีเห็นตะกวดมาทำความเคารพก็เตรียมความไม่จะดี ตะกวดเลยวิ่งหนีไป พรอมกับกล่าวเป็นคำสุภาสิตให้ฤๅษีได้สำนึกตน นิทานเรื่องนี้คงสอนใจคนเจ้าเล่ห์ได้เป็นอย่างดี

80. ราหูอมจันทร์

คำว่า "ราหู" เป็นชื่อของอสูรตนหนึ่งมีตัวขาดครึ่งท่อน เชื่อกันว่า เมื่อเวลาที่มีสุริยคราสหรือจันทรคราส เป็นเพราะถูกราหูอมเอาไว้ ส่วนในตำราโหราศาสตร์ว่าเป็นเทวดาที่ให้เคราะห์ให้โทษ มีอาภรณ์และพาหนะเป็นสีดำ

เมื่อไม่นานมานี้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เรียกว่า สุริยุปราคาหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า "สุริยคราส" ดวงอาทิตย์ที่ให้แสงสว่างแก่โลกมนุษย์ก็ถูกความมืดมาปิดบังเอาไว้ ความมืดที่ไปบังดวงอาทิตย์นี้แหละเราเรียกกันว่า "ราหู" หรือในคืนที่ดวงจันทร์ส่องแสงสว่างนวลจายูท่ามกลางนภาอากาศ อยู่ดี ๆ ก็กลับมีเงามืดไปบังดวงจันทร์เอาไว้ บางทีก็ถูกบังเพียงบางส่วน บางคราวก็บังเสียจนมืดดวง ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เรียกกันว่า "ราหูอมจันทร์" เพราะมนุษย์เรากลัวว่า ถ้าปล่อยให้ราหูไปบังดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์ โลกเราก็จะมีมืดมิดลงก็เลยต้องพากันตีเกราะเคาะไม้ หรือถาพาวัดถุอะไรได้ก็จะพากันตีและส่งเสียงดังขึ้นเพื่อให้ราหูนั้นตระหนกตกใจหรือเกิดความกลัวขึ้นจะได้ปล่อยดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์ให้สว่างตามเดิม

ในชีวิตของคนเรา บางทีก็เกิดมีเหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นให้ได้เห็นเหมือนกัน เพียงแต่คนเราจะรู้จักคิดนำมาเปรียบเทียบหรือไม่เท่านั้น และเหตุการณ์เช่นนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกๆ คน และในทุกๆ วงการ เช่นวงการของชาวบ้าน วงการของชาวดิน ทานเคยสัง-เกตหรือไม่ว่า ตำแหน่งหน้าที่การงานที่ตนทำอยู่มางานวันดีคืนดี เจ้านายก็หาคนอื่นเข้ามาแย่งเก้าอี้ของท่านไป ถ้าท่านยังห่วงสถานะหรือตำแหน่งของท่านอยู่ก็อาจมีปฏิกิริยา หรือ Reaction อย่างใดอย่างหนึ่งได้ เช่นมีการร้องเรียน การวิพากษ์วิจารณ์ การซุบซิบนินทาหรือการประท้วงอย่างใดอย่างหนึ่ง เหมือนกับเวลาที่ถูกดวงอาทิตย์หรือดวงจันทร์กำลังถูกราหูจะกลืนกิน แล้วชาวบ้านก็ต่างพากันตีเกราะเคาะไม้ ฉะนั้น ในสังคมของมนุษย์เรา ยิ่งถ้าสังคมไหนมีตำแหน่งหน้าที่ใหญ่โต ใครได้อยู่ในฐานะนั้น ตำแหน่งนั้น จะได้รับการยกย่อง กล่าวขวัญ มีหน้าตาในสังคม เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป รู้สึกว่ามักจะมี การแย่งตำแหน่งหรือแย่งเก้าอี้กันอยู่เสมอ บางทีก็โตมาโดยชอบธรรม บางทีก็โตมาด้วย เล่ห์เพทุบายต่างๆ อาศัยอำนาจวาสนาบ้าง อาศัยความฉลาดแกมโกงบ้าง อาศัยอำนาจเงินบ้าง อาศัยยืมมือคนอื่นทำแทนบ้างเพื่อให้โตมาซึ่งฐานันดรศักดิ์ จัดเป็นขงเบ้งจอม บงการ ประเภทนี้เปรียบได้กับ "ราหู" ส่วนผู้ที่ถูกแย่งตำแหน่งหรือถูกแย่งอำนาจไป ก็คิด ปลงเสียเถอะ อะไรๆ มันก็ไม่เที่ยงแท้แน่นอน หน้าที่ยังมีลง ดวงอาทิตย์ขึ้นยังมีตก จะให้ ลอยเด่นอยู่ท่ามกลางนภาอากาศอยู่อย่างนั้นตลอดไปก็เป็นไปไม่ได้ เป็นการฝืนธรรมชาติ ไป ถ้าเหตุการณ์เช่นนี้มาถึงท่านเขววันใดก็จงทำใจเสีย คิดเสียว่าท่านก็เหมือนกับดวงอา- ติย์หรือดวงจันทร์ที่กำลังจะถูกราหูกลืนเอาฉะนั้น

81. กรรมฐานปฏิรูป

ในยุคนี้เป็นยุคที่คนหันมาสนใจพระกรรมฐานกันมากขึ้น เพราะปัจจุบันโลกเจริญมากขึ้น การเผยแพร่ข่าวสารสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว มีหนังสือนิตยสารที่ลงเรื่องเกี่ยวกับประวัติและปฏิบัติของครูบาอาจารย์ต่างๆ ในสายกรรมฐาน รวมทั้งผู้เขียนก็ได้แทรกบทบาทที่ตื่นเต็นลงไป เช่น บางองค์ท่านไปเที่ยวธุดงค์ในที่ต่างๆ ตามป่า ตามถ้ำ ตามภูเขา ต้องต่อสู้กับภัยอันตราย เป็นต้นว่า ช้าง เสือ ภูตผีปีศาจ และสามารถเอาชนะรอดมาได้ ก็เพราะท่านมีดีอย่างนั้นอย่างนี้ บางองค์ก็มีอิทธิฤทธิ์ อภินิหารสามารถทำในสิ่งที่คนอื่นเขาทำกันไม่ได้ ผู้เขียนก็ได้โฆษณาถึงว่า พระองค์นั้นองค์นี้ปฏิบัติได้เคร่งครัด มั่นขยัน สันโดษ ไม่ได้บวชมาเพื่อเห็นแก่ลาภสักการะ พระในลักษณะดังกล่าวนี้จึงได้ชื่อว่า "พระสุปฏิปันโน" ควรที่ญาติโยมทั้งหลายจะได้เคารพสักการะ เทิดทูน บูชาด้วยข้าวน้ำ หรือ บริจาคทรัพย์ทำบุญ ทำทานด้วย เพราะจะบังเกิดผลานิสงส์อย่างมากมาย

เมื่อมีการโฆษณาหรือชักชวนในลักษณะดังกล่าว คนเราก็มักจะคล้อยตามกันไป จริงทีเดียว พระกรรมฐานเป็นผู้ที่อุทิศตนโดยแท้ ท่านมุ่งหวังความสงบเป็นที่ตั้ง ตั้งใจประพฤติปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากกองทุกข์กองกิเลสอย่างแท้จริง ท่านมักมีลักษณะสงบเสงี่ยม มั่นขยัน สันโดษ ไม่มีนิสัยโอ้อวดหรืออวดเด่นอวดดี จึงเป็นผู้น่าเคารพเลื่อมใสกราบไหว้ บูชาสักการะ และสมควรแก่การยกย่องถือเอาเป็นแบบอย่างได้อย่างสนิทใจ แต่มาในยุคปัจจุบันนี้ พระกรรมฐานที่แท้หายาก เห็นมีแต่ "กรรมฐานปฏิรูป" หรือกรรมฐานเทียมกัน เสียเป็นส่วนใหญ่โดยถือเอารูปแบบกรรมฐานมาปิดตม ให้คนอื่นเข้าใจว่าเป็นพระที่ดี แต่ภายในจิตใจยังเต็มไปด้วยอยากได้ อยากมี อยากเป็น หรือความทะยานอยากได้ในตำแหน่งชื่อเสียงหรือยศศักดิ์ กรรมฐานปฏิรูปนี้ไม่มีแต่หนักบวช ชาววาสบางคนก็ยังมีปรากฏ มาปฏิบัติธรรมเข้าหน่อยก็เข้าใจว่าตนดีกว่าผู้อื่นแล้ว มาะทิจู๊ก็ทีหนึ่ง หนักเข้าก็เข้าใจตนเองว่าดีกว่าพระไปเลยก็มี บุญทานอะไรก็ไม่ทำ เพราะเข้าใจว่าสู้หนึ่งกรรมฐานไม่ได้ คนประเภทนี้พอตายไปก็คงต้องไปบังเกิดบนสวรรค์อย่างแน่นอน แต่ก็คงมีเฉพาวิมานเท่านั้น แต่หาอาหารทานไม่ได้

พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า " ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ลาเดินตามฝูงโคไป แม้จะร้องว่า ข้าเป็นโค ๆ ดังนี้ แต่สีของมันไม่เหมือนโค เสียงก็ไม่เหมือน รอยเท้าก็ไม่เหมือน มันจึงเดินตามฝูงร้องไปว่า ข้าเป็นโค ๆ เท่านั้น แต่ตัวของมันเองหาได้เป็นโคจริง ๆ ไม่ "

ผู้ที่ไม่มีดีอยู่ในตน แต่เห็นผู้อื่นเขาได้ดีแล้วมักจะทำอะไรแข่งขันเพื่อจะเอาชนะหรือต้องการแสดงให้คนอื่นเขาเข้าใจว่า ตนเองก็มีความสามารถและทำได้ดีกว่าอีกด้วย คนประ

เภทนี้จะเป็นได้ ก็เป็นเพียงแค่ลาที่เดินตามฝูงโคเท่านั้น แม้จะกล่าวอวดอ้างตนอย่างไร ตัวเองก็ไม่ใช่โคอยู่วันยังค่ำ

มีฆราวาสบางคนประกาศตนว่า เต็มวันพระบ้านไม่ยอมทำบุญด้วย ไม่ใส่บาตรให้ฉัน จะใส่บาตรหรือทำบุญด้วยก็เฉพาะแต่พระกรรมฐานเท่านั้นหรือที่เป็นพระป่าเท่านั้น ทำไมจึงได้มีความคิดแคบเช่นนี้ ทำให้อดนึกเวทนาเสียมิได้ คนเราถ้าพากันคิดอย่างนี้หมด มีหวังศาสนาดับสูญแน่ พระจะดีใช้ว่าจะต้องเป็นพระกรรมฐาน หรือพระที่อยู่ตามบ้านที่เรียกว่าพระบ้านจะเป็นพระไม่ดี ในพระธรรมวินัยถ้าองค์ใดประพฤติได้ตามระเบียบที่ท่านวางไว้ก็ได้ชื่อว่า เป็นพระที่ดีแล้ว แต่คนเราสมัยนี้นิยมพระดังมากกว่าที่จะนิยมพระดี พระอาจารย์องค์นั้นดัง องค์นี้เก่ง หนึ่งทางในได้ รู้จิตคน หรือมีวิธีการต่างๆ ที่ทำให้คนที่ไปหา อดไม่ได้ที่จะต้องควักกระเป๋าออกมาทำบุญ

จะสังเกตเห็นอย่างง่าย ๆ ว่า พระดี ๆ มีถมไปแต่ท่านมักไม่ดัง เพราะท่านไม่อยากจะดัง ความดังไม่ใช่ทางปฏิบัติที่ควรดำเนิน ความอยากดังเป็นทางของโมฆบุรุษ เหมือนกับคนที่ไม่มีเงิน คนไม่มีเงินนั้นอยากจะรวย อยากจะมีอยากจะเป็น อยากได้โน่นอยากได้นี้ คนที่ไม่มีชื่อเสียงก็อยากมีชื่อเสียง คนไม่มีเกียรติก็อยากได้เกียรติ คนไม่มีตำแหน่งก็อยากได้ตำแหน่ง คนไม่มีลาภก็อยากได้ลาภ คนที่ไม่เด่นไม่ดัง ก็มักทำตนให้เด่นให้ดัง เหมือนกับคนที่ไม่มีความรู้ หรือรู้เพียงเล็กน้อย ก็มักชอบคุยโวโอ้อวด บางคนศึกษาธรรมมาบ้าง พอไปที่ไหนก็คุยร่ากับว่าตนเป็นนักธรรมใหญ่ เหมือนกับภาษาชนที่น้ำไม่เต็มชอบส่งเสียงดัง ส่วนภาษาชนที่เต็มด้วยน้ำมักไม่มีเสียงดังฉะนั้น

ความดังมักจะมาคู่กับความดับเสมอ ผู้ที่ทำตัวอยากดัง อยากมีชื่อเสียง ก็อาจจะได้ในตอนแรก แต่พอนานไป ง. ฐหายไป เหลือแต่เพียงชื่อเสียง ในยุคที่พระกรรมฐานเฟื่องฟู คนนิยมแต่พระกรรมฐาน พระบ้านพระเมืองไม่ค่อยได้รับการเหลียวแล และเท่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้ พระที่ตกเป็นข่าวมักจะเป็นพระที่แสดงตนว่าเป็นพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบแทบทั้งนั้น ถ้าเป็นพระกรรมฐานที่แท้จริงก็ควรจะช่วยกันยกย่องเชิดชูให้ความอุปถัมภ์ แต่ผู้ที่เป็นกรรมฐานแต่เพียงรูปแบบ เพียงเพื่อให้ผู้คนมาเลื่อมใสตนเอง นอกจากจะเป็นการหลอกลวงคนทำคนให้หลงเข้าใจผิด ทำพระศาสนาให้มัวหมองหรือแปดเปื้อนแล้ว ยังเปรียบเทียบเปรียบได้กับมหาโจรปล้นศาสนา คือปล้นศรัทธาของชาวบ้านได้อย่างแนบเนียนเสียจริง ๆ...

82. เกลือเป็นหนอน

พูดถึงเกลือเป็นที่รู้จักดีกันทุกๆ คน เพราะคนไทยเราใช้ประกอบอาหารทานกันอยู่เป็นประจำ สมัยก่อนคนไทยเรายังไม่รู้จักวิธีทำน้ำปลา ก็มักใช้เกลือปรุงอาหารเพื่อให้มีรสเค็มแทน หรือชาวต่างจังหวัดที่อยู่ไกลๆ บางถิ่นอาจขาดแคลนน้ำปลา ก็ใช้เกลือแทนหรือแม้กระทั่งสังคมไทยที่มาอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อสมัย ๒๐ หรือ ๓๐ ปีก่อนนั้น น้ำปลาหาทานได้ยากก็ได้อาศัยเกลือปรุงอาหารพอทานได้ไปวันๆ เกลือโดยสภาพตัวของมันแล้วแม้จะมีรสเค็มก็ไม่เป็นที่ติดอกติดใจเหมือนกับขนมหวาน แต่คุณสมบัติของเกลือกลับอำนวยความสะดวกให้กับมนุษย์ได้อย่างอัศจรรย์ กล่าวคือ เกลือจะมีคุณสมบัติพิเศษคือสามารถรักษาเนื้อไว้มิให้เน่าเสียไปก่อนเวลาได้อย่างดีทีเดียว ในชนบทคงจะเคยเห็นชาวบ้านใช้เกลือหมักปลาไว้ไม่ให้เน่าเสีย แม้กระทั่งคนที่มีแผลเล็กๆ น้อยๆ ก็สามารถใช้เกลือรักษาได้ หรืออมเกลือก่อนนอนก็จะช่วยรักษาฟันของท่านให้แข็งแรงมั่นคงได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญอย่างยิ่งแล้ว เกลือไม่ว่าจะตกอยู่ ณ ที่ใด มันก็จะรักษาคุณสมบัติของตัวเองไว้ตลอดกาล คือไม่เน่าเสียไปนั่นเอง

แต่ถ้าวันใดเกิดไปได้ยินคนพูดมาว่า "เกลือเป็นหนอน" ย่อมบ่งบอกสาเหตุว่า ไม่สังคมใดก็สังคมหนึ่งเกิดมีเรื่องกันขึ้นมาแล้วภายในชนกลุ่มนั้น คำว่าเกลือเป็นหนอนเป็นคำพังเพยที่คนไทยเราใช้เรียกสภาพของคนในสังคมของหมู่คณะที่ไม่สามารถเก็บเรื่องภายในหมู่คณะนั้นๆ ไว้ได้ มีการแอบนำออกไปแพร่พรายให้คนภายนอกได้รับทราบ คนไทยเรายังมีอีกคำหนึ่งที่ใช้เรียก คือ "หนอนบอนไส้" คือความคิดที่คอยแต่จะทำลายคนในหมู่คณะเดียวกันให้วอดวายย่อยยับไป

ในสังคมของหมู่มนุษย์ที่ต้องมีการอยู่ร่วมกันหรือทำงานร่วมกัน เช่นสังคมของครอบครัว, องค์กรใดองค์กรหนึ่ง, ห้างร้านบริษัท, ชมรม สมาคม คณะกรรมการหรือแม้กระทั่งในหมู่สงฆ์ สิ่งที่เป็นปัจจัยหลักที่จะให้คนในสังคมอยู่กันอย่างสงบสุขและทำงานเกิดเป็นผลสำเร็จ ก็คือความสมัครสามัคคี ความซื่อสัตย์และจริงใจต่อกัน ถ้าคนเรามีคุณธรรมเหล่านี้อยู่ในจิตใจ การบริหารงานก็ราบรื่นเรียบร้อย ปัญหาถึงมีแต่ก็น้อย แต่ถ้าคนในสังคมหรือในหมู่คณะนั้นๆ ขาดความสามัคคี ความซื่อสัตย์และจริงใจต่อกันแล้ว ย่อมเป็นสาเหตุนำไปสู่ความล้มเหลว ความพราชัยหรือความพินาศล่มจมในที่สุด

การทำงานเป็นกลุ่มหรือคณะที่เรียกกันว่า **"Teamwork"** เมื่อมีการประชุมออกเป็น

มติดอกมา หรือต้องการรักษาไว้ให้รู้กันเฉพาะในหมู่คณะก่อน ไม่ต้องการให้แพร่พรายออกไป หรือการบริหารงานของหมู่คณะอาจมีข้อบกพร่องอันถือว่าเป็นจุดอ่อนบางประการที่ต้องเก็บไว้และรับทราบกันเป็นการภายใน ถ้าวัวไหลไปถึงคนภายนอกแล้วอาจทำให้เกิดความเสียหายตามมาได้ เรื่องเหล่านี้ก็ต้องเก็บไว้เป็นเรื่องเฉพาะกลุ่ม

ในสมัยครั้งพุทธกาล ธนัญชัยเศรษฐีได้ให้โอวาท ๑๐ ประการแก่นางวิสาขาผู้ซึ่งกำลังจะแต่งงานไปอยู่กับสามีและพ่อผัวแม่ผัว ในโอวาททั้ง ๑๐ ประการนั้น ข้อหนึ่งว่า "ไฟในไม่พืงนำออก ไฟนอกไม่พืงนำเข้า" มีอธิบายว่า การจะดำเนินชีวิตไม่ว่าจะเป็นในครอบครัวก็ตาม ชีวิตในสังคมหมู่คณะก็ตามหรือแม้แต่ในหมู่สงฆ์ หรือคณะกรรมการที่มีหน้าที่ในการบริหารงาน ก็ล้วนต้องมีปัญหาด้วยกันทั้งนั้น บางทีเรื่องบางอย่างก็อาจจะต้องมีการสอบถามหรือซักฟอกกันเพื่อความกระจ่าง หรือมีปัญหาขึ้นมาก็ต้องมีการถกเถียงกันเพื่อหาข้อยุติ หรืออาจมีใครสร้างปัญหาความวุ่นวายขึ้นมา เช่นในครอบครัว สามีอาจเป็นคนชอบดื่มสุรายาเมา เมื่อเมามาเมาขึ้นมาอาจหาเรื่องทะเลาะวิวาทกับลูกเมีย หรือภรรยาเป็นคนชอบเล่นการพนัน หรือเกิดไปคบชู้ผู้ชายขึ้น ลักษณะอย่างนี้เปรียบเสมือนไฟที่เกิดขึ้นภายใน คนในครอบครัวก็ไม่ต้องนำออกไปเล่าให้คนภายนอกเขาได้ทราบ มันเหมือนกับเป็นการประจานตัวเอง เป็นการสาปใส่ให้กาเกิน แล้วครอบครัวตนจะได้อะไรดีขึ้นมาบ้าง เป็นการทำลายชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ประวัติศาสตร์ชาติไทยครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาที่แผ่นดินต้องสูญเสียดวงให้กับข้าศึกศัตรู ก็มีใช้เพราะคนภายในคือคนไทยเราด้วยกันเองดอกหรือ

การทำตนในลักษณะที่เรียกว่า "เกลือเป็นหนอน" หรือ หนอนบ่อนไส้ อาจจะได้ประโยชน์เฉพาะตัวเองหรือครอบครัวของตนเท่านั้น แต่หมู่คณะเกิดความเสียหายและยากที่จะแก้ไขได้ นับว่าเป็นสิ่งที่น่าตำหนิเป็นอย่างยิ่ง เป็นการกระทำของคนที่ขาดสติปัญญาพิจารณาไตร่ตรองว่า สิ่งที่ทำไปนั้นถูกต้องหรือเหมาะสมเพียงใด บางคนอาจทำไปเพียงเพราะความอาฆาตพยาบาทปองร้ายที่มีอยู่ในใจ อาจเป็นเพราะมีเรื่องขัดแย้งกันภายในเมื่อใดที่ได้โอกาสก็เข้าเล่นงานโดยทันที สังคมหรือหมู่คณะจะเดือดร้อนอย่างไรก็ตามที่

คนที่รักษาคุณงามความดีของตนไว้ให้เหมือนกับเกลือที่รักษาความเค็มหนับว่า นานียมยกย่องและควรถือเอาเป็นเยี่ยงอย่างเป็นอย่างยิ่ง แต่คนที่ทำตนประดุกเกลือที่เป็นหนอนนอกจากจะไม่ได้รับการยกย่องสรรเสริญแล้ว ยังเป็นบุคคลที่น่ารังเกียจที่สุดของคนในสังคม.

83. โลกธรรม ๘

ผู้ที่ เป็นชาวพุทธคงจะเคยได้ยินพระท่านพูดว่า "โลกธรรม" กันมาบ้างแล้ว คำว่าโลกธรรม แปลว่าธรรมที่มีอยู่ประจำโลก ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน ๘ อย่างคือ มีลาภ ๑, ไม่มีลาภ ๑, มียศ ๑, ไม่มียศ ๑, นิหทา ๑, สรรเสริญ ๑, สุข ๑, ทุกข์ ๑ ท่านสอนว่า ในบรรดาโลกธรรมทั้ง ๘ อย่างนี้ เมื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ควรพิจารณาว่าสิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ก็แต่ว่ามันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา ควรรู้ตามที่เป็นจริง อย่าให้มันครอบงำจิตใจได้ คืออย่ายินดีในส่วนที่ปรารถนา อย่ายินร้ายในส่วนที่ไม่ปรารถนา

ลาภสักการะหรือข่าวของเงินทองที่เราได้มาหรือครอบครองอยู่ เช่นบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย เลือกลงไร่นา เมื่อมันอยู่กับเรา เราก็เข้าใจว่ามันเป็นของเรา แต่โดยปรมาตธรรมแล้ว ไม่ใช่ เป็นสมบัติของโลกต่างหาก เราเพียงอาศัยใช้อุปโภคบริโภคเพียงชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น บางคนมีเครื่องประดับ เพชรนิลจินดา แก้วแหวนเงินทองมากมายที่ได้มาเป็นสมบัติตกทอดหรือมีคนให้เรามา เรารู้สึกรัก ชอบใจและเกิดความหวงแหน พยายามเก็บรักษาไว้อย่างดี แต่ก็คงมีสักวันที่สิ่งของเหล่านั้นจะต้องพลัดพรากจากเราไป ไม่มันจากเรา เราก็ต้องจากมัน

คนที่ไม่เคยมีทรัพย์หรือลาภสักการะ พอได้ขึ้นมา อาจเป็นเพราะถูกหวยรวยเบอร์ หรือเพราะมีโชคอย่างใดอย่างหนึ่ง พอมีเข้าก็อาจเกิดลืมหืม ลืมมิตรลืมสหายหรือลืมนญาติพี่น้อง ไม่อึ้งขังชอบกับใครๆ เกิดความดูหมิ่นเหยียดหยามคนที่ด้อยกว่า หรือคนยากจน เชื้อใจ หรือพอเห็นเพื่อนเก่าที่เคยคบกันมาก็แสร้งทำเป็นจำไม่ได้ หรือไม่ยอมทักทายคนที่ควรจะทัก หรือบางคนพอได้อะไรมาเพียงนิดๆ หน่อยๆ ก็เที่ยวคุยอวดเขาไปทั่ว อยากให้คนอื่นเขาได้ทราบ เกิดอาการดีใจจนเนื้อเต้นเข้าทำนองที่ว่า "มีทองเท่าหนวดกุ้ง นอนสะดุ้งจนเรือนไหว" หรือบางคนที่ชอบเล่นการพนัน เมื่อคราวเสียก็ไม่เห็นมีใครทราบ แต่เมื่อคราวที่ได้ก็กลับรู้กันไปทั่ว นำเงินไปซื้อโน่นซื้อนี่มาฉลองกันเป็นการใหญ่ ดีไม่ดีก็อาจจ่ายไปมากกว่าที่ได้มาอีก เป็นสิ่งที่น่าแปลก คนที่เขาว่ารวยมีเงินมีทองจริงๆ เขามักจะไม่แสดงความร่ำรวยหรือความมั่งมีให้ปรากฏ กลับใช้ชีวิตอยู่อย่างสันโดษ สมถะเรียบง่าย มีความประหยัดมัธยัสถ์ อย่างเมื่อไม่นานมานี้ หนังสือพิมพ์ลงข่าว คุณยายฝรั่งท่านหนึ่งอยู่อาศัยแถวเมือง Baltimore ได้เสียชีวิตลงเนื่องจากความชรา เมื่อตอนมีชีวิตอยู่มิได้แสดงตนว่าร่ำรวยแต่ประการใด อาศัยอยู่ในบ้านหลังเก่าๆ ทำตัวเหมือนคนไร้ทรัพย์ แต่หลังจากที่เจ้าหน้าที่ไปสำรวจดูภายในบ้าน ได้พบพินัยกรรมที่คุณยายเขียนยกทรัพย์มรดกจำนวนถึง สี่ล้านเหรียญอเมริกันให้กับมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง โดยที่ทางมหาวิทยาลัยเองก็ไม่ทราบเรื่องนี้มาก่อน จนเจ้าหน้าที่เขาแจ้งไปให้ทราบ ลักษณะอย่างนี้คนไทยเราเรียกว่า "ผัจจิว"

‘**หอทอง**’ คือไม่แสดงตนว่ามีทรัพย์สินสมบัติอะไรครอบครอง

ชื่อเสียงเกียรติยศก็เป็นเช่นเดียวกัน แม้ว่าเราจะได้อันนั้นมาด้วยความสามารถหรือเพราะคุณความดีที่ตนเองทำมา มันก็เป็นเพียงเครื่องสมมุติกันเท่านั้น บางคนพอได้เกียรติยศชื่อเสียงขึ้นมาบ้างนิดหน่อย ก็ทำตนใหญ่โตเสียเหลือเกิน บางคนพอได้เป็นนายร้อยเข้าหน่อย แสดงอาการหยิ่งโสขึ้นมา เพื่อนฝูงหรือพ่อแม่ตักเตือนประการใดก็ไม่ฟัง ผู้ที่ทำงานข้าราชการถึงปีที่ต้องมีการพิจารณาความดีความชอบ เลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่ง ถ้าได้ก็ดีใจ แต่ถ้าไม่ได้ ในขณะที่คนอื่นเขาได้ ก็มักจะเสียอกเสียใจหรือน้อยเนื้อต่ำใจหรือแสดงความไม่พอใจกับคนที่เขาได้ บางคนนอกจากจะไม่ได้เลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งแล้ว ยังกลับถูกถอดยศปลดตำแหน่งอีกด้วย ยิ่งหนักเข้าไปใหญ่ พระบางรูปก็พยายามชวนชวายเป็นให้ได้อะไรซึ่งสมณศักดิ์ ผู้ที่เป็นพระครูก็อยากจะได้เป็นเจ้าคุณ หรือผู้ที่เป็นเจ้าคุณชั้นสามัญก็อยากจะได้เป็นชั้นราชหรือชั้นสูงๆ ขึ้นไป หรือบางวัดก็มีข้าวอยู่บ่อยๆ ที่แย่งตำแหน่งสมภารกันบ้าง แย่งตำแหน่งเจ้าคณะตำบลบ้าง เจ้าคณะอำเภอบ้าง เจ้าคณะจังหวัดบ้าง ความจริงสมณศักดิ์หรือยศตำแหน่งของพระได้อะไรก็เท่านั้นแหละ ไม่ได้มีผลประโยชน์หรืออะไรพิเศษเช่นพวกข้าราชการเขา ดังคำกล่าวที่ว่า **“ยศขาง ขุนนางพระ”** เพียงเอามาคุยอวดกันเล่นเท่านั้นเอง องค์กรนั้นได้ชั้นนั้นชั้นนี้ เพิ่มกิเลสให้กับตนอีกด้วย ยศตำแหน่งก็เป็นของไม่เที่ยงคงเดียวกัน ผู้ที่อยู่ในยศตำแหน่งก็อย่าหลงตนเองไปมากนัก บางคนพอได้เป็นนั่นเป็นนี่ก็หลงตัวเองเสียจนเต็มประดา กลับลืมสถานะเดิมของตัวเองไปจึงมีคำกล่าวเป็นคำแดกดันว่า **“คนลืมตัวก็เหมือนกับวัวลืมตีนนั่นเอง”**

นินทา กับ สรรเสริญ ก็เหมือนกัน คนเราแม้จะตั้งใจทำความดีสักแค่ไหนก็ยังมีอดที่จะมีคนนินทาไม่ได้ ลองมองดูที่ตัวเรา เราก็ว่าตัวเราเองทำดีที่สุดแล้ว แต่ก็ยังมีคนเอาไปพูดนินทา ช่างน่าเจ็บใจนัก ส่วนคนที่เลวเหลือล้น ก็ยังมีคนสรรเสริญให้ได้ยิน คนที่ชอบนินทาผู้อื่นก็มีอยู่ถมไป และก็ช่างเป็นพรสวรรค์ของเขาเสียจริงๆ ช่างสรรหาเอาเรื่องนั้นเรื่องนี้มานินทาจนได้ ไม่ทราบว่าจะช่างไปแสวงหามาจากไหน อันการนินทานี้ท่านว่ามีอยู่ประจำโลก คนที่ไม่ถูกนินทาไม่มีในโลกเลย ดังคำพระพุทธภาษิตว่า **“นตฺถิ โลเก อนินฺทิต”** คนไม่ถูกนินทาไม่มีในโลก แม้แต่ท่านสุนทรภู่ก็ยังแต่คำประพันธ์ไว้ว่า

อันนินทากาเลเหมือนเทน้ำ ไมชอกข่าเหมือนเอามีดไปกรีดหิน
แม่แต่คงคปฎิมา ยังราคิน มนุษย์เดินดินหรือจะสิ้นคนนินทา ฯ

คนที่ชอบนินทา กับ คนช่างติจัดอยู่ในประเภทเดียวกัน จะว่าอยู่ในพี่น้องตระกูลเดียวกันก็ได้ ต่างกันตรงที่ว่า ถ้าพูดกันต่อหน้าก็เรียกว่าติหรือตำหนิหรือติเตียน แต่ถ้าพูดลับหลังไม่ให้ได้ยิน ก็เรียนกันว่านินทา

คำนิทานเป็นสิ่งที่ไม่มีใครฟังประสงค์ เพราะคำที่ใช้นิทานเป็นคำพูดที่พูดถึงบุคคลในทำนองที่เสียหาย คนที่นิทานเขามักจะมีความริษยาหรือความไม่พอใจอยู่ในที่ บางที่อาจจะไม่เพียงแค่นิทานอย่างเดียวยังใส่อารมณ์เข้าไปอีกด้วย เต็มเรื่องเต็มรสให้เข้มข้นหนักเข้าไปอีก เลยกการเป็นเรื่องของการยุแหย่กันไป เข้าตำราที่ว่า "ยุให้รำ ตำให้รำว" เรื่องนี้ต้องคอยระวัง และเป็นปัญหามากในปัจจุบัน โดยเฉพาะคนไทยที่มาอยู่ต่างประเทศที่ซึ่งมีความเจริญด้วยการสื่อสารคมนาคม ยกโทรศัพท์ติดต่อกันได้ทุกที่ และทุกเวลา อยากจะนิทานว่าใครเพียงแคื่อยกโทรศัพท์ขึ้นมาเดี๋ยวก็นำเรื่อง และไม่ต้องระแวงคนอื่นว่าจะมาคอยแอบฟังหรือกลัวคนอื่นเห็นอีกด้วย

เรื่องการนิทานเป็นเสมือนยาขมที่ไม่มีใครต้องการซึ่งผิดกับการสรรเสริญล้วนเป็นที่ชอบที่ปลาบปลื้มของคนที่ได้รับ ไม่ว่าจะเป็พระเจ้าหรือคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน แม้แต่คนที่มาวัดเองก็ยิ่งชื่นชอบที่จะให้พระชม "แหม ทำกับขาวอรอยจริงนะ ฝีมือประณีต หาใครเปรียบมิได้" ญาติโยมพากันยิ้มหน้ายิ้มใหญ่ เพราะได้คำยอเข้าไปแล้ว หรือแม้กระทั่งเวลาฟังพระเทศน์ เพราะพระท่านรู้จักเลศคน จะเทศน์อย่างไรจึงจะให้คนติด บางทีผู้เทศน์ก็มักเทศน์ไม่ตรงกับความจริงเท่าไร อย่างเทศน์ในงานศพผู้ตาย องค์เทศน์ก็พรรณนาคุณความดีของผู้ตายอยู่นั้นแหละ ผู้ตายได้เคยทำบุญทำทานไว้อย่างนั้นอย่างนี้ เป็นคุณใจบุญสุนทานบริจาคทรัพย์สร้างกุฏิวิหาร สร้างศาลาทาน้ำไว้อย่างมากมาย ความจริงผู้ตายอาจจะเคยทำไว้บ้างเพียงบางส่วน แต่ทั้งนี้ผู้เทศน์ก็ต้องการเอาอกเอาใจลูกหลานที่มาในงานศพนั่นเอง จึงกล่าวยกย่องเสีย หาข้อติมิได้ คำสรรเสริญเป็นที่น่าปรารถนาก็จริง แต่ก็ฟังระวังไว้บ้าง เพราะคำสรรเสริญทำคนให้วิบัติมากแล้ว บางคนเสียความเป็นผู้ใหญ่ไปก็เพราะคำสรรเสริญประจบสอพลอนั่นเอง "แหม พระคุณท่านช่างมีบารมีเสียจริงๆ คนมาวัดกันไม่ได้หยุด นี้คูชิ เพราะบารมีของท่านนะนี่" โยมบางคนที่มีฐานะดีหน่อย ถูกพระบางองค์ยอเสียจนย่าแย้ไปตามๆ กันก็มี "คุณโยมเป็นผู้มีบุญนะ คงจะเป็นเทพธิดามาเกิด อาตมาตรวจดูชะตากำเนิดของคุณโยมแล้ว เป็นผู้มีบุญมาก เพราะชาติก่อนเคยทำความดี บริจาคทรัพย์มามาก ถาชาตินี้ยิ่งทำอีก ชาติหน้าก็จะยิ่งรวยกว่าชาตินี้หลายเท่า" เจอเข้าแบบนี้ ร้อยก็ทั้งร้อยดีไม่หลุด จะมีใครบ้างที่จะไม่ชอบคำหวานๆ ไพเราะๆ ยิ่งผู้ที่ชอบทำหน้าที่ใหญ่ด้วยแล้วหมดเท่าไรไม่ว่า

คำโบราณกล่าวไว้เป็นแง่คิดว่า "น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย" บางคนไม่เข้าใจความหมาย ว่าหมายความอย่างไร ? น้ำร้อนปลาจะเป็นได้อย่างไร ? น้ำร้อนปลาก็หน้าจะตาย น้ำเย็นต่างหากที่จะทำให้ปลาเป็น หรือมีชีวิตอยู่ได้ คำๆ นี้เป็นคำเปรียบเทียบหรือเป็นคำอุปมาให้เห็นถึงคนที่อยู่กันในสังคม น้ำร้อนท่านเปรียบเหมือนคำพูดที่พูดออกมาตรงๆ ไม่มีคิดในข้อ หรืออในกระตัก ความจริงเป็นอย่างไรก็พูดออกไปอย่างนั้น ไม่ต้องอ้อมค้อม

หรือหาเล่ห์เหลี่ยมอุบายอะไรออกมาพูด พูดออกมาโดยไม่สนใจว่าผู้ฟังจะโกรธหรือไม่พอใจ แต่คำพูดประเภทนี้แหละมักจะให้ข้อคิดหรือแง่คิดที่ดี หรือเป็นคำที่เตือนสติได้เป็นอย่างดี ทำให้คนเราได้รู้สำนึกหรือเฉลียวใจได้และไม่ดำเนินชีวิตให้ตกต่ำไปได้ คำพูดเช่นนี้ท่านจึงเปรียบเหมือนกับน้ำร้อน

ส่วนน้ำเย็นปลาตาย ท่านเปรียบเหมือนกับคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานจนผิดปกติ พูดยกย่องเสียจนเกินเหตุ บางทีกล่าวชมเสียผู้ฟังรู้สึกขวยเขินเพราะเกินไปกว่าที่เป็นจริง คำพูดประเภทนี้ต้องคอยระวังให้มาก เพราะผู้กล่าวชมมักมีอะไรซ่อนเร้นแอบแฝงอยู่ แสดงว่าผู้กล่าวสรรเสริญนั้นมีความประสงค์สิ่งหนึ่งสิ่งใด ลองสังเกตดูก็ได้ เช่นหญิงสาวบางคนพอได้ยินชายหนุ่มพูดกล่าวชมขึ้น " แหม หนатаคุณดีจริงนะ รูปร่างหน้าตาสะสวย กิริยามรรยาทก็นุ่มนวล พูดจาก็ไพเราะ ทาทางเป็นผู้ดีทุกกระเบียดนิ้ว" คำพูดทำนองนี้ทำให้หญิงสาวต้องชอกช้ำขมขื่นกันมากแล้ว หรือคนบางคนเคยได้ยินแต่คำยกย่องสรรเสริญ แต่พอมีใครมากล่าวตำหนิเท่านั้นแหละ นอนไม่หลับไปหลายวัน ดังนี้ก็มี เพราะฉะนั้น คำชมหรือคำสรรเสริญก็เป็นเพียงโลกธรรมแค่นั้นเอง อย่าไปหลงมากนัก

ความสุขหรือความทุกข์ก็เช่นกัน ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน วันนี้สุข พรุ่งนี้อาจจะทุกข์ บางคนถูกเขาโกงเงินโกงทองไป เสียใจเป็นทุกข์กินไม่ได้ นอนไม่หลับกระสับกระส่ายร่างกายผ่ายผอมซูบซีด เพราะคิดหนัก จะทำอย่างไรดี บางคนถึงเดือนต้องจ่ายค่าเช่าบ้าน จ่ายค่าโทรศัพท์ จ่ายค่าน้ำค่าน้ำประปา หรือจ่ายดอกเบี้ย จ่ายค่าเบี้ยเช่า เงินทองก็ไม่มี หรือมีไม่พอ คิดจนสมองมึนไปหมด ก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร จิตใจว้าวุ่น จะนั่งกรรมฐานก็นั่งไม่ติด คนเราเวลาถูกความทุกข์เขามา รุมเรา โลกนี้ช่างดูไม่ใสมหาเอาเสียเลย มองอะไรก็ไม่สดใส เพราะจิตใจตนมันไม่สดใส ความจริงเรื่องทุกข์มันก็เกิดที่ใจของมนุษย์นี่เอง ถ้าเราพยายามทำใจให้รู้เท่าทันกับสภาพธรรมที่มันปรากฏก็จะไม่ต้องทุกข์มากเกินไป ดังคำประพันธ์ว่า

ทุกข์สุขอยู่ที่ใจมิใช่หรือ ถ้าใจถือก็เป็นทุกข์ไม่สุขใส
ถ้าไม่ถือก็เป็นสุขไม่ทุกข์ใจ เราอยากได้ความสุขหรือสุขนา ฯ

ในด้านของความสุขก็เช่นกัน คนที่กำลังแสวงหาความสุขอยู่ จะเป็นเพราะสมหวังจากสิ่งที่ตนเองตั้งความหวังไว้ หรือสุขอยู่กับคนรัก เช่นคนที่เพิ่งแต่งงานกันใหม่ๆ อะไรๆ ก็ยังหวานกันอยู่ หรือคนที่เพิ่งได้รับทรัพย์สินเงินทองมาอย่างมากมายใช้จ่ายอย่างสนุกมือ หรือคนที่เพิ่งซื้อบ้านหลังใหม่มา ซื้อรถคนใหม่มาก็อยากคิดแต่เพียงด้านเดียว อย่าเพิ่งคิดว่า เราจะมีสุขอย่างนั้นตลอดไป ความสุขที่ตนแสวงหาอยู่ก็อาจเปลี่ยนเป็นความทุกข์เข้าสักวัน คราใดที่ท่านประสบทั้งสุขและทุกข์ก็อย่าพึงประมาทเมื่อทุกข์ก็อย่าทุกข์จนเกินควร เมื่อสุขก็อย่าหลงลืมตน เพราะขึ้นชื่อว่าโลกธรรมแล้วย่อมจะการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา...

84. เป็นเพราะกรรม

พระพุทธศาสนาของเราเป็นศาสนาที่ต่างจากศาสนาอื่นโดยสิ้นเชิง ก็เพราะพระพุทธศาสนามีจุดเด่นพิเศษตรงที่ว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาประเภทอเทวนิยม(Atheism) คือไม่เชื่อถือในเรื่องของพระเจ้า ศาสนาอื่นนอกจากจะมีศาสดาเป็นผู้ก่อตั้งศาสนาแล้ว เขายังมีพระเจ้าเป็นเสมือนผู้คอยลิขิตชีวิตมนุษย์ หรือถือกำโชคชะตาของมนุษย์ไว้ในมืออีกด้วย เช่นเราอาจจะเคยเห็นใครทำอะไรสักอย่างซึ่งต้องรอคอยผลอยู่ก็มักจะพูดว่า แล้วแต่พระเจ้าจะดลบันดาล แต่ในพระพุทธศาสนาของเราปฏิเสธความเชื่อเช่นนั้น กลับสอนให้มาเชื่อในเรื่องกรรมคือการกระทำของเราเอง คำว่า "กรรม" เป็นคำกลางๆ ยังมีได้หมายถึงดีหรือชั่ว ถ้าจะให้มีความหมายไปในทางดีก็ใช้คำอื่นเข้ามาหน้า เช่น กุศลกรรม บุญกรรม แต่ถ้าจะให้มีความหมายไปในทางไม่ดีก็เปลี่ยนเป็นศัพท์อื่นเข้ามาหน้า เช่น อกุศลกรรม, บาปกรรม เป็นต้น แต่คนไทยเราเมื่อเอ่ยถึงกรรมก็มักจะหมายถึงเรื่องในทำนองไม่ดี เช่น พูดว่า คนๆนี้ช่างมีกรรมเสียจริงๆ หรือนายคนโน้นกำลังถูกกรรมตามสนอง คือกำลังถูกสิ่งไม่ดีเล่นงานเอานั่นเอง

เรื่องของกรรมเป็นเรื่องที่ลึกซึ้งละเอียดอ่อน บางทีก็พอจะเข้าใจ แต่บางอย่างก็ยากที่จะเข้าใจ หรือไม่เข้าใจเลยว่าเป็นเช่นนั้น กรรมเป็นเสมือนเงาที่ติดตามตัวเราไปทุกหนทุกแห่ง ไม่จำเพาะแต่ชาตินี้ยังติดตามไปในภพหน้าชาติหน้าอีกด้วย เฉพาะกรรมที่แสดงผลให้เห็นกันในปัจจุบันชาติก็ยิ่งพอทำเนา พอจะเข้าใจกันได้ แต่กรรมที่ติดตามกันข้ามภพข้ามชาตินี้ซิ มนุษย์ปุถุชนอย่างเราๆท่านๆ ก็คงไม่ต้องพูดถึงกันเลย นอกจากพระสัมพันธัญญุตญาณเท่านั้น เพราะมนุษย์ธรรมดาอย่างเราไม่มีญาณวิดีใดๆที่จะสามารถหยั่งรู้หรือทราบได้ ถึงจะเป็นผู้ที่มีญาณก็ยังมีระดับที่แตกต่างกันออกไป มีขอบเขตความสามารถแตกต่างกัน เหมือนกับ Radar ซึ่งมีความสามารถในการจับคลื่นที่แตกต่างกันออกไป

ถ้าจะศึกษาเรื่องกรรมกันให้ละเอียดลึกซึ้งที่จะต้องใช้เวลาศึกษากันอีกนาน ในหลักสูตรนักธรรมชั้นโท ท่านได้แสดงถึงเรื่องกรรมไว้ถึง ๑๒ ประเภท ซึ่งในแต่ละประเภทนั้นก็ได้อธิบายและยกตัวอย่างให้ดูว่า การกระทำอย่างนี้จะจัดเข้าในกรรมหมวดไหน และจะมีผลอย่างไร ? ส่วนในที่นี้จะไม่ขอกล่าวรายละเอียดอะไรมากนัก ไว้ค่อยศึกษาในเรื่องของกรรมโดยเฉพาะ แต่แม้ถึงกรรมท่านจะจำแนกไว้ถึง ๑๒ ประเภท แต่เมื่อสรุปแล้วก็เหลือเพียงสองอย่าง คือกรรมดีกับกรรมชั่ว หรือถ้าจะเกณฑ์ให้มีสามก็อาจจัดอยู่ในประเภทอัพยากตกรรม คือเป็นกรรมกลางๆ ไม่ดีไม่ชั่ว ทำกรรมเช่นใดจึงจะเรียกว่าดี หลักทางศาสนาได้วางไว้ดังนี้ คือ:

๑. ทำแล้วตนเองไม่เดือดร้อน
๒. ผู้อื่นไม่เดือดร้อน
๓. ตนเองดีเตียนตนเอง

ไม่ได้ ๔. ผู้รู้ใครครวญแล้วดีเตียนไม่ได้ ๕. นักปราชญ์ยอมสรรเสริญ

ส่วนกรรมชั่วก็มีนัยตรงกันข้าม กล่าวคือ เมื่อตนเองทำลงไปแล้วย่อมเดือนร้อน ไม่นเดือนร้อนในตอนนี้อีกสหนักก็ยอมเดือนร้อน และการกระทำนั้นยังทำให้คนอื่นต้องพลอยเดือนร้อนไปด้วย เช่นพวกลูกๆ ไปทำความผิดมาก็ต้องเดือนร้อนถึงพ่อแม่ ลูกน้องไปทำความชั่วมาเจ้านายก็ต้องพลอยรับกรรมไปด้วย แถมเมื่อตนนึกขึ้นมาครั้งคราวใดก็นึกถึงภัยเสียใจว่า ตนไม่น่าทำลงไปเลย แต่ก็สายไปแล้วจะแก้ไขก็ไม่ได้ มีแต่จะต้องก้มหน้ารับกรรมไปอย่างเดียว ยิ่งถ้าความชั่วของตนแพร่กระจายไปให้คนอื่นได้รับทราบ คนก็จะยิ่งพากันตำหนิติเตียนเป็นการใหญ่ อย่างเมื่อเร็วๆ นี้มีหม่อมฝรั่งท่านหนึ่งเพิ่งเรียนจบใหม่ๆ พ่อแม่ต้องการสมนาคุณลูก เลยซื้อตัวให้ลูกไปเที่ยวตามประเทศต่างๆ และท้ายสุดก็ได้มาเที่ยวที่เมืองไทย ผลปรากฏว่าได้ถูกคนไทยฆาตกรรมเสียและผู้ที่มีมือฆาตกรรมนั้นก็อยู่ในเพศนักบวชด้วย ชาวนี้ได้สร้างความเสื่อมเสียให้กับคนไทยและทำให้คนต่างชาติมองภาพลักษณ์ของประเทศไทยในทำนองไม่ดี ซึ่งก็แน่นอนที่อาจทำให้ประเทศไทยขาดสมาชิกที่จะมาท่องเที่ยว มีผลเสียหายทางเศรษฐกิจอีกด้วย

ถ้าจะถามคนที่ฆาตกรรมหม่อมผู้นั้นเป็นคนไม่ดี ใจคอเหี้ยมโหดใช่ไหม? แม้จะไม่ต้องการคำตอบก็คงทราบดีอยู่แล้วในใจ และหนักเข้าไปอีก บางคนก็อาจเจ็บแค้น เจ็บปวดรวดราวในดวงใจ โดยเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับหม่อมคนนั้นโดยเป็นพ่อก็ดี แม่ก็ดี ญาติก็ดี หรือคนรักก็ดี ถ้าจะมองให้ลึกซึ้งลงไปและลองถามตัวเองดูว่า เป็นเพราะเหตุใดหญิงสาวชาวต่างชาติผู้นั้น อยู่ไกลถึงเมืองนอกเมืองนา ห่างกันคนละซีกโลกก็ว่าได้ แต่ทำไมจึงต้องมาตายใน ณ ที่นั้น ในลักษณะเช่นนั้น ท่านเคยคิดบ้างหรือไม่? คนทุกที่เกิดมาคำพรของท่านสอนว่า เรามีกรรมเป็นของๆ ตัว มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย มีกรรมเป็นผู้ติดตาม เราทำกรรมอย่างไร จักต้องได้รับผลของกรรมนั้น อย่างเราอาจจะเคยมีเพื่อนหรือเคยเห็นคนที่ทำดีมาตลอด ความชั่วไม่เคยเห็นทำ ปาณาติบาตไม่เคยล่วงละเมิด แต่ทำไมต้องมาถูกฆ่าตาย ประสบอุบัติเหตุรถชนตาย มีใครบ้างที่พอจะให้คำตอบหรือคำอธิบายได้อย่างชัดเจนหรือพอรับฟังได้ คนที่เชื่อในพระเจ้าก็คงตอบไปอีกลักษณะหนึ่ง คนที่ไม่เชื่ออะไรเลยก็อาจตอบว่าเป็นเพราะเหตุบังเอิญ แต่ชาวพุทธส่วนใหญ่ที่เคยได้ศึกษากรรมมาบ้างก็อาจตอบว่าเป็นเพราะกรรมเก่าในอดีตของเขานั่นเอง เช่นคนที่ถูกฆ่าตาย ถ้ามองเฉพาะกรรมในปัจจุบันอาจเป็นเพราะการกระทำของเขานั่นเอง คืออาจเคยมีเรื่องทะเลาะวิวาทกัน มีปากเสียงกัน หรืออาจจะมีเรื่องชู้สาวหรือขัดผลประโยชน์กัน นี่มองเฉพาะกรรมในปัจจุบันชาติเท่านั้น แต่ถ้าจะมองให้ยาวไปถึงอดีตชาติ คนที่ถูกเขาฆ่าตาย อาจเป็นเพราะเคยไปฆ่าเขาไว้ ชาตินี้เขาจึงตามมาฆ่าเอาเพื่อเป็นการแก้แค้น เรื่องเหล่านี้

ชาวพุทธมักจะพูดกันอยู่เสมอ ส่วนคนที่ประสบกับอุบัติเหตุเช่นถูกรถชนตาย ในอดีตคือ อาจจะเป็นชาตินี้หรือชาติที่แล้วก็อาจจะชัรบลงไปชนคนตายก็เป็นได้ อย่างแหม่มที่ว่านี้ ในอดีตชาติก็อาจเคยฆ่าฆาตกรคนนี้ได้ ใครจะไปทราบ ท่านอุปมาเหมือนกับกงเกวียน กำเกวียน ดังคำประพันธ์สุนทรภู่ว่า

อันทุกขโศกโรครภัยในมนุษย์

ไม่รู้สุดสิ้นลงที่ตรงไหน

เหมือนกงเกวียนกำเกวียนเวียนหมุนไป

จงหักใจเสียเถิดเจ้าเยาวมาลย์ ฯ

บางคนอาจจะเจ็บแค้นแทนชาวฝรั่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหม่มหญิงสาวผู้นั้น แต่ใครจะไปรู้ว่า เมื่อร้อยสองร้อยปีที่แล้วพวกฝรั่งก็เอาเปรียบคนไทยมิใช่น้อย และเกิดมีการสู้รบกัน คนไทยก็ตายมิใช่น้อยเหมือนกัน ผืนแผ่นดินที่อยู่อาศัยคือประเทศไทยของเราก็ถูกพวกฝรั่งที่ซอบล่าเอาเป็นเมืองขึ้นบีบคั้นเอาไป คนไทยเราสมัยนั้นแสนจะเจ็บปวดรวดราวสักปานใด ถ้าไม่เป็นเพราะพระปรีชาสามารถของเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินผู้ปกครองประเทศแล้ว คนไทยจะยังมีผืนแผ่นดินอยู่อาศัยหรือไม่? หญิงสาวฝรั่งผู้นี้ในอดีตชาติก็อาจเข้ามาเมืองไทยและอาจฆาตกรรมฆาตกรผู้นี้ก็เป็นได้

เรื่องนี้มิใช่จะให้คนไทยรู้สึกสัสกับการตายของแหม่มสาวผู้น่ารักผู้นั้น แต่เพียงต้องการยกตัวอย่างให้เห็นว่า เรื่องกรรมเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนยากต่อการพิสูจน์ แต่เป็นสิ่งที่มิได้อยู่จริง และเรื่องเช่นนี้ก็คงไม่ใช่เรื่องบังเอิญเป็นแน่ ไม่จำเพาะแต่ฆราวาสชนที่ยังหมกมุ่นอยู่ในกองกิเลส แม้แต่พระอริยเจ้าผู้ปราศจากกองทุกข์กองกิเลสดังเช่นพระโมคคัลลานะ ซึ่งในอดีตชาติเคยได้ทำร้ายบิดามารดาของตน ในชาติที่มากเกิดเป็นพระโมคคัลลานะได้มาบวชในพระพุทธศาสนาได้เป็นถึงพระอัครสาวกเบื้องซ้ายมีฤทธิ์เดชเลิศกว่าใครทั้งหมดก็ยังไม่สามารถหลีกเลี่ยงกรรมที่ทำไว้กับบิดามารดาในชาติที่แล้วของตนได้ ตามประวัติท่านได้ถูกโจรทุบจนร่างกายแหลกละเอียดและนิพพานในที่สุด พังดูแล้วไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่เรื่องมีปรากฏในพระสูตร

ในส่วนของกรรมดีก็ย่อมจะอำนวยผลคือความสุข ความไพบลูย์ให้ เช่นคนที่เกิดมาร่ำรวย เจริญด้วยโภคสมบัติมากมาย พอเกิดมาแล้วก็รวยแล้ว มีคนหาไว้ ทำไว้เสร็จสรรพไม่ต้องมาดิ้นรนแสวงหาเอาเอง ในขณะที่บางคนต้องแสวงหาทรัพย์มาด้วยเหนื่อยยากกว่าจะได้ ถ้าคนเราเป็นเหมือนกันอย่างวัตถุที่ทำออกมาจากแม่พิมพ์อันเดียวกัน คนเราก็ต้องเกิดมาเหมือนกัน คือมีทรัพย์เท่ากัน จนเหมือนกัน รูปร่างหน้าตาเหมือนกัน ผิวพรรณวรรณะเหมือนกัน ฐานะเท่าเทียมกัน ไม่ต้องมีจนมีรวย ไม่ต้องมีพระราชามหากษัตริย์ ไม่ต้องมียากจนยากคนเข็ญใจ แต่ที่คนเราไม่เป็นอย่างนั้น เกิดมาไม่เหมือนกัน บางคนก็รูปร่างสะสวย มีเสน่ห์ เสียงไพเราะ พูดจาอ่อนหวานนุ่มนวล บางคนขี้ริ้วขี้เหร่ พูดจาไม่ค่อยจะ

เขาทุกคน บางคนเจริญด้วยบริวารสมบัติ ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน มีเพื่อนฝูงมากมาย ไม่อดอยาก ไม่เจ็บเหงา ทำอะไรก็มีคนช่วยเหลือมากมาย บางคนขาดเพื่อน ไม่มีบริวารสมบัติ อยู่คนเดียว หรือไม่ก็แค่สองคนผัวเมีย ไม่มีใครไปมาหาสู่ ก็เพราะไม่ได้สร้างมิตรสร้างสหายไว้นั่นเอง

คำพระท่านว่า คนที่เจริญกุศลธรรมเป็นนิตยมีจิตเป็นกุศลฝึกฝนในเรื่องการทำบุญรักษาศีล หมั่นทำบุญให้ท่านเป็นประจำ เมื่อตายจากอัตภาพนี้แล้ว ไปเกิดในภพหน้าชาติหน้า เขาย่อมเจริญด้วยโภคสมบัติ คือเป็นผู้มีทรัพย์สมบัติมากมาย ไม่เป็นคนไร้ทรัพย์อนาถา และนอกจากจะทำบุญด้วยตนเองแล้ว ยังแนะนำชักชวนผู้อื่นให้ทำบุญทำทานด้วย เช่นมีการทำบุญที่ไหน ทอดกฐิน ทอดผ้าป่าที่ไหน ก็แนะนำบอกกล่าวชักชวนคนอื่นให้ร่วมด้วย ผู้นั้นนอกจากจะเจริญด้วยโภคสมบัติแล้ว ยังจะเจริญด้วยบริวารสมบัติด้วย คือมีคนรู้จัก มีลูกหลาน มีมิตรมีสหายมาก ส่วนบุคคลใด ทำบุญอย่างเดียว ไม่ชักชวนคนอื่น ไม่บอกกล่าวคนอื่น ไม่แนะนำผู้อื่น ก็ย่อมจะได้รับแต่โภคสมบัติ ส่วนบริวารสมบัติหาได้ไม่ว่างๆ ก็ลองสังเกตตัวท่านเองหรือคนอื่น ๆ ดูก็ได้ บางคนร่ำรวยเป็นเศรษฐีประจำหมู่บ้าน แต่ก็ไม่ยอมคบกับใคร ไม่สังคมกับใคร บริวารจึงไม่มี

บางคนตนเองไม่ค่อยทำบุญทำทาน แต่ชอบชักชวนคนอื่นให้ทำ บอกคนโน้น บอกคนนี้ คนประเภทนี้ท่านว่า เจริญแต่บริวารสมบัติ แต่ขาดโภคสมบัติ เกิดมาก็ลูกหลานบริวารเยอะ แต่เป็นคนยากจน ทรัพย์สิ้นเงินทองไม่ค่อยมี ลองสังเกตดู บางครอบครัวลูกเต้ามาก ญาติก็เยอะ เดี่ยวคนโน้นมาขอพริก คนนั้นมาขอเกลือ ทั้งๆที่ตนเองก็ยังไม่ค่อยจะมี ส่วนอีกประเภทหนึ่งตนเองก็ไม่ทำ คนอื่นก็ไม่ชักชวน ไม่บอกกล่าว ไม่แนะนำในเรื่องทางบุญทางกุศล คนประเภทนี้ เกิดไปชาติหน้า เป็นคนขาดทั้งโภคสมบัติ ขาดทั้งบริวารสมบัติ เกิดมายากจน ผ่าผอนท่อนสไบจะหุงก็ยังไม่หุง อุดมมือกินมือ ญาติพี่น้องก็หาไม่ได้ คนนั้นก็บอกไม่ใช่ญาติ คนนี้ก็บอกไม่ใช่เพื่อน ทั้งๆที่ก็เป็นญาติกันแท้ๆ ท่านจึงพูดว่า มีเงินเขาก็นับว่าน้อง มีทองเขาก็นับว่าพี่

เท่าที่กล่าวมานี้ยังดี ยังมีอีกประเภทหนึ่ง คือตนเองก็ไม่ทำด้วย แถมยังยังเที่ยวบอกคนโน้น คนนี้ไม่ให้ทำบุญ คนเขาจะไปวัดไปหาพระสงฆ์องค์เจ้า ก็กลับพูดให้เขาหมดศรัทธา พระสงฆ์องค์เจ้าของคั่น้องคั่นี่ไม่ดี ทำไปก็เสียเปล่า ลักษณะเช่นนี้ นอกจากจะหาไม่เจริญด้วยโภคสมบัติ ไม่เจริญด้วยบริวารสมบัติแล้ว ยังจะไม่มีโอกาสพบทางสวรรค์นิพพานด้วย เพราะไปปิดกั้นทางบุญทางกุศลของผู้อื่นเสีย

เรื่องของกรรม เป็นเรื่องที่หนีไม่พ้น เพราะคนเราทำกรรมกันอยู่ตลอดเวลา ดีก็อยู่กับตัว ชั่วก็อยู่กับตัวนี้แหละ ผู้ที่ปรารถนาความสุขความเจริญพึงตั้งใจทำแต่กรรมดีเถิด.

85. ถูกทางหรือผิดทาง

เมื่อเอ่ยถึงคำว่า "ศรัทธา" ทุกคนล้วนเข้าใจความหมายกันดี เพราะเป็นศัพท์ที่มาจากศาสนาโดยตรง ซึ่งแปลว่า ความเชื่อ แต่คนเรามักใช้ผิดกันอยู่เป็นประจำ เช่นพูดว่า ผมศรัทธาเลื่อมใสในหลวงพระองค์นั้นเป็นอย่างมาก คือนึกว่าศรัทธาแปลว่าความเลื่อมใส ศรัทธาไม่ได้แปลว่าความเลื่อมใส ถ้าจะหมายถึงความเลื่อมใสต้องใช้คำว่าปสาทะ บางทีก็พูดรวมกันไปแล้ว เช่นเกิดศรัทธापสาทะ อย่างนี้ก็ได้อีก ศัพท์ประเภทนี้คนไทยเรามักพูดผิดกันอยู่เสมอ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่คงไม่มีความรู้ทางด้านภาษาบาลีกันมากนัก เหมือนบางคนพอเห็นตึกใหญ่โต ก็มักพูดว่า ใหญ่โตรโหฐานเสียจริง ๆ ศัพท์ว่า รโหฐาน แปลว่า ที่ลับหรือที่จำเพาะ ถ้าจะพูดให้ถูกต้องพูดว่า ใหญ่โตมโหฬารจึงจะถูกต้อง คำพูดที่พูดกันผิด ๆ ใช้กันผิด ๆ เมื่อขยายวงออกไป และใช้ตาม ๆ กันโดยที่ตนเองไม่รู้และไม่เข้าใจจากผิดก็เลยอุปโลกน์ให้ถูกไป

ความเชื่อของคนเรามีกันโดยประการต่างๆ คนที่เชื่ออย่างไรแล้ว การจะไปเปลี่ยนแปลงความเชื่อของคนเป็นเรื่องยากอย่างมาก เพราะความเชื่อของคนเราต่างกันนี้เอง ความนิยมจึงต่างกัน เช่นเรื่องการนับถือศาสนา บางคนก็นับถือพระพุทธศาสนา บางคนก็นับถือศาสนาอื่น บางคนก็ไม่นับถือศาสนาอะไรเลย บางคนเชื่อตัวของเขาเอง แม้แต่คนในศาสนาเดียวกันก็ยังมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป บางคนหนักไปในทางอภินิหาร ความศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งลึกลับมหัศจรรย์ เวทมนต์คาถา บางคนก็ชอบไปทางด้านวิปัสณากรรม ฐาน บางคนก็หนักไปในทางด้านนรกสวรรค์ชาติหน้าหรือชาติไหนๆ บางคนชอบเรื่องการเขาทรง ความจริงเรื่องใครจะเชื่อสิ่งใด นับถืออะไร ถ้าตนเองไม่เดือดร้อน และไม่ทำให้ผู้อื่นต้องเดือดร้อน จะใช้ว่าจะเป็นเรื่องเสียหาย ในข้อนี้ขอยกเอาข้อความจากพระพุทธภาษิตที่ทรงตรัสไว้ในพระสูตรหนึ่งว่า

พหุ ๑๔ ๑ริณฺ ๒นฺติ	ปพฺพตานิ ๑นฺนํ ๑
อารามฺรูกฺขเจตฺยานิ	มนุสฺสํ ภายตฺตฺขุชิตา
เนตํ โข ๑ริณฺ เชม	เนตํ ๑ริณฺมตฺตม
เนตํ ๑ริณฺมาคฺคม	๑พฺพทฺทฺทฺชา ปมฺ๑๑ติ

แปลเป็นใจความว่า มนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมาก ผู้ถูกความกลัวคุกคามยอมถึงภูเขาบ้าง ป่าไม้บ้าง อารามบ้าง ต้นไม้บ้าง เจตีย์บ้างเป็นที่พึ่ง ที่พึ่งนั้นแลหาเป็นที่พึ่งอันเกษมไม่ หาเป็นที่พึ่งอันสูงสุดไม่ ผู้ที่ถึงสิ่งเหล่านั้นเป็นที่พึ่ง ย่อมไม่พ้นไปจากทุกข์ได้ ฯ

จะเห็นว่าจากพุทธภาษิตนี้ พระพุทธองค์ทรงปฏิเสธการถือเอาสิ่งเหล่านั้นมาเป็นที่พึ่งหรือเป็นที่ยึดเหนี่ยว เพราะไม่ใช่หนทางที่ถูกต้อง เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่เอื้ออำนวยทางแห่งปัญญาให้ เราจะเห็นได้ว่า คนไทยเราเวลาเกิดทุกข์เดือดเนื้อร้อนใจอะไรขึ้นมา ก็มักจะพากันอ้อนวอนเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ท่านช่วยปัดเป่าให้ จะเป็นเจ้าปาก็ดี เจ้าเขาก็คดี หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นใดก็ดี ความจริงถ้าท่านช่วยได้ก็น่าจะดี แต่ถ้าหากท่านไม่ช่วยหรือช่วยไม่ได้ จะทำอย่างไร ? บางคนกล่าวว่า ต้องบ่นซิท่านถึงจะช่วย คิด ๆ ดูแล้วก็เหมือนกับ การไปติดสินบนท่านนั่นเอง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายก็เลยเสียความเป็นเจ้าหรือเป็นเทพที่ดีไป

ส่วนในตอนท้ายของพระสูตรนี้ พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่า

โย จ พุทธญจ ฌมฺมญจ

สงฺมญจ ธรรม์ กโต

จตุตาริ อริยสัจจานิ

สมฺมปฺปญฺญาย ปสฺสติ

ทุกขํ ทุกฺขสมฺปปาท์

ทุกฺขสฺส จ อติกุณฺม

อริยญฺจ ญฺจ ฐฺจ กิณฺจ มคฺคํ

ทุกฺขุปสมคามินํ

เอตํ โข ธรรม์ เขมํ

เอตํ ธรรมมุตฺตมํ

เอตํ ธรรมมาคมฺม

สพฺพทุกฺขา ปมฺจฺจติ ฯ

ใจความว่า ส่วนบุคคลใดถึงพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึก เห็นอริยสัจสี่ คือ ทุกข์ ความเกิดแห่งทุกข์ ความก้าวล่วงแห่งทุกข์ และมรรคอันประกอบด้วยองค์แปดประการอันเป็นเครื่องให้ถึงความดับทุกข์ด้วยปัญญาอันเห็นชอบ เพราะถึงสรณะอันเกษมและอุดม นั่น บุคคลจึงพ้นไปจากทุกข์ได้ ฯ

บางคนที่ตั้งครวมีทุกข์ก็มักจะแสวงหาพระอาจารย์เก่ง ๆ ให้ท่านช่วยสะเดาห์เคราะห์ให้ ต่อดวงชะตาให้ รตนน้ำมนต์เสกเป่าให้ เคราะห์กรรมของตนจะได้หมดไป หรือดวงชะตาชีวิตของตนจะได้ดีขึ้น พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสแสดงถึงวิธีดับระงับทุกข์ไว้อย่างโจ่งแจ้ง แสดงไว้อย่างสิ้นเชิง แต่คนเราก็กังยังไม่พากันปฏิบัติอยู่ดี แต่กลับพากันเชื่อพระองค์โน้นบ้าง อาจารย์องค์นี้บ้าง ต้องทำพิธีอย่างนั้น พิธีอย่างนี้จึงจะพ้นจากทุกข์นั้น ๆ ได้ ถ้าไม่ทำอย่างนี้ จะไม่มีทางดีขึ้นได้

พระพุทธศาสนาของเราเป็นศาสนาที่ปฏิวัติคำสอนจากคนที่มีความเชื่ออยู่กับเรื่องมกาย กว่าจะปราบทมิฬมานะ โดยเฉพาะคนที่เป็นเจ้าคณะลัทธิต่างๆ ได้นับว่ายากพอดูดีที่ว่า คนที่เปลี่ยนความเชื่อของเขาเหล่านั้นเป็นพระพุทธเจ้า ถ้าเป็นคนธรรมดาอย่างเราๆ ท่านๆ ก็คงไม่ต้องพูดถึงกันเลย ความเชื่อที่ฝังใจ จิตที่ตั้งไว้ผิด ท่านอุปมาเหมือนกับเป็นตอในวิญญูะ ต้องขุดถอนรากถอนโคนออกเสียจึงจะแก้ไขความคิดนั้นๆ ออกได้ หาไม่แล้ว ความเชื่อที่ผิดๆ ก็จะครอบงำจิตใจของตนไปจนวันตายเลยทีเดียว...

86. ควรยึดถึงใด

ความยึดถือ หรือความยึดมั่นหรือมั่นในทางพระท่านเรียกว่า "อุปาทาน" เป็นกิเลสประเภทหนึ่งซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้ว มีลักษณะทำให้จิตใจหลงยึดถือในสิ่งนั้น ยิ่งถ้าผูกพันมากหรือยึดถือมากก็ยากที่จะถอนตนออกมา อุปมาเหมือนกับช้างที่ติดหล่ม ยิ่งหล่มลึกมากเท่าใด โอกาสที่จะถอนตนขึ้นมาจากหล่มก็ยิ่งยากเท่านั้น เช่นบางคนมีความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนที่เรียกว่า "อัตตาทูปาทาน" เป็นอย่างมาก เมื่อมีใครมาพูดว่าร้าย นินทา หรือตำหนิติเตียนให้ได้ยินก็ชักเกิดความไม่พอใจ เกิดความขุ่นข้องในจิต จะต้องมีการโต้ตอบออกไป และเมื่อโต้ตอบออกไป ถ้าเขาไม่ยอมรับ ตนเองก็ยิ่งเกิดความไม่พอใจมากขึ้น แต่ถ้าเขายอมรับ ความขุ่นข้องก็ลดลงมา ความยึดถือนี้ ถ้ายึดมากก็ทุกข์มาก ยึดน้อยก็ทุกข์น้อย ถ้าไม่ยึดถือเสียได้ ก็ไม่ต้องทุกข์

ความยึดถือนอกจากจะยึดถือตัวเรา ของเราแล้ว ยังยึดถือไปถึงบุคคลอื่นหรือสิ่งของอย่างอื่นด้วย เช่นยึดถือว่า นั่นบ้านของเรา รถของเรา สามีของเรา ภรรยาของเรา คนรักของเรา ดังจะเห็นหรือได้ยินข่าวอยู่บ่อยๆ โดยเฉพาะในเรื่องของคนรัก ชายหนุ่มหญิงสาว มีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันอยู่ทุกยุคทุกสมัย หึงหวงกัน ตบตีกัน ถึงจบชีวิตลงด้วยการฆ่ากันตาย นี่ก็เป็นเพราะความยึดถือทั้งนั้น ในส่วนของชาวบ้านและชาวดัด ก็หนีความยึดติดไปไม่พ้น นั่นวัดของเรา นั่นพระของเรา นั่นโยมอุปฐากของเรา ความยึดถือแม้ว่าจะเป็นที่เลิสประเภทหนึ่งก็ตาม แต่ถ้าใช้ให้ถูกทางก็ไม่ทำให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด กลับกันจะทำให้เกิดเป็นผลดียิ่งขึ้นด้วย แต่ถ้าใช้ไม่ถูกทางนอกจากจะไม่มีผลดี แล้วกลับเป็นผลเสียอีกด้วย

ในปัจจุบันนี้ โดยเฉพาะเรื่องวงการคณะสงฆ์ พอเมื่อได้ยินข่าวว่า พระองค์นั้นองค์นี้มีเรื่องเสียหายขึ้น บางคนก็เริ่มหมัดศรัทธา บางคนประกาศว่าจะไม่เข้าวัดหรือไปทำบุญ หรือจะไปทำบุญก็จำเพาะแต่พระที่ตนเองชอบเท่านั้น ถ้าพระองค์นั้นองค์นี้ไม่อยู่ ก็ไม่ยอมไปวัด พระพุทธองค์แม้จะเป็นบุคคลที่เลิศกว่ามนุษย์คนใดในโลก ก็ไม่เคยแนะนำคนหรือชักชวนคนให้มาติดอยู่ในพระองค์ ไม่เคยสอนหรือแนะนำเลยว่าจะให้มาทำบุญแต่เฉพาะพระองค์เท่านั้นแล้วจะเป็นบุญ มีผลานิสงส์มาก คราวหนึ่ง พระวัคกสิเทียวติดตามพระองค์ไป ไม่ว่าพระองค์จะไปที่ไหน ก็เทียวติดตามพระองค์ไป พระองค์จึงตรัสเป็นคำสุภาภิตว่า "โยธมมํ ปสฺสตี โส มํ ปสฺสตี" ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา แต่พระบางองค์ในยุคปัจจุบัน มักจะทำตนสวนทางกับพระพุทธเจ้า แทนที่จะแนะนำบอกกล่าวในทางที่ถูกที่ชอบ

แต่ก็แนะนำให้ญาติโยมยึดติดในตัวบุคคลหนักเข้าไปอีก เรื่องของบุคคลเป็นเรื่องของความเปลี่ยนแปลง ถ้าไม่เช่นนั้น พระพุทธองค์จะตรัสเรื่องอนิจจังเอาไว้ทำไม ก็ตรัสสอนไว้ให้คนเราได้รู้จักคิด รู้จักมีสติปัญญาพิจารณา เมื่อยึดติดในตัวบุคคลมากๆ แล้ว พอเมื่อบุคคลนั้นๆ เปลี่ยนแปลงไปจะรู้สึกอย่างไร? สมัยพอได้ยินข่าวว่า พระองค์นั้นตั้ง องค์นี้เก่งก็พากันแห่ไปหา มีอะไรที่ท่านบอกว่าชอบ ก็พากันถวายให้เท่าไรเท่ากัน มักเป็นกันเช่นนี้

ระหว่างสถาบันกับตัวบุคคล เราควรจะยึดสถาบันเป็นหลัก อย่างสถาบันพระพุทธศาสนา วัดวาอารามต่างๆ ก็มีอยู่ทั่วไป ในต่างประเทศวัดวาศานาก็กำลังเผยแผ่กว้างออกไป บางที่ก็เจริญเติบโตได้รวดเร็ว บางที่ก็เจริญเติบโตได้ช้า ทั้งนี้ก็เพราะปัจจัยหลายๆ อย่างที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพในแต่ละพื้นที่ วัดบางวัดก็อาจจะก่อตั้งและสร้างสำเร็จได้รวดเร็ว เพราะได้สมภารดี เป็นผู้มีการดี และได้ญาติโยมช่วยสนับสนุนดี ได้คณะกรรมการที่ช่วยกันทำงานกันอย่างเอาจริงเอาจังเสียสละ และหวังผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง แต่ส่วนใหญ่เท่าที่เห็นกิจการศาสนาในแต่ละพื้นที่มักจะเต็มไปด้วยปัญหา ร้อยแปดพันประการ ยิ่งเป็นวัดที่เพิ่งก่อตั้งมาได้ไม่นาน วัดยังไม่เข้ารูปเข้ารอย ปัญหายิ่งมาก ปัญหาเรื่องภายในของหมู่สงฆ์เอง ปัญหาเกี่ยวกับญาติโยมเอง มีการแบ่งกันเป็นกลุ่มเป็นพวก คนกลุ่มนั้น คนกลุ่มนี้ ทั้งๆ ที่ก็เป็นคนไทยด้วยกันนั้นแหละ บางทีก็อาจจะเป็นญาติกันมาหรือคนในหมู่บ้านเดียวกันมานั้นแหละ แต่พอมาอยู่ต่างประเทศก็เกิดเป็นคนกลุ่มใหม่ กลุ่มนี้ไม่คบกับกลุ่มนั้น และก็เป็นเรื่องที่น่าหัวเราะ คือสมมติว่า ตนเองไม่ชอบใคร ไม่ชอบพระองค์ใด ก็ต้องให้คนอื่นไม่ชอบตามไปด้วย หรือไม่ก็ต้องโทรศัพท์ไปบอกคนนั้นคนนี้ให้เป็นคนพวกของตน ถ้าไม่เป็นพวกของตนก็ไม่พอใจ อะไรทำนองนี้

คนที่ตั้งใจจะไปทำบุญกับพระสงฆ์องค์เจ้า ก็ควรจะยึดเอาสถาบันพระศาสนาหรือวัดหรือหมู่สงฆ์เป็นหลัก อย่าไปมุ่งมองที่ตัวบุคคลเป็นหลัก เพราะวัดหรือพระศาสนาจะเป็นของที่อยู่กับเราตลอดไป จะไม่มีวันแปรเปลี่ยนไปเหมือนกับบุคคล แม้กระทั่งการทำบุญสุนทานกับพระสงฆ์ที่ท่านว่า ให้ทำเป็นสังฆทานนั้นมีบุญมาก อาานิสงส์มาก ก็เพราะถวายทานกับหมู่สงฆ์ ไม่จำเพาะเจาะจงพระองค์ใดองค์หนึ่ง อย่าไปยึดแต่เพียงว่า พระองค์นั้นองค์นี้จึงจะทำบุญ พระองค์อื่นไม่ทำ เพราะพระท่านก็มีศีลเท่ากัน ส่วนใครจะรักษาได้เคร่งครัดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับตัวท่านเอง และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านที่ตั้งใจบวชอุทิศตนมาในศาสนา ไม่เป็นพิษเป็นภัยกับผู้ใด ท่านเสียสละความสุขสบายทางโลกซึ่งฆราวาสเองก็ยังไม่ทำได้ แต่ถ้ายังยึดติดอยู่ว่า องค์นั้นเป็นพระของเรา องค์นี้ไม่ใช่พระของเรา แล้วปฏิญาณตนว่าเป็นนักปฏิบัติ อย่างนี้จะสมควรได้ชื่อว่า เป็นนักปฏิบัติแล้วละหรือ ?

87. ลางเนื้อชอบลางยา

คำพังเพยที่ว่า “ลางเนื้อชอบลางยา” อาจมีที่มาจากเมื่อคนเราเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมา ก็จำเป็นต้องหาหมูกยามารับประทาน ยาบางอย่างอาจจะไม่ตรงกับโรครักษาเท่าไรก็ไม่หาย แต่ยาบางอย่างอาจจะรับประทานเพียงครั้งเดียวก็หายเป็นปลิดทิ้ง เหตุนั้นจึงเกิดคำพังเพยนี้ขึ้น คำประเภทนี้ในภาษาฝรั่งก็มีดูจเดียวกันเช่น “Different strokes for different folks” หรือ “To each his own”.

ความชอบหรือรสนิยมของคนเราก็เช่นกันหาได้เหมือนกันไม่ อาหารที่เราบริโภคอยู่ทุกวัน บางคนชอบเผ็ด บางคนชอบเค็ม บางคนชอบหวาน บางคนชอบจืด คนที่ชอบหวานหากไปเจออาหารที่จืดก็มักตำหนิว่าไม่มีรสชาติ คนที่ชอบเผ็ดทำอาหารก็มักจะทำให้มีรสเผ็ด หากใครปรุงรสเป็นอย่างอื่นก็มักตำหนิอย่างนั้นอย่างนี้ บางคนเกิดมาไม่เคยทานผักเลย ทางแต่เนื้อสัตว์บอกว่าทานผักไม่เป็น ตรงกันข้ามบางคนก็ทานแต่ผัก เนื้อไม่ยอมทานในเรื่องการฟังเพลง บางคนชอบสายัณห์, บางคนชอบยอดรัก, บางคนชอบแอ๊ด คาราบาว บางคนชอบเบรिट, บางคนชอบลูกทุ่ง บางคนชอบลูกกรุง หรือสตริงก็มี ในเรื่องบทละคร บางคนชอบดูเปาบุ๋นจิ้น เพราะให้เนื้อหาสาระมีคติเตือนใจ บางคนกลับไม่ชอบดู แต่มาชอบมนตร์รักลูกทุ่งเพราะชอบชีวิตในชนบท บางคนไม่ชอบทั้งไทยทั้งจีนแต่กลับไปชอบหนังฝรั่ง ในวงการกีฬาบางคนชอบฟุตบอล, บางคนชอบตะกร้อ, บางคนชอบเทนนิส บางคนชอบกอล์ฟ ในแวดวงการเมือง บางคนชอบพรรคประชาธิปัตย์, บางคนชอบพลังธรรม, บางคนชอบกิจสังคม, บางคนก็ชอบพรรคความหวังใหม่ ในแวดวงของชาววัดบาง บางคนชอบพระป่า, บางคนชอบพระบ้าน, บางคนชอบพระนักเทศน์, บางคนชอบพระที่มีการศึกษา, บางคนชอบพระใหญ่ๆ โตๆ ต้องเป็นระดับเจ้าคุณ, บางคนชอบพระหลวงตา บางคนก็ชอบพระขลังๆ รดน้ำมนต์ พนน้ำหมาก หนึ่งทางนอกบอกทางใน แต่บางคนก็กลับไปชอบคำสอนในต่างศาสนาก็มี ที่เป็นเช่นนี้เพราะเราชอบอะไรไม่เหมือนกัน ร้อยคนก็ชอบกันไปร้อยอย่าง ต่างจิตต่างใจ ดังคำพระที่ว่า “นานาจิตตัง”

ก็เมื่อความชอบของคนเราต่างกันไปเช่นนี้ สิ่งที่ตามมาก็คือความขัดแย้งกัน ถ้าความขัดแย้งกันนั้นสามารถประนีประนอมกันได้ก็ดีไป แต่ถ้าประนีประนอมกันไม่ได้ก็อาจลงท้ายด้วยการทะเลาะวิวาท ชกตอยทุบตีกัน คนเราเมื่อชอบอย่างไหนก็ว่าอย่างนั้นดีที่สุดแล้ว อย่างอื่นไม่ดี คนบางคน บางกลุ่มบางคณะต้องทะเลาะวิวาทกันเพียงเพราะความชอบที่ต่างกัน ผัวเมียทะเลาะกันเพราะรสนิยมไม่ตรงกัน คนหนึ่งอยากไปวัด คนหนึ่งอยากไปเที่ยว ลูกๆ ทะเลาะกันเพราะแย่งกันดูโทรทัศน์คนละช่อง พุทธศาสนิกชนทะเลาะกันเพราะแย่งอาจารย์คนละองค์ ถ้าจะมองไปแล้ว การชอบอะไรต่างกันก็เป็นความดีอยู่อย่างหนึ่ง ลองคิดดู ถ้าคนเราชอบอะไรเหมือนกัน หนุ่มสาวแย่งแฟนคนเดียวกัน ลูกศิษย์แย่งอาจารย์กัน ผู้โดยสารแย่งรถคันเดียวกัน ปัญหาจะไม่รุนแรงกว่านี้หรือ นี่ขนาดมีตัวเลือกให้มาก ยังอดมีปัญหาไม่ได้ ถ้าเกิดมีตัวเลือกน้อยลงจะมิตองทะเลาะกันยิ่งกว่านี้ดอกหรือ ?

88. ยาวับัน สันตอ

คำพังเพยที่กล่าวไว้ว่า "รักยาวให้บัน รักสั้นให้ตอ" นั้น บางคนฟังแล้วไม่เข้าใจความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ โดยคิดว่า วัตถุประสงค์ของ ถ้าเราปรารถนาให้มันยาวออกไป ถ้าไปบันหรือตัดออกมันจะยาวได้อย่างไร ? ถ้าอยากให้มันยาวก็ต้องต่อ รักสั้นให้ตอก็เหมือนกัน ถัดออกมันก็น่าจะยาวออกไป แล้วมันจะสั้นอย่างไร ? แต่คำพังเพยนี้ ซ่อนความหมายไว้ คือหมายถึงสัมพันธภาพที่มีต่อกัน เช่นเพื่อนต่อเพื่อนที่เคยรู้จักคบหากันมา เมื่อใดที่เกิดความไม่เข้าใจกัน อาจมีปากเสียงกัน ทะเลาะเบาะแว้งกัน ต่างฝ่ายต่างก็ว่าตัวเองถูก ก็พูดกันไม่รู้เรื่อง ไม่สามารถตกลงกันได้ ลักษณะเช่นนี้แหละ ท่านจึงบอกให้บันเสีย คือให้ยุติการโต้เถียง การทะเลาะวิวาทนั้น สัมพันธภาพที่เคยมีต่อกันก็จะได้ยืดยาวต่อไปได้อีก แต่ถ้าคิดว่า เอาละ เลิกคบกันเสียที เพราะรังแต่จะก่อเรื่องเช่นนี้ ก็จงทะเลาะต่อกันไปเถิด สัมพันธภาพก็จะสั้นสุดลง ณ ที่ตรงนั้น

มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม จะอยู่คนเดียวในโลกมิได้ หรือจะอยู่คนเดียวโดยไม่หวังพึ่งใคร หรือคบกับใครเลยก็เป็นไปไม่ได้อีกเช่นกัน อย่างน้อยเราก็ต้องมีพ่อแม่พี่น้อง หรือเพื่อนชีวิตคือสามีภรรยาที่อยู่กับเรา กว้างออกไปเราก็ต้องมีเพื่อนรวมหมู่บ้าน รวมถิ่นเดียวกัน น้อยคนนักที่จะไม่คบหาสมาคมกับใคร จะปลีกตัวออกจากสังคมคงไม่เป็นผลดีแน่ ถ้าดีประเทศจีนแผ่นดินใหญ่ซึ่งทดลองปิดประเทศมาหลายสิบปีก็น่าจะเจริญไปกว่านี้ แต่ที่ก็มาเปลี่ยนนโยบายเปิดประเทศ ประเทศพม่าซึ่งก็ประกาศปิดประเทศเช่นเดียวกัน แล้วพม่าก็เห็นอย่างที่เป็นอยู่ เดียวนี้ก็ต้องมาประกาศเปิดประเทศแล้ว ต้องคบหาสมาคมหรือติดต่อกับประเทศอื่น เพราะฉะนั้น การต้องสมาคมกับคนอื่นจึงเป็นสิ่งจำเป็นและจะขาดเสียมิได้ แต่การสมาคมกันนั้นก็จำเป็นต้องมีขอบเขตจำกัด แค่นั้นจึงจะสมควรเหมาะสม คำพูดคำจาที่จะต้องใช้ต่อกัน ควรจะพูดเช่นไร เป็นการล่วงเกินเขาหรือไม่ ? เป็นการให้เกียรติเขาหรือไม่ ? และสิ่งที่ควรจะต้องระวังไว้อย่างหนึ่งก็คือ อย่าเห็นหากันจนเกินไป และอย่าสมาคมกันจนสนิทสนมเกินไป ถ้าเห็นหากันจนเกินไป ไม่ได้ติดต่อกันหรือโทรศัพท์ไปถามข่าวคราวกันบ้างเลย ก็อาจจะเกิดความน้อยใจขึ้นได้ ยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา คนส่วนใหญ่จะรู้สึกเจ็บแสบหง่า อยู่ที่บ้านบางที่โทรศัพท์ไม่ดังเลย บางคนต้องหยิบโทรศัพท์มาเช็กดูว่า มันยังทำงานอยู่หรือเปล่า ? หากมีใครโทรมาคุยบ้าง จะรู้สึกยินดีใจ แต่ก็ควรทำไว้ในใจเสมอว่า แม้ว่าเราจะเป็นเพื่อนฝูงใกล้ชิดกัน ก็อย่าทำตนจนสนิทสนมเกินไป โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ต่างวัยกันมากๆ ก็ควรจะต้องรู้จักวางตน การไม่ถือตัวเป็นสิ่งที่ดี ทุกคนชอบ เช่นพระราชามหากษัตริย์เสด็จไปเยี่ยมเยียนราษฎร พระองค์เข้าถึงประชาชนโดยไม่ทรงถือพระองค์ ทรงปฏิบัติพระองค์อย่างธรรมดา แต่ก็เชื่อว่าประชาชนจะไปตีตนเสมอ ต้องรู้จักพอดีพองาม พระสงฆ์องค์เจ้าที่อยู่ประจำวัดข้างบ้าน บางคนไปมาหาสู่เป็นประจำ ท่าน

ก็เห็นว่า ญาติโยมกันเอง ก็อาจจะไม่ต้องวางตนเป็นพิธีการอะไร แต่นั่นก็ได้หมายความว่า พวกเราจะตีตนเสมอท่าน หลายๆ วัดที่เป็นอยู่ในเวลานี้ โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัด เมื่อเวลาที่มีญาติโยมมาที่วัดกันคราวละมาก ๆ บางคนชอบทำตนประหนึ่งว่า ยิ่งใหญ่ เพราะขนาดพระสงฆ์ก็ต้องเกรงใจ หรือเข้าหาพระผู้ใหญ่ได้ บางคนก็คิดว่าอายุมากกว่าพระเป็นไหนๆ คราวโยมพ้อโยมแม่แล้ว พุดจาเกินเลยไปก็มี ก็นับว่าเป็นการไม่สมควร โดยเฉพาะในที่ต่อหน้าคนด้วยแล้ว ต้องสำรวมระวังเป็นพิเศษ ครูบาอาจารย์กับลูกศิษย์ก็เหมือนกัน ครูอาจารย์ท่านมีเมตตากับลูกศิษย์ ไม่โหดเหี้ยมดุร้าย พวกศิษย์ก็อย่าได้ใจ หรือปากันเหลือ อาจารย์ท่านนั้นใจดี ไม่ว่าจะอะไรหรอก แล้วพุดจาขาดความเคารพ หรือแสดงกิริยาอาการที่ไม่สมควร เช่นนี้ก็ดูไม่เหมาะสมไม่งาม เข้าทำนองที่ว่า เล่นกับหมาๆ เลียปากเล่นกับสาก สากตีหัว

สามภรรยาที่อยู่ด้วยกันไปนานๆ พอมีลูกสักสองสามคน เมื่อความสดสวยของฝ่ายตรงข้ามหมดไป ก็เห็นว่าคูครองของตนไม่น่าอภิรมย์รักใคร่เสียแล้ว หรืออาจเป็นเพราะเห็นหน้ากันทุกวันๆ จึงรู้สึกชินชาหรือเบื่อหน่าย ไปชอบหญิงหรือชายอื่น ทำให้ต้องมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกัน เมื่อพวกลูกๆ เห็นพ่อแม่ทะเลาะกัน จิตใจก็พลอยเสียหรือเสื่อมโทรมไป ลักษณะเช่นนี้ก็ควรนำสุภาสิตข้างต้นนั้นไปใช้เสีย เพื่อความสุขในครอบครัว เพื่ออนาคตที่ดีของลูกๆ ลูกๆ จะโตพูดเต็มปากว่า ยังมีพ่อ มีแม่อยู่ ไม่ใช่เด็กกำพร้าขาดพ่อขาดแม่ เด็กคนใดที่พ่อแม่ต้องแยกทางกัน จิตใจของเด็กคนนั้นมักมีแผลอยู่ในใจ คือมีความกดดันอยู่ในใจ บางทีก็หนักถึงตัวเอง คิดน้อยเนื้อต่ำใจ ที่เกิดมามีกรรม มีพ่อแม่ก็ต่างคนต่างไปแล้วลองนึกถึงตัวเราเองบ้างว่า ถ้าตนตกอยู่ในสภาพเช่นนั้นจะรู้สึกอย่างไร ?

ในสังคมของครอบครัวที่พ่อแม่มีลูกหลายๆ คน พ่อแม่ทั้งหลายแม่จะมีความรักต่อลูกทุกคน จริงอยู่อาจจะคนนั้นมากหน่อย คนนี้น้อยนิดหนึ่ง แต่รวมความแล้วพ่อแม่ก็รักลูกทุกคน พ่อแม่ก็ไม่อยากเห็นพวกลูกๆ ทะเลาะกันเอง ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม มีแต่อยากให้เห็นพวกลูกๆ มีความรักใคร่ กลมเกลียวกัน ช่วยเหลือกัน เมื่อพี่ๆ เรียนจบแล้วก็อยากให้ช่วยเหลือน้องๆ บ้าง หัวอกของพ่อแม่ก็มักเป็นเช่นนี้ ในสังคมของหมู่บ้าน พ่อบ้านก็อยากให้พวกลูกบ้านมีความรักสามัคคีกัน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ในประเทศชาติบ้านเมือง ผู้นำหรือประมุขของประเทศก็อยากให้คนในชาติอยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ประองตองกัน สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในแวดวงของชาววัด ถ้าอุปฐากญาติโยมวัดใดมีความรักใคร่กลมเกลียวกันดี มีอะไรก็ช่วยเหลือกันดี คนนั้นทำนั้น คนนี้ทำนี้ แบ่งเบาธุระหน้าที่กัน สมภารเจ้าวัดหรือพระภิกษุสงฆ์สามเณรก็พลอยเป็นสุขและปลาบปลื้มไปด้วย แต่ถ้าญาติโยมไม่กลมเกลียวกัน แบ่งกันเป็นกลุ่ม แยกกันเป็นคนละคณะ ไม่รักใคร่สามัคคีกัน มีลักษณะแห่งการนินทาวารายกัน หรือคอยจ้องแต่จะคิดประหัตประหารกัน

คงไม่มีสมภารวัดไหนที่จะประสงค์เช่นนั้น เพราะนั่นเป็นเสมือนลางบอกเหตุว่า ความเสื่อมกำลังคือบคลานเข้ามาแล้ว

ที่ท่านสอนให้บันทึกคือสอนให้บันทึก ความชั่วร้ายออกไปจากจิตใจนั่นเอง เช่นบันทึกความโกรธออกไปเสีย บันทึกความเคียดแค้นกันออกไปเสีย บันทึกความชิงชังกันออกไปเสีย บันทึกวิมานะที่มีอยู่ในจิตใจออกไปเสีย อย่าให้มันเกาะกุมจิตใจอยู่ ลักษณะเช่นนี้สัมพันธภาพก็จะดียืดยาวออกไป แต่ในทางกลับกัน นอกจากจะไม่บันทึกแล้ว ยังช่วยกันสานต่อสืบต่อ เช่นพอมีเรื่องอะไรเกิดขึ้น แทนที่จะเก็บไว้ในใจ หรือประสานความสามัคคีให้เกิดขึ้น แต่กลับช่วยกันเสริมเพิ่มเติม จากคนนี้ไปคนนั้น จากคนนั้นไปคนโน้น เรื่องเล็กน้อยก็ทำให้เป็นเรื่องใหญ่ แทนที่จะปรองดองกันได้ เรื่องเพียงเล็กๆน้อยๆ ก็ยอมกันไม่ได้ กลายเป็นเรื่องต้องขึ้นโรงขึ้นศาลบ้าง ประหัตประหารกันบ้าง เพราะไม่ยอมบันทึกนั่นเอง

มิใช่แต่การทะเลาะเบาะแว้งที่เกิดขึ้นจากอำนาจแห่งโทสะเท่านั้นที่ควรจะต้องบันทึกเสีย ความชั่วความเสียหายอื่นอันถือว่า เป็นกรรมที่น่าตีเตือน น่ารังเกียจก็ควรต้องบันทึกเสียด้วย ผู้ที่โลภคิดอยากจะได้ของๆผู้อื่นมาเป็นสมบัติของตัวเอง ในห้วงสมองของเขาก็คงจะเต็มไปด้วย เล่ห์กลหรืออุบายวิธีต่างๆ ที่คิดว่าทำอย่างไรจึงจะได้ของๆเขา มา ยิ่งคิดก็ยิ่งหาวิธีการต่างๆ ได้มาก ถ้าปล่อยให้ความคิดอย่างนั้นครอบงำจิตใจอยู่ เมื่อมีโอกาสก็อาจจะต้องทำกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา และเมื่อกระทำลงไปแล้ว ต่อมาภายหลังคิดเสียใจต่อกรรมที่ตนได้กระทำไปแล้ว คิดอยากจะลบล้างกรรมที่ตนทำไปแล้วนั้นยอมทำไม่ได้

ความอาฆาตพยาบาทก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ ควรจะตัดออกไปเสียจากมลสันดาน ถ้าไม่กำจัดออกไปเสียแล้ว ก็มีแต่จะก่อทุกข์กิเวรให้เกิดขึ้นกับตนตายเดียว ดังนิทานธรรมบทเล่าว่า บุรุษผู้หนึ่งเมื่อบิดาถึงแก่กรรมแล้ว ได้รับทรัพย์มรดกทำกสิกรรมเลี้ยงชีวิตและมารดาต่อมามารดาได้หาหญิงนางหนึ่งมาแต่งงานด้วย แต่นางนั้นเป็นหมันไม่สามารถมีลูกไว้สืบสกุลได้ กาลต่อมา นางจึงหาหญิงอื่นมาให้เป็นภรรยาอีกคนหนึ่งเพื่อจักได้สืบสกุล ต่อมา นางเกิดถูกคิดขึ้นมาว่า ถ้านางมีลูก ทรัพย์สมบัติก็จักตกไปเป็นสมบัติของลูกเมียน้อย ตนก็จักหมดโอกาส นางจึงคิดอุบายขึ้น เมื่อภรณาน้อยนั้นตั้งครรภ์ได้ใส่ยาทำแท้งลงในอาหารให้นางกิน นางนั้นได้แท้งถึง ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๓ ก็ถูกเมียหลวงกลั่นแกล้งอีก แต่เนื่องจากครรภ์แก่แล้ว เด็กในครรภ์จึงนอนขวาง นางได้รับเวทนาอย่างแรงกล้า และได้สิ้นชีวิตไป และก่อนได้สิ้นชีวิต นางได้ผูกความอาฆาตไว้ว่า " เราถูกมันทำให้ฉิบหายแล้ว มันเองแท้ๆ นำเรามา ณ ที่นี้ ทำทารกของเราให้ฉิบหายถึง ๓ ครั้ง บัดนี้เราเองก็ฉิบหายแล้ว เมื่อเราจุติจากอัฐภาพนี้ไปขอให้ไปบังเกิดเป็นนางยักษิณี ได้เคียงกนิลูกของมันเถิด" เมื่อนางตายลงได้ไปบังเกิดเป็นนางแมวอยู่ในเรือนนั่นเอง

เมื่อสามีทราบเข้าจึงได้ทุบตีและทำร้ายภรรยาหลวงนั้นจนกระทั่งตายลง และได้ไปบังเกิดเป็นแม่ไก่ในเรือนนั้นเช่นกัน ต่อมาไม่นานแม่ไก่ได้ตักฟองออกมา นางแมวก็กินกินไข่พวกนั้นเสียหมดถึง ๓ ครั้ง แม่ไก่จึงตั้งความปรารถนาไว้ว่า "มันมากินฟองไข่ของเราถึง ๓ ครั้ง และยังปรารถนาที่จะเกี่ยวกินตัวเราเองด้วย เมื่อเราตายไป ขอให้เราได้ไปกินมันและลูกของมันด้วยเถิด" แม่ไก่ตัวนั้นได้ตายลงแล้วไปเกิดเป็นแม่เสือเหลือง ฝ่ายนางแมวได้ไปบังเกิดเป็นแม่เห็บ กาลต่อมาเมื่อแม่เห็บนั้นคลอดลูก นางเสือเหลืองก็มากินลูกของนางถึง ๓ ครั้ง เมื่อเวลาจะตายแม่เห็บนั้นก็ตั้งความปรารถนาไว้ว่า "พวกลูกๆ ของเราก็ถูกนางเสือเหลืองนี้มากินถึง ๓ ครั้ง บัดนี้ยังจะมากินเราอีก ถ้าเราตายไปแล้ว ขอให้เราได้ไปกินมันกับลูกของมันด้วยเถิด" เมื่อแม่เห็บตัวนั้นตายแล้ว ได้บังเกิดเป็นนางยักษ์ฉนิ ฝ่ายแม่เสือเหลืองตายแล้วไปบังเกิดเป็นธิดาในเมืองสาวัตถี เมื่อนางเป็นสาวได้แต่งงานแล้วคลอดบุตรมาหนึ่งคน นางยักษ์ฉนิได้จำแลงตนมาเป็นหญิงสหายของนาง แล้วถามพวกชาวบ้านว่า หญิงสหายของตนอยู่ที่ไหน ชาวบ้านพากันบอกว่า "นางกำลังคลอดบุตรอยู่ในห้อง" นางยักษ์ฉนินั้นได้เข้าไปห้อง แล้วจับทารกนั้นกินเสีย ถึง ๒ ครั้ง พอนางใกล้จะคลอดลูกครั้งที่ ๓ จึงให้สามีนำไปยังบ้านเกิดของตน นางยักษ์ฉนิได้ตามไป เห็นนางกำลังให้ลูกตีมนมอยู่ ได้ตะโกนเรียกสามีซึ่งกำลังอาบหน้าอยู่ในสระ แล้วพากันวิ่งไปสู่วิหารซึ่งขณะนั้นพระบรมศาสดากำลังแสดงธรรมอยู่ นางได้นำลูกของตนหมอบแทบฝ่าพระบาทของพระบรมศาสดา พร้อมกับบะร่ำบะลักกล่าวว่า "บุตรคนนี้ หม่อมฉันถวายแด่พระองค์แล้ว ขอพระองค์ประทานชีวิตแก่บุตรของหม่อมฉันด้วยเถิด" สุ่มนเทพที่สิงสถิตอยู่ที่ซุ้มประตูไม่ยอมให้นางยักษ์ฉนิเข้าไปข้างใน พระศาสดารับสั่งให้เรียกพระอานนท์มาแล้วตรัสว่า "อานนท์ เธอจงไปเรียกนางยักษ์ฉนินี้ขึ้นมาเถิด" เมื่อนางยักษ์ฉนินั้นเข้ามาแล้ว นางธิดาผู้นั้นจึงร้องขึ้นด้วยความกลัว พระศาสดาตรัสว่า "เขามาเถิดนางยักษ์ฉนิ เจ้าอย่าใดกลัวไปเลย" และได้ตรัสกับนางยักษ์ฉนิผู้นั้นว่า "เหตุไร เจ้าจึงทำอย่างนี้ ถ้าพวกเจ้าไม่มาสู่ที่เฉพาะหน้าพระพุทธเจ้าเช่นเรา เวระของพวกเจ้าก็จักตั้งอยู่ชั่วกัปชั่วกัลป์ เหมือนเวระของงูเห่ากับพังพอน หรือเหมือนกับหมึกกับไม้สะครอ หรือเหมือนกากับนกเคาแมว, ไฉนพวกเจ้าจึงทำเวระต่อกันและกัน เพราะเวระยอระงับด้วยการไม่มีเวระ หาระงับได้ด้วยเวระไม่มี" ดังนี้แล้วจึงได้ตรัสพระคาถานี้ว่า

น ทิ เวเรน เวารานิ

สมฺมมฺนุติธ กุทาจนํ

อเวเรน จ สมฺมมฺนุติ

เอต ธมฺโม สนนฺตโน ฯ

ในกาลไหนๆ เวระทั้งหลายในโลกนี้ ย่อมไม่ระงับด้วยเวระเลย ก็แต่ยอระงับได้ด้วย ความไม่มีเวระ นั่นเป็นธรรมเก่า ดังนี้ ในกาลจบพระธรรมเทศนา นางยักษ์ฉนินั้นได้สำเร็จเป็นพระโสดาบัน ฉะนี้

89. บุตรเกิดแต่บุญ

ลูกคือสุดที่รักของพ่อแม่ เพราะชีวิตที่ลูกได้มาล้วนตั้งต้นต่อเชื้อมาจากพ่อแม่ด้วยกันทั้งนั้น ชีวิตของลูกรวมทั้งอวัยวะใหญ่หน้อยทั้งหลาย ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของพ่อแม่ ถ้าจะลองสังเกตดูทางด้านรูปพรรณสัณฐาน เช่น ใบหน้าบางคนก็อาจเหมือนไปทางพ่อ ลูกตาเหมือนมาจากแม่ สีผิวบางคนก็ไปทางแม่ บางคนก็ไปทางพ่อ ยิ่งถ้าพ่อกับแม่เป็นคนต่างเชื้อชาติกันด้วยแล้ว จะสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน ลักษณะอย่างอื่นเช่นคำพูด น้ำเสียง กิริยาท่าทาง อุปนิสัยใจคอ ก็คงไม่ต่างไปจากพ่อแม่สัก และก็มีลักษณะคล้ายๆ กันในหมู่พี่น้องของตนด้วย

ในทางพระพุทธศาสนาได้จำแนกบุตรเอาไว้ ๓ ประเภทคือ:-

๑. อภิชาติบุตร บุตรที่ดีกว่าพ่อแม่
๒. อนุชาติบุตร บุตรที่ดีเสมอพ่อแม่
๓. อวชาติบุตร บุตรที่ต่ำกว่าพ่อแม่

ประเภทที่หนึ่ง บุตรที่ดีกว่าพ่อแม่ ก็ได้แก่ลูกที่เกิดมาแล้วสร้างความเจริญ สร้างชื่อเสียงให้แก่วงศ์ตระกูลมากขึ้นไปกว่าที่พ่อแม่ได้ทำเอาไว้ เช่นพ่ออาจจะเป็นคนใหญ่บ้านกำนัน แต่ลูกอาจได้เป็นถึงนายอำเภอหรือผู้ว่า หรือพ่อแม่ตั้งตนอยู่ในศีลในธรรมดีอยู่แล้ว ลูกอาจได้บวชเป็นพระผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นเจ้าฟ้าเจ้าคุณ ดังนี้เป็นต้น บุตรประเภทนี้เรียกว่าดีกว่าบุตรทั้งหลาย

ประเภทที่สอง อนุชาติบุตร บุตรที่ดีเสมอพ่อแม่ พ่อแม่ทำไว้ได้แค่ไหน ตนเองก็ทำได้แค่นั้น ไม่ย่อหย่อนหรือยิ่งไปกว่า ตัวอย่างเช่น พ่อเป็นครู ลูกก็เป็นครู พ่อเป็นชาวนา ลูกก็เป็นชาวนา ชาวนาเหมือนกัน บุตรประเภทนี้ก็ยิ่งนับว่าดีอยู่

ประเภทที่สาม อวชาติบุตร บุตรที่ต่ำกว่าพ่อแม่ คือไม่สามารถประพฤติตนให้เหมือนกับพ่อแม่ได้ เช่นพ่อแม่ตั้งตนอยู่ในศีลในธรรม แต่ลูกกลับประพฤติชั่วช้าสามานย์ ทำให้พ่อแม่ต้องเดือดร้อนอยู่รำไป หรือพ่อแม่หาสมบัติไว้เท่าไร ลูกประเภทนี้ก็ผลาญเสียหมดจนไม่มีอะไรเหลือ ลูกประเภทนี้เรียกว่าเกิดมาเพื่อสร้างความเสื่อมสิ้นให้กับตระกูล

แต่ถึงอย่างไร พ่อแม่ทุกคนก็ล้วนปรารถนาให้ลูกๆ ได้ดีด้วยกันทั้งนั้น อยากรจะเห็นความเจริญก้าวหน้า อนาคตที่สดใสของลูก ถ้าลูกเติบโตได้ดี มีความเจริญก้าวหน้า เรียนสำเร็จ มีฐานะมั่นคง ดำรงตนอยู่ในศีลในธรรม พ่อแม่ก็พลอยดีอกดีใจไปด้วย ถึงแม้ว่าจะแยกครอบครัวไปแล้วก็ตาม ความรักและความหวังดีของพ่อแม่ก็ยังมีอยู่เสมอ หาได้เปลี่ยนแปลงไปไม่ แต่ถ้าลูกคนใดไม่เป็นไปอย่างที่ว่ามานี้ ประพฤติผิดศีลธรรมประเพณี ไม่คิดถึง ความเจริญก้าวหน้า นอกจากจะไม่นำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูลแล้ว ยังนำความเสื่อมเสีย นำเรื่องเดือดร้อนมาให้พ่อแม่อีกด้วย อย่างนี้ พ่อแม่เห็นที่จะนอนไม่เป็นสุขแน่

ในทางพระพุทธศาสนาของเราสอนเรื่องกรรม และก็เชื่อกันว่า หากพ่อแม่คนใดตั้งตนอยู่ในศีลในธรรม เช่นรักษาศีล ๕ อยู่เหนียวนิตย์ เมื่อถึงคราวจะได้ลูก ก็จะได้คนดีมาเกิด เมื่อเกิดมาแล้วก็จะมาช่วยค่าคุณฐานะครอบครัวให้ดีขึ้นไปอีก บางคนก่อนที่จะตั้งครรภ์ มักจะฝันว่า ได้แหวนบาง ได้เพชรบาง หรือได้สิ่งของสวยๆ งามๆ แม้มยามตื่นมาแล้วก็ยังคงรู้สึกอึดอัดใจอยู่ ลักษณะเช่นนี้ก็จะได้คนดีมาเกิดเป็นลูกของตน ส่วนคนที่ไม่ตั้งอยู่ในศีลในธรรม เมื่อมีลูก ก็มักจะได้อะไรที่ไม่อยู่ในศีลในธรรมเช่นเดียวกัน เกิดมาแล้วก็ต้องทำให้มีเรื่องเดือดร้อนอยู่ตลอดเวลา และก็เป็นที่น่าสังเกตว่า ครอบครัวใดที่สมบูรณ์มั่งคั่ง ร่ำรวยด้วยทรัพย์สรวงสาร ตระกูลนั้นมักมีลูกน้อยหรือบางทีก็ไม่มีเลย ส่วนตระกูลใดที่อัตคัดขัดสน ยากจนเงินทอง ตระกูลนั้นมักมีวิญญูณมาขอเกิดมาก ที่เป็นดังนี้ ท่านอธิบายว่า ตระกูลที่มั่งคั่งร่ำรวยแต่มีบุตร-ธิดาน้อย เพราะวิญญูณที่จะไปถือกำเนิดในตระกูลเช่นนั้น มีน้อย มีไม่มากนัก เพราะคนที่จะหมั่นทำบุญทำทานอยู่เหนียวนิตย์สะสมเป็นกองบุญใหญ่ นั้นมีไม่มาก ส่วนผู้ที่ไม่หมั่นประกอบในเรื่องการทำบุญให้ทานนั้น มีมาก และมีอยู่ที่ทั่วไป อุปมาเหมือนกับคนที่เรียนหนังสือดี เรียนเก่งก็จะได้รับเลือกให้ไปเรียนในโรงเรียนที่ดีในชั้นที่ดี ส่วนที่เรียนแย่งก็จะถูกคัดให้ไปเรียนในห้องธรรมดาเหมือนนักเรียนทั่วไป หรืออาจจะเรียนสำหรับนักเรียนที่เรียนแย่งด้วยซ้ำไป ถึงแม้ว่าผู้เรียนนั้นอยากจะไปเรียนในชั้นเรียนที่ดี ก็ไปไม่ได้เพราะตนเองไม่มีคุณสมบัติพอเพียง และมีผู้เคยถามว่า เพราะเหตุใดครอบครัวที่ตั้งตนอยู่ในศีลในธรรมจึงได้ลูกที่ดีตามไปด้วย ส่วนผู้ที่ไม่ตั้งตนอยู่ในศีลในธรรมก็มักจะได้ลูกพาลเกเรตามไปด้วย ลักษณะเช่นนี้ท่านอุปมาให้ฟังว่า เหมือนอย่างคนกลุ่มหนึ่งเดินทางไปในถนนสายเดียวกันซึ่งแต่ละคนก็อาจจะมียุติภัยไปคนละอย่าง และตามรายทางที่ดำเนินไปนั้นก็มีสถานที่ต่างๆ เช่น โรงเรียน วัด ร้านอาหาร โรงน้ำชา โรงภาพยนตร์ บ่อนการพนัน สนามกีฬา เป็นต้น คนที่ชอบศึกษาหาความรู้พอเห็นโรงเรียนนั้นก็อยากแวะเข้าโรงเรียนทันที คนที่ชอบธรรมะธัมมโภกก็ต้องอยากเข้าไปวัด คนที่ชอบทานอาหารพอเห็นร้านอาหารก็อยากเข้าไปทานอาหาร คนที่ชอบดูหนังดูละครก็นักอยากเข้าไปในโรงภาพยนตร์ หรือคนที่ชอบเล่นการพนันก็ต้องอยากเข้าไปเล่นการพนัน วิญญูณของสัตว์ที่ตายจากโลกนี้ไปก็มีลักษณะเช่นนั้น ใครมียุติภัยอย่างไรก็ต้องชอบไปเกิดในฐานะตระกูลที่ตนชอบเป็นเรื่องธรรมดา

สมัยก่อนคนเรานิยมการมีลูกมากเพราะจะได้ช่วยกันทำมาหากิน แต่ปัจจุบันนิยมการมีลูกน้อยๆ ถ้าครอบครัวใดที่มีลูกมากก็คงต้องมีภาระเลี้ยงดู ส่งเสียจนกว่าจะเติบโตพอแม่มบางคนต้องทนลำบาก อดทนเพื่อลูก ทำงานหามรุ่งหามค่ำ อุตส่าห์เก็บหอมรอมริบไว้เพื่อส่งลูกๆ ไปเรียนหนังสือ โดยเฉพาะชาวไร่ชาวนาในต่างจังหวัด นับว่าเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจจริงๆ ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกๆ ข้างยิ่งใหญ่มากมายถึงเพียงนี้...

90. หลักแห่งความเชื่อ

สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่เสด็จจาริกไปในโกศลชนบท บรรลุถึงนิคมชื่อเกสปุตตะซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ของชนชาวกาลามโคตร พวกชาวกาลามโคตรได้ยื่นเขาพูดกันว่า "พระสมณโคดม เสด็จมาประทับอยู่ที่เกสปุตตนิคมแล้ว จึงพากันคิดว่า กิตติศัพท์อันงามของพระผู้มีพระภาคเจ้าย่อมฟุ้งกระจายไปว่า แม่เพราะอย่างนี้ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้นเป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ควรกราบไหว้บูชา เป็นผู้ตรัสรู้ได้ด้วยพระองค์เอง เป็นผู้ประกอบด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้เสด็จไปได้แล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลก เป็นผู้ฝึกบรุษที่ควรฝึกได้ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า ทรงเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบาน เป็นผู้จำแนกแจกธรรม พระองค์ทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเองแล้วทรงสอนโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลกและหมู่มสัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์และเทวดาใหญ่ตาม ทรงแสดงธรรมไพเราะในเบื้องต้น ท่ามกลาง และในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง การได้เห็นท่านผู้ไกลกิเลส ควรไหว้ควรบูชา อันทรงพระคุณเช่นนั้น เป็นคุณให้สำเร็จประโยชน์ได้ ฯ"

ในลำดับนั้น พวกชนชาวกาลามโคตรจึงได้พากันไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า บางพวกถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วจึงนั่งอยู่ ณ ที่อันสมควร บางพวกปราศรัยกับพระผู้มีพระภาคเจ้า แสดงความยินดีแล้วนั่งอยู่ ณ ที่อันสมควร บางพวกประคองอัญชลีตรงที่ประทับของพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วจึงนั่ง ณ ที่อันควร บางพวกประกาศชื่อและโคตรแล้วจึงนั่ง ณ ที่อันควร บางพวกก็นั่งนิ่งๆ อยู่ ณ ที่อันสมควร ครั้นหมู่ชนชาวกาลามโคตรพากันนั่งหมดแล้ว จึงได้พากันทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่งมาถึงเกสปุตตนิคมนี้แล้ว แลลงคารมเชิดชวาทะของตนฝ่ายเดียว และคัดค้านดูหมิ่นปรักปรำถ้อยคำของผู้อื่นทำถ้อยคำของผู้อื่นให้กระเด็น ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ครั้นสมณพราหมณ์อีกพวกหนึ่งมาถึงเกสปุตตนิคมนี้ก็แลลงคารมเชิดชวาทะของตนฝ่ายเดียว และคัดค้านดูหมิ่นปรักปรำถ้อยคำของผู้อื่น ทำถ้อยคำของผู้อื่นให้กระเด็น พระเจ้าข้า พวกข้าพเจ้าทั้งหลายมีความสนเทหะสงสัยว่า บรรดาสมณพราหมณ์พวกนั้น ใครพูดจริง ใครพูดเท็จ ?"

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสตอบว่า "ดูก่อนกาลามชน ควรแล้วที่พวกท่านจะสนเทหะ

สงสัย ความสงสัยของท่านเกิดแล้วในทีควรสงสัย" ดังนี้เป็นต้น และต่อจากนั้น พระองค์ได้ทรงแสดงหลักแห่งความเชื่อไว้ ๑๐ ประการดังนี้ คือ:-

๑. มา อนุสฺสาเวน อย่าปลงใจเชื่อโดยการฟังตามๆ กันมา
๒. มา ปรมุปราย อย่าปลงใจเชื่อโดยเข้าใจว่าเป็นของเล่าสืบกันมา
๓. มา อิติกิราย อย่าปลงใจเชื่อโดยตื่นข่าว
๔. มา ปิฎกสมุปทานเนน อย่าปลงใจเชื่อโดยการอ้างตำรา
๕. มา ตกุกเหตุ อย่าปลงใจเชื่อโดยการนึกเดา
๖. มา นยเหตุ อย่าปลงใจเชื่อโดยการคาดคะเน
๗. มา อาการปริวิตกฺเคน อย่าปลงใจเชื่อโดยความตรึกตามอาการ
๘. มา ทิฎฐินิขุฆานกฺขนฺติยา อย่าปลงใจเชื่อโดยชอบใจว่าถูกกับลัทธิของตน
๙. มา ภพฺพรูปตาย อย่าปลงใจเชื่อโดยถือว่า ผู้พูดควรเชื่อได้
๑๐. มา สมโณ โน ครุ อย่าปลงใจเชื่อโดยนับถือว่า สมณะผู้นี้เป็นครูของตน

ความเชื่อเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากจิตของมนุษย์ และก็เป็นเรื่องที่น่าแปลกอยู่อย่างหนึ่งว่า เมื่อตนเองเชื่อถือในเรื่องสิ่งใดแล้ว ยากที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ และก็อีกนั่นแหละ ถ้าเรื่องใดเป็นเรื่องจริง มีประโยชน์ เรื่องนั้นคนมักจะค่อยได้เชื่อถือกันเท่าที่ควร แต่ถ้าเรื่องใดเป็นเรื่อง กูซึ้นหรือเป็นเรื่องของการหลอกลวง คนมันจะเชื่อถือกันเป็นส่วนมาก

ศาสนาพุทธของเราสอนคนให้เป็นคนที่ยึดหลักของเหตุผล ในเรื่องของความเชื่อก็สอนให้เชื่อเรื่องต่างๆ โดยใช้สติปัญญาพิจารณา มิให้เชื่อด้วยความมกมาย มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์ประเสริฐกว่าหมูสัตว์ใดๆ ในโลก เพราะมนุษย์มีมันสมองที่รู้จักคิด ตรិตรองหาเหตุผล มนุษย์เราจึงเป็นผู้ครอบครองโลกนี้โดยสิ้นเชิง ส่วนสัตว์นั้นถึงแม้ว่าจะมีมันสมอง แต่สมรรถภาพในการคิดด้อยกว่าคนไม่รู้จักที่ร้อยก็พันเท่า สัตว์จึงไม่สามารถครอบครองโลกนี้ได้ ไม่มีการพัฒนาเหมือนอย่างมนุษย์ จะเห็นได้ว่าสัตว์ทั้งหลายในโลกเมื่อหลายร้อยหลายพันปีที่ผ่านมาเป็นอยู่อย่างไร ปัจจุบันก็เป็นอยู่อย่างนั้น ส่วนมนุษย์มีการพัฒนาเป็นขั้นตอนและพัฒนากันทุกวัน ปัจจุบันได้ชื่อว่าเป็นยุคที่โลกมีความเจริญ ก็เพราะมนุษย์มีมันสมองรู้จักนึก รู้จักคิดด้วยสติปัญญานั่นเอง

ถึงแม้มนุษย์จะมีมันสมองที่ดีเลิศก็ตาม แต่ก็ยังมีระดับที่แตกต่างกันออกไป ความสามารถในการใช้สติปัญญาแตกต่างกัน อย่างเช่นเมื่อเร็วๆ นี้มีชาวเด็กอเมริกาหันเชื่อสายจีน

ผู้หนึ่งอายุเพิ่งจะ ๑๑ ขวบ แต่มีไอคิวสูงถึง ๑๙๐ และขณะนี้กำลังเรียนอยู่ในระดับมหาวิทยาลัยด้วย โดยปกติคนทั่วไปจะมีไอคิวอยู่ในระหว่าง ๑๐๐, ๑๐๕, ๑๑๐ นี่ก็หายากแล้ว คนที่จะมีไอคิวหรือความชาญฉลาดขนาดนั้นนับว่าหายากมาก เพราะคนเรามีขอบเขตหรือความสามารถในการใช้มันสมองที่แตกต่างกัน คนที่มีมันสมองฉลาดกว่าคนอื่นจึงมักได้เปรียบ และใช้มันสมองของตนนั้นเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์จากคนที่มีความสามารถต่ำกว่าตนเอง

ครั้งหนึ่งในสมัยพุทธกาล พระสารีบุตรซึ่งในขณะนั้นยังเป็นอุปติสสมาณพอยู่ และพระโมคคัลลานะซึ่งในขณะนั้นยังเป็นโกลิตมาณพอยู่ ทั้งสองเป็นสหายกันและเป็นศิษย์ของสัจจชัยปริพพาชก วันหนึ่งอุปติสสมาณพได้ไปพบกับพระอัสสีเถระ เกิดความเลื่อมใส แล้วได้ติดตามพระเถระไป ภายหลังมีความประสงค์ที่จะได้ไปฝากตนเป็นศิษย์พระพุทธรเจ้า จึงพร้อมด้วยโกลิตมาณพพากันไปพบอาจารย์เดิมของตน และได้ชักชวนอาจารย์ของตนไปเฝ้าพระพุทธเจ้าด้วย แต่สัจจชัยกลับไม่ไปเพราะที่จิตมีมานะที่มีอยู่ในจิตใจของตน แม้อุปติสสมาณพจะพยายามด้วยวิธีการต่างๆ สัจจชัยก็ไม่ยอม กลับถามอุปติสสมาณพว่า " **ตาดา กิณฺหุ โข อิมสฺมึ โลกเก ทนฺธา พหุ, อุทาหุ ปญฺทิตา** " " **ดูก่อนพอทั้งหลาย ในโลกนี้มีคนเขลาหรือคนฉลาดมากเล่า ?** " สหายทั้งสองกล่าวว่า " **ทนฺธา อจฺริย พหุ, ปญฺทิตา นาม กติปยาเอว โทหนฺติ** " " **คนเขลามากขอรับท่านอาจารย์ อันคนฉลาดมีเพียงเล็กน้อย** " สัจจชัยจึงว่า " **ถ้าเช่นนั้น พวกคนฉลาดๆ จักไปสู่สำนักพระสมณโคดม พวกคนเขลาๆ จักมาสำนักเรา พอไปกันเถิด เราจักไม่ไป** "

คำกล่าวที่ว่า " **คนโง่ยอมเป็นเหยื่อของคนฉลาด** " คำๆนี้ยังคงให้ความหมายที่ดี ถึงแม้ว่าทุกคนไม่ยอมมีใครเป็นคนโง่ หรือไม่ว่าแต่จะได้ยินคำสบประมาทว่าตัวเองเป็นคนโง่ ทุกคนอยากเป็นคนฉลาดด้วยกันทั้งนั้น แต่บางทีคนที่เข้าใจตนเองว่าเป็นคนฉลาด ก็ถูกหลอกมานักต่อนักแล้ว คนในยุคปัจจุบันนี้เชื่อใจกันได้ยาก แสดงตนกันออกมาในหลายรูปแบบ บางคนมาในรูปของผู้ดี บางคนมาในรูปของนักบุญ บางคนมาในรูปของนักบวช และคนประเภทนี้แหละยากที่จะหยั่งรู้ได้ ใครที่ชอบชมภาพยนตร์จีน หรือชอบศึกษาประวัติศาสตร์ มักจะได้แง่คิดที่ดี เพราะจะได้รู้ได้เห็นเงื่อนงำหรือกลอุบายที่ซ่อนเร้นหรือแอบแฝงอยู่เบื้องหลัง เรื่องบางอย่างถ้าไม่ศึกษาหรือพิจารณาให้ดี หลงตัวหลงตนตามเขาไป บางทีก็เสียความเป็นผู้หลักผู้ใหญ่ไปก็มี ฉะนั้น จึงหัดเป็นคนใช้สติปัญญาพิจารณาเหตุผลเถิด จะเกิดผลดี...

91. มรสุมชีวิต

ประเทศสหรัฐอเมริกาถึงแม้ว่าจะได้ชื่อว่าเป็นประเทศพัฒนาแล้ว เจริญด้วยเทคโนโลยีอย่างสูง สามารถสร้างสิ่งต่างๆ ที่ใหญ่โตมหึมา เช่น เรือรบซึ่งสามารถจู่คนได้เป็นพันๆ สร้างซีปนาวุธที่ร้ายแรงที่สุด ชุดอูโม่รอตโต้ทะเลสามารถให้รถวิ่งรอตโต้ทะเลได้ตั้งปาฏิหาริย์ ส่งยานอวกาศไปสำรวจนอกโลกประจูดังว่าเล่น และยังสามารถทำอะไรๆ อย่างอื่นที่เหนือความสามารถของชนชาติอื่นที่จะทำได้อีกมากมาย แต่ถึงกระนั้นประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ยังไม่สามารถที่จะเอาชนะภัยธรรมชาติบางอย่างที่คุกคามประเทศแต่ละปีได้ เช่น แผ่นดินไหวทางแถบตะวันตกของประเทศ ลมพายุเฮอริเคนทางแถบรัฐฟลอริดา หรืออย่างเช่นสุดท้ายเมื่อเร็วๆ นี้ พายุหมุนทอนาโดก็ถล่มบ้านเรือนเสียหายเป็นพันๆ หลังคาเรือนประชาชนผู้ประสบวาตภัยไร้ที่อยู่อาศัย เพราะบ้านทั้งหลังพังพินาศไปกับแรงลม อาศัยอยู่มิได้แล้ว ภัยธรรมชาติเหล่านี้คุกคามประเทศอยู่ทุกๆ ปี ไม่แต่เฉพาะประเทศสหรัฐเท่านั้น ประเทศอื่นๆ ก็มีเหตุการณ์ทำนองนี้อยู่ทั่วๆ ไป

ชีวิตของมนุษย์เราก็เช่นเดียวกัน บางคนเกิดมาในตระกูลที่สมบูรณ์ มั่งคั่งร่ำรวย มียศศักดิ์สมบัติข้าทาสบริวาร ส่วนคนที่เกิดมาในตระกูลต่ำ เป็นคนเข็ญใจไร้ทรัพย์อัปปัญญาก็มักจะพากันคิดว่า คนที่ร่ำรวย หรือคนที่มียศตำแหน่ง มักจะสุขสบาย เพราะเห็นเขาใช้ชีวิตอย่างหรูหรา มีบ้านหลังใหญ่ มีรถเก๋งคันงาม แต่งตัวดี ๆ ผิวพรรณวรรณะก็ผุดผ่อง หรือคนที่อยู่ตามต่างจังหวัดก็มักจะมองคนที่มาจากในกรุงว่าร่ำรวย มีชีวิตการเป็นอยู่ที่ดี หรือแม้แต่คนที่เดินทางมาอยู่ยังต่างประเทศ ไม่ว่าจะอยู่ในสหรัฐอเมริกาหรือยุโรป คนที่ไม่มีโอกาสได้มาก็มักจะเชื่อว่า คนที่มาอยู่ต่างประเทศสบาย คงมีเงินทองเหลือใช้ บางคนเห็นพวกฝรั่งไปเที่ยวเมืองไทย ก็พากันเข้าใจว่า พวกฝรั่งมีเงินมีทองมากและเป็นคนฉลาด เขาจึงสามารถไปเที่ยวเมืองไทยได้อย่างสบายๆ คนที่มาอยู่ต่างประเทศทำงานได้เดือนละหลาย ๆ หมื่นบาท บางคนคิดว่าคงจะร่ำรวยเป็นเศรษฐี แต่แท้ที่จริงแล้วหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะถึงแม้ว่าจะเที่ยวออกมาแล้ว ได้เงินสูงก็จริงแต่ค่าใช้จ่ายก็สูงตามไปด้วย เรียกได้ว่า รายได้กับรายจ่ายพอๆ กัน จึงมักไม่ค่อยมีเหลือเก็บอะไรมากนัก

หลายครั้งหลายคราในชีวิตของคนเราที่ผ่านมา เราคงเคยได้ยินคนที่เคยมั่งมีศรีสุข แต่ภายหลังกลับเป็นคนที่ไม่มีอะไรเลย คนที่เคยเด่นดังในสังคม คนที่มีชื่อเสียงกลับเป็น คนไร้ชื่อเสียง วันดีคืนดีก็ได้ยินข่าวอะไรๆ ที่ฟังแล้วเกิดความสลดใจหรือไม่น่าเชื่อว่าจะเป็น

ไปได้ หรือแม้แต่กระทั่งตัวของเราเอง อยู่สบายๆมานาน วันดีคืนดีก็มีข่าวจากเจ้านายหรือผู้บังคับบัญชาสั่งโยกย้ายหรือถูกขอยอดจากตำแหน่งที่มีอยู่ หรือตนเองอาจจะไปทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งมา แล้วผลแห่งการกระทำนั้นก็ตามมาสนองเอา ความเปลี่ยนแปลงทั้งหลายที่เป็นไปในแง่ลบ(Negative) หรือมีผลไม่เป็นที่น่าพอใจ ก่อความทุกข์ความเดือดร้อนให้ ลักษณะเช่นนี้เราเรียกกันว่า "มรสุมชีวิต" บางคนก็หนัก บางคนก็เบา แล้วแต่ว่ามรสุมที่พัดผ่านเข้ามาในชีวิตนั้นจะรุนแรงแค่ไหน...

ในเวลาที่เกิดลมมรสุม ฝนตกฟ้าร้องหรือเกิดฟ้าผ่าขึ้น สถานการณ์เช่นนี้ย่อมสร้างความตื่นตระหนกตกใจกลัว แต่หลังจากที่ลมมรสุมได้ผ่านไปแล้ว ความปกติก็กลับเข้ามาแทนที่ ในชีวิตของคนเราก็เช่นเดียวกัน หลายครั้งหลายคราวที่ชีวิตต้องเจอกับมรสุมชีวิต เดียวก็เรื่องนี้ เดียวก็เรื่องนั้น เรื่องเก่ายังไม่ทันจะจางหายไป เรื่องใหม่ก็โผล่เข้ามาอีกแล้ว เข้าทองนองที่ว่า "ความว้าวยังไม่วั้นหาย ความควายก็เข้ามาแทรก" มรสุมชีวิตนี้เกิดขึ้นได้กับคนทุกเพศทุกวัยและทุก ๆฐานะ ไม่ว่าจะยากดีมีจน แม้แต่พระสงฆ์องค์เจ้าก็หนีไม่พ้น บางคนเจอหนักจนถึงกับกลายเป็นโรคประสาทไป บางคนก็ต้องพึ่งพาอาศัยโยธาจารย์ทั้งหลายให้ช่วยดูดวง ไปหาพระเพื่อจะได้สะเดาะเคราะห์ต่อชะตาให้ บางคนเจอเข้าหนัก ๆ หน้าดำคร่ำเครียด ถึงกับผ่ายผอม กินไม่ได้นอนไม่หลับ กัดกลุ่มเสียเต็มประดา

ในสมัยครั้งพุทธกาล มีบุตรสาวของเศรษฐีท่านหนึ่งชื่อนางปฎาจารา เมื่อนางเป็นสาวเกิดรักใคร่ชอบพอกับทาสหนุ่มในบ้าน บิดามารดาห้ามไม่ฟัง ในที่สุดก็พากันหนีออกจากบ้านไปอาศัยอยู่ที่เมืองอื่น กาลต่อมานางเกิดตั้งครรภ์คนแรก นางประสงค์ที่จะกลับมายังบ้านเกิด แต่สามีไม่ยอม ต่อมานางเกิดตั้งครรภ์เป็นครั้งที่สองและจนใกล้คลอดแล้ว นางก็ประสงค์ที่กลับไปยังบ้านเกิดอีก สามีก็ห้ามอีกเช่นเคย วันหนึ่งขณะที่สามีออกไปทำงานนอกบ้าน นางได้หนีสามีเดินทางกลับไปยังบ้านเกิดพร้อมกับบุตรน้อย สามีพอทราบข่าวก็เดินทางติดตามนางมาจนทันในระหว่างทาง พอดีนางเกิดเจ็บครรภ์อย่างหนักใกล้จะคลอด สามีของนางจึงไปเสาะหาพยาบาลไพร่และพื้น พอดีเกิดฝนตกหนัก สามีของนางจึงขึ้นไปหลบฝนอยู่บนจอมปลวก และบังเอิญเกิดงูพิษกัดตาย ณ ที่ตรงนั้น เมื่อนางสูญเสียสามีในระหว่างทาง ก็เดินทางต่อไปพร้อมกับบุตรน้อยทั้งสอง มาเจอแม่น้ำใหญ่ขวางหน้า นางจึงให้ลูกคนโตคอยอยู่ที่ฝั่งแล้วอุ้มลูกคนเล็กที่เกิดใหม่ข้ามแม่น้ำไปบางไว้อีกฝั่งหนึ่ง ในขณะนั้นมีเหยี่ยวใหญ่ตัวหนึ่ง บินผ่านมา นางจึงโบกมือไล่ ลูกชายคนโตนึกว่าแม่เรียกให้เดินไปหา จึงเดินลงมาจากฝั่งพลัดตกน้ำไป ลูกคนเล็กก็ถูกเหยี่ยวโฉบไป นางเสียใจเป็น

กำลัง ปานประหนึ่งว่าจะขาดใจเสียให้ได้ นางสู้อุตส่าห์หอบสังขารอันอิดโรยเดินทางต่อไปยังบ้านเกิดของนางที่ซึ่งบิดามารดาอยู่ ครั้นพอถึงหมู่บ้าน ก็ถามชาวบ้านแถวนั้นว่าบ้านของเศรษฐีบิดาของนางไปทางไหน ? ชาวบ้านบอกว่า โหน่งไง บ้านของเศรษฐีสองผัวเมีย กำลังถูกไฟไหม้ เห็นแต่ควัน และเศรษฐีสองผัวเมียก็ถูกไฟครอกตายไปแล้ว นางปฎิภาจารา ได้ฟังดังนั้นก็ถึงกลับเป็นลมล้มฟุบอยู่ ลึนสติไป และถึงกับเสียชีวิตไปในที่สุด

นางปฎิภาจาราได้ประสบกับมรสุมชีวิต สูญสิ้นเสียทุกสิ่งทุกอย่างที่เคยได้เคยมี แม้นางจะเกิดมาในครอบครัวของเศรษฐีก็ตาม ในชีวิตหนึ่งนี้ ใครจะประมาทไม่ได้เลยว่า เหตุการณ์เช่นนี้จะไม่บังเกิดขึ้นกับตัวเรา บางคนที่ไม่เคยเตรียมตัวเตรียมใจไว้ก่อน เมื่อเจอกับลมมรสุมชีวิตเข้าจริง ๆ ก็หาทางออกหรือทางคลายทุกข์ด้วยวิธีการต่างๆ บางคนหนีออกจากบ้านไปไม่ยอมส่งข่าวส่งคราวให้ทางบ้านได้ทราบ บางคนก็เอาแต่กินเหล้า บางคนก็สูบบุหรี่จัดเข้าไปอีก ล้วนแต่เป็นเครื่องทำลายตนเองทั้งนั้น บางคนก็ตัดสินใจฆ่าตัวตายหนีปัญหาไปเลย เหตุการณ์แบบนี้มีอยู่เรื่อยๆ บางคนตื่นมาห้อยก้นหน้าเข้าวัดบวชพระ, บวชชีไปเลย หากเมื่อใดที่ท่านเจอกับมรสุมชีวิตท่านจะอย่างไร ? บางคนก็แนะนำไปในแนวทางต่างๆ แล้วแต่ว่าตนจะถนัดไปในทางด้านใด ส่วนในทางพระท่านสอนให้ใช้สติปัญญาพิจารณา พยายามทำใจให้มั่นคงหนักแน่น อย่าใจเสีย ทำจิตใจให้เป็นปกติ ฟังดูตัวอย่างภูเขาคินทังกีบที่แม่จะถูกลมพายุที่พัดโหมกระหน่ำมาจะแรงเพียงใดก็ตาม แต่ภูเขาคินทังกีบนั้นก็หาได้หวั่นไหวไม่ ผู้ที่ประสบกับมรสุมชีวิตแล้วหาทางออกด้วยการทำลายตนเองหาใช้วิถีทางของนักสู้หรือของคนฉลาดแต่ประการใดไม่ หากแต่เป็นวิถีทางของคนเขลา เป็นวิถีทางของคนที่อ่อนแอ เหมือนกับบ้านที่ไม่แข็งแรงมั่นคงต้องถูกลมพัดให้พังทลายไปฉะนั้น

ในชีวิตของคนเราในยุคปัจจุบันที่ต้องแข่งขันกันเพื่อเอาตัวรอด น้อยรายนักที่จะไม่ประสบกับมรสุมชีวิต โดยเฉพาะผู้ที่ลงทุนประกอบธุรกิจ บางคนลงเงินไปมากก็หวังเพื่อจะได้ทุนและกำไรกลับคืนมา แต่ในบางครั้งก็ไม่ใช่ไปอย่างเราที่เราคิดหรือวางแผนไว้ ยิ่งทำก็ยิ่งแย่ ทุนหายกำไรสูญ บางทีกิจการที่ทำอยู่ถึงกับล้มไป บ้านช่องห้องหอก็ถูกเขายึดครอบครัวก็แตกกระสาบซ่านเซ็น ไปกันคนละทิศละทาง

ชีวิตของมนุษย์มิได้โรยด้วยกลีบกุหลาบหรือราบรื่นเสมอไป ครั้งคราใดที่ท่านประสบกับมรสุมชีวิต จงเตรียมตัวเตรียมใจไว้ ทำใจให้หนักแน่นมั่นคงโดยใช้ความอดทนเป็นที่ตั้ง แล้วความขมขื่นแห่งชีวิตก็จะค่อยๆ จางคลายไป ความสดใสแห่งชีวิตก็จะหวนคืนกลับมาอย่างแน่นอน...

92. ชุบมือเปิบ

วัฒนธรรมเก่าแก่ของคนไทยเราเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร คือจะนั่งล้อมวงลงกับพื้นและบริโภคโดยใช้มือป้อนคำข้าวเข้าปาก ไม่ว่าจะป้อนในภาคกลางซึ่งบริโภคข้าวสวยหรือทางภาคเหนือ, ภาคอีสานซึ่งบริโภคข้าวเหนียวเป็นหลัก ก่อนบริโภคก็จะต้องหาภาชนะใส่น้ำวางไว้ข้างๆวงเพื่อจะได้ชุบมือให้เปียกเสียก่อน เวลาบริโภคอาหารจะได้ไม่ติดมือ แม้ว่าปัจจุบันคนส่วนใหญ่จะหันมาใช้ช้อนส้อมกันแล้ว แต่ในชนบทก็ยังถือปฏิบัติกันอยู่ การบริโภคอาหารโดยใช้มือนั้น กิริยาอาการเช่นนี้เราเรียกกันว่า "เปิบ" เป็นภาษาเก่า มีลักษณะเหมือนกับ "ป้อน" ต่างแต่ว่า ถ้าหยิบขึ้นมาบริโภคเองเราก็เรียกว่า "เปิบ" แต่ถ้ามีคนอื่นหยิบยื่นใส่ปากให้ เราก็เรียกว่า "ป้อน"

มนุษย์เราที่เกิดมา คำของท่านว่า "ต่างจิต ต่างใจ" อุปนิสัยใจคอไม่เหมือนกัน บางคนรู้จักเสียสละอดทน ไม่เป็นคนซื่อตรงไม่เห็นแก่ตัว ชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เห็นคนที่ลำบากกว่า ถ้าช่วยได้ก็ต้องชวนช่วย ช่วย บางคนก็เห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ไม่เอาใครทั้งนั้น เอาแต่ตัวรอดไว้ก่อน ถ้าตนเองมีโอกาสที่จะได้ก็จะได้จะไม่ยอมปล่อยให้โอกาสนั้นให้หลุดลอยไป ความเป็นคนเห็นแก่ตัวหรือเห็นแก่ได้ในวันก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นทุกทีๆ คนบางคนถ้าตนเองไม่ได้รับผลประโยชน์ หากมีใครมาชักชวน ให้ช่วยกันคิดช่วยกันทำ หรือให้ช่วยกันเสียสละทรัพย์ก็ไม่ให้ความสนอกสนใจ แถมบางทีก็ยังเที่ยวตำหนิ พูดอย่างนั้นอย่างนี้ หาอะไรดีไม่ได้ แต่เมื่อถึงคราวที่คนอื่นเขาทำสำเร็จแล้วหรือถึงคราวที่ตนเองเดือนร้อนต้องการความช่วยเหลือ หรือผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือต้องการไปมีส่วนร่วมด้วย ก็มักจะหาโอกาสไปตีสนิทหรือทาบถามหรือเข้าไปปะปนกับคนในสังคมนั้นๆ หมู่นั้นๆ ด้วย บางทีก็พูดบรรยายสรรพคุณของตนอย่างยืดยาว ทั้งๆที่ตนเองไม่เคยลงทุนอะไรแม้สักนิดเดียว นานๆจะเห็นสักครั้ง แม้ว่าจะมีใครชักชวน เชิญชวน บอกแล้วบอกอีกให้มาช่วยเหลือกัน อย่างนั้นอย่างนี้ มีเยที่จะขอร้อง แต่พวกเขาไม่เคยแสดงความสนใจออกมาแต่อย่างใด ต่อเมื่อตนเองจะได้รับผลประโยชน์บ้างก็จะขอเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ลักษณะของบุคคลเช่นนี้แหละที่ท่านเรียกว่า "ชุบมือเปิบ" โบราณท่านกล่าวไว้ให้เป็นแง่คิด

มนุษย์เราที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ก็เพราะได้อาศัยความร่วมมือแรงรวมใจกัน คำคำภาษิตว่า "รวมกันเราอยู่ แยกกันเราตาย" ตึกรามบ้านช่องที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นได้ก็เพราะการรวมตัวกันของวัตถุธาตุทั้งหลาย นับตั้งแต่อัญ หิน ดิน ทราย เป็นต้นไป แม้แต่

ตะปุตัวเดียวกันยังมีค่า ถ้าไม่ได้วัสดุเหล่านี้ บ้านก็ไม่ใช่บ้าน ใช้ประโยชน์ไม่ได้ คนเราก็เช่นเดียวกัน มนุษย์เราจำเป็นต้องอาศัยรวมกันอยู่เป็นสังคม ประเทศ จะแยกกันอยู่ไม่ได้ ถ้ากันเมื่อใด สังคมก็จะล่มสลายเมื่อนั้น

มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์โลกนี้ให้มีความเจริญสวยงาม คิดประดิษฐ์ดัดแปลงสิ่งทั้งหลายเพื่อให้คนรุ่นหลังได้รับความสะดวกสบาย การที่เราอยู่กันอย่างสบายในโลกปัจจุบันก็เพราะได้อาศัยบรรพชนท่านได้คิด ท่านพากันสร้างกันไว้ พอเกิดมาก็มีบ้านให้อยู่ มีรถให้ขี่ มีอาหารให้บริโภค มีเสื้อผ้าให้สวมใส่ มีวิทยุให้ฟัง มีโทรทัศน์ให้ดู มีถนนหนทางใช้สัญจรไปมา มีโทรศัพท์ไว้ติดต่อกัน มีเครื่องบินไว้ใช้เดินทางไปได้ไกล ๆ มีตำราไว้ศึกษาหาความรู้ มียาไว้สำหรับรักษาโรค มีผู้สอนหลักธรรมไว้ให้ใช้เป็นเครื่องดำเนินชีวิต สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ล้วนเป็นมรดกที่บรรพชนทั้งหลายได้พากันคิด พากันพัฒนารูปแบบจนกว่ามนุษย์จะใช้ได้ หรือเป็นประโยชน์แก่มวลมนุษย์ บางที่ท่านเหล่านั้นผู้คิดสร้างคิดทำสิ่งเหล่านี้มิได้รับประโยชน์อย่างเช่นที่พวกเราได้รับเลย พวกเราเคยได้คำนึงถึงความจริงในข้อนี้กันบ้างหรือไม่? สมัยก่อนหน้าที่ใช้บริโภคดีมีกินกว่าจะได้มาก็ช่างยาก ต้องนำภาชนะไปบรรจุหรือบรรจุทุกมาแต่ที่ไกล ต้องอาศัยแรงวัวควายลากมาจากที่ไกล สมัยนี้มีท่อธารน้ำไหลมาจนถึงบ้าน ไม่ต้องลำบากเช่นสมัยก่อน คนสมัยก่อนจะเดินทางไปยุโรปต้องนั่งเรือกันไปใช้เวลาเป็นเดือนๆ กว่าที่จะถึงจุดหมายปลายทาง บางคนเขียนนิยายพรรณนาการเดินทางจบไปได้ตั้งหลายเรื่อง สมัยนี้ขึ้นเครื่องบินไปชั่วเวลาไม่กี่ชั่วโมงก็ลงไปเดินเล่นอยู่แถวเมืองแฟรงค์เฟิร์ตแล้ว ครูบาศรีวิชัยเทพเจ้าของชาวล้านนาได้นำพาชาวบ้านทั้งหลายทำทางขึ้นไปสู่วัดพระธาตุดอยสุเทพแม้จะไกลเป็นลิบ ๆ ก็ไกลเมตรก็ยังสามารถทำได้สำเร็จ ในขณะที่เครื่องมือเครื่องมือในสมัยก่อนก็ไม่ได้เจริญแบบสมัยนี้ ทั้งหมดอาศัยแรงของมนุษย์โดยแท้ ท่านทั้งหลายก็ยังสามารถทำกันจนสำเร็จ และคนปัจจุบันก็ยังได้ประโยชน์จนกระทั่งทุกวันนี้ สิ่งทั้งหลายสามารถสำเร็จได้ก็เพราะอาศัยความเสียสละของคนทั้งหลายนั่นเอง

ในเรื่องนี้ เราอาจจะเคยได้ยินนิทานเรื่องกระต่ายกับหมีกันมาบ้าง กระต่ายสองตัว ผัวเมีย พากันชักชวนทำสวน ปลูกผักกาดเพื่อจะได้มีอาหารไว้กิน ต่างพากันช่วยรดน้ำ พรวนดิน เผอิญวันหนึ่ง หมูตัวหนึ่งเดินหาอาหารกินเรื่อยมา ผ่านมาทางนั้นเข้า พบกับกระต่ายทั้งสอง กระต่ายจึงชักชวนหมีให้มาช่วยกันปลูกผักกาด มีใบที่กระต่ายจะชักชวนเท่าใด เจ้าหมูตัวนั้นก็ไม่วินิจฉัย ปฏิเสธอย่างเดียว อ้างว่าจะต้องปลูกไปทำไมให้เหนื่อยเปล่า เดียวก็ได้ดีผู้อื่น สู้อาหารกินไปเรื่อย ๆ แบบนี้ไม่ได้ ไม่ต้องลงทุนลงแรงอะไร เมื่อหมูไม่ช่วย กระ-

ตายทั้งสองก็ไม่ว่าอะไร แต่ในใจก็คงคิดอะไรอยู่เหมือนกัน เจ้าหมูตัวก็ก้มหน้าหาอาหารกินเรื่อยไป กาลเวลาล่วงไปเดือนเศษๆ เกิดความแห้งแล้งขึ้น ต้นหญ้าใบไม้พากันเหี่ยวเฉาและตายลงไปทั่ว แต่ในสวนผักของกระต่ายทั้งสองกลับเจริญงอกงามอุดมสมบูรณ์ดี เป็นที่ต้องตาต้องใจของผู้พบเห็น วันหนึ่งขณะที่กระต่ายทั้งสองกำลังเก็บผัก และบริโภคอยู่ด้วยความเอร็ดอร่อยอยู่นั้น เจ้าหมูตัวนั้นก็มาปรากฏกายขึ้น และก็เอ่ยปากขอมาร่วมบริโภคด้วย กระต่ายทั้งสองตอบปฏิเสธไปโดยอ้างเหตุผลว่า เมื่อก่อนเราชักชวนให้ท่านมาช่วยกันปลูกช่วยกันทำ ท่านกลับอ้างโน่นอ้างนี่ แต่ถึงเวลานี้ท่านจะมาชูมือเปิบเอาอย่างนี้ดูจะไม่เป็นการน่าเกลียดไปหน่อยหรือ ? เมื่อหมูไม่ได้รับการต้อนรับจากกระต่ายทั้งสองก็ต้องเดินคอตกกลับไป

ในโลกเราทุกวันนี้ เหตุการณ์ทำนองนี้ก็มีปรากฏให้เห็นอยู่เสมอๆ ผู้ที่ทำตนคล้ายกับหมูตัวนั้นก็มิใช่น้อย หาได้ในที่ทุกหนทุกแห่ง ประเภทที่ไม่อยากลงทุนหรือไม่พยายามที่จะช่วยคิด ช่วยสร้าง ช่วยทำ แต่เมื่อถึงคราวที่ตนเองจะได้รับประโยชน์ก็มักจะวิ่งมาหา การที่คนเราจะได้อะไรมาสักอย่างหนึ่งนั้น มันจะต้องช่วยกัน ไม่ช่วยแรงกาย ก็ต้องช่วยด้วยแรงใจ หรือแรงทุนทรัพย์ หรือแม้กระทั่งบอกกล่าวให้คนอื่นเข้าไปช่วยก็ยังชื่อว่าได้ช่วยกันอยู่ดี อย่าไปตั้งอคติขึ้นมาเป็นกำแพงขวางความคิดของตนจะไม่เกิดเป็นผลดีขึ้นมาแต่อย่างใด อย่าไปคิดว่า เราดีแล้ว เราสบายแล้ว เราร่ำรวยแล้ว เราไม่ต้องพึ่งพาอาศัยพวกเขาเราก็อยู่ได้ วันหนึ่งข้างหน้าไม่ว่า เราจะยืนอยู่บนลำแข้งของตนโดยที่ไม่ต้องหวังพึ่งคนอื่นได้ตลอดไป

โลกกลมๆ ไบนี่มีอะไรแปลกๆ ให้มนุษย์ได้ดูได้ชมอยู่เสมอสม่ำเสมอ แม้แต่มนุษย์ร่างเดียวสองหัวก็ยังมิให้ชาวโลกได้ตลึง ว่ามันเป็นไปได้อย่างไร ? จะป่วยกล่าวไปยถึงยศศักดิ์ ฐานะตระกูล ทรัพย์สินเงินทองที่เรามีอยู่ในเวลานี้ บางคนร่ำรวยเป็นเศรษฐี มีกิจการ มีเลือกสวนไร่นา มีทุกอย่างเท่าที่มนุษย์คนอื่นเขามีกัน แต่บางคนก็ไม่เคยสนใจที่จะช่วยเหลือ หรือคิดที่จะสงเคราะห์อนุเคราะห์ หรือให้ความร่วมมือ ทั้งๆ ที่ตนเองก็มีความสามารถที่จะทำได้แต่ไม่ยอมทำ หรือใครก็ตามที่มีความคิดเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม คิดแต่เพียงว่า ไม่ใช่พวกของเรา ไม่ใช่กิจการของเรา จะคิดสร้างคิดทำอะไรก็ทำกันไปเถิด อย่ามาขอความช่วยเหลือที่ฉันไม่ต้องการ ถ้าเมื่อถึงคราวที่ตนเองเดือนร้อนขึ้นมาอยากจะได้ผลประโยชน์หรือกินส่วนบุญที่คนอื่นเขาทำเอาไว้ ก็คงมีผู้เสียสละให้บุคคลประเภทนี้ได้เข้าไปชูมือเปิบได้อย่างหน้าชื่นตาบานละซิ...

93. ความตั้งใจ

มีพระพุทธภาษิตบทหนึ่งได้กล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่องจิตของมนุษย์ไว้ว่า

มโน ปุพฺพกฺมา ธมฺมา มโนเสณฺณฺฐา มโนมยา
 มนสา เจ ปสนฺเนน ภาสตี วา กโรตี วา
 ตโต นํ สุขมฺหุเวตี ฉายาว อนุปายินี ฯ

ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จที่ใจ เมื่อบุคคลมีจิตใจผ่องใส กล่าวอยู่ก็ดี ทำอยู่ก็ดี ความสุขย่อมตามบุคคลนั้นไปเหมือนเงาตามล้อเกวียน ฉะนั้น

จิตหรือใจของมนุษย์นี้เป็นเรื่องสำคัญมาก มนุษย์เรามีใจไว้สำหรับคิดเรื่องราวต่างๆ แล้วจึงแสดงออกมาทางกายหรือทางวาจา ถ้าใจของเราคิดในเรื่องที่ดี คำพูดที่พูดออกมาก็ดีตามไปด้วย การกระทำที่แสดงออกมาก็ดีเช่นกัน แต่ถ้าใจไปคิดในแง่ของอกุศล การกระทำและคำพูดที่แสดงออกมาก็ไม่ดีไปด้วย ใจจึงเป็นต้นกำเนิดเป็นแหล่งเกิดของสภาพธรรมทั้งหลาย

คำภาษิตที่กล่าวไว้ว่า "ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน" นั้นมีความหมายว่า มนุษย์เราจะมีค่าก็เพราะได้สร้างผลงานเอาไว้ คนไหนสร้างไว้มากก็มีค่ามาก ได้รับการยกย่องเชิดชู แม้ว่าจะตายจากโลกนี้ไปแล้วก็ยังมีคนสร้างอนุสาวรีย์ไว้ให้เป็นเครื่องรำลึกถึงคุณงามความดีกันอยู่ แต่ถ้าไม่ได้สร้างคุณงามความดีหรือผลงานอะไรไว้ให้เป็นที่ปรากฏแก่มหาชน เมื่อตายไปก็คงไม่มีใครที่จะคิดสร้างอนุสาวรีย์ให้ และก็เช่นกันก็คงไม่มีใครที่จะสร้างอนุสาวรีย์ให้กับคนชั่ว จะมีก็แต่ค่าเล่าเรียนไปทำนองเสียหายเท่านั้น เมื่อเป็นที่ทราบกันว่า ค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน ที่นี้ผลของงานจะเกิดขึ้นได้อย่างไร ? คำตอบก็คือก็ต้องมีการลงมือปฏิบัติ หรือมีการกระทำลงไปจึงจะเกิดผลงานขึ้น บางคนทำงานอย่างเดียวกัน ประเภทเดียวกัน แต่ผลที่ได้ต่างกัน เช่นบางคนให้ท่องหนังสือ บางคนวันเดียวก็ท่องจบ สามารถจดจำว่าปากเปล่าได้ บางคนต้องสองวัน บางคนสามวัน หรือบางคนก็มากกว่านั้น บางคนเป็นปีก็ยังจำไม่ได้ ถ้าจะพิจารณาดูแล้ว มีใช้สาเหตุอื่นไกลเลย ทั้งหมดขึ้นอยู่กับความตั้งใจเพียงอย่างเดียว เด็กนักเรียนที่เรียนอยู่ในห้องเดียวกัน บางคนฟังครูอธิบายเพียงครั้งเดียวก็สามารถเข้าใจได้อย่างทะลุปรุโปร่ง บางคนต้องซ้ำแล้วซ้ำอีก บางคนครูอธิบายจบไปแล้วถูกซักถามก็ตอบไม่ได้ ไม่รู้ว่าครูอธิบายเรื่องอะไร เช่นนี้ก็มี เด็กนักเรียนที่เรียนเก่งส่วนใหญ่ มักจะเป็นคนตั้งใจฟังครูอาจารย์อธิบายหรือบรรยาย ส่วนผู้ที่ไม่ได้ตั้งใจ ฟังไปเล่นไป หรือ

ใจลอยไปคิดเรื่องอื่น อย่างนี้ก็คงไม่มีทางรู้เรื่อง เพราะไม่ได้ตั้งใจฟัง

มีท่านสาธุชนที่มาวัด มาไหว้พระรับศีล บางคนว่าได้คล่อง ชัดถ้อยชัดคำ ไม่ติดขัด อารานาศีลก็ว่าได้ อารานาพระเทศน์ก็ว่าได้ ทำวัตรเข้าเย็นก็ว่าได้ บางคนอารานาศีลก็ว่าได้ ว่าก็ถูกๆ ผิดๆ อารานาพระเทศน์ก็ว่าได้ไม่ถูก แม้แต่ บทนม ซึ่ง เป็นบทที่ชาวพุทธ ควรจะว่าได้ บางคนว่าไม่จบด้วยซ้ำไป ความจริงถ้าจะสนใจที่จะจดจำ ไม่ใช่เรื่องที่จะต้อง เสียเวลาอะไรมากมาย ยิ่งถ้าอยู่ที่เมืองไทยด้วยแล้ว ได้ยินผ่านหูอยู่บ่อยๆ ก็สามารถจด จำได้อย่างอัตโนมัติ พระบางองค์บวชมาเป็นสิบๆปี บางทีสวดเจ็ดตำนานไม่จบ ว่า ผิดๆ ถูกๆ ผิดกับพระบางรูป แม้จะบวชไม่นานก็สามารถท่องจำได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะมีความ ตั้งใจเป็นหลักสำคัญ

ความตั้งใจนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก แม้ในเรื่องของการทำบุญให้ทาน พระพุทธเจ้าท่าน ก็ตรัสว่าสำคัญ ท่านจะมีผลมาก มีอานิสงส์มากก็ขึ้นอยู่กับความตั้งใจเป็นหลัก ท่านกล่าว ไว้ว่า ท่านจะมีผลมากก็ต้องประกอบด้วยความตั้งใจหรือเจตนาที่สมบูรณ์ทั้งสามกาล คือ ก่อนที่จะให้ก็มีจิตยินดี ท่านใช้ศัพท์ว่า ปุพฺพเจตนา คือตั้งใจทำทานด้วยความเคารพ มิใช่ ทำแบบเสียมิได้ หรือทำสักว่าให้พ้นๆ ไป เพราะไม่อยากจะทำ ความตั้งใจในกาลต่อมาคือ ในขณะที่กำลังให้ที่ท่านใช้ศัพท์ว่า มุญฺจนเจตนา ก็ทำจิตให้เบิกบานชุ่มชื่น ยินดีในทาน ของตนนั้น และท้ายสุดหลังจากการให้ได้สำเร็จลง ท่านใช้ศัพท์ว่า อปรปรเจตนา นึกถึง ทานที่ทำไปแล้วก็ชื่นบานผ่องใส ถ้าความตั้งใจสมบูรณ์ในเวลาทั้งสามกาลนี้ ท่านว่าแม้ท่าน ที่ทำไปนั้นจะน้อย แต่ก็มีอานิสงส์มาก เหมือนกับเด็กนักเรียนที่ตั้งใจฟังครูอธิบายเพียงครั้ง เดียวก็เข้าใจได้ ตรงกันข้ามหากทานที่ทำไป แม้ว่าจะมีจำนวนมาก หากว่าไม่ทำด้วยความ ตั้งใจ แม้ทานจะมีจำนวนมาก แต่อานิสงส์ที่ได้รับกลับน้อย

คนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นมหาบุรุษของโลกก็เกิดจากความตั้งใจนี้เอง พระธาตุตอຍตຸງซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขาที่สูงชันเทียมเมฆก็ยังสำเร็จลงได้เพราะความตั้งใจของ มนุษย์ ภูเขาหิมาลัยซึ่งสูงที่สุดในโลก มนุษย์เราก็มยังสามารถปีนป่ายขึ้นไป ฝ่าฟันกับความ รกชฎ หน้าผาที่สูงชันและอากาศอันหนาวเย็นได้สำเร็จ พระพุทธเจ้าพระบรมครูของเรา ทั้งหลาย ทรงบำเพ็ญพระบารมีมานับชาติไม่ถ้วนนับตั้งแต่ครั้งยังเป็นสุเมธดาบส ทำความ ดีมาทุกชาติๆ กว่าจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้านานแสนนานหนักหนา พระองค์ก็ยังทรงทำ ได้ ทุกอย่างเป็นเพราะความตั้งใจที่แน่วแน่และเด็ดเดี่ยวนั่นเอง หากได้มีความเหล่านี้แหละ โลกไม่ แล้วตัวของท่านละ บัดนี้ท่านได้ตั้งใจหรือมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่แล้วหรือยัง ?

94. ความหลอกลวง

พูดถึงความหลอกลวงเป็นลักษณะอาการอย่างหนึ่งของคนที่ไม่ซื่อตรง เช่นความจริงเป็นอย่างหนึ่งแต่ก็แสวงงพูดออกไปอีกอย่างหนึ่งหรือแสดงให้คนอื่นเข้าใจไปอีกอย่างหนึ่งคือสามารถทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดได้ทั้งทางกายและทางวาจา บางคนอาจจะใช้ทางกายอย่างเดียว บางคนอาจจะใช้ทางวาจาอย่างเดียว บางคนก็อาจจะใช้ทั้งทางกายและทางวาจาคบคู่กันไป ความหลอกลวงนี้ดูเหมือนว่าในสังคมเมืองหรือในถิ่นที่เจริญจะมีมากกว่าในสังคมของชาวชนบท บางคนแต่งเนื้อแต่งตัวดี ทำท่าทางเหมือนผู้ดีหรือผู้มีอันจะกิน แต่จริงๆแล้วหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ บางคนทำธุรกิจการค้า พยายามทำลอกเลียนแบบของจริง เพื่อให้ลูกค้าเข้าใจผิด หรือนำเอาสิ่งของที่ไม่ดีมาหลอกขายคนอื่น ปัจจุบันมีถึงขนาดแต่งกายเลียนแบบพระสงฆ์ ลงทุนโกนผมหนุงหม้าจีวร อุ่มบาตรไปเที่ยวเรียไรหรือบอกบุญตามสถานที่ต่างๆ บางคนมาในรูปของผู้โดยสารเหมา Taxi ไป โดยบอกให้ไปส่งที่นั่นที่นี้ พอเห็นว่ปลอดคนก็แสดงตนออกมาเป็นชาวอยู่บ่อยครั้ง

ความหลอกลวงนี้มีลักษณะอยู่ตรงที่ต้องการปกปิดหรือซ่อนเร้นความจริงอะไรบางอย่างไว้ ไม่แสดงออกไปตรงๆ การหลอกลวงและวิธีการของมนุษย์มีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป แต่รวมใจความแล้ว การหลอกลวงทุกประเภทเกิดจากอกุศลจิตทั้งนั้น จิตที่เป็นอกุศลประเภทนี้บางอย่างจัดอยู่ในประเภทโลภจิต คือมีความโลภอยากได้เป็นที่ตั้ง จะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับความดำริของผู้นั้น ถ้าคิดอยากจะได้มาก โลภะก็มีกำลังมาก ถ้าคิดอยากจะได้น้อยโลภจิตก็มีน้อย แต่การหลอกลวงบางอย่างก็เกิดมาจากสาเหตุอย่างอื่น เช่น ความอาฆาตพยาบาทจองเวรจองกรรมกัน ต้องการที่จะแก้แค้นจึงคิดอุบายหลอกลวงขึ้นเมื่อได้โอกาสเมื่อใดก็หาทางทำลายกันเมื่อนั้น

ความหลอกลวงนี้มีผู้สงสัยว่า ถ้าหลอกให้คนอื่นเขาทำความดีจะถือว่าเป็นการหลอกลวงด้วยหรือไม่? การหลอกให้ผู้อื่นทำความดีไม่ถือว่าเป็นการหลอกลวง เป็นการหลอกเหมือนกันแต่เป็นการหลอกที่ไม่หน้าตาหนี จัดเป็นอุบายวิธีอย่างหนึ่ง ในบางคราวการหลอกเช่นนี้ก็ต้องนำมาใช้เช่นกัน เพราะก่อประโยชน์สำหรับผู้ปฏิบัติตาม ลักษณะอย่างนี้โบราณจารย์ทั้งหลายท่านมักใช้สอนคนและได้ผลดีโดยที่ผู้ปฏิบัติตามยินดีปฏิบัติได้อย่างง่ายดายโดยที่ไม่ต้องฝืนใจ เช่นบางรายอยู่กับสามีมีเรื่องต้องทะเลาะกันอยู่เป็นประจำหรือไม่สามีก็มักจะออกจากบ้านไปไม่ค่อยได้สนใจบ้านเท่าที่ควร ไม่ทราบจะทำอย่างไรก็เลยไปปรึกษากับสมภารข้างบ้าน ท่านก็หาอุบายให้โดยบอกว่า จะให้ห้ามหน้ไป แต่เมื่อ

ได้น้ำมนต์ไปแล้ว ไม่ต้องดื่ม ไม่ต้องอาบ แต่ให้มน้ำมนต์นั้นไว้และให้ยืมเมื่อยามที่สามี กลับเข้าบ้านมา และให้ทำอย่างนี้ไปสักกระยะหนึ่ง เมื่อสามีกลับเข้าบ้านมา ภรรยาก็อมน้ำมนต์นั้นไว้และก็ยืมอยู่ตลอด ไม่นานเหตุการณ์ต่างๆ ภายในบ้านก็ดีขึ้น สามีกลับบ้านตามเวลา ไม่นहींออกไปไหน และไม่มีทะเลาะเบาะแว้งกันอีกต่อไป นี่ก็เป็นการหลอกอย่างหนึ่งเหมือนกัน การหลอกอย่างนี้ไม่เป็นบาป แต่จะเป็นบุญอีกด้วย เพราะนอกจากจะไม่เป็นอกุศลแล้วยังช่วยคนให้ประสพกับความสุขในชีวิตอีกด้วย

ในสมัยที่พวกเรายังเป็นเด็กอยู่ คงจะถูกพ่อแม่หรือผู้ใหญ่หลอกอยู่บ่อยๆ เช่นในเวลา ค่ำคืน พ่อแม่ไม่ต้องการให้ลูก ๆ ออกไปเที่ยวที่ไหน ก็เอาเรื่องผีมาหลอกให้กลัว พวกเด็ก ๆ จะได้ไม่หนีออกไปเที่ยว พวกเด็ก ๆ รุนก่อนจึงมักจะอยู่ในกรอบหรือในขอบเขต ไม่ก่อปัญหา เช่นเด็กเช่นทุกวันนี้ ปัจจุบันปัญหาของพวกเด็ก ๆ รุนมีมากเหลือเกิน เพราะเป็นวัยที่อยาก รู้อยากเห็น อยากทำ อยากทดลอง บางคนต้องเสียนาคตไปเพราะพ่อแม่เอาไม่อยู่ เพราะ เด็กส่วนใหญ่จะไม่ค่อยกลัวพ่อแม่ บางคราวพูดให้ฟังตรง ๆ บอกเหตุผลให้ฟัง แต่พวกเขาจะไม่ค่อยเห็นตามความคิดของผู้ใหญ่ กลายเป็นว่าผู้ใหญ่ตามโลกไม่ทัน พวกผู้ใหญ่ จึงได้หาอุบายวิธีไว้เพื่อหลอกให้เด็ก ๆ ปฏิบัติตาม ทั้งนี้ก็เพื่อหวังความเจริญของพวกเขา และ สังคมของคนรุ่นก่อนก็มีความสุขกันได้ โดยที่สมัยก่อนบ้านเมืองก็ไม่ได้เจริญเช่นในสมัยนี้

การหลอกลวงเป็นวิธีการของคนที่ชาญฉลาด เจ้าเล่ห์เพทุบาย บางคนมีความชำนาญมากสามารถหลอกคนได้ทั้งบ้านทั้งเมือง ยึดเอาเป็นอาชีพและเป็นงานที่สบายอย่างหนึ่ง การหลอกลวงจึงเป็นสิ่งที่ไม่ยากนักสำหรับผู้ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ แต่สิ่งที่ยากที่จะ หลอกและไม่มีวันที่จะหลอกได้ก็คือการหลอกตัวเอง การหลอกตัวเองแม้จะไม่ใช่เรื่องที่ น่าตำหนิเหมือนกับการหลอกคนอื่น แต่การหลอกตัวเองก็มีโทษและมีผลเสียพอก ๆ กับการ หลอกคนอื่น เพราะถูกอำนาจแห่งโมหะครอบงำไว้ เช่นร่างกายของมนุษย์นี้ พระพุทธองค์ ตรัสว่า ตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งไตรลักษณ์ คือความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา คนที่อยู่ในวัยหนุ่มวัยสาว ถึงแม้ว่าจะไม่ต้องประดับตกแต่งก็แลดูงาม เพราะวัยแห่งตนนั้น งามตามวัย ส่วนผู้ที่ล่วงกาลผ่านวัย เลยวัยแห่งความสดสวยแล้ว แม้จะพยายามปกปิดตนเอง ตกแต่งส่วนนั้นส่วนนี้ เพื่อให้คนอื่นเข้าใจว่าสดสวยงดงาม แต่ก็ไม่สามารถที่จะหลอก ใจของตัวเองได้อยู่ เพราะตัวเองก็รู้อยู่ทุกเมื่อ หรือผู้ที่มีปมด้อยหรือไปทำความผิดอย่างใด อย่างหนึ่งมา แมตตนเองจะพยายามพูด พยายามอธิบายให้คนอื่นเขาเข้าใจตนอย่างไร แต่ ใจตนเองก็รู้ว่า สิ่งที่ตนเองพูดไปนั้นมันไม่ใช่เรื่องจริง เป็นเรื่องกุขึ้นทั้งเพ แต่เชื่อเถิด ว่ายิ่งผู้ที่พยายามจะปกปิดตัวเองมากเท่าใด ความจริงมันก็จะยิ่งเผยตัวออกมามากเท่านั้น เพราะความจริงก็คือความจริงอยู่วันยังค่ำ จะทนหลอกตัวเองไปได้สักเท่าไรหรือหนอ ?

๗

95. ชนะความดี

ในสงครามแห่งการต่อสู้ นักรบทั้งสองฝ่ายต่างเผชิญหน้าเข้าหากันเพื่อต่างจะมุ่งทำร้ายประหัตประหารกัน ใครมีกำลังเหนือกว่าหรือมีความสามารถ ฉลาดในการรบก็ย่อมจะเป็นฝ่ายได้เปรียบ เอาชนะอีกฝ่ายหนึ่งได้ ฝ่ายที่มีกำลังน้อยกว่าหรือด้อยความสามารถก็ย่อมจะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ เมื่อสงครามเกิดแต่ครั้งและเมื่อสงครามได้จบสิ้นลงสิ่งที่ได้รับก็คือความหายนะด้วยกันทั้งสองฝ่าย กล่าวคือสูญเสียทั้งทรัพย์สินเงินทองและชีวิตผู้คน บางรายแม้ชีวิตจะไม่ดับสูญ แต่ก็ต้องกลายเป็นคนป่วย พิการแขนขาขาด เป็นผู้ไร้ความสามารถ ประชาชนเกิดความอดอยาก อัดคัดขัดสน ผู้ที่รบชนะถึงแม้จะได้ชื่อว่าได้ชัยชนะ แต่ชัยชนะที่ได้มานั้นเป็นความชนะที่ก่อทุกข์ก่อเวรให้กับคนอื่น และฝ่ายที่พ่ายแพ้ก็ย่อมเกิดความเคียดแค้น อาฆาตพยาบาทและจะจองเวรจองกรรมกันต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ในปัจจุบันการรบราฆ่าฟันกันขนาดที่เรียกว่าเป็นสงคราม เช่นสงครามระหว่างประเทศก็เบาบางลงไปมาก เพราะได้เห็นความหายนะของทั้งสองฝ่ายที่เกิดขึ้นแล้ว ทำให้เกิดความขยาดกลัว รบกันไปก็ไม่เห็นจะมีอะไรดีขึ้นตรงไหน ? แล้วจะรบกันไปเพื่ออะไร ? ปัจจุบันมนุษย์มีความฉลาดขึ้น แทนที่จะรบราฆ่าฟันกันด้วยอาวุธแต่หันมารบกันด้วยคำพูดหรือด้วยอุบายวิธีอย่างอื่นแทน บางประเทศกันมาพัฒนาเศรษฐกิจ คือเปลี่ยนมาเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจแทน เป็นการเอาชนะผู้อื่นได้อย่างสุภาพและแนบเนียน ไม่ต้องต้องสูญเสียชีวิตและผู้คน อย่างนี้ก็ถือว่าเป็นการเอาชนะได้ด้วยสติปัญญา

ชีวิตความเป็นอยู่ของคนเราดูๆ ไปก็เหมือนกับสงคราม บางทีก็ต้องมีการแข่งขัน ซึ่งดีชิงเด่นกัน บางคนทำธุรกิจประเภทเดียวกันก็มักจะมีการแข่งขันกันเพื่อให้ธุรกิจหรือสินค้าของตนเป็นที่นิยมมากกว่า นักเรียนที่เรียนอยู่ในห้องเดียวกันก็ต้องมีการสอบไล่แข่งขันกันเพื่อจะได้ทราบว่าใครจะชนะได้เป็นอันดับหนึ่งของห้อง ครูบาอาจารย์ที่สอนอยู่โรงเรียนเดียวกันก็มักจะมีการแข่งขันกันเพื่อสร้างผลงานหรือเกียรติยศชื่อเสียงให้กับตน พนักงานบริษัทห้างร้านหรือผู้ที่ทำงานอยู่ในที่เดียวกันก็มักจะมีการแข่งขันเอาชนะกัน มีการชิงพริบชิงไหวกันอยู่ในที่ แม้จะไม่มีมีการแสดงออกมาอย่างชัดเจน บางทีการแข่งขันกันนี้ก็จะเป็นไปด้วยความรุนแรง มีการทำร้ายร่างกายกัน อย่างเบาๆก็มีการว่าร้ายกันอย่างนั้นอย่างนี้ เพื่อให้คนอื่นเห็นความดีของตน แล้วมองผู้อื่นที่ตนเองว่าไปในทำนองเสียหาย

การสร้างชัยชนะให้กับตนเองด้วยการทำลายผู้อื่น หรือทำลายคุณงามความดี ชื่อ-เสียงเกียรติยศของบุคคลอื่นมิใช่วิสัยของคนดี แต่ตรงกันข้าม เราควรจะเอาชนะผู้อื่นด้วยความดี คือเอาชนะใจของเขาให้ได้ ไม่ว่าใครเขาจะคิดร้ายอย่างไรกับเรา ดูถูกเหยียดหยามเราอย่างไร เราก็อย่าไปโต้ตอบด้วยการร้ายตอบกับเขา ควรจะมุ่งหน้าทำความดีต่อไป ทำความดีอย่างเดียว สมมุติว่ามีใครว่าเราเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้ เราก็ไม่ควรไปเสียเวลาโต้เถียงกับเขา เพราะการถกเถียงกันจะไม่มีวันที่สิ้นสุดลงได้ เพราะต่างฝ่ายต่างก็ต้องการที่จะเอาชนะ ถึงแม้ว่าเราจะเถียงชนะเขา แต่ถ้าเราไม่มีคุณงามความดีอะไร เราก็หาได้เป็นผู้ชนะจริงๆ ไม่ ส่วนการกระทำคือคุณงามความดีที่เราสั่งสมไว้นั้นจะเป็นเครื่องพิสูจน์ให้บุคคลทั้งหลายได้เห็น

การปฏิบัติหน้าที่ประจำวันของคนเรา ทุกๆคนก็ต้องมีอุปสรรคและความยากลำบากด้วยกันทั้งนั้น จะหนักหรือเบาขึ้นอยู่กับหน้าที่ที่รับผิดชอบหรือสถานการณ์นั้นๆ ข้าราชการบางคนถูกสั่งให้ไปประจำในถิ่นทุรกันดาร ปฏิบัติงานอยู่ในท่ามกลางของคนที่ไม่ดีด้วยคุณธรรม บางทีก็ต้องเสี่ยงเอาชีวิตเข้าแลก ยิ่งถ้าเพียงย้ายไปอยู่ใหม่ๆด้วยแล้ว มักจะเจอกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่ตนไม่เคยเจอ บางทีมีผู้มาลอบทำร้าย บางทีมาข่มขู่ บางทีก็ถูกกลั่นแกล้งสารพัด เช่นนี้ก็ต้องมีจิตใจหนักแน่น นึกถึงอุดมการณ์ที่ตนได้ตั้งไว้บ่อยๆ และหมั่นสร้างคุณงามความดีไปเรื่อยๆ หนักเข้าคนทั้งหลายก็จะค่อยๆ ยอมรับไปเอง และจะสามารถประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และเป็นที่รักใคร่ของชนทั้งหลาย

การเอาชนะผู้อื่นด้วยความดียังจัดว่าเป็นการสร้างบารมีอย่างหนึ่งอีกด้วย เช่นต้องใช้ขันติ คือใช้ความอดทนเป็นพื้นฐานที่ตั้ง หมั่นสร้างความดีอยู่เนืองๆ ด้วยความอดทนโดยไม่ย่อท้อหรือเลิกล้มเสียก่อน บางคนทำอะไรไม่สำเร็จ ไม่สามารถทำให้ผู้อื่นยอมรับในตัวเราได้ก็เพราะไม่อดทนนั่นเอง ต้องใช้เมตตา คือแผ่เมตตาให้กับคนที่คิดร้ายต่อเรา เขาคิดไม่ดีกับเรา เราไม่คิดตอบ เขาว่าร้ายต่อเรา เราไม่ว่าตอบ แผ่เมตตาให้กับเขาไป เขาคิดไม่ดีกับเรา ทำไม่ดีกับเรา ก็เพราะสติปัญญาของเขาถูกปกคลุมด้วยอวิชชาคือความไม่รู้ หรือถูกอกุศลธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งครอบงำจิตใจนั่นเอง

การเอาชนะผู้อื่นได้ด้วยความดีนั้นไม่ทำให้ผู้ที่คิดร้ายต่อเราต้องเกิดความเคียดแค้นหรือเกิดความเจ็บปวด เพราะความชนะของเรา กลับทำให้เขาเกิดความทราบซึ่งในตัวเราเป็นรอยเท้าทวิคุณ ความชนะชนิดนี้เป็นชัยชนะที่นำความปลาบปลื้มมาให้อย่างไม่มีวันรู้ลืม...

96. การรอคอย

สิ่งที่น่าเบื่อที่สุดอย่างหนึ่งในชีวิตที่ทุกคนไม่พึงประสงค์ ถ้ามีวิธีการที่จะเอาชนะหรือหลีกเลี่ยงได้ก็จะเป็นที่ สิ่งนั้นเราเรียกกันว่า "การรอคอย" การรอคอยเป็นการสร้างความทรมาณอย่างหนึ่งให้กับชีวิตจิตใจ แม้จะไม่ใช่เรื่องเลวร้ายอะไร แต่บางทีการรอคอยมากๆ ก็อาจคอยไปไม่ไหว ต้องเลิกล้มเลิกกลางคันก็มี

การรอคอยถ้าจะพูดไปแล้ว บางทีก็มีทั้งคุณและโทษ เรื่องบางเรื่องก็ต้องรอคอยจะไปเร่งเอาตั้งใจหาได้ไม่ บางทีอาจจะทำให้เกิดผลเสียขึ้นได้เช่นในเรื่องของการปลูกผักหรือผลไม้ บางคนอยากได้ผลเร็ว ฉีดยาเร่งเข้าไป ผลที่ออกมาก็ไม่ดีเท่าที่ควร รสไม่อร่อย ผลไม้บางอย่างไม่บ่มให้สุกตามธรรมชาติแต่ใช้เทคนิคทางวิทยาศาสตร์ ผลไม้ถึงจะสุก แต่ทานไม่ได้รส บางคนทำงานดี ๆ ดื่น ๆ ไม่ยอมพักผ่อนเพราะอยากเร่งให้งานเสร็จ ปรากฏว่างานที่ออกมาผิดพลาดหมด

นิทานเรื่องหนึ่งมีว่า ลูกโคตัวหนึ่งเพิ่งมีโอกาสลืมตามองดูโลกได้ไม่นานนัก อายุเพิ่งจะปีเศษๆ เทียงวิ่งตามแม่ของมันอยู่ วันหนึ่งลูกโคตัวนี้สังเกตเห็นโคตัวอื่น ๆ มีเขางอกอยู่บนศีรษะ บางตัวก็ยาว บางตัวก็สั้น และเห็นโคหนุ่มตัวอื่น ๆ กำลังเล่นเอาเขาชีวิตกันอย่างสนุกสนาน ส่วนตัวของมันเองไม่มีเหมือนอย่างโคตัวอื่น ๆ มันจึงร้องถามแม่ของมัน แม่โคจึงบอกว่าเมื่อเจ้าโตแล้วเขาของเจ้าก็จะงอกออกมาเอง เจ้าจงคอยไปจนกว่าเจ้าจะโตเป็นหนุ่ม

ชีวิตของคนเราก็เช่นกัน ทุกอย่างก็ต้องคอยจะเร่งรัดให้ได้ทุกอย่างหาได้ไม่ พึงดูตัวอย่างต้นไม้มากกว่าเราจะปลูกให้โตได้ต้องใช้เวลา พืชบางอย่างอาจจะใช้เวลาสั้นเพียง ๓ เดือนก็เก็บมารับทานได้ บางอย่างอาจจะใช้เวลาเป็นปี ๒ ปี ๓ ปี ๔ ปี ๑๐ ปี หรือกว่านั้น หรือผลไม้ที่เกิดอยู่บนต้นกว่าจะนำมาบริโภคได้ก็ต้องคอยจนกว่าจะแก่เต็มที่จึงตัดมาบริโภคได้ ถ้าขึ้นใจร้อนไปตัดมาก่อนก็จะได้ผลไม้รับประทานดังความประสงค์ นักเรียน นักศึกษาก็ต้องรู้จักคอยกว่าจะได้เลื่อนชั้นแต่ชั้นต้องใช้ระยะเวลาเป็นปีหรือมากกว่านั้น บางทีกว่าจะเรียนสำเร็จได้รับปริญญาบัตร ก็กินเวลาเข้าไปส่วนหนึ่งหรือครึ่งหนึ่งของชีวิตแล้ว เด็กหนุ่มเด็กสาวบางคนรักใคร่ชอบพอกันตั้งแต่ยังเรียนหนังสือด้วยกัน บางคนคอยไม่ไหวเรียนไม่จบก็มีมาก เข้าตำราที่ว่า "ชิงสุกก่อนหาม" คือแทนที่จะพากเพียรเรียนไปให้สำเร็จเสียก่อน คอยคิดเรื่องการมีครอบครัว แต่เป็นเพราะกลัวอีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นอื่นบ้าง กลัวถูกเขาแย่งบ้าง เลยทำให้เสียอนาคตไป การรอคอยจึงเป็นเรื่องที่จำเป็น

การรอคอยก็คงต้องมีความพอเหมาะพอสมอยู่ในตัว บางอย่างถ้าคอยมากจนเกินไป ก็อาจจะทำให้เกิดผลเสียได้ เช่นบางคนเกิดโรคบางชนิดในร่างกาย หรือเกิดเจ็บไขได้ป่วยขึ้นมา แทนที่จะให้หมดตรวจเสียแต่เนิ่น ๆ กลับปล่อยไว้ คิดว่าไม่เป็นไร คือคอยดูว่าจะกำ-

รีบขึ้นมามากกว่าหรือเปล่า เอาตนเองวินิจฉัย โรคบางอย่างก็พอวินิจฉัยได้ บางอย่างก็ต้องให้หมอผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้วินิจฉัยจึงจะทราบ มีหลายรายที่ต้องเสียชีวิตลง ช่วยชีวิตไม่ทัน หรือจะไปหาหมอได้อาการก็หนักแล้ว หรือคนที่คิดจะทำมาหากินตั้งต้นให้เป็นหลักเป็นฐาน หรือหน้าที่การงานบางอย่างที่ได้รับผิดชอบให้ทำ บางอย่างก็ต้องเร่งรีบให้ทันกับเวลา จะมีผลดีวันประกันพรุ่งก็หาได้ไม่ บางคนมอบหมายให้ทำอะไรก็ได้แต่ผลัดเอาไว้อีกก่อน เด็กบางคนไม่เร่งชวนขวยรำเรียนหาวิชาความรู้ใส่ตัว กว่าจะนึกได้ก็เสียไปเสียแล้ว

การรอคอยทำให้เกิดความเบื่อหน่ายหรือเกิดอาการแข็งขึ้นมาได้ เป็นความทรमानทางด้านจิตใจ เช่นคอยรถ คอยเครื่องบิน หรือรอรับคำตอบอะไรบางอย่างอยู่ และก็ยังดูเหมือนว่า ยิ่งคอยก็ดูเหมือนว่ายิ่งช้า เช่นนี้ก็ต้องหาอุบายวิธีมาแก้ความรำคาญ เช่นอาจจะหาหนังสือมาอ่านใช้เวลา หรือบางคนใช้เวลาว่างๆ เขียนหนังสือหรือแต่งกลอน บางคนก็หางานอดิเรกทำ บางคนเปิดโทรทัศน์หรือวิทยุฟังรายการที่เป็นประโยชน์ เช่นนี้ก็เป็นการแก้ความรำคาญได้ และได้รับประโยชน์อีกด้วย บางทีดูเหมือนว่า คอยไม่นาน ไม่ทรमानทางด้านจิตใจอีกด้วย แต่บางคนหาอุบายแก้ความรำคาญด้วยวิธีการอื่น เช่นเล่นการพนัน สูบบุหรี่ อย่างนี้ก็กลับเป็นการสร้างทุกข์เพิ่มขึ้นอีก

คนไทยเรามีคำสุภาษิตว่า “ช้าๆ ใดพราถมงาม” หรือ “อย่าใจเร็วด่วนได้” ในภาษาฝรั่งก็มี เช่น “**Slow but sure**” สุภาษิตประเภทนี้เป็นคำเตือนใจว่า ให้ทำใจเย็นๆ อย่าทำใจร้อน เพราะการทำอะไรด้วยความใจร้อนมักเกิดผลเสียมากกว่าผลดี เราลองสังเกตตัวเราเอง เวลาทำอะไรอย่างเร่งรีบมักจะเกิดความผิดพลาดเสมอ แทนที่จะเร็วขึ้นกลับช้าลงเหมือนคำพังเพยที่ว่า “ยิ่งรีบก็ยิ่งช้า” เช่นบางคนนัดเพื่อนไว้จะไปทำธุระที่นั่นที่นี้ยังทำอะไรไม่ทันเสร็จ ขับรถมารอแรงอยู่หน้าบ้านด้วยอารามที่รีบร้อนลุกรน ทำให้ลืมนั่นลืมนี่ กว่าจะนึกขึ้นมาได้ก็นั่งรถออกไปไกลแล้ว

การรอคอยมีทั้งคุณและโทษ มีทั้งข้อดีและข้อเสียจำเป็นต้องใช้ปัญญาพิจารณาดูว่า เหตุการณ์อย่างใดควรต้องรอคอยหรือเหตุการณ์อย่างใดควรจะต้องเร่งรีบ ถ้าเร่งรีบจะเสียการก็ต้องคอย แต่มีอยู่สิ่งหนึ่งที่อยู่เหนือความรอคอยใดๆ ทั้งหมด สิ่งนั้นก็คือ “กาลเวลา และวัย” นั่นเอง วันเวลาไม่เคยรอคอยใครทั้งนั้น มันผ่านไปทุกวันทุกคืน ใครจะมีพลังกำลังขนาดไหนไปยึดยึดจุดรั้งไม่ให้กาลเวลาผ่านไปยอมไม่ได้ทั้งนั้น ชีวิตของคนเราก็ดูจืดจางกัน มันผ่านไปอยู่ทุกวันๆ บางคนหายหน้าหายตาไปสักพักหนึ่ง พอเห็นกันอีกครั้งโตเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว ผ่านไปอีก ๑๐ ปี ๑๕ ปี ผมบนศีรษะหงอกเสียแล้ว บางคนได้รับทราบข่าวว่าตายเสียแล้ว นี่แหละท่านจึงสอนมนุษย์เราไม่ให้ประมาทในชีวิตและวัย จะทำอะไรก็ควรทำไว้อย่างที่ยังมีชีวิตอยู่ จะรำเรียนเขียนอ่าน ก่อร่างสร้างตัวก็จงเร่งชวนขวยรำทำเสีย อย่าโอ้อ่อยช่าย หรือมัวแต่ผลัดวันประกันพรุ่ง วันเวลาไม่เคยคอยใคร ดังคำกล่าวที่ว่า “เวลาและวารีหาใดคอยใครไม่” ฉะนี้.

97. ความกังวล

สาเหตุแห่งความทุกข์อีกอย่างหนึ่งที่มนุษย์ชอบสร้างขึ้นให้กับตนเอง ทั้งๆที่ถ้าจะหลีกเลี่ยงเสียก็ได้ แต่ก็ไม่ยอมหลีกเลี่ยง สิ่งนั้นเราเรียกกันว่า "ความกังวล" ความกังวลเป็นศัตรูตัวร้ายที่คอยจ้องเล่นงานมนุษย์ผู้ที่ไม่คอยรู้จักควบคุมจิตใจให้กระสับกระส่ายอยู่ตลอดเวลา และถ้าเกิดกังวลมากๆ ก็อาจทำให้สุขภาพจิตเสื่อมโทรมจนอาจถึงขั้นล้มหมอนนอนเสื่อได้ สาเหตุที่ทำให้มนุษย์เรามีความกังวลก็มีต่างๆกัน ภารกิจหน้าที่ที่จะต้องทำ การงานที่ได้รับมอบหมาย ค่าใช้จ่ายที่จะต้องตระเตรียม และดูเหมือนว่า คนที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบมากก็จะมีเรื่องให้กังวลได้มากกว่าคนที่ไม่ต้องรับผิดชอบอะไร เราจะสังเกตเห็นว่า เด็กๆ มักจะมีแต่เรื่องสนุกสนาน หัวรูดอกระซิกกันได้ทั้งวัน ส่วนผู้ใหญ่หาโอกาสที่จะได้หัวเราะหรือเพียงแต่จะยิ้มแย้มออกมาก็หาได้ไม่ง่ายๆนัก บางคนหน้าตาดีมีริ้วรอยเหี่ยวย่นตามวัยอยู่แล้ว ถ้ามีเรื่องให้กังวลอีกก็ยิ่งเกิดเหี่ยวย่นมากขึ้น คิดๆไปก็น่าละอายเด็ก แม่สติปัญญาของพวกเขาน้อยกว่าพวกผู้ใหญ่มากนัก แต่พวกเขาก็ไม่ต้องมานั่งแบกทุกข์ เหมือนแบกโลกทั้งโลกเอาไว้ อย่างนี้เด็กหรือผู้ใหญ่ใครจะฉลาดกว่ากัน

ทุกข์ของมนุษย์พระพุทธเจ้าท่านว่าไม่มีที่สิ้นสุด トラบิตที่ยังคงวนเวียนอยู่ในวัฏฏ-สังสารนี้ พอทุกข์จากเรื่องนี้หมดไปทุกข์ใหม่ก็เกิดเข้ามาแทนที่ บางคนคิดว่าพอเรื่องนี้ผ่านไปก็จะได้สบายหรือปลอดโปร่งโล่งใจสักที พอผ่านไปจริงๆเรื่องใหม่ก็เข้ามาแทนที่ ไม่มีวันเลยที่จะพ้นไปจากทุกข์ได้ อุปมาเหมือนกับสีระร่างกายของมนุษย์ เมื่ออาหารเก่าถูกระบายออกไป ก็ต้องมีอาหารใหม่เข้ามาทดแทนเรียกได้ว่า เกาไปใหม่มา บางคนนั้นนานบอกว่าปวดเมื่อย พอเปลี่ยนอิริยาบถมาเป็นการยืนแทน ไม่นานก็บอกว่าปวดเมื่อยอีก นักเรียนบางคนก่อนที่จะถึงวันสอบไล่ก็รู้สึกเป็นกังวลกลัวจะสอบไม่ผ่านหรือทำข้อสอบได้ไม่ดี ผู้รับเหมาก่อสร้างบางคนเซ็นสัญญาไว้แล้วก็เกิดกังวลกลัวจะไม่เสร็จตามเวลาอาจถูกปรับ นักมวยบางคนพอรู้ว่าจะต้องขึ้นชกกับคนนั้นคนนี้ก็รู้สึกกังวลกลัวจะแพ้ ผู้ทำการค้าก็กังวลกลัวจะขาดทุน กลัวสินค้าขายไม่ดี ไม่มีคนซื้อ สมภารวัดบางองค์ก็กังวลเรื่องนั้นเรื่องนี้ กลัวจะสร้างโบสถ์ไม่สำเร็จ ผู้บริหารประเทศก็กลัวจะบริหารงานไม่ดี กลัวจะอยู่ในตำแหน่งได้ไม่นาน ที่กล่าวมานี้ล้วนแต่มีความกังวลทั้งสิ้น

ถ้าคนเราจะใช้ปัญญาพิจารณาตามความเป็นจริงคือรู้เท่าทันตามสภาวะธรรมแล้ว ความกังวลก็จะลดน้อยลงหรือไม่ต้องกังวลเลย มนุษย์เราเป็นกังวลเพราะคิดถึงเรื่องอนาคต

มากเกินไป คือกลัวว่าสิ่งที่จะเกิดขึ้นในเวลาข้างหน้าจะเป็นผลไม่ดีหรือไม่เป็นตั้งใจปรา-
 รณา บางทีกังวลมาก คิดมาก เลยมีอาการอีกอย่างหนึ่งตามมาคือ "กลุ่ม" หรือ "เครียด"
 โดยจะแสดงออกมาให้เห็นได้ทางสีหน้า คือมีใบหน้าหม่นหมอง ไม่แจ่มใส เลยดูหมดสง่า
 ราศี กลายเป็นคนอมทุกข์ซึมเศร้า ดูท่าทางเหงาหงอยเศร้าซึม และไม่มีผลดีต่อตัวเองประ-
 การใด กลับจะทำให้บรรยากาศในครอบครัวหรือหมู่คณะเสีย และเลยไปถึงการงานที่รับ
 ผิดชอบอยู่ให้เสียไปด้วย และในปัจจุบันนี้ โรคนี้ก็นับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะ
 เป็นที่ไหนๆ ในต่างประเทศ เช่นสหรัฐอเมริกายิ่งเป็นกันมาก บางคนมาอยู่อย่างผิดกฎ-
 หมาย Green Card ก็ไม่มี จะไปทำงานก็ต้องคอยหลบๆ ซ่อนๆ กลัวพวก Immigration มา
 จับเอา บางคนถึงจะมี Green Card แล้วก็ใช้ว่าจะสบาย บางคนต้องทำงานถึง ๓ แห่งคือแบก
 ถึง ๓ จ๊อบ ทั้งนี้เพราะมีเรื่องที่จะต้องใช้จ่ายมาก ค่าบ้าน ค่าอาหารการกิน ค่าประกัน ค่า
 รถ แต่ละเดือนๆ มีบิลส่งมามากมาย แถมยังต้องส่งไปให้ญาติพี่น้องที่เมืองไทยอีก หลายๆ
 คนที่มาอยู่ในสหรัฐอเมริกามีความกังวลมากจนเส้นผมขาวไปก่อนวัยอันสมควร

ทำอย่างไรจึงไม่ต้องกังวล ? ทางพระสอนให้รู้จักปลงเสียบ้าง คืออะไรๆ มันก็ไม่เที่ยง
 ทั้งนี้ อย่าไปจริงจังกับโลกจนเกินไป อย่าไปตั้งความหวังอะไรมากนัก คิดเสียว่าเราทำ
 ได้แค่ไหนก็เอาแค่นั้น อนาคตเป็นเรื่องที่ยังมาไม่ถึง ถ้าอะไรจะเกิดต้องก็ปล่อยให้มันเกิด
 เพราะบางทีเราไปคิดว่า อยากให้เป็นอย่างนี้ แต่มันกลับไปเป็นอย่างนั้น ท่านจึงสอนไม่ให้
 วิตกกังวล วิตกกังวลไปได้ก็เท่านั้น เสียเวลาและเสียพลังความคิดไปเปล่าๆ และเมื่อสิ่ง
 นั้นๆ เกิดขึ้นแล้ว หากว่าเป็นไปในทางที่ดี ก็ถือว่าเป็นความโชคดี เป็นบุญเก่าของเราไป
 แต่ถ้าเป็นสิ่งเลวร้ายก็จงคิดและทำใจเสียว่าทุกอย่างเป็นของไม่เที่ยง ไม่จีรังยั่งยืน ไม่แน่นอน
 นอน มีความแปรผันได้ มันอาจจะกลับดีขึ้นภายหลัง ในวันพรุ่งนี้หรือวันต่อไป ถ้าหากว่า
 สิ่งนั้นเป็นเรื่องเลวร้ายจริงๆ ก็ต้องทำใจสู้ ทำใจให้หนักแน่นมั่นคง ยอมสู้กับปัญหา เหมือน
 สุนัขจรตรอกที่หนีไม่ได้อีกแล้ว จงสวมวิญญาณของนักสู้ใจสิงห์ ไม่ใช่หนีใจเสาะ คิดเสีย
 ว่าเราก็ทำดีที่สุดแล้ว ตายเป็นตาย ทุกอย่างไม่ว่าจะรุนแรงสักเพียงใด อย่างมากก็แค่ตาย
 ทุกคนก็ต้องตายด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะตายดีตายร้าย ไม่ช้าก็เร็วเท่านั้น

จงคิดอยู่เสมอว่า "ปัญหาทุกอย่างต้องมีทางแก้" ไม่มีปัญหาอะไรในโลกนี้ที่จะแก้ไม่ได้
 เพราะปัญหาเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เมื่อมนุษย์สร้างได้ก็ต้องแก้ได้ จงทำจิตใจของตน
 ให้หนักแน่นมั่นคงเถิด เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นอย่าเพิ่งหวาดกลัวหรือตกอกตกใจจนควบคุมสติ
 ไม่อยู่ ถ้าเราทำใจแข็งต่อสู้ก็เท่ากับว่าชนะไปแล้วครึ่งหนึ่ง เหมือนคนที่ปืนโรคร้ายอยู่ใน
 ตัว ถ้าทำใจเข้มแข็งก็เท่ากับว่าหายไปครึ่งหนึ่ง แต่ถ้าทำใจอ่อนปวกเปียกก็เท่ากับว่า
 ได้ตายไปแล้วครึ่งหนึ่งเช่นกัน เพราะฉะนั้น เราท่านทั้งหลายจงอย่าตกเป็นทาสแห่งความ
 วิตกกังวลกันอยู่เลย...

98. ระลึกถึงเพราะความดี

ความคิดเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ มนุษย์มีจิตไว้สำหรับคิด ความคิดไม่มีรูปร่าง ไม่มีขอบเขต สามารถคิดไปในเรื่องต่างๆ ไตรรอยแปดพันประการในแต่ละวัน คนทั่วไปถ้าไม่เคยมาหนึ่งใช้สติคอยตามจับวาระจิตของตนแล้ว อาจจะไม่รู้สึกอะไร เพราะปกติเขาเป็นอย่างนั้น แต่ถ้าหากลองมาสนใจคอยตามดูจิตของตนก็จะรู้ว่า จิตของมนุษย์เรานี้คิดเรื่องต่างๆ ได้สารพัดสารพันจริงๆ

นอกจากมนุษย์เราจะใช้จิตคิดในเรื่องต่างๆ ไปแล้ว ยังมีสภาวะธรรมอีกอย่างหนึ่งที่มนุษย์รู้จักคิดเหมือนกันทุกคน ไม่ว่าจะเด็ก หนุ่มสาว เฒ่าแก่ สิ่งนั้นก็ไต่แกความคิดถึง เช่นบางคนคิดถึงเพื่อนที่เคยเรียนหนังสือด้วยกันมา ลูกศิษย์คิดถึงครูบาอาจารย์ที่เคยประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ พ่อแม่คิดถึงลูกๆ ที่จากไปอยู่ยังถิ่นไกล, พวกลูกๆ หลานคิดถึงพ่อแม่ ปู่ย่า ตายายที่เคยเลี้ยงดูมา หรือคนที่มีความรักต่อกัน ไม่ว่าจะจากไปที่ไหนๆ ก็ยังมีความคิดถึงกัน นอกจากนี้มนุษย์เราจะคิดถึงกันเองแล้ว ยังคิดถึงวัตถุสิ่งของอย่างอื่นอีกด้วย เช่นคิดถึงสัตว์เลี้ยงที่ตนเคยเลี้ยงมา คิดถึงยานพาหนะที่ตนเคยขับขี่มา คิดถึงบ้านเรือนที่อยู่อาศัย คิดถึงสภาพเก่าๆ ที่เคยผ่านมาในอดีต และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนเราจะคิดถึงมากขึ้นไปอีกเมื่อตอนที่เรายู่ในความทุกข์ หรือยามที่เราอยู่คนเดียว คนเราเมื่อตอนที่เรายู่ด้วยกันมักจะไม่ค่อยได้คิดถึงกันเท่าไร แต่เมื่อสิ่งนั้นๆ บุคคลนั้นๆ จากเราไปแล้ว ต่อเมื่อเราต้องอยู่คนเดียว ต่อสู้อยู่คนเดียว อารมณ์เช่นนี้ก็จะปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน

ไม่ว่าสิ่งที่เราคิดถึงจะเป็นบุคคลหรือเป็นวัตถุสิ่งของก็ตาม เราเคยคิดบ้างหรือไม่ว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เราคิดถึง ความดี...ความดีนั่นเอง ที่เป็นเสมือนสายใยที่ผูกจิตใจของคนเราไว้ให้คอยรำลึกถึงกันอยู่ ไม่ว่าจะบุคคลคนนั้นหรือสิ่งนั้นๆ จะจากเราไปนานสัก เพียงใด เราก็ยังไม่ลืมเลือน ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่เคยมีคุณความดีต่อกัน เราอาจจะไม่เคยนึกถึงเขาเลยถึงแม้ความคิดเช่นนั้นอาจจะผุดขึ้นมาในจิตใจเราบ้าง แต่ก็ก็เป็นเพียงการนึกขึ้นมาด้วยความรังเกียจ

คุณความดีที่บุคคลให้ต่อกันนั้นจะเป็นเสมือนสายสัมพันธ์ที่คอยเชื่อมโยงจิตใจให้รำลึกถึงกันอยู่ตลอดเวลา บางคนแม้จะทะเลาะเบาะแว้งกันบางจนกระทั่งถึงกับจะตัดขาดจากกัน แต่เมื่อระลึกถึงคุณความดีที่เขาทำต่อเรา เช่นเคยช่วยเหลือเกื้อกูลกันมา เคยช่วยรักษาพยาบาลในเวลาเจ็บไข้ หรือเคยอาทรร้อนใจในเมื่อเราประสบทุกข์ได้ยาก แต่มาเดี๋ยวนี้อาจจะมีเรื่องขัดใจกันขึ้นจะเป็นเพราะความเข้าใจผิดกันหรือเพราะความไม่รู้เท่าทัน หรือเพราะถูกบุคคลอื่นยุยง ความคิดในขณะนั้น แทบจะตัดขาดจากกันเสียให้ได้ แต่เมื่อคิดถึงคุณความดีที่เคยมีต่อกันก็ตัดไม่ลง ความเป็นเพื่อนหรือมิตรภาพก็ยังคงมีอยู่ต่อไป แต่ถ้าไม่มีคุณความดีอะไรไว้ให้ระลึกถึงกันเลยมิตรภาพก็หมดลง ณ ที่ตรงนั้น ในชีวิตของเราท่านทั้งหลายที่ยังต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งหลายอยู่นี้ ได้สร้างคุณความดีอะไรไว้ให้เป็นเหตุรำลึกถึงกันบ้าง ?

๙๙. อุบายแกทุกข์

ความทุกข์ที่มนุษย์ได้รับกันอยู่ในแต่ละวัน นอกจากจะเกิดขึ้นจากอัตรภาพร่างกายนี้ เช่น ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความไม่จีรังยั่งยืนของสังขาร หรือเกิดจากวัตถุภายนอก ร้อนเกินไป หนาวเกินไปก็ทนไม่ได้ ซึ่งรวมเรียกว่าทุกข์ทั้งนั้น ส่วนความทุกข์ที่เกิดขึ้นทางใจ อาจเกิดขึ้นเพราะตนเองหรือมีสาเหตุมาจากผู้อื่น เช่น ไม่สมหวังในสิ่งที่ปรารถนา เรียนไม่สำเร็จดังที่ได้คาดหวังไว้ หรือต้องออกจากตำแหน่งหน้าที่ที่ทำอยู่ หรือเกิดขึ้นเพราะคำประณาม คำสบประมาทของผู้อื่น เช่น มีใครมาดูถูกเราว่าเป็นคนโง่ เราก็มักไม่พอใจ บางทีเรื่องความไม่พอใจนี้ อาจจะมีสาเหตุเป็นเพียงเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เช่น ถูกพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ว่ากล่าวตักเตือนก็เกิดความไม่พอใจ คิดไปในทำนองว่า ตนไม่มีอะไรดีสักอย่าง ส่วนคนอื่นมีแต่ดีไปหมด ก็เกิดความน้อยเนื้อต่ำใจหรือเกิดทุกข์ใจขึ้นมาได้ บางคนคิดฆ่าตัวตายไปเลยก็มี

ความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับร่างกาย ท่านยังมีวิธีการบำบัดทุกข์หรือผ่อนคลายทุกข์ เช่น รู้สึกหิวรับประทานอาหารเข้าไปก็รู้สึกสบายขึ้น ไม่ถูกความทุกข์รบกวน หรือเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาทานยาเข้าไป อาการก็ทุเลาลงรู้สึกสบายขึ้น แต่ความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับจิตใจ ท่านจะมีวิธีการบรรเทาทุกข์ได้อย่างไร ?

สมัยหนึ่ง พระภิกษุหมู่หนึ่งต้องการไปประกาศพระศาสนาถึงเมืองสุนาปรันตะ เมืองนี้เป็นที่อยู่ของคนที่มีจิตใจร้าย พวกเขาพากันไปทูลลาพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ตรัสเตือนว่า ชาวเมืองนี้มีจิตใจร้าย หากพวกเขาพากันด่าว่าพวกเขา พวกเขาจะอย่างไร ? ภิกษุเหล่านั้นทูลว่า ถูกเขาด่าว่าก็ยังดีกว่าถูกเขาทำร้ายเอา พระพุทธองค์ตรัสถามต่อไปอีกว่า หากพวกเขาถูกเขาทำร้าย พวกเขาจะอย่างไร ? ภิกษุเหล่านั้นทูลว่า หากถูกเขาทำร้ายก็ยังดีกว่าถูกเขาฆ่า พระพุทธองค์ตรัสสอนโมทนาแล้วอนุญาตให้พวกภิกษุเหล่านั้นไป

ถ้าพวกเราทั้งหลายถือเอาตามเยี่ยงอย่างภิกษุเหล่านั้นเคยถือปฏิบัติมา ก็จะเป็นอุบายแก้ทุกข์ได้ เช่น หากมีใครมาบ่นท้าวว่าร้ายเรา ก็ควรคิดเสียว่า ถูกเขานินทาว่าร้ายก็ยังดีกว่าถูกเขาดาเอา แม้หากมีใครมาดาเรา ก็ควรคิดเสียว่า เขาดาก็ยังดีกว่าเขามาทำร้ายเอา หรือถึงแม้หากมีใครมาทำร้ายเรา ก็ควรคิดเสียว่า ก็ยังดีกว่าถูกเขาฆ่าเอา เช่นนี้ท่านก็จะไม่ทุกข์จนเกินกว่าเหตุ หรือบางคนเห็นคนอื่นเขาร่ำรวย ได้ยศ ได้ตำแหน่ง แต่ตนเองไม่ได้ ก็เกิดทุกข์ เพราะไม่ได้ไม่มี ไม่เป็นอย่างเขา เพราะเอาตนเองไปเปรียบเทียบกับคนที่ดีกว่า สูงกว่า แต่เอาตนเองลองเอาตนเองไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ อีกหลายคน เราก็อาจจะดีกว่าพวกเขาเป็นไหนๆ เช่นนี้จิตใจก็จะดีขึ้น เพราะรู้สึกได้ว่า ตนเองก็ไม่ได้ต่ำต้อยเกินไป คนที่ยังต่ำกว่าเรา ทุกข์กว่าเรา ไม่ได้สบายอย่างเรายังมีอีกมากมาย พึงยินดีในยศ ในลาภ ในตำแหน่ง ในสิ่งที่มีอยู่เถิด ทุกข์ทางใจของท่านก็จะลดน้อยลงไปเอง...

100. ศรัทธาหรือปัญญา

มีอยู่หลายเรื่องในโลกนี้ที่เรามักจะเข้าใจผิดอยู่เสมอ อันความเข้าใจผิดนี้นับเป็นศัตรูตัวร้ายประการหนึ่งที่จะต้องขจัดออกไปเสียจากจิตใจ เพราะถ้าปล่อยไว้ให้เข้าใจผิดๆ ก็มักจะก่อให้เกิดผลเสียได้ไม่มากนักน้อย เช่นบางคนเข้าใจเพื่อนผิด เข้าใจความปรารถนาดีของคนอื่นผิด ทั้งๆ ที่บางคนก็มีความปรารถนาดีต่อเรา ช่วยแนะนำหรือตักเตือน ในเมื่อเห็นว่าเราผิดหรือดำเนินทางผิด แต่เรากลับไปตีความปรารถนาดีของเขากลายเป็นความไม่หวังดีบ้าง ความอิจฉาบ้าง

ความเข้าใจผิดแม้จะไม่ใช่เรื่องเสียหายร้ายแรงอะไรนัก แต่มันก็สามารถทำให้เราเสียประโยชน์ที่เราควรจะได้หรือควรจะมี อันความเข้าใจผิดนี้อาจเกิดมาจากการมองอะไรที่มักจะเข้าข้างตนเอง คือยึดเอาตนเองเป็นหลัก คือตนเองคิดอย่างไร ชอบอย่างไร หรือเข้าใจอย่างไร ก็เข้าใจว่า ความคิดของตนเองถูกต้องแล้ว ดีแล้ว จนบางทีกลายเป็นทิฐิมานะว่าตนเองเป็นคนดีที่สุดแล้ว ผู้อื่นไม่ได้ดี หรือคนๆ นั้น ไม่ดีเหมือนเช่นตน เช่นคนไทยที่มาอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา บางคนอยู่มาหลายสิบปี ที่อยู่ได้มานานก็เพราะคิดว่า อยู่ที่นี่ดีกว่าอยู่ที่เมืองไทย อากาศก็ดี อาหารการกินก็สะอาดและไม่แพงเหมือนเมืองไทย อยากได้สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รถ ตู้เย็น โทรทัศน์ โทรศัพท์ ก็สามารถหามาใช้ได้โดยไม่ยากนัก ถ้าตนอยู่ที่เมืองไทยสิ่งเหล่านี้ก็อาจจะไม่มีโอกาสที่จะได้ ถนนหนทาง การไปมาก็สะดวก ปัญหาการจราจรก็ไม่มี ผู้คนก็ดีอยู่กันอย่างสงบสุข บ้านเรือนไม่ต้องสร้างรั้วสร้างกำแพง แม้จะออกจากบ้านไป ไม่ต้องปิดล็อกประตูก็ยังสามารถไปไหนมาไหนก็ต้องปิดล็อกกันอย่างแน่นหนา กำแพงรั้วก็ต้องสร้างกันอย่างมั่นคง บางทีกว่าจะเข้าบ้านได้ก็ต้องผ่านประตูกันหลายชั้น ดูๆ ไปก็ไม่ผิดอะไรกับห้องคุมขังนักโทษ มันอะไรกันเมืองไทยเราซึ่งเป็นเมืองพุทธแท้ๆ แต่หาความปลอดภัยได้ยาก เมืองฝรั่งซึ่งนับถือศาสนาอื่นแท้ๆ แต่ทำไมเขาไม่มีโจร ไม่มีขโมยอย่างพวกเรา คนที่มาอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาก็เลยพากันคิดว่า อเมริกาดีกว่าเมืองไทย ส่วนคนที่อยู่ที่เมืองไทยก็คงจะพากันคิดว่า อยู่ที่เมืองไทยดีแล้ว มีความอบอุ่นด้วยญาติพี่น้อง แวดล้อมไปด้วยหมู่เพื่อนฝูง คิดถึงใครอยากจะไปเยี่ยมยามใดก็ได้ อาหารการกินก็อุดมสมบูรณ์ ไปอยู่เมืองนอกถ้าทางจะลำบาก อาหารการกินตนเองก็ไม่คุ้นเคย คงอยู่ไม่ได้แน่ๆ ความเข้าใจหรือความคิดที่ต่างกันเช่นนี้ คงอาจเป็นเพราะมองกันคนละด้าน หรือที่ภาษาสมัยใหม่ใช้คำว่า "มองต่างมุม" นั่นเอง

มีคนไทยเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องทำนองลึกลับ อภินิหารหรือความศักดิ์สิทธิ์อะไรบางอย่าง หากมีใครที่ไม่เข้าพวกกับตน ก็มักจะว่า คนๆ นั้นเป็นคนไม่ดี ขาดสติ ปัญญาหรือยังอ่อนต่อโลก หรือเป็นคนไม่มีศาสนา ส่วนคนที่ไม่เชื่อถือเรื่องเหล่านี้ก็มองคนที่

เชื่อถือเหล่านั้นว่าเป็นคนงมงายไร้เหตุผล บ้านเมืองเจริญมาจนถึงยุคนี้แล้ว คนพวกนี้ก็ยังคงพากันงมงายอยู่อย่างนั้น ไม่ได้พัฒนาตนเองให้พัฒนาตามไปด้วย ต่างฝ่ายต่างก็วิ่งกันไป เพราะความเข้าใจกันคนละอย่าง มองกันคนละมุม

ในบรรดาหมู่พุทธศาสนิกชน ก็มีความคิดเกี่ยวกับทางดำเนินของตนแตกต่างกันออกไป บางคนก็ขยันทำบุญให้ทาน ใส่บาตรพระเป็นประจำ ไม่เคยขาด ทำกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ รุ่นย่า เดี่ยวนี้ก็ยังคงทำกันอยู่ บางคนก็ไม่เคยทำ และก็ไม่มีความคิดที่จะทำ ทั้งนี้อาจจะมีความคิดว่า พระก็คือคน เป็นลูกชาวบ้านธรรมดาตามาบวช ไม่ได้พิเศษอะไรมาจากไหน จึงไม่ได้มีความคิดเคารพศรัทธาอะไร แม้จะมีใครมาชักชวนให้ไปทำบุญทำทานหรือช่วยวัดวาตามที่ตนจะช่วยเหลือได้ ก็ไม่ยอมไปหรือไม่ยอมช่วยเหลือแต่ประการใดทั้งๆ ที่ตนเองถ้าจะทำก็ยอมจะได้ บางคนกลับพูดว่า "ผมไม่มีศรัทธา" หรือ "ฉันไม่มีศรัทธา" โดยเอาคำว่า "ศรัทธา" มาเป็นข้ออ้าง เพราะไม่มีศรัทธาจึงไม่ยอมทำอะไรเพื่อให้เป็นประโยชน์กับวัดหรือส่วนรวม ความจริงเรื่องการจะไปวัดหรือไปช่วยเหลือกิจกรรมส่วนรวม ไม่จำเป็นจะต้องขึ้นอยู่กับศรัทธาเพียงอย่างเดียว หลายๆ คนที่ไปวัดอาจจะไปเพราะสาเหตุต่างๆ กัน เช่นบางคนเกิดมีใครเสียชีวิตลงก็ต้องไปวัด ไปฟังพระอย่างนี้ไม่ใช่ไปด้วยศรัทธา แต่ไปเพราะมีเหตุที่ต้องไป บางคนฝากลูกเข้าเรียนหนังสือต้องไปขอพึ่งหลวงพ่ที่วัด อย่างนี้ก็มิใช่ไปเพราะศรัทธา แต่ไปเพราะมีเรื่องเดือดร้อนหรือเพื่อขอความช่วยเหลือ บางคนทุกข์หนัก มีแต่ปัญหาทาบถม ธรรมดาไม่เคยไปหาพระ หรือไม่เคยคิดเรื่องวัดเลย แต่ไปให้พระท่านรดน้ำมนต์ สะเดาะเคราะห์ให้ อย่างนี้ต้องมีศรัทธาไหม ? คนที่ดีแต่อ้างว่า เพราะไม่มีศรัทธานั้นก็คงจะมีส่วนถูกอยู่บ้าง แต่ถูกอยู่เพียงส่วนเดียวในจำนวนหลายสิบส่วน ถ้าจะพูดให้ถูกต้องแล้ว คนที่มักอ้างว่าไม่มีศรัทธานั้น น่าจะไม่มีปัญญาเสียมากกว่า คือไม่มีสติปัญญาใครครวญไตรตรองว่าความคิดของตนเองถูกต้องหรือไม่ ความคิดเช่นนั้นเป็นความคิดของคนที่จะเห็นแก่ตัว หรือของคนที่ไม่ยอมคิดที่จะเสียสละ หรือบำเพ็ญประโยชน์อะไรกับส่วนรวม เพราะคนที่ประกอบด้วยสติปัญญาแล้ว เขาคงไม่มองอะไรที่เข้าข้างตัวเช่นนั้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา วัดวาทั้งหลายยังต้องการความช่วยเหลือจากท่านสาธุชนทั้งหลายอีกมาก และก็ยังมีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ยอมเข้าวัด เพราะความคิดที่ว่า "ไม่มีศรัทธา" ดังกล่าว ถ้าจะรอคอยให้มีแต่ศรัทธาอย่างเดียว ป่านนี้ พระพุทธศาสนาน่าจะสูญสิ้นไปนานแล้ว ในที่ต่างๆ ของโลกที่มีปัญหาด้านศีลธรรมเสื่อมโทรมในเวลานี้ สาเหตุหนึ่งที่จะปฏิเสธไม่ได้ก็คือ ไม่ได้คอยบังคับให้เยาวชนของชาติยึดมั่นอยู่ในศีลธรรม ครูบาอาจารย์ไม่บังคับพ่อแม่ไม่บังคับหรือคอยเคี่ยวเข็ญ รอให้เด็กเขาศรัทธาเอาเอง อย่างนี้พวกเขาเด็กๆ ก็คงอ้างอยู่รำไปว่าไม่มีศรัทธา แล้ววันหนึ่ง เกิดวันใดที่พวกเขาถูกลานของท่าน ไม่รู้จักกราบไหว้พ่อแม่ เห็นผู้หลักผู้ใหญ่ก็ไม่เคารพพไหว้ เพราะเขาก็สามารถอ้างเอาได้ว่า ไม่มีศรัทธา แล้วท่านจะว่าอย่างไร ?

101. ความคิดกับการกระทำ

ความคิดไม่มีรูปร่าง ไม่มีตัวตน ไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง ๕ ภาษาทางศาสนาเรียกว่าเป็นเพียงนามธรรม ส่วนภาษาทางวิทยาศาสตร์เรียกว่าเป็นพลังงาน ความคิดเกิดขึ้นจากจิตของมนุษย์ ได้มีการศึกษาค้นคว้ากันมานานหลายศตวรรษว่า จิตของมนุษย์เรานี้ ลิงสติยอยู่ ณ ส่วนใดของร่างกาย และมันทำงานอย่างไร ? และเมื่อคนเราตายไปแล้ว จิตนี้ก็ตายไปด้วยหรือว่ายังคงท่องเที่ยวไปในที่ต่างๆ การศึกษาเรื่องจิตมิใช่มีแต่เพียงในพระพุทธศาสนาของเราเท่านั้น ในศาสนาอื่นก็มีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยกัน แม้ปัจจุบันนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็มีการจัดตั้งกันเป็นสมาคมหรือเป็นศูนย์ค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับเรื่องจิตนี้ และนำความรู้อทางด้านนี้มาใช้งานทางด้านวิทยาศาสตร์และด้านอื่นๆ อีกหลายแขนงวิชาด้วย

ความคิดเป็นบ่อเกิดแห่งการกระทำ การกระทำทุกอย่างอย่างล้วนเกิดมาจากความคิดทั้งนั้น ไม่ว่าจะดีหรือร้าย เรื่องของความคิดนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก แต่เพียงลำพังความคิดเพียงอย่างเดียว โดยที่ไม่ได้แสดงออกมา ความคิดนั้นก็หาประโยชน์อะไรมิได้ เป็นเพียงความคิดลมๆ แล้ง ๆ บางคนคิดว่าจะทำโน่นทำนี่ จะลงทุนทำการค้าอย่างนั้น ได้กำไรเท่านี้ ได้ผลกำไรแล้วจะนำเงินไปทำอย่างนั้นอย่างนี้ต่อ หรือบางคนคิดว่าจะสร้างบ้านแบบนั้น สไตล์แบบนี้ ซื้อเครื่องประดับชนิดนั้นชนิดนี้ แต่สุดท้ายไม่เงินอยู่ในกระเป๋า ก็ทำอะไรไม่ได้สักอย่าง เข้าทำนองที่ว่า "วาดวิมานในอากาศ" หรือ "สติเฟื่อง" ไป

บางคนเข้ามาวัด มาคุยกับพระหรือสมภารเจ้าวัด กล่าวแนะนำหรือแสดงความคิดว่า วัดควรจะต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ วางโครงการไว้ให้แน่นอน ตรงนั้นควรที่จะสร้างศาลา ตรงนี้ควรที่จะสร้างอุโบสถ ตรงนี้ควรที่จะปลูกต้นไม้ อาคารหลังนี้เก่าแล้ว ถ้าจะซ่อมก็ต้องหมดค่าใช้จ่ายมาก ไม่คุ้มค่า ควรจะรื้อปลูกใหม่เสียดีกว่า หรือห้องครัวเล็กเกินไป คับแคบไม่สะดวก ห้องพระประธานก็คับแคบผู้คนมานั่งไม่ก็คนก็เต็มแล้ว

ในบรรดาคนที่มาวัดนั้น ต่างก็แสดงโอเดียนั้นมาอย่างสวยหรู ปานประหนึ่งว่าจะเนรมิตเอาได้ หลังจากนั้นก็ปล่อยโอเดียนั้นไว้ให้ท่านสมภารวัดนำเก็บไปวาดวิมานในอากาศต่ออีกยี่สิบยาว โดยที่ผู้แสดงโอเดียนั้นไม่แสดงออกมาเป็นรูปธรรมให้ปรากฏ ความจริงก็น่าจะอนุโมทนา กับบุคคลเหล่านั้น ที่ยังมีหัวใจแสดงออกซึ่งความปรารถนาดีแห่งตน แต่การงานทุกอย่างจะไม่สำเร็จลงได้ ถ้าทุกคนจะมีกันแต่โอเดียนั้นเท่านั้น ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น ควรจะเพิ่มโอเดียนั้นเข้าไปอีกสักอย่าง จะไม่ดีกว่าหรือ ? โอเดียนั้นไม่ต้องมากนัก เอาโอเดียนั้นให้มันเยอะๆ คนที่ชอบที่จะแสดงโอเดียนั้นหาได้ไม่ยาก มีอยู่ในที่ต่างๆ ไป บางทีมีมากเสียจนหาราคาญ ส่วนคนที่แสดงโอเดียนั้นนั้นหายาก บางทีต้องเคี้ยวเข็นกันแล้วเคี้ยวเข็นกันอีก มักเป็นกันเช่นนี้.

102. คนช่างตี

พูดถึงเรื่องคนช่างตี นับเป็นพรสวรรค์เสียจริง ๆ สำหรับคนบางคน ไม่ทราบว่าเขาตีก่อน เขาทำบุญด้วยอะไรมา เกิดมาชาตินี้ เขาจึงได้เป็นนักตีจริง ๆ ในขณะที่คนอื่น ๆ เขาหาเรื่องตีไม่ได้

การตีถ้าเป็นการตีเพื่อก่อหรือตีเพื่อสร้างสรรค์ก็หน้าจะดี แต่ถ้าตีเพราะตนเองไม่ชอบหรือเพราะไม่ถูกกับอัธยาศัยตัว หรือตีเพราะอิจฉาในเมื่อคนอื่นเขาได้ตีไปกวาดตน หรือเพื่อทำลายชื่อเสียงของเขาย่างนี้ ผู้ตีก็ควรจะระวังตนไว้ให้ดี เพราะถ้าตีไม่ดูที่ตีคน เอาแต่ตีลูกเดียว ผู้ตีก็อาจจะได้รับผักตบเป็นรางวัลตอบแทนก็เป็นได้

มีเรื่องเล่าว่า นายคนหนึ่งเห็นอะไรเป็นต้องตีได้ทุกอย่าง เห็นคนเดินมาช้า ก็ตีว่าช้า อืดอาดยืดยาด อย่างนี้จะไปทำมาหากินอะไรได้ ครั้นพอเดินไปอีกหน่อยหนึ่ง เห็นคนวิ่งแข่งหน้าไป ก็จะไปไหนกันหนักหนา เดี่ยวก็สะดุดตอล้มเสียงานเสียงการเปล่า ๆ อยู่มาวันหนึ่งอากาศค่อนข้างร้อน เขาเดินออกไปนอนเล่นอยู่ใต้ต้นมะม่วงกะล่อนข้างบ้าน แหงนมองขึ้นไปบนต้นมะม่วง เห็นลูกมะม่วงกะล่อนก็ตีอีก "มะม่วงอะไร ต้นใหญ่เสียเปล่า ลูกนิดเดียว โคนทิ้งเสียมีดีหรือ?" เขานอนจนหลับเพลินไปตั้งแต่เมื่อไรไม่รู้ พอตีมีลมพัดมา ลูกมะม่วงที่สูงก็บังเอิญหล่นมาใส่หน้า นายคนนั้นอย่างจิ้ง นายช่างตีคนนั้นถึงกับสะดุ้ง ลูกชิ้นมานึกว่าถูกใครเอาไม่ตะพดมาตีเข้า เหลี้ยวซ้ายแลขวาไม่เห็นใคร พอตีเหลือบไปเจอลูกมะม่วงที่หล่นมาใส่หน้า ถึงกับบ่นกับตัวเองว่า "นี่ ดีนะที่ลูกแข็งเล็กๆ ขนาดนี้ ถ้าใหญ่กว่านี้ ใบหน้าของข้าคงพังไปแล้ว" หลังจากนั้นมา นายช่างตีคนนั้น ไม่เคยตีอะไรอีกเลย

ในทางศาสนาของเราสอนไว้ว่า แทนที่เราจะคอยจ้องตีคนอื่น ให้คอยจ้องตีตัวเราจะดีกว่า คือถ้าเห็นว่า เราทำอะไรขาดตกบกพร่อง หรือเสียหายก็ตีในการกระทำนั้น แล้วคอยสำรวจระวังที่จะไม่กระทำต่อไป แต่เท่าที่เห็นอยู่ในเวลานี้ คนประเภทที่คอยตีตนเองหาไม่คอยมี ส่วนใหญ่มีแต่จะคอยตีคนอื่น คนนั้นเป็นอย่างนั้น คนนี้เป็นอย่างนี้ นิทานอีกเรื่องหนึ่งเล่าว่า ชายคนหนึ่งแก่เป็นนักตีจริง ๆ เรียกว่าเป็นยอดนักตีก็ได้ วันหนึ่งมีช่างแกะพระพุทธรูปได้สวยงามมาก เขากลัวว่า ฝีมือของเขาอาจจะยังไม่ดีพอ อาจจะมิดำหนิได้อยู่ ก็เลยบอกให้คนทั้งหมดมาดูและให้ช่วยกันหาที่ตี เผอิญเจ้าคนช่างตีก็ไปกับเขาด้วย คนอื่น ๆ พากันหาที่จะตีก็หาไม่ได้ จึงพากันลงมติว่า พระพุทธรูปนั้นสวยงามมากหาที่ตีไม่ได้ ที่นี้พอถึงคราวของนายช่างตีบ้าง เขาเพ่งมองดูอยู่ครู่หนึ่งจึงเอ่ยขึ้นมาว่า "ผมก็ว่าพระพุทธรูปนี้งามจริงๆ แต่ผมว่าก็ยังมิดำหนิอยู่นั้นแหละ" คนทั้งหลายต่างพากันสนใจฟังว่า เขาจะตีว่าอย่างไร ? เมื่อทุกคนพร้อมที่จะฟังคำตีของเขา เขาจึงเอ่ยขึ้นว่า "พระพุทธรูปองค์นี้ งดงามก็จริง แต่เสียอย่างเดียว พูดยังไม่ได้"

นี่แหละนิสัยของคนช่างตี อย่งไร ๆ ก็ต้องหาเรื่องมาตีจนได้ ในชีวิตของคนเรา โดยเฉพาะในสังคมที่มีการอยู่รวมกันมาก ๆ คนช่างตีนั้นหาไม่ยาก ใครก็ตามที่มีนิสัยช่างตี ถ้าเปลี่ยนนิสัยได้ก็ควรเปลี่ยนเสีย ส่วนคนที่ไม่มีนิสัยเช่นนั้น ก็อย่าริอ่านเป็นนักตีเลย.

103. อยาขโมยความดีของคนอื่น

ศีล ๕ เป็นธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ที่พระพุทธเจ้าท่านวางหลักการเอาไว้ เพื่อให้มนุษย์ และหมูสัตว์ทั้งหลายได้อยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข ศีลทั้ง ๕ ข้อ อันได้แก่ การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์, ประพฤติผิดสามี-ภรรยาของผู้อื่น, การพูดเท็จ และการดื่มสุราเมรัย ถ้าคนเรารู้จัก รักษาศีลทั้ง ๕ ข้อนี้ได้ตลอดไป โลกของเราจะหาไม่มีการเบียดเบียนกัน การแก่งแย่งกัน หรือ การเข่นฆ่ากัน บ้านเรือนจะไม่ต้องมีโจรมีขโมย จะนอนก็เป็นสุข จะหลับก็เป็นสุข ไม่ต้องห่วง ไม่ต้องกังวลว่า จะมีใครมาฆ่าเรา ลอบทำร้ายเรา หรือคิดไม่ดีต่อเรา โลกนี้จะน่าอยู่สักเพียงไร

ศีล ๕ ประการนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นมนุษยธรรมก็ได้ คือเป็นธรรมของมนุษย์ที่ทุกคนควรมี ควรปฏิบัติติดตัวตลอดไป เพราะถ้าใครรักษาศีลทั้ง ๕ ข้อนี้ได้ ก็ได้ชื่อว่ามีของดีติดตัวตลอดไป ไม่จำเป็นต้องหาเครื่องรางของขลังที่ไหนมาให้คอยช่วยคุ้มครองรักษาให้ เพราะคนดี ย่อมได้ชื่อว่า ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ หรือ คนดีมีคุ้มครอง แต่โลกปัจจุบันนี้ มักจะตรงกันข้าม ส่วนมากมักจะแสวงหาแต่เครื่องรางของขลังจากภายนอก หลวงพ่อองค์นั้น วัดนั้น รุ่นนั้น นิยมแสวงหามาห้อยคอกัน ครั้นได้พระดีแล้ว ก็ไม่ปฏิบัติตามคำสอน ยังกลับไปทำชั่ว ทำบาป อยู่ แล้วพระท่านจะคุ้มครองอย่างไรกัน บางคนก็เที่ยวแสวงหาแต่พระภายนอก มีการประกวด ประชันกัน มีรุ่นนั้น รุ่นนี้ แต่พระภายใน คือคุณความดี ไม่ได้แสวงหาใส่ตนเลย

ในบรรดาศีลทั้งห้าข้อนี้ ที่จะกล่าวในหัวข้อธรรมนี้ ก็คือศีลข้อสอง ความงดเว้นจากการลักขโมยสิ่งของๆ ผู้อื่นซึ่งเจ้าของไม่อนุญาตให้ ตามความหมายที่เราเข้าใจกัน ส่วนใหญ่มักจะเพ่ง เฉพาะวัตถุสิ่งของเท่านั้น แต่โดยความหมายแล้ว ยังหมายถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมอีกด้วย สิ่งที่เป็นนามธรรมนั้นคนส่วนใหญ่จะไม่ได้นึกถึงกันเท่าไร เพราะคิดไม่ถึง หรือนานๆ จะมีสักครั้ง ปัจจุบันมีการออกกฎหมายคุ้มครองกันแล้ว เช่นลิขสิทธิ์หนังสือ ลิขสิทธิ์คอมพิวเตอร์ ห้ามมีการลอกเลียน หรือทำการ Copy โดยไม่ได้รับการอนุญาต

แต่การขโมยอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งมักไม่ค่อยมีใครนึกถึงกันเท่าไร จึงมักไม่ค่อยรู้ว่า การกระทำ เช่นนั้นนั้นแหละเป็นการขโมยที่น่าละอายที่สุด การขโมยในที่นี้ ก็คือการขโมยคุณความดีของผู้อื่น บางคนไม่เคยสร้างผลงานอะไรเลย หรืออาจจะทำอยู่บ้างเพียงเล็กน้อย ก็แอบอ้างหรือเที่ยว ประกาศให้ใครต่อใครได้ทราบ ว่า สิ่งนั้นๆ นะ ตนได้สร้างมา ได้ทำมา หรือเป็นผลงานของตนเองนะ ทั้งนี้เพื่อเป็นการหาชื่อเสียงให้กับตน เป็นการเรียกร่องศรัทธาจากผู้อื่น คนเช่นนี้ได้ชื่อว่า โกงเอาคุณความดีของคนอื่น ตูเอาความสามารถของคนอื่นมาเป็นคุณความดีของตน หรือความสามารถของตนโดยที่ไม่ละอายใจแม้แต่น้อย คนที่ไม่ทราบสาเหตุ หรือไม่รู้เรื่องราว อันใด ก็หลงเชื่อ ว่าผู้นั้น มีคุณความดีจริง มีผลงานจริง ก็เกิดศรัทธาในตัวผู้นั้นอย่างมากมาย คนประเภทนี้ นับว่าเป็นคนที่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ได้ ถ้าถือว่าเป็นโจร ก็เรียกได้ว่าเป็นโจรยิ่งกว่าโจร เพราะปล้นได้แม้กระทั่งความดีของผู้อื่นโดยที่ไม่มีความละอายแม้แต่นิดเดียว...

104. จิตชั่วคือมาร

คำว่า "มาร" หมายถึงสภาพที่ทำลายคุณความดีให้เสื่อมสิ้นไป ในตำราทางพระพุทธ - ศาสนาได้กล่าวถึงเรื่องมารไว้หลาย ๆ ตอน ถ้าใครได้เคยเข้าไปเที่ยวชมตามวัดวาอารามต่าง ๆ ตามฝาผนังโบสถ์ เขามักจะวาดภาพมารมีลักษณะต่าง ๆ เช่น ในคราวก่อนที่พระพุทธเจ้าจะได้ตรัสรู้ก็มีพระยามารพร้อมด้วยหมู่เสนายกกระบวาท์พามาเพื่อจะทำลายพระพุทธเจ้ามิให้ได้ตรัสรู้ มารแต่ละตัวก็มีรูปร่างลักษณะน่ากลัว ต่างถือศัตราวุธกันมากมาย แต่ก็หาได้ทำอันตรายพระพุทธเจ้าได้ไม่ อีกครั้งหนึ่งก่อนที่พระพุทธเจ้าจะทรงปลงอายุสังขาร พระพุทธองค์ก็ทรงแสดงนิมิตให้แก่พระอานนท์ เพื่อพระอานนท์จะได้ทูลอาราธนาให้พระพุทธเจ้าอยู่ต่อไปอีก แต่พระอานนท์ก็นึกไม่ได้ คือคิดไม่ออกหรือนึกไม่ถึงนั่นเอง ที่เป็นดังนี้เพราะพระอานนท์ได้ถูกมารดลใจไว้นั่นเอง

มารนี้ช่างเป็นศัตรูตัวร้ายที่คอยขัดขวางบุคคลมิให้บรรลุคุณความดี หรือคอยมาเป็นอุปสรรคอยู่ร่ำไป อาจจะมีคำถามว่า มารมีรูปร่างลักษณะเป็นอย่างไร ? จะเหมือนรูปภาพที่เขาเขียนไว้ตามฝาผนังหรือไม่ ? คำตอบก็คือสภาพใดๆ ก็ตามที่คอยขัดขวางหรือกีดขวางความสำเร็จ ก็เรียกว่ามารทั้งนั้น ในทางพระพุทธศาสนาได้จำแนกมารไว้ ๕ ประเภทด้วยกันคือ ๑.กิเลสมาร มารคือกิเลส ๒.ชั้นธมาร มารคือเบญจขันธ์ ๓.อภิสังขารมาร มารคืออภิสังขาร ๔.เทวปุตตมาร มารคือเทวบุตร และ ๕.มัจจุมาร มารคือความตาย

ในชีวิตของคนเราก็คงจะมีสักวันที่จะต้องเผชิญหน้ากับมารอย่างหลีกเลี่ยงเสียมิได้ ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งหรืออาจจะทั้งหมดก็ได้ แต่ที่ใครจะกล่าวในที่นี้ ก็คือมารประเภทแรก อันได้แก่ กิเลสมาร จิตใจของมนุษย์ปุถุชนคนเรานั้นท่านว่าเป็นสภาพกลับกลอก ที่เป็นดังนี้ก็เพราะถูกอำนาจของกิเลสมารเข้าครอบงำ บางคนตั้งใจจะทำคุณงามความดีอะไรสักอย่าง แต่ยังไม่สำเร็จหรือทำได้ไม่นานก็ต้องเลิกล้มเลิกกลางคัน คือใหม่ๆ ก็ดูท่าทางเอาจริงเอาจังดี แต่พอทำไปๆ ก็ชักเริ่มเพลาลง ๆ จนยุติไปในที่สุด บางคนตั้งใจเรียนหนังสือ อุตส่าห์เสียเงินเสียทองเดินทางมาเรียนยังต่างประเทศ ในประเทศสหรัฐอเมริกา นี้มากที่สุด ไม่ว่าจะต้องสิ้นเปลืองแค่ไหนก็พยายามมากัน แต่พอมาเจอกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมหรือพบกับอุปสรรคอันใด ก็ไม่สามารถเรียนได้สำเร็จ ไม่สามารถทำเจตนาที่ได้ตั้งใจไว้ให้สำเร็จบริบูรณ์ลงได้ บางคนตั้งใจมาบวช แต่เดิมก็ตั้งใจว่าจะบวชอยู่นานเท่าหนึ่งปี เท่านี้เดือน แต่พอได้บวชแล้วก็อยู่ได้ไม่นาน ตามกำหนดที่ได้ตั้งใจไว้ ก็ขอลาไปก่อนก็มีมาก ที่เป็นเช่นนี้ ก็เพราะจิตใจของตนถูกอำนาจมาร

เข้าครอบงำนั่นเอง บางคนตั้งใจทำงานเพื่อสะสมเงินทองไว้ใช้ในยามแก่เฒ่าหรือในคราวที่ตนเองทำไม่ได้ อุตสาหะตั้งใจเป้าหมายไว้ว่าปีหนึ่งๆ จะเก็บไว้ให้ได้เท่านั้นเท่านี้ พอครบปีนั้นก็จะมีเงินเก็บได้เท่านั้น ครั้นพอครบกำหนด ก็ไม่สามารถมีเงินเก็บได้ตามจำนวนที่ต้องการ อาจเป็นเพราะเกิดเปลี่ยนแปลงใจในภายหลังบ้าง มีเรื่องที่จะต้องใช้จ่ายบ้าง ก็เลยเก็บไม่ได้ หรือบางคนติดเหล้าติดบุหรี่ หรือติดการพนันมานาน ครั้นพอเห็นโทษของสิ่งนั้นๆ ใครจะเลิกละเสียจึงยุตินิสัยเดิมๆ ตั้งใจประพฤติตนเสียใหม่ แต่ครั้นพอมีเพื่อนมาชักชวนหรือคะยั้นคะยอให้ประพฤติแบบเดิม จะเป็นด้วยความเกรงใจหรือเพราะอดไม่ได้ก็แล้วแต่ ก็หันกลับไปประพฤติแบบเดิมซ้ำอีก บางรายหนักยิ่งกว่าเก่าด้วยซ้ำไป นี่ก็เป็นเพราะมารเช่นกัน

ในเรื่องของการกระทำความดีอย่างอื่นก็เช่นกัน มารก็คอยจ้องจะเล่นงานอยู่เสมอ บางคนคิดไม่ถึงนึกว่าตนเองฉลาดหรือมีจิตใจมั่นคงดีแล้ว คงจะสามารถทำความดีหรือทำอะไรสักอย่างได้ตลอดรอดฝั่งเป็นแน่ คงไม่มีสิ่งใดมาเปลี่ยนแปลงความคิดของตนได้ เช่น บางคนคิดว่า จะเข้าวัด จะทำบุญให้ทาน จะรักษาศีล จะปฏิบัติสมาธิภาวนาอย่างเคร่งครัด จะเจริญรอยตามครูบาอาจารย์ที่ท่านได้ทำไว้ แต่แรกก็ตั้งใจปฏิบัติดี เอาจริงเอาจัง เห็นแล้วก็บูชาศรัทธาเลื่อมใส ซึ่งนอกจากตนเองจะตั้งใจปฏิบัติแล้ว ยังเที่ยวบอก เทียบแนะนำกับคนอื่น ๆ อีก มีหน้าซ้ำถ้าชักชวนใครแล้ว เขาไม่ทำตาม หรือทำไม่ได้เหมือนอย่างตนก็ตำหนิผู้อื่นอีกด้วย อยู่ต่อมาเมื่อทำไปได้สักระยะหนึ่ง ชักจะเริ่มอ่อนลงๆ จากที่เคยปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ก็ชักจะหย่อนลง จากที่เคยทำบ่อยๆ ก็ชักจะนานๆ ครั้ง และในที่สุดก็หายไป ในที่สุด อย่างนี้ก็มีให้เห็นอยู่เสมอ บางคนคิดว่า ตนเองไม่ค่อยได้มีโอกาส ไม่ค่อยมีเวลาเข้าวัด อยากจะไปแต่ก็ไม่ได้ไป แต่ก็มีความคิดว่า สักวันหนึ่งถ้ามีโอกาสก็จะไปวัดให้มากที่สุด ครั้นเมื่อมีโอกาส มีเวลาเวลา แต่ก็กลับไม่ไป หรือไม่ทำอย่างที่ได้เคยคิดไว้ หรือบางคนก็อาจจะไป ใหม่ๆ ก็ขยันขันแข็ง ดูท่าทางเอาจริงเอาจัง ขยันมาช่วยจัด ช่วยทำกิจการงานต่างๆ ในวัด แต่ก็เห็นทำอยู่ได้เพียงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น จากนั้นก็ค่อยๆ หายไป ๆ บางทีนานๆ ก็จะเผลอเข้าวัดมาสักครั้ง บางคนก็อ้างว่า เพราะอย่างนั้น เพราะอย่างนี้ คือมีข้อแก้ตัวอยู่ร่ำไป แต่ไม่ได้มองดูว่า เหตุที่ตนเองไม่สามารถที่จะทำอะไรได้ตลอดไปนั้น ก็เป็นเพราะจิตใจของตนนั้น ไม่สามารถที่จะเอาชนะมารได้นั่นเอง มารในที่นี้ก็คือความไม่อดทนบ้าง จิตใจที่ไม่หนักแน่นบ้าง ความขาดสติปัญญาบ้าง ความมีจิตใจโลเลบ้าง ความเห็นแก่ตัวบ้าง ความไม่เสียสละบ้าง เหล่านี้เป็นต้น ล้วนเป็นมารที่คอยมาตัดรอนคุณงามความดีของตนทั้งสิ้น ใครก็ตามที่ตั้งใจจะทำอะไรสักอย่าง ก็ควรพยายามขวนขวาย กระทำให้สำเร็จ ทำไปจนถึงที่สุด อย่าปล่อยให้ความชั่วคือมารเข้าครอบงำจิตใจได้ จะเป็นคุณยิ่งแล.

105. ชีวิตกับกับความหวัง

เพราะชีวิตเป็นสิ่งที่ถูกลิขิตขึ้นมาแล้ว...จะเป็นด้วยพรหมลิขิตหรือกรรมลิขิตก็ตาม ชีวิตก็ต้องประกอบไปด้วยความหวัง เมื่อชีวิตประกอบไปด้วยความหวัง สิ่งที่ดีติดตามมา ก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นความสมหวังและความผิดหวัง

ถ้าความหวังของมนุษย์เป็นสิ่งที่ได้ตั้งใจปรารถนา มนุษย์ทุกคนก็คงอยากจะพบแต่ความสมหวัง เพราะความสมหวังเป็นสิ่งที่ใครๆล้วนต้องการด้วยกันทั้งนั้น ความหวังจึงเป็นเสมือนแรงบันดาลใจของมนุษย์ที่จะก่อให้เกิดการกระทำขึ้นมา ถ้าคนเราไม่มีความหวังอะไร เสียเลย ชีวิตก็ดูเหมือนเรือที่ปราศจากหางเสือ ไม่รู้ว่าจะแล่นไปทิศทางใด ในที่สุดเรือนั้น ก็จะลอยเคว้งคว้างหาจุดหมายปลายทางมิได้

ชีวิตของคนเราก็คงเช่นกัน หากไม่มีความหวังชีวิตก็ดำเนินไปอย่างไร้จุดหมาย ไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ เพราะฉะนั้น คนเราจึงต้องตั้งความหวังให้กับชีวิต เช่นนักเรียนหวังผลสำเร็จในการเล่าเรียน หวังความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตข้างหน้า พ่อค้าแม่ขายก็หวังผลกำไรจากการลงทุน พ่อแม่ก็หวังให้ลูกๆ ของตนได้ดีบได้ดี มีชีวิตมีครอบครัวที่อบอุ่น ส่วนความหวังที่ตั้งไว้นั้น จะสมหวังหรือไม่...ก็สุดแล้วแต่เหตุปัจจัย

ในระหว่างความสมหวังกับความผิดหวังนั้น ความสมหวังให้ผลคือความสุข ความรื่นเริง อิ่มอกอิ่มใจ แสดงออกมาทางสีหน้าและการกระทำ มีพลังกำลังอย่างมหาศาลเกิดขึ้นมาอย่างอัตโนมัติ แม้ในคนที่เจ็บไข้ได้ป่วย พอทราบข่าวที่ตนเองหวัง บางคนก็อาจหายป่วยเลยก็เป็นได้ ตรงกันข้ามกับความผิดหวัง ความผิดหวังให้ผลคือความทุกข์ ความหม่นหมอง หหมดกำลังใจ หหมดเรี่ยวแรงในการทำงาน บางรายที่เจ็บไข้ได้ป่วยอยู่แล้ว พอผิดหวังจากสิ่งที่ตนตั้งความปรารถนาไว้ เผลอๆ ลึนลมหายใจไปเลยก็มี

ในชีวิตหนึ่งนี้ เชื่อแน่ว่า เราท่านทุกคนต้องมีความหวังด้วยกันทั้งนั้น ความหวังของมนุษย์เป็นเสมือนยากำลังใจที่จะทำให้คนเราพยายามไขว่คว้าหาสิ่งที่ตนต้องการมาให้ได้ ความหวังจึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่จะขาดเสียมิได้ หากไร้ซึ่งความหวัง ชีวิตก็จะขาดความกระตือรือร้น เป็นคนเฉื่อยชา มีชีวิตอยู่ก็เพียงอยู่ไปวันๆ หากไม่ตั้งความหวังไว้เสียแต่บัดนี้ ชีวิตจะสมหวังได้อย่างไร ?...

อันของสูงแม้นั่งอยู่สูง
ถ้าไม่คิดปีนป่ายจะไต่หรือ
มีใจเองตลาดที่อาจซื้อ
ถ้ายิ่งย้อถ้อได้โดยไม้ออม ฯ

106. โกงสุดท้าย...

คนเรานี้ก็แปลก...เวลาที่มีความสุข ดูเหมือนว่าวันเวลาช่างผ่านไปรวดเร็วเสียเหลือเกิน เดียวก็วัน เดียวก็เดือน เดียวก็ปี ยังจำได้ว่าเพิ่งฉลองปีใหม่ไปเมื่อไม่นานมานี้เอง อีกไม่กี่เดือนก็จะสิ้นปีอีกแล้ว...ยังทำอะไร ได้ไม่กี่อย่าง คิดว่าจะทำเรื่องนั้นก็ยังไม่ทำได้ทำ คิดว่าจะทำเรื่องนี้ก็ยังไม่ทำอีกเหมือนกัน ปีๆ หนึ่งทำอะไรได้ไม่กี่อย่าง แต่เวลาที่มีความทุกข์นั้นก็กลับดูเหมือนว่านานเสียจริงๆ ยิ่งเรื่องที่จะต้องรอคอยด้วยแล้ว ดูเหมือนว่าทำ-ไม่วันเวลาแต่ละวันกว่าจะหมดไปช่างช้าเสียจริงๆ...

วิถีทางชีวิตของคนเราดูๆ ไปก็เหมือนกับการขับรถไปตามถนน ผ่านโค้งนั้นผ่านโค้งนี้เรื่อยไป ในระหว่างที่ขับรถไปนั้นก็ต้องคอยระวังอยู่ตลอดเวลา หากเผลอสติเมื่อใดรถของท่านก็อาจจะตกจากถนนได้ บางคนที่มีรถดี ถนนหนทางดี คนขับดี ก็สามารถขับรถไปได้ไกลๆ แต่ถ้าถนนหนทางไม่ดี รถก็ไม่ค่อยดี คนขับยังไม่ค่อยดีด้วย โอกาสที่รถจะเกิดอุบัติเหตุหรือตายในระหว่างทางก็มีมาก

ระยะ 10 ปีให้หลังมานี้ ได้ทราบข่าวคนไทยเราที่มาจากฮาวายมาหาถิ่นอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มทยอยเสียชีวิตลงถี่ขึ้นๆ และคนส่วนใหญ่ที่เสียชีวิตก็ยังไม่อยู่ในวัยประมาณกลางคนช่วงปลายๆ ยังไม่ทันที่จะได้ย่างเข้าสู่ปัจฉิมวัยก็เริ่มโบกมืออำลาชีวิตแล้ว...บางคนคุยกันอยู่ติดบิตัวว่า ปีหน้าจะกลับไปใช้ชีวิตที่เมืองไทย ไม่อยู่แล้วอเมริกา และในที่สุดก็ได้กลับจริงๆ คือกลับแต่เพียงดวงวิญญาณ ทั้งทรัพย์สินสมบัติทั้งหลายที่ตนเองแสวงหามาด้วยความเหนื่อยยากไว้เบื้องหลังให้ลูกเมียหรือคนอื่น ๆ ไว้ดูต่างหน้ากันต่อไป บางรายที่รู้จักเตรียมตัวไว้ก่อนด้วยความไม่ประมาทในชีวิต นำทรัพย์สินสมบัติหยาบที่มีอยู่ให้กลายเป็นเงินสดติดตัวตามตนไปในสุคติ-สัมปรายภพ

คนในยุคปัจจุบันเป็นโรคกันมาก...โดยเฉพาะโรคคะเร็ง และเป็นกันได้กับบุคคลทั่วไป จะว่าคนที่อยู่ในประเทศเจริญ สุขภาพอนามัยดี อาหารการกินดี อากาศดีจะมีอายุยืนยาวกว่าคนที่อยู่ในประเทศไม่เจริญ ก็หาใช่ไม่ คนที่ระวังเรื่องสุขภาพมาก คอยดูแลอย่างดีนั่นแหละยิ่งจะไปเร็ว เพราะวิตกกังวลมาก กลัวมาก เรื่องโรคภัยไข้เจ็บสมัยก่อนคนเฒ่าคนแก่บอกว่าเป็นเรื่องกรรม ฟังๆ ดูก็นึกขำว่าเป็นเรื่องตลก คนโบราณเชื่ออะไรลงมายไม่ Make sense เลย แต่พอได้รู้ได้เห็นอะไรมากขึ้น นึกถึงหลักกรรมในพระพุทธศาสนามากขึ้น เรื่องเหล่านี้มีเหตุปัจจัยเกี่ยวเนื่องกัน ทางพระพุทธศาสนาสอนว่า คนเรามีกรรมเป็นของๆ ตัว ใครทำกรรมอย่างไรไว้ก็ต้องได้รับผลของกรรมนั้น ลองนึกดูซิว่า บางคนเกิดเจ็บในท้องอย่างทรมานแล้วก็ตายลงไป ใครจะช่วยเหลือได้หรือไม่ ? แล้วอาการเช่นนั้น ทำไมไม่ไปเกิดกับคนอื่น ๆ ทำไมต้องมาเกิดขึ้นกับเรา ?

ก่อนที่ชีวิตจะถึงโค้งสุดท้าย...เวลาที่ยังเหลืออีกข้างหน้าก็คงอีกไม่มากนัก บัดนี้ท่านทั้งหลายได้เตรียมตัวเพื่อวันข้างหน้าพร้อมแล้วหรือยัง ?

ประวัติผู้เขียน
พระวิบูลธรรมวิเทศ

ชื่อ สำเร็จ ฉายา ปาหาโส นามสกุล วงศ์กลม
สถานที่เกิด เมืองสองแคว

บรรพชา 23 มกราคม 2522 ณ. วัดสระเกษียม ต.สระเกษียม อ.เมือง จ.นครปฐม

อุปสมบท 18 มิ.ย. 2526 ณ. วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพฯ ฯ

การศึกษา

น.ธ.เอก. ปช.6, ศน.บ., MBA.(Southeastern University)

ผลงาน

พ.ศ.2531-2533 รก.เจ้าอาวาสวัดสระเกษียม

พ.ศ.2533-2550 เจ้าอาวาสวัดญาณรังษี สหรัฐอเมริกา

